

ΧΥ-Ι ΙΤΕΙΟΣ Ε ΚΥΡ-ΚΙΤΣΙΟ Σ

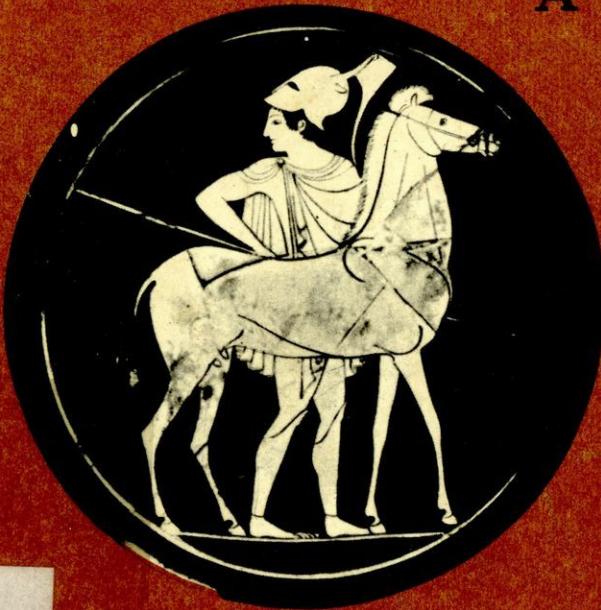
ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΑΛΛΙΑΡΟΥ

1/1123

17

ΙΣΤΟΡΙΑ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

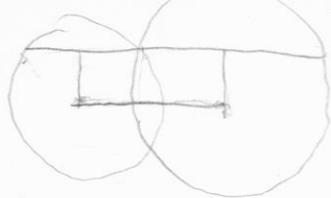

ΓΡΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ·ΑΘΗΝΑΙ 1971

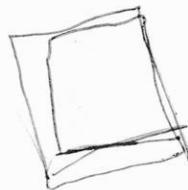
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΛΑΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΑΛΛΙΑΡΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΛΑΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Α' ΤΑΞΕΩΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑΙ 1971

УОДАЛАВ УОТЗЕЧ

АІФОТЗ!
ИДАЛ ИДЖАСТАНА ИСТ
ХОДАЛАВ ЗАДЖРА ЗНТ ІАК
ИДС-ІДЖАСТАНА ИСТ ОПА
УОДАЛАВ ИСТ СОЛДАТЫ СОЛІДАЛ

УОДАЛАВ ІСТ

УОДАЛАВУ ВІСЛЕВАТ ІА

ІСТОРИЧЕСКАЯ ХРОНИКА РОССИИ
ІСТИННО-ІСТОРИЧЕСКАЯ МІСІОНІСКАЯ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ

‘Ο ἀνθρωπος κατὰ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους εύρισκετο εἰς ἡμιαγρίαν κατάστασιν. Δὲν εἶχε μόνιμον κατοικίαν, δέν ἦξευρε νὰ καλλιεργῇ τοὺς ἄγρους οὕτε ἐγνώριζε νὰ κατασκευάζῃ ἐνδύματα, ἔπιπλα, οἰκιακὰ σκεύη. Ἔζη εἰς σπήλαια ἢ εἰς τρώγλας καὶ πολλάκις κατεσπαράσσετο ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία. Ἡ ζωὴ του δὲν ἦτο καθόλου εὐχάριστος.

Μὲ κόπους πολλούς καὶ εἰς διάστημα χιλιάδων ἐτῶν ἀπέκτησε γνώσεις καὶ κατώρθωσε νὰ βελτιώσῃ τοὺς ὄρους τῆς ζωῆς του. Σιγὰ σιγὰ προώδευσε, ἀνεπτύχθη ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς καὶ διεμόρφωσε βίον κοινωνικὸν καὶ πολιτικόν, ἐδημιούργησε δηλαδὴ πολιτισμόν. Ἡ πρόοδος τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας καὶ γενικῶς εἰς βίον εὐκολώτερον καὶ περισσότερον ἀνεπτυγμένον λέγεται πολιτισμός.

Μὲ τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν σχέσιν μὲ τὸν πολιτισμὸν ἀσχολεῖται ἡ Ἰστορία. Αὔται ἀι πράξεις μᾶς ἐνδιαφέρουν, διότι δεικνύουν τὴν συνεχῆ καὶ συστηματικὴν προσπάθειαν πρὸς ἀνάπτυξιν του. Ἰστορία λοιπὸν εἶναι ἡ συστηματικὴ ἀφήγησις γεγονότων σχετικῶν μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἔργα ἐκείνα τῶν ἀνθρώπων ποὺ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ.

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ. ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ δρᾶσις τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἔζησαν ὅπως τὰ ζῷα ἐπὶ μακροὺς αἰώνας εἰς πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν, εἶναι σκοτεινή. Αἱ εἰδήσεις, τὰς ὅποιας ἔχομεν περὶ αὐτῶν εἶναι δλίγαι καὶ προέρχονται ἀπὸ ἴχνογραφήματα, ὅπλα, ἐργαλεῖα, δστὰ ζώων καὶ ἀνθρώπων ποὺ εύρεθησαν ἐντὸς σπηλαίων ἢ καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς. Μὲ τὰς πληροφορίας ὅμως ποὺ μᾶς δίδουν τὰ λείψανα αὐτὰ πολὺ δλίγας καὶ ἀτελεῖς γνώσεις ἔχομεν περὶ τῆς

ζωῆς καὶ τῆς δράσεως τῶν παλαιοτάτων ἀνθρώπων. Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς ποῦ καὶ πῶς ἔζησαν καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ λόγος περὶ τῆς ἱστορίας των. Διὰ τοῦτο τοὺς χρόνους τῶν παλαιοτάτων ἀνθρώπων ὄνομάζουμεν προϊστορικοὺς χρόνους καὶ τὴν ἔρευναν καὶ μελέτην των προϊστορίαν.

Τὰ πενιχρὰ λείψανα ἀπὸ τὰ ὅποια ἀντλοῦμεν τὰς πληροφορίας μας διὰ τὸν προϊστορικὸν ἀνθρωπὸν ἀποτελοῦν τὰ μνημεῖα τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Τὰ σπουδαιότερα ὅμως μνημεῖα εἶναι τὰ γραπτά (ἐπιγραφαί, ἔγγραφα, βιβλία), διότι αὐτὰ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο διαφωτίζουν τὰ γεγονότα τοῦ παρελθόντος. Ἡ κυρίως ἱστορία ἀρχίζει ἀπὸ τότε ποὺ σῷζονται γραπτὰ μνημεῖα. "Ολα τὰ μνημεῖα τῶν προϊστορικῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων λέγονται ἱστορικὰ μνημεῖα ή πηγαὶ τῆς Ἱστορίας.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑΣ. Οἱ προϊστορικοὶ χρόνοι διαιροῦνται εἰς τρεῖς μεγάλας ἐποχὰς ἀναλόγως τοῦ ύλικοῦ, τὸ ὅποιον ἔχρησιμοποίησεν ὁ ἀνθρωπὸς διὰ τὴν κατασκευὴν ἐργαλείων χρησίμων εἰς τὰς ἀνάγκας του. Αἱ ἐποχαὶ αὐταὶ εἶναι :

1) Παλαιολιθικὴ ἐποχὴ η ἐποχὴ τοῦ συνήθως λεγομένου ἀκατεργάστου λίθου. Κατ' αὐτὴν ὁ ἀνθρωπὸς ἔχρησιμοποίει τὸν λίθον ἀφοῦ διὰ κρούσεως ἀφήρει τεμάχια ἐξ αὐτοῦ, ώστε νὰ λάβῃ τὸ κατάλληλον σχῆμα πρὸς ἔξυπηρέτησιν τῶν διαφόρων ἀναγκῶν του.

2) Νεολιθικὴ ἐποχὴ η ἐποχὴ τοῦ κατειργασμένου (λελεασμένου) λίθου. Τώρα ὁ ἀνθρωπὸς ἔχει μάθει νὰ κατεργάζεται καὶ νὰ λειαίνῃ τὸν λίθον καὶ νὰ τὸν τρυπᾶ, ἀναλόγως τῆς χρήσεως. Αἱ δύο αὐταὶ ἐποχαὶ, παλαιολιθικὴ καὶ νεολιθικὴ διήρκεσαν πολλὰς χιλιετρίδας.

3) Ἐποχὴ τῶν μετάλλων. Ὁ ἀνθρωπὸς ἀργότερον ἐγνώρισε τὰ μέταλλα καὶ ἔμαθε τὴν χρῆσίν των. Τὰ πρῶτα μέταλλα ποὺ ἐγνώρισεν ήσαν ὁ χρυσὸς καὶ ὁ χαλκός (5000 π.Χ.). Τοῦ σιδήρου ἔγινε χρῆσις πολὺ βραδύτερον (1000 π.Χ.).

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ. Οἱ παλαιότεροι ἱστορικοὶ λαοὶ εἶναι οἱ λεγόμενοι Ἀνατολικοὶ λαοί, δηλαδὴ οἱ Αἴγυπτοι, οἱ Βαβυλώνιοι καὶ Ἀσσύριοι, οἱ Χετταῖοι, οἱ Ἐβραῖοι, οἱ Φοίνικες, οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι. Ἐπειτα ἐμφανίζονται οἱ Ἑλληνες καὶ κατόπιν οἱ Ρωμαῖοι.

‘Η ιστορία ὅλων τῶν λαῶν, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ ἀρχαιοτάτους χρόνους (5000 π.Χ.) καὶ φθάνει μέχρι τῆς καταλύσεως τοῦ Δυτικοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους (476 μ.Χ.), λέγεται Ἀρχαία Ἰστορία. Ἀκολουθεῖ ἡ Μεσαιωνικὴ Ἰστορία ἀπὸ τὸ 476 μ.Χ. μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τοὺς Τούρκους (1453 μ.Χ.) ἢ μέχρι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς ὑπὸ τοῦ Κολόμβου (1492 μ.Χ.). Μετὰ τὴν Μεσαιωνικήν ἔχομεν τὴν Νεωτέραν Ἰστορίαν, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὸ 1453 ἢ τὸ 1492 μ.Χ. καὶ φθάνει μέχρι τῶν ἡμέρων μας. Οἱ Εύρωπαῖοι λαμβάνουν τὸ ἔτος 1492 μ.Χ. ὡς χρονολογίαν ἐνάρξεως τῶν νεωτέρων χρόνων.

Τρεῖς λοιπὸν είναι αἱ μεγάλαι περίοδοι εἰς τὰς ὁποίας διαιρεῖται ἡ Γενικὴ Ἰστορία :

- 1) ‘Η Ἀρχαία Ἰστορία (ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους μέχρι τοῦ 476 μ.Χ.).
- 2) ‘Η Μεσαιωνικὴ Ἰστορία (476 - 1453 ἢ 1492 μ.Χ.).
- 3) ‘Η Νεωτέρα Ἰστορία (ἀπὸ τὸ 1453 ἢ 1492 μ.Χ. μέχρι σήμερον).

ΟΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΙ ΛΑΟΙ

ΑΙ ΧΩΡΑΙ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ

‘Ο ἀρχαιότερος πολιτισμός, ὁ ὅποιος ἐνεφανίσθη εἰς τὴν ‘Ελλάδα, εἶναι ὁ πολιτισμὸς τῶν Αἰγαίων. Τὸν πολιτισμὸν αὐτὸν ἀνέπτυξεν εἰς τὰ παράλια καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου μὲ κέντρον τὴν Κρήτην λαὸς μεσογειακὸς ξένος πρὸς τοὺς “Ελληνας. Πολὺ ύστερωτερον παρουσιάσθη εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν ‘Ελλάδα μὲ κέντρον τὰς Μυκήνας ὁ μυκηναϊκὸς πολιτισμός, τὸν ὅποιον ἐκαλλιέργησαν οἱ ἔγκαταστατέντες εἰς τὰς ‘Ελληνικὰς χώρας πρῶτοι “Ελληνες, οἱ Ἀχαιοί.

‘Αλλὰ καὶ οἱ Αἰγαῖοι δὲν ἀντιπροσωπεύουν τὸν ἀρχαιότερον πολιτισμόν. Καὶ αὐτοὶ ἐδέχθησαν τὴν ἐπίδρασιν παλαιοτέρου καὶ πολὺ προηγμένου λαοῦ τῆς νοτιοανατολικῆς Μεσογείου, τῶν Αἰγυπτίων. Πλὴν τῶν Αἰγυπτίων ἀνέπτυξαν πολὺ ἐνωρὶς ἴδιούς των πολιτισμοὺς καὶ λαοὶ Ἀσιατικοί. Οἱ σπουδαιότεροι ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Ἐβραῖοι, οἱ Φοίνικες, οἱ Χετταῖοι καὶ οἱ Πέρσαι. Οἱ Ἀσιατικοὶ αὐτοὶ λαοὶ μαζὶ μὲ τοὺς Αἰγυπτίους ὄνομάζονται Ἀνατολικοὶ λαοί. Μὲ τοὺς λαοὺς αὐτοὺς ἥλθον εἰς σχέσιν οἱ “Ελληνες καὶ ἐδέχθησαν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πολιτισμοῦ των. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν νὰ γνωρίσωμεν τὴν ιστορίαν των.

1. ΟΙ ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ

Η ΑΙΓΥΠΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΝΕΙΛΟΣ. Η Αἴγυπτος εἶναι χώρα μὲ πολὺ παλαιὰν ιστορίαν καὶ σπουδαιότατον καὶ ἀρχαιότατον πολιτισμόν. Οἱ Ἀχαιοὶ μὲ τὰς ἐπιδρομάς των εἶχον φθάσει μέχρι τῆς Αἰγύπτου. ‘Αλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἡ Αἴγυπτος μᾶς εἶναι γνωστή.

‘Η Αἴγυπτος εἶναι μεγάλη στενόμακρος πεδιάς εἰς τὸ μέσον ἐρήμων καὶ κατέχει τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τῆς Ἀφρικῆς. Τὴν χώραν διαρρέει ὁ Νεῖλος ποταμός, ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους τοῦ κόσμου. Κάθε χρόνον, ἀπὸ τὸν Ἰούλιον μέχρι τοῦ Νοεμβρίου, πλημμυ-

ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

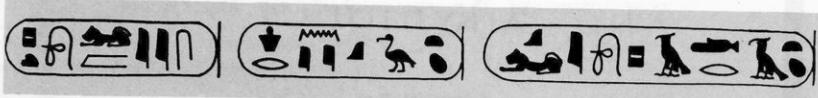

ρίζει καὶ ἡ ἰλὺς τὴν ὅποιαν ἀφήνουν τὰ ὕδατα, ὅταν ἀποσύρωνται, καθιστᾶ τὸ ἔδαφος γονιμώτατον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Ἡρόδοτος ὀνομάζει τὴν Αἴγυπτον δῶρον τοῦ Νείλου.

Οἱ κάτοικοι ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐφρόντισαν μὲν ὑδραυλικὰ ἔργα, δεξαμενάς, ὕδατοφράκτας καὶ διώρυγας νὰ χρησιμοποιήσουν κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ. Ἐκαλλιέργουν δύο φοράς τὸ ἔτος δημητριακὰ καὶ λαχανικά. Ἔκεī ἐφύοντο ὁ φοίνιξ, ὁ λωτὸς καὶ τὸ πολυτιμότατον φυτὸν ὁ πάπυρος, ἀπὸ τὴν κατεργασίαν τοῦ ὅποιου παρήγετο ὁ δύμώνυμος χάρτης τῶν ἀρχαίων. Καὶ ἡ κτηνοτροφία ἦτο ἔξι ἵσου ἀνεπτυγμένη. Ἀγέλαι βιῶν καὶ προβάτων ἔβοσκον εἰς τὰ ἀπέραντα λιβάδια.

ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ. ΤΑ ΙΕΡΟΓΛΥΦΙΚΑ Οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν σημῆται καὶ ἥλθον πιθανώτατα ἀπὸ τὴν Ἀσίαν διὰ τοῦ σημερινοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ. Τοὺς προσείλκυσεν ὁ πλοῦτος τῆς χώρας. Ὦμοιάζον πρὸς τοὺς σημερινοὺς Φελλάχους, οἱ ὅποιοι εἶναι ἀπόγονοι των. Κύριον ἐπάγγελμα εἶχον τὴν γεωργίαν.

Οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον κοινωνικὴν ὄργάνωσιν. Τὴν ἀριστοκρατίαν ἀπετέλουν οἱ μεγάλοι γαιοκτήμονες. Οἱ γεωργοὶ ἦσαν δουλοπάροικοι εἰς τὰ κτήματα τῶν γαιοκτημόνων καὶ ἀνῆκον εἰς τὴν τελευταίαν τάξιν. Οἱ ἱερεῖς ἦσαν ἄνδρες σοφοί μὲν μεγάλην θέσιν εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ἀπετέλουν ἴδιαιτέραν τάξιν. Ἀνώτατος ἀρχων ἦτο ὁ βασιλεύς, ὁ ὅποιος ἐθεωρεῖτο ως Θεός μὲν ἀνθρωπίνην μορφήν. Ὁ βασιλεὺς ἐκυβέρνα τὸ κράτος ως ἀπόλυτος μονάρχης καὶ ὠνομάζετο Φαραὼ.

Ιερογλυφικά.

Ἡ Ἰστορία τοῦ Ἡροδότου καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἦσαν παλαιότερον αἱ μόναι πηγαὶ διὰ τὴν ἀρχαίαν ἴστορίαν τῆς Αἴγυπτου. Κατὰ τὰς ἀρχὰς ὅμως τοῦ 19ου αἰῶνος Γάλλοι σοφοί κατώρθωσαν νὰ ἀναγνώσουν τὴν γραφὴν τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων. Ἡ γραφὴ αὐτὴ εἶναι παράδοξος, διότι ως γράμματα ἔχρησιμοποιεί εἰκόνας. Οἱ Αἰγύπτιοι δηλαδὴ παρίστανον μὲν εἰκόνας τὰ ἔδαφα τὰ πράγματα,

τὰ δόποια ἡθελον νὰ φανερώσουν. Τὰ γραπτὰ αὐτὰ μνημεῖα ὀνομάσθησαν **ἱερογλυφικά**.

Πλεισται ἐπιγραφαὶ εὑρέθησαν εἰς ἀρχαῖα αἰγυπτιακὰ μνημεῖα. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν καθὼς καὶ τὰ πλούσια ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν εύρήματα διεφώτισαν πολὺ τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ. ‘Η Αἴγυπτος κατ’ ἀρχὰς ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ κρατίδια. Μὲ τὸν καιρὸν τὰ μικρὰ αὐτὰ κράτη συνηνώθησαν εἰς δύο βασίλεια, τὸ βασίλειον τῆς κάτω Αἰγύπτου καὶ τὸ βασίλειον τῆς ἄνω Αἰγύπτου. Τέλος τὰ δύο αὐτὰ βασίλεια συνεχωνεύθησαν εἰς ἕνα καὶ τοιουτορόπως ἐσχηματίσθη τὸ ἀρχαιότερον κράτος τοῦ κόσμου. Τὴν ἔνωσιν ὀλοκλήρου τῆς Αἰγύπτου εἰς ἕνα κράτος ἐπέτυχον οἱ βασιλεῖς τῆς Μέμφιδος, ἡ ὅποια ἔκειτο βορειοδυτικῶς τοῦ Καΐρου. Τὸ παλαιότερον αὐτὸν βασίλειον τῆς Αἰγύπτου ὠνομάσθη ἀρχαῖον κράτος τῆς Μέμφιδος.

4000 π.Χ.

Πρώτη πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου ἦτο ἡ Μέμφις. Εἰς αὐτὴν εἶχον τὴν ἔδραν των οἱ παλαιότεροι βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι ἤσαν ἰκανοὶ καὶ δραστήριοι ἡγεμόνες. Τὴν δύναμιν τῶν Φαραὼν αὐτῶν φανερώνουν οἱ σωζόμενοι πλησίον τῆς Μέμφιδος βασιλικοὶ τάφοι τῆς ἐποχῆς των, αἱ περίφημοι πυραμίδες.

Περὶ τὸ 2100 π.Χ. ὁ ἀρχῶν τῶν Θηβῶν εἰς τὴν ἄνω Αἰγύπτου ἔγινεν ἀνεξάρτητος καὶ κατώρθωσε νὰ ἔνωσῃ τὴν ἄνω καὶ κάτω Αἰγυπτον ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν του. Πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου ἔγιναν αἱ Θῆβαι καὶ τὸ κράτος, τὸ ὅποιον ιδρύθη, ὠνομάσθη μέσον κράτος τῶν Θηβῶν. Οἱ Φαραὼν τῶν Θηβῶν εἶχον δύναμιν καὶ πλούτον, διεξήγαγον νικηφόρους πολέμους καὶ ἔκτισαν μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα.

‘Αλλὰ περὶ τὸ 1800 π.Χ. οἱ ‘Υκσώς, λαὸς νομαδικὸς ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, ὑπέταξαν τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐκυριάρχησαν εἰς αὐτὴν ἐπὶ δύο περίπου αἰῶνας. Οἱ ὑποτελεῖς εἰς τοὺς ‘Υκσώς ἡγεμόνες τῶν Θηβῶν κατώρθωσαν νὰ ἐκδιώξουν τοὺς κατακτητάς (1580 π.Χ.). Αἱ Θῆβαι ἔγιναν πάλιν πρωτεύουσα τοῦ κράτους. Τοιουτορόπως ίδρυθη τὸ νέον κράτος τῶν Θηβῶν. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἡ δύναμις τῶν Φαραὼν μὲ τὰς μεγάλας κατακτήσεις εἰς τὴν Ἀσίαν ἦτο

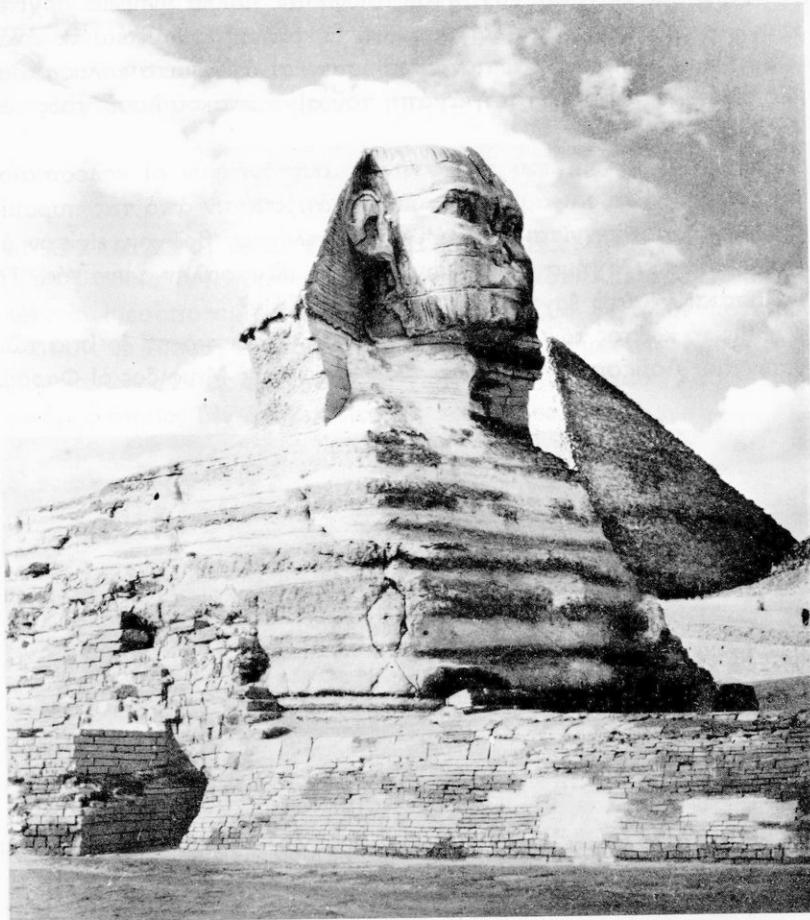
μεγίστη. Ένδοξότερος έξι ὅλων είναι ο **Ραμσῆς Β'** (1292 - 1225 π.Χ.), τὸν δποῖον οἱ "Ελληνες ὡνόμασαν Σέσωστριν. Ἐπ' αὐτοῦ τὸ νέον κράτος τῶν Θηβῶν ἔφθασεν εἰς μεγάλην ἀκμήν. Μετὰ τὸν Ραμσῆν Β' ἀρχίζει ἐποχὴ παρακμῆς. Οἱ ἕρεις ἀπέκτησαν μεγάλην δύναμιν καὶ τέλος ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ "Αμμωνος ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον. Ἐμφύλιοι πόλεμοι ἔξισθενταν τὴν χώραν καὶ ἡ Αἴγυπτος ὑπετάχθη εἰς τοὺς **Ασσυρίους** (670 π.Χ.). Μετ' δλίγον ὁ Ψαμμήτιχος ἡγεμὼν τῆς Σάϊδος εἰς τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου, ἔξεδίωξε τοὺς **Ασσυρίους** καὶ ἰδρυσε τὸ κράτος τῆς Σάϊδος εἰς τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ σπουδαιοτέρου ἀπὸ τοὺς διαδόχους του, τοῦ **Ἀμάσιος Β'**, τοῦ φιλέληνος Φαραώ, ἡ Ναύκρατις ἐμεγαλύνθη καὶ κατέστη κέντρον ἐμπορίου. Ἡ δύναμις ὅμως τῶν Φαραώ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶχεν ἔξασθενήσει καὶ δὲν ἤδυνθήσαν νὰ ἀντιταχθοῦν εἰς τὴν κατακτητικὴν ὁρμὴν τῶν Περσῶν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας Καμβύσης ὑπέταξε τὴν Αἴγυπτον, ἡ ὁποία παρέμεινεν ὑπὸ τὴν Περσικὴν κυριαρχίαν μέχρι τοῦ Μεγάλου Αλεξάνδρου.

525 π.Χ.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ . ΤΕΧΝΑΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ. Οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον πολλοὺς θεούς. Ἐλάτρευσαν διάφορα ζῷα, ιδίως τὸν ταῦρον. Ἐλάτρευσαν ἀκόμη τὸν ποταμὸν Νείλον. Πρὸ πάντων ὅμως ἐθεοποίησαν τὰς φυσικὰς δυνάμεις. Ἀνώτατος Θεός των ἥτο ὁ ἥλιος, ὁ **Ρᾶ**, εἰς τὸν δποῖον ἥσαν ἀφιερωμένοι οἱ ὄβελίσκοι. Μεγάλος θεὸς ἥτο καὶ ὁ **Αμμων** (Ζεὺς) τῶν Θηβῶν μὲ περίφημον μαντείον εἰς δασιν τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου. Μεταξὺ τῶν ἄλλων θεῶν πολὺ ἐλατρεύοντο ὁ **Οστρις** καὶ ἡ σύζυγός του **Ισις**, οἱ δποῖοι ἐσυμβόλιζον τὸν θάνατον καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῆς φύσεως.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἐλάτρευον καὶ τοὺς νεκρούς των καὶ ἐφρόντιζον νὰ διατηροῦνται ἄφθαρτα τὰ νεκρὰ σώματα. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν οἱ νεκροὶ ἐταριχεύοντο καὶ ἐψυλάσσοντο ὡς μούμιαι εἰς ἀσφαλεῖς τάφους. Προσέτι ἐπίστευον ὅτι ἡ ψυχὴ ἔξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ, ἐφ' ὃσον τὸ σῶμα δὲν καταστρέφεται. Ὁ νεκρὸς ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἄφθαρτος διὰ νὰ ζήσῃ καὶ ἡ ψυχή, ἡ ὁποία περιπλανᾶται εἰς ἄλλα σώματα ζῶν ἡ ἀνθρώπων καὶ κατόπιν ἐπιστρέφει εἰς τὸ παλαιὸν σῶμα. Ὁ Αἰγυπτιακὸς λαὸς δηλαδὴ πρῶτος ἐπίστευσεν εἰς τὴν λεγομένην μετεμψύχωσιν.

Ἡ πρόοδος τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὰς πρακτικὰς τέχνας, ὑφαντι-

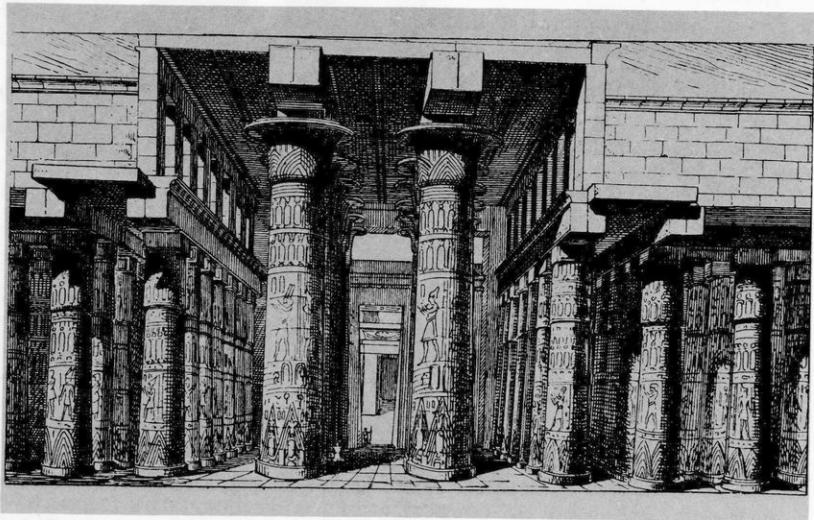
Αι πυραμίδες καὶ ἡ μεγάλη Σφίγξ.

κήν, βαφικήν, μεταλλουργίαν καὶ ύαλουργίαν ύπηρξε μεγάλη. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὴν ἴατρικήν, τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὰ μαθηματικὰ ἡ ἐπίδοσίς των εἶναι ὀξύα θαυμασμοῦ Εἶχον γραφήν, ἀνεκάλυψαν τὸ ἥλιακὸν ἔτος τῶν 365 ἡμερῶν καὶ πρῶτοι αὐτοὶ κατεσκεύασαν χάρτην ἐκ παπύρου μὲ τὸν ὄποιον διηυκόλυνον τὴν διάδοσιν τῆς γραφῆς εἰς τοὺς γειτονικούς λαούς.

‘Από τὴν ἀρχαίαν Αἴγυπτον ἐσώθησαν πολλὰ μνημεῖα ἀρχιτεκτονικῆς, γλυπτικῆς καὶ ζωγραφικῆς. Οἱ τάφοι, οἱ νάοὶ καὶ τὰ ἀνάκτορα εἰναι κτήρια τεράστια. Εύρεθησαν καὶ ἀγάλματα κολοσσιαῖα. ’Εξ ὅλων αὐτῶν φαίνεται ἡ ἀγάπη τοῦ αἰγυπτιακοῦ λαοῦ πρὸς τὰς ὁγκώδεις διαστάσεις.

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀρχαίου κράτους ἀνήκουν οἱ κολοσσιαῖοι λίθινοι τάφοι, αἱ πυραμίδες. Εἰς μικράν ἀπόστασιν ἀπὸ τὰς πυραμίδας Αἰγύπτιοι τεχνίται ἐσκάλισαν ἔνα πελώριον βράχον, εἰς τὸν ὅποιον ἔδωσαν σχῆμα καθημένου λέοντος μὲ κεφαλὴν γυναικός. Τὸ κολοσσιαῖον αὐτὸ ἔργον εἶναι ἡ Μεγάλη Σφίγξ.

Εἰς τὸ κράτος τῶν Θηβῶν ἀνήκουν τὰ μεγαλοπρεπῆ ἔρείπια τῶν ναῶν τοῦ Λοῦξορ καὶ τοῦ Καρνάκ. Νοτίως τῆς Μέμφιδος οἱ Φαραὼ

‘Υπόστυλος αἴθουσα τοῦ ναοῦ τοῦ Καρνάκ.

κατεσκεύασαν τεράστιον οἰκοδόμημα, τὸ ὃποιον οἱ “Ἐλληνες ὧνόμασαν Λαβύρινθον. ’Επιγραφαί, ἀγάλματα, ἀνάγλυφα καὶ τοιχογραφίαι στολίζουν τὰ αἰγυπτιακὰ μνημεῖα. ’Άλλὰ καὶ μὲ τὴν μικρότεχνίαν ἡσχολήθησαν οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι. Κατεσκεύασαν ἴδιως σφραγῖδας καὶ δακτυλιολίθους θαυμασίας τέχνης.

‘Η ἀρχαία ‘Ελλάς πολλά ἐδιδάχθη ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. Περί-
φημοι “Ἐλληνες σοφοί, ὅπως ὁ Θαλῆς, ὁ Σόλων, ὁ Πυθαγόρας, ὁ
Πλάτων, ἐπεσκέφθησαν τὴν χώραν τῶν Αἰγυπτίων, διὰ νὰ συμ-
πληρώσουν τὰς γνώσεις των καὶ διὰ νὰ γνωρίσουν τὸν πολυθρύλη-
τον αἰγυπτιακὸν πολιτισμόν.

2. ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΙ ΚΑΙ ΑΣΣΥΡΙΟΙ

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟΙ ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑΣ. Ἡ χώρα τῆς Ἀ-
σίας ἡ ὅποια ἔκτείνεται μεταξὺ τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος
λέγεται Μεσοποταμία. Αἱ πλήμμυραι τῶν δύο μεγάλων ποταμῶν
ἔκαμνον τὸ ἔδαφος εύφορωτατον. Τὸ νότιον τμῆμα τῆς Μεσοποτα-
μίας κατώκησαν εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν οἱ Σουμέριοι, λαὸς γεωρ-
γικός, ὁ ὅποιος δὲν ἀνῆκεν οὕτε εἰς τοὺς ἴνδοευ-
ρωπαίους οὕτε εἰς τοὺς σημίτας. Οἱ Σουμέριοι ἀ-
νέπτυξαν προηγμένον πολιτισμόν, ὁ ὅποιος φθά-
νει πέραν τοῦ 4000 π.Χ. καὶ ἀπετέλεσε τὴν βάσιν ὅλου τοῦ μετέ-
πειτα πολιτισμοῦ τῆς Μεσοποταμίας. Ἡ σφηνοειδής γραφὴ εἶναι ἡ
σπουδαιοτέρα ἐφεύρεσις τῶν Σουμερίων.

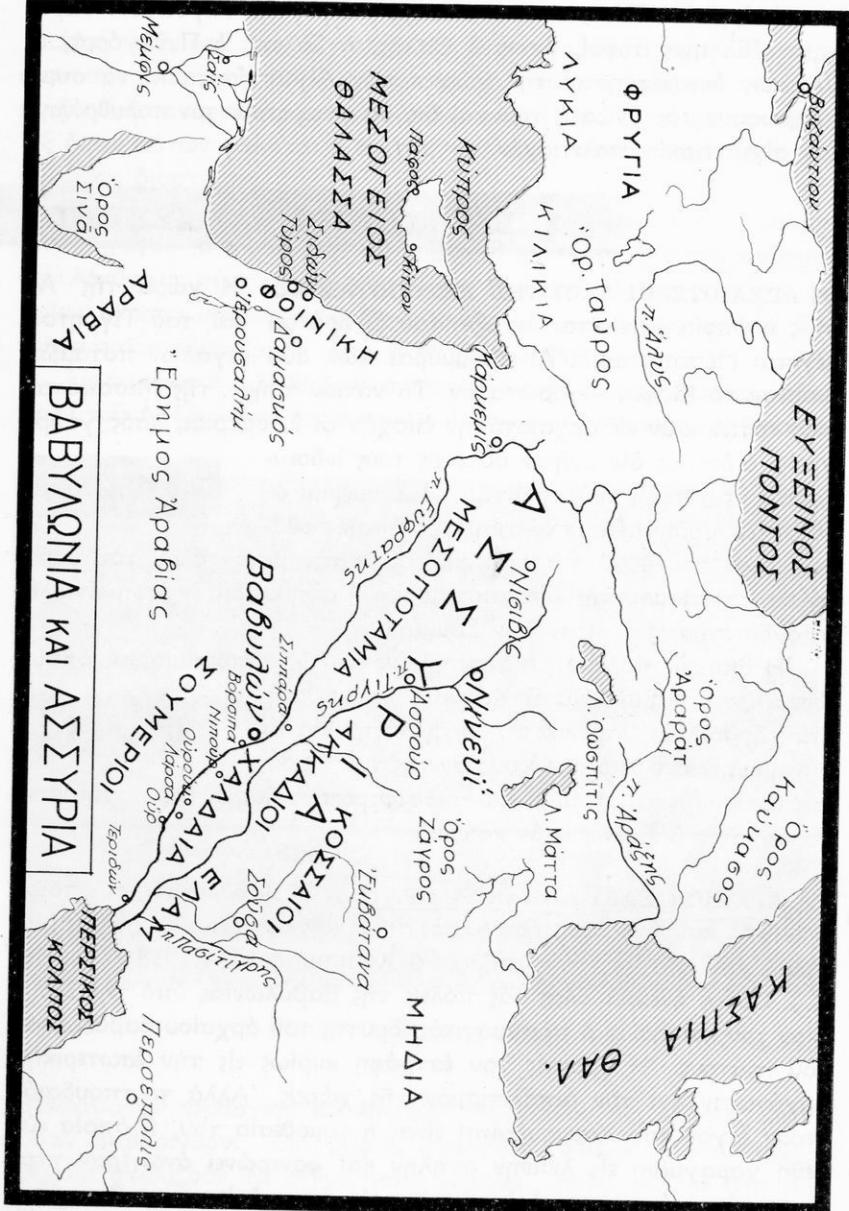
4000 π.Χ.

‘Η διαρκής πολιτική ἐνότης τῆς νοτίου Μεσοποταμίας, ἡ ὅποια
ώνυμόζετο Βαβυλωνία ἢ Χαλδαία κατωρθώθη
διὰ τῆς πόλεως Βαβυλῶνος. Αὕτη αὔξηθεῖσα εἰς
δύναμιν ἦνωσεν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τῆς τοὺς λαοὺς
τῆς νοτίου Μεσοποταμίας καὶ τοιουτοτρόπως ἔλαβε τὴν ἀρχὴν του
τὸ ἀρχαίον βαβυλωνιακὸν κράτος.

2000 π.Χ.

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΝ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ. Οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ ὅποιοι
ἔλέγοντο καὶ Χαλδαῖοι, ἦσαν λαὸς σημιτικῆς καταγωγῆς. Μέγας βα-
σιλεὺς τοῦ κράτους των ὑπῆρξεν ὁ Χαμμουραμπί (1958 - 1917 π.
Χ.). Οὗτος ἦνωσεν ὀλας τὰς πόλεις τῆς Βαβυλωνίας ὑπὸ τὴν ἔξου-
σίαν του καὶ ἔγινεν ὁ πραγματικὸς ἰδρυτὴς τοῦ ἀρχαίου βαβυλωνια-
κοῦ κράτους. Ἡ φροντὶς του ἐστράφη κυρίως εἰς τὴν ἐσωτερικὴν
δργάνωσιν καὶ τὸν ἐκπολιτισμὸν τῆς χώρας. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιό-
τερον ἔργον τοῦ Χαμμουραμπὶ εἶναι ἡ νομοθεσία του, ἡ ὅποια εύ-
ρεθη χαραγμένη εἰς λιθίνην στήλην καὶ φανερώνει ἀνωτέραν περὶ
δικαιοσύνης ἀντίληψιν διὰ τὴν ἐποχὴν του. Διὰ τοῦτο θεωρεῖται

σοι χαμμουραμπὶ

ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους νομοθέτας τοῦ κόσμου, ὅπως ὁ Μωϋσῆς. Αἱ διατάξεις τῆς νομοθεσίας του ἡσαν πολὺ αὐστηραί. Ἰδού μερικαί :

"Ἄν ὁ υἱὸς ἐκτύπησε τὸν πατέρα, νὰ τοῦ ἀποκόψουν τὰς χεῖρας.
"Ἄν κανεὶς κλέψῃ βόδι ἢ πρόβατον ἢ χοῖρον ἀπὸ κάποιον καὶ δὲν ἔχῃ νὰ τὰ πληρώσῃ εἰς τὸ δεκαπλάσιον, πρέπει νὰ θανατωθῇ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χαμμουραμπὶ ἥρχισεν ἢ παρακμή. Οἱ Χετταῖοι ἐπέδραμον ἐκ δυσμῶν, κατέλυσαν τὴν δυναστείαν του καὶ διέλυσαν τὸ ἀρχαῖον βασιλιωνιακὸν κράτος.

1731 π.Χ.

ΤΟ ΑΣΣΥΡΙΑΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ. Οἱ Ἀσσύριοι ἐξηπλώθησαν εἰς τὴν βόρειον Μεσοποταμίαν, ἡ ὁποία ἀπὸ αὐτοὺς ὠνομάσθη Ἀσσυρία. Ἡ χώρα εἶναι δρεινὴ καὶ εἰς αὐτὴν ζοῦν σήμερον οἱ Κοῦρδοι. Οἱ Ἀσσύριοι εἶχον τὴν ἴδιαν γλῶσσαν, τὴν ἴδιαν γραφὴν καὶ τὸν ἴδιον πολιτισμὸν μὲ τοὺς Βαβυλωνίους.

Κατ' ἀρχὰς οἱ Ἀσσύριοι ἡσαν ὑπήκοοι τῶν Βαβυλωνίων, κατόπιν ὅμως ἢ δύναμις των ηὔξηθη καὶ τότε ἔγιναν ἀνεξάρτητοι. Πρῶτος μέγας κατακτητὴς βασιλεύς των ὑπῆρξεν ὁ Τεγλατφαλασάρ Α' περὶ τὸ 1100 π.Χ. Οὗτος ἐνίκησε τοὺς Βαβυλωνίους καὶ ὑπέταξε

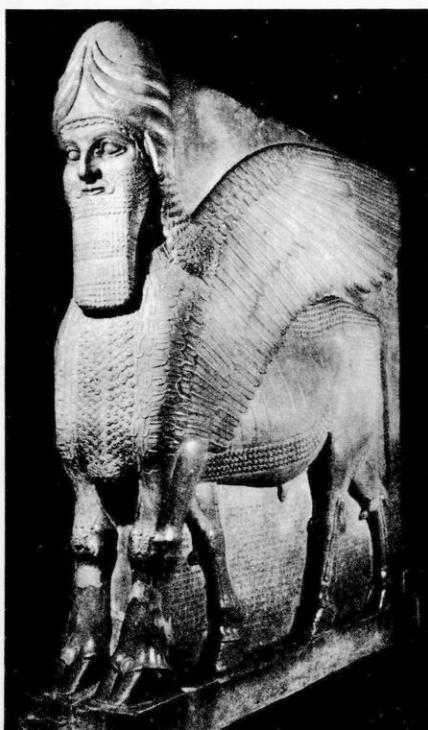
Κυνήγιον λεόντων. (Ἀσσυριακὸν ἀνάγλυφον).

τὴν χώραν των. Τὸ μέγα ἀσσυριακὸν κράτος ἔφθασεν ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἀπὸ τὴν Ἀρμενίαν μέχρι τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου.

‘Η μεγαλυτέρα ἀκμὴ τῆς ἀσσυριακῆς αὐτοκρατορίας συμπίπτει μὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀσσουρμπανιμπάλ (668 - 626 π.Χ.), τὸν ὅποιον οἱ “Ἐλληνες ὡνόμασαν Σαρδανάπαλον” καὶ διηγήθησαν πολλὰ διὰ τὴν τρυφηλὴν ζωὴν του. ‘Ο Ἀσσουρμπανιμπάλ ὑπῆρξε μέγις πολεμιστής καὶ προστάτης τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ὑπετάγη ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ ἀσσυριακὴ αὐτοκρατορία ἔλαβε τὴν μεγαλυτέραν ἔκτασιν. Τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους Νινευί ἐστόλισε μὲ λαμπρούς ναοὺς καὶ ἀνάκτορα. ‘Η βιβλιοθήκη τῶν ἀνακτόρων ἀπετελέσθη ἀπὸ χιλιάδας πλίνθων μὲ σφηνοειδῆ γράμματα.

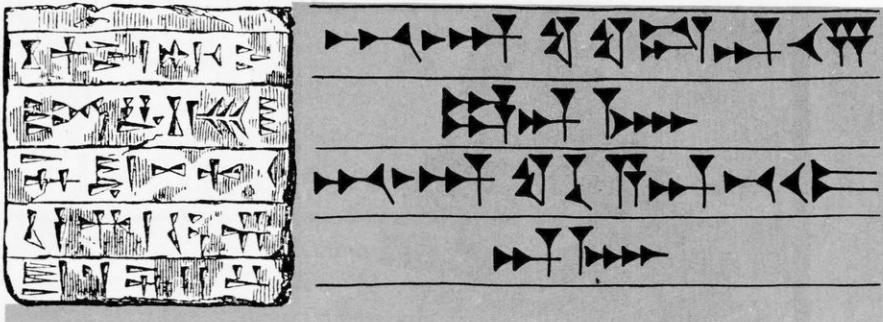
ΤΟ ΝΕΟΝ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ.

Μετὰ τὸν Ἀσσουρμπανιμπάλ τὸ ἀσσυριακὸν κράτος παρήκμασε καὶ οἱ Βαβυλώνιοι ἀνέκτησαν τὴν ἐλευθερίαν των. “Ιδρυσαν τότε τὸ λεγόμενον νέον βαβυλωνιακὸν κράτος.

Περίφημος βασιλεὺς τοῦ κράτους τούτου ὑπῆρξεν ὁ Ναβουχοδονόσωρ (604 - 561 π.Χ.). Οὗτος ἐνίκησε τὸν Φαραὼ Νεκώ πλησίον τοῦ Εύφρατου, ἐκυρίευσε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἀπήγαγε τοὺς Ἐβραίους εἰς τὴν ἑβδομηκονταετῆ βαβυλώνιον

Πτερωτὸς ταῦρος. Κολοσσιαῖον ἄγαλμα μὲ μορφὴν Ἀσσυρίου βασιλέως. Οἱ πτερωτοὶ ταῦροι ἐτοποθετοῦντο πρὸ τῶν πυλῶν τῶν ἀνακτόρων ὡς φρουροί.

Σφηνοειδής γραφή.

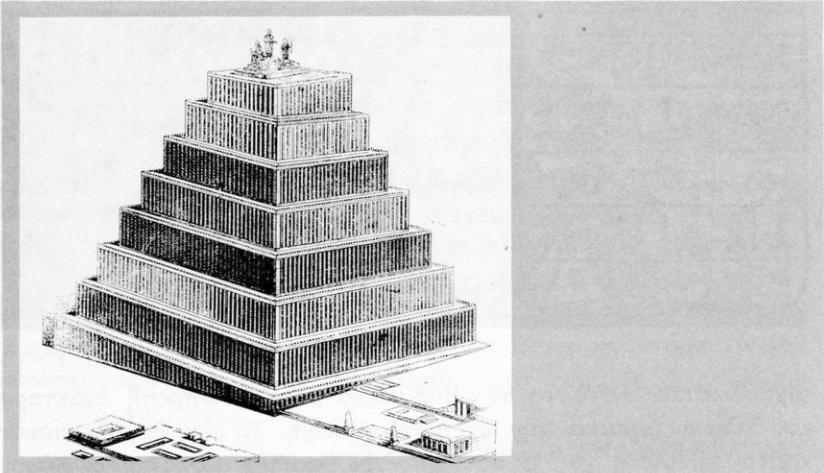
αίχμαλωσίαν. Ἐστόλισε τὴν Βαβυλῶνα μὲν μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα καὶ ἄλλα μνημεῖα καὶ τὴν ὁχύρωσε μὲν τείχη. Τὸ νέον βαβυλωνιακὸν κράτος κατελύθη τὸ 539 π.Χ. ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Κύρον τὸν πρεσβύτερον.

Sos

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΠΗΓΑΙ. [ΣΦΗΝΟΕΙΔΗΣ ΓΡΑΦΗ] Οἱ Ἀσσύριοι καὶ οἱ Βαβυλώνιοι ἦσαν λαοὶ συγγενεῖς καὶ ἥλθον πιθανῶς ἀπὸ τὴν Ἀραβίαν. Διὰ τοὺς λαοὺς αὐτοὺς αἱ παλαιότεραι γνώσεις μας περιωρίζοντο εἰς ὅσα γράφουν δὲ Ἡρόδοτος καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Κατὰ τὰ μέσα ὅμως τοῦ παρελθόντος αἰῶνος Εύρωπαῖοι σοφοὶ κατώρθωσαν νὰ ἀναγνώσουν τὴν περίεργον καὶ πολὺ δύσκολον γραφήν των. Ἡ γραφή αὐτὴ εἶναι ἡ σπουδαιότερά ἐφεύρεσις τῶν Σουμερίων. Οἱ Σουμέριοι ἔθεσαν τὰς βάσεις τοῦ πολιτισμοῦ, δὲ ὅποιος ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Μεσοποταμίαν.

Οἱ Βαβυλώνιοι καὶ οἱ Ἀσσύριοι ἔχαρασσον τὰ γράμματά των μὲ δξὺ ἐργαλεῖον ἐπάνω εἰς χλωρὸς πλίνθους. Αἱ πλίνθοι κατόπιν ἐψήνοντο καὶ τὰ γράμματα ἔμενον ἀνεξάλειπτα. Ἐπειδὴ τὰ γράμματα αὐτὰ δύοιαζον μὲ σφῆνας, ἡ γραφὴ τοῦ εἰδούς αὐτοῦ ὀνομάσθη σφηνοειδής. Βιβλιοθῆκαι δὲ λόκληροι εύρεθησαν ἀπὸ πλίνθους μὲ σφηνοειδῆ γράμματα. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς παραδόξου αὐτῆς γραφῆς καὶ αἱ ἀνασκαφαὶ μᾶς ἀπεκάλυψαν τὴν ζωὴν καὶ τὸν σπουδαῖον πολιτισμὸν τῶν δύο αὐτῶν λαῶν.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΒΑΒΥΛΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΑΣΣΥΡΙΩΝ. Ἡ θρησκεία τῶν Βαβυλωνίων καὶ τῶν Ἀσσυρίων ἦτο ἀστρολατρία.

’Ασσυριακός ναός. Πύργος μὲ πολλὰ πατώματα. Εἰς τὴν κορυφὴν τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν.

’Ανώτατος θεός των ἦτο ὁ Βῆλος (ἥλιος), ὁ κύριος τοῦ κόσμου. Ναὸς τοῦ θεοῦ τούτου ἦτο τὸ περιφήμον οἰκοδόμημα τῆς Π. Διαθήκης, δι πύργος τῆς Βαβέλ. Οἱ Ἱερεῖς τῶν Βαβυλωνίων (Χαλδαίων) ὡνομάζοντο Μάγοι καὶ ἐνῷ κατεγίνοντο εἰς τὴν ἀστρολογίαν, διότι ἐπίστευον ὅτι ἥδυναντο νὰ προΐδουν τὸ μέλλον ἀπὸ τὰς κινήσεις τῶν ἀστέρων, εῦρον τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς ἀστρονομίας. Οἱ Ἱερεῖς των ἡσχολοῦντο μὲ τὴν μαντικὴν καὶ εἶχον μεγίστην δύναμιν. Εἰς τὴν τελευταίαν τάξιν ἀνήκεν ὁ λαός, ὁ ὅποῖος εἰργάζετο διὰ τὸν βασιλέα, τοὺς Ἱερεῖς καὶ τοὺς εὐγενεῖς.

Οἱ Βαβυλώνιοι ἀπὸ τὰς ἐπιστήμας ἐκαλλιέργησαν τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὰ μαθηματικά. Οἱ ’Ασσύριοι πρῶτοι κατεσκεύασαν πολεμικὰ ἄρματα καὶ πολεμικάς μηχανάς. Ὁ καλλιτεχνικὸς πολιτισμὸς τῶν ’Ασσυρίων καὶ τῶν Βαβυλωνίων φανερώνεται κυρίως εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν γλυπτικὴν. Οἱ Βαβυλώνιοι κατεσκεύαζον τὰ κτήρια των μὲ πλίνθους, διότι ἡ χώρα των εἶναι ἀμμώδης. Οἱ ’Ασσύριοι τοὺς ἐμιμήθησαν. Εἰς τὴν γλυπτικὴν ἀνέπτυξαν πρωτοτυπίαν καὶ διεκρίθησαν εἰς τὴν παράστασιν τῶν θηρίων καὶ ἴδιως τοῦ ἰσχυρότερου καὶ ὠραιοτέρου ἔξ αὐτῶν, τοῦ λέοντος.

3. ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ

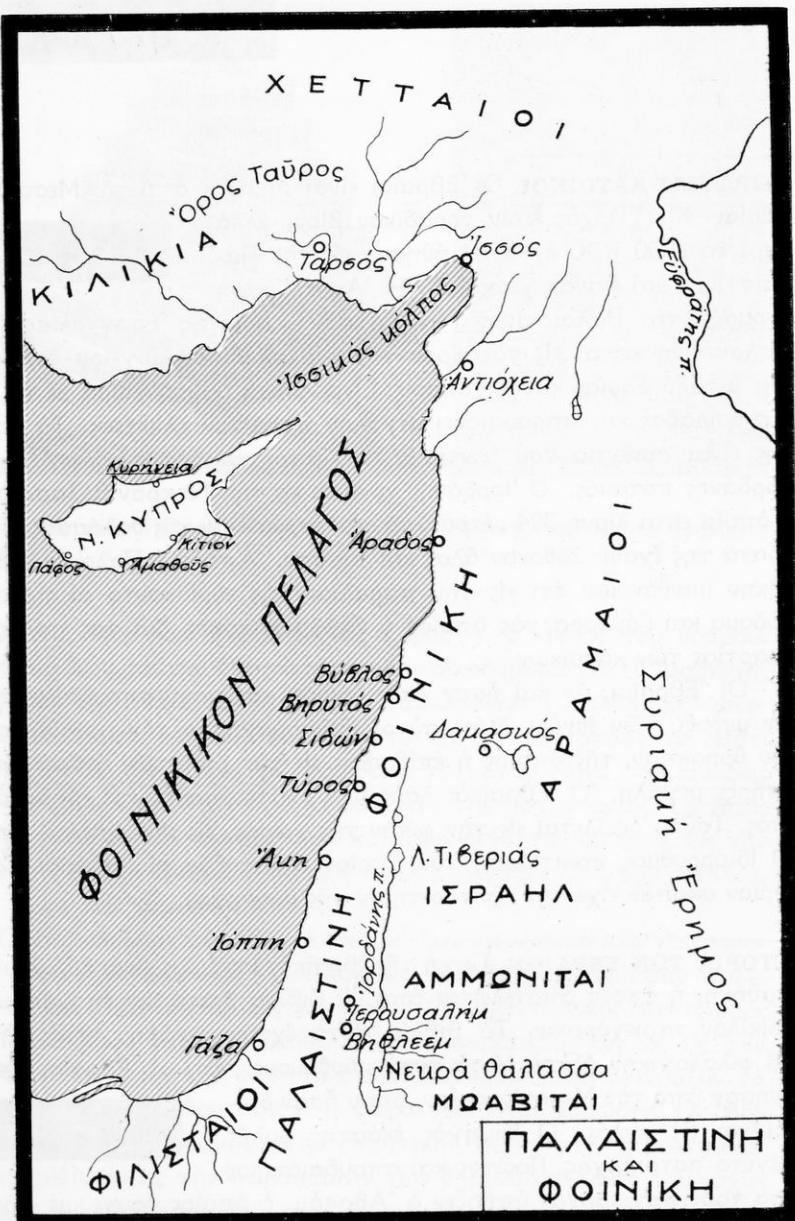
ΧΩΡΑ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ. Οι Έβραιοι είναι σημείται άπό τήν Μεσοποταμίαν. Κατ' ἄρχας ἔζων νομαδικὸν βίον, ἀλλὰ περὶ τὸ 2000 π.Χ. ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Παλαιστίνην καὶ ἔγιναν γεωργοί. Ἡ Ἀγία Γραφὴ δύνομάζει τὴν Παλαιστίνην Γῆν Χαναὰν ἢ Γῆν τῆς Ἐπαγγελίας. Ἡ Παλαιστίνη κεῖται εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου θαλάσσης μεταξὺ Συρίας καὶ Αἰγύπτου. Είναι μικρὰ ὁρεινὴ χώρα μὲ πολλὰς κοιλάδας καὶ παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν κλίματος. Τὰ ὅρη τῆς είναι συνέχεια τοῦ Ἀντιλιβάνου, ἀπὸ τὸν ὅποιον πηγάζει ὁ Ἰορδάνης ποταμός. Ὁ Ἰορδάνης χύνεται εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν, ἡ ὅποια είναι λίμνη 394 μέτρα ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Τὰ ὕδατά της ἔχουν ἀφθονον ἄλας καὶ πίσσαν. Ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην μανθάνομεν ὅτι εἰς τὴν παραλίαν τῆς εύρισκοντο αἱ πόλεις Σόδομα καὶ Γόμορρα, τὰς ὅποιας ὁ Θεὸς κατέκαυσε διὰ τὰς πολλὰς ἀμαρτίας τῶν κατοίκων.

2000 π.Χ.

Οἱ Έβραῖοι, ἂν καὶ ἥσαν λαὸς μικρός, κατέχουν σπουδαίαν θέσιν μεταξὺ τῶν ἔθνῶν, διότι αὐτοὶ ἐδημιούργησαν τὴν μονοθεϊστικὴν θρησκείαν, τῆς ὅποιας ἡ ἐπίδρασις εἰς τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων ὑπῆρξε μεγάλη. Ὁ Ἐβραϊκὸς λαὸς ἦτο μυστικοπαθὴς καὶ εὐφάνταστος. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν φύσιν τῆς χώρας, εἰς τὴν ὅποιαν ἔζη. Ὁ Ἱδιόρρυθμος πολιτισμός, τὸν ὅποιον ἀνέπτυξαν οἱ Έβραῖοι, ὡς κύριον σκοπὸν εἶχε τὴν ἔξυπηρέτησιν τῆς θρησκείας.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ. Πηγὴ τῆς ἐβραϊκῆς ιστορίας είναι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ἡ ὅποια ἀποτελεῖται ἀπὸ 49 βιβλία διαφόρων ἐποχῶν μὲ ποικίλον περιεχόμενον. Τὰ βιβλία αὐτὰ ἔχουν μεγάλην ιστορικὴν καὶ φιλολογικὴν ἀξίαν. Ἀπὸ αὐτὰ μανθάνομεν, ὅτι οἱ Έβραῖοι ἔξεκίνησαν ἀπὸ τὴν Μεσοποταμίαν, ὅπου ἥσαν διηρημένοι εἰς φυλάς. Ὁ ἀρχηγὸς ἐκάστης φυλῆς ἐλέγετο πατριάρχης. Πρῶτος καὶ σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς πατριάρχας ὑπῆρξεν ὁ Ἀβραάμ, ὁ ὅποιος ἔφυγε μὲ τὴν

2000 π.Χ.

φυλήν του ἀπὸ τὴν Μεσοποταμίαν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν γῆν Χαναάν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀβραὰμ οἱ Ἐβραῖοι ἐπανήρχισαν τὴν παλαιὰν νομαδικὴν ζωὴν, ἔως ὅτου κατέληξαν εἰς τὴν Αἴγυπτον ὅπου ἐγκατεστάθησαν. Κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον διαμονὴν των, ἡ ὁποία διήρκεσε περὶ τὰ 500 ἔτη, ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ ἔγιναν λαός ἰσχυρός. Τοῦτο ἀνησύχησε τοὺς Φαραώ, οἱ ὁποῖοι ἤρχισαν νὰ πιέζουν αὐτοὺς σκληρῶς. Τότε παρουσιάσθη μεταξύ των ἔξαιρετικὸς ἀνὴρ, ὁ Μωϋσῆς, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν σοφίαν καὶ τὴν διορατικότητά του ἔσωσε τοὺς Ἐβραίους ἀπὸ τοὺς Φαραώ. Ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ τοὺς ὠδήγησε πρὸς βορρᾶν διὰ μέσου τῆς ἀραβικῆς ἐρήμου. 'Αλλ' ὁ Μωϋσῆς ἀπέθανε πρὶν πατήσῃ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τὴν ὁποίαν μακρόθεν μόνον εἶδεν ἀπὸ τὴν κορυφὴν ὅρους ἀπέναντι τῆς Ἱεριχοῦ. 'Ο Μωϋσῆς ὑπῆρξε καὶ μέγας νομοθέτης. Ἐθεσε νόμους συμφώνως μὲ τὰς ἐντολάς, τὰς ὁποίας ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεόν εἰς τὸ δροῦ Σινᾶ κατὰ τὴν πορείαν πρὸς τὴν Παλαιστίνην. Οἱ νόμοι αὐτοὶ ἐρρύθμιζον τὴν κοινωνικὴν συμβίωσιν τῶν Ἐβραίων.

1400 π.Χ.

Οἱ Ἐβραῖοι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωϋσέως διέβησαν τὸν Ἰορδάνην παρὰ τὴν Ἱεριχῷ μὲ ἀρχηγὸν τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ καὶ κατέλαβον τὴν Παλαιστίνην. Μέγαν κίνδυνον διέτρεξαν ἀπὸ τοὺς πολεμικοὺς Φιλισταίους, οἱ ὁποῖοι κατεῖχον τὴν νότιον παραλίαν. Τοὺς Φιλισταίους κατώρθωσε νὰ συντρίψῃ ὁ σπουδαιότερος βασιλεὺς τῶν Ἐβραίων ὁ Δαβίδ. Οὗτος ἔξέτεινε τὰ σύνορα τοῦ κράτους καὶ ἔκτισε τὴν Ἱερουσαλήμ, τὴν ὁποίαν ἔκαμε πρωτεύουσαν. 'Ο Δαβίδ ἦτο καὶ ἔξοχος ποιητής, ὅπως δεικνύουν οἱ ἐμπνευσμένοι ψαλμοί του.

1010 π.Χ.

'Ο Σολομών, υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Δαβίδ, δόνομαστὸς διὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν δικαιοσύνην του, ἔξηκολούθησε τὸ ἔργον τοῦ πατρός του. Ἐκτὸς ἄλλων σημαντικῶν ἔργων κατεσκεύασε καὶ τὸ μεγαλοπρεπέστατον ἀρχιτεκτονικὸν μνημεῖον τοῦ Ἐβραϊκοῦ λαοῦ, τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλήμ. 'Ο ναὸς οὗτος κατεστράφη κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου αύτοκράτορος Τίτου (70 μ.Χ.).

Μετὰ τὸν Σολομῶντα ἀρχίζει ἡ παρακμὴ τῶν Ἐβραίων. Οἱ Ἀσύριοι, οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ Πέρσαι ὑπὸ τὸν Κύρον, οἱ Μακεδόνες κατόπιν κατέκτησαν ἀλληλοδιαδόχως τὴν χώραν.

④ ΟΙ ΦΟΙΝΙΚΕΣ

ΧΩΡΑ ΚΑΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ. Φοινίκην ώνόμαζον οι "Ελληνες τὴν στενὴν λωρίδα γῆς, ἡ ὅποια ἐκτείνεται μεταξὺ τῆς παραλίας τῆς Συρίας καὶ τῆς δασώδους ὁροσειρᾶς τοῦ Λιβάνου. Σπουδαιότεραι πόλεις τῆς Φοινίκης ήσαν ἡ Ἀραδος, ἡ Βύβλος, ἡ Βηρυτός, ἡ Σιδών καὶ ἡ Τύρος.

Οἱ Φοίνικες εἶχον πολλὰς σχέσεις μὲ τοὺς "Ελληνας. Οἱ μῦθοι, οἱ ὅποιοι σώζονται, μαρτυροῦν ὅτι πλεῖστα στοιχεῖα πολιτισμοῦ εἰσήγαγον εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τὸ ἀλφάρθητον, τὸ ὄφειον διὰ τοῦτο ὠνομάσθη φοινικικόν.

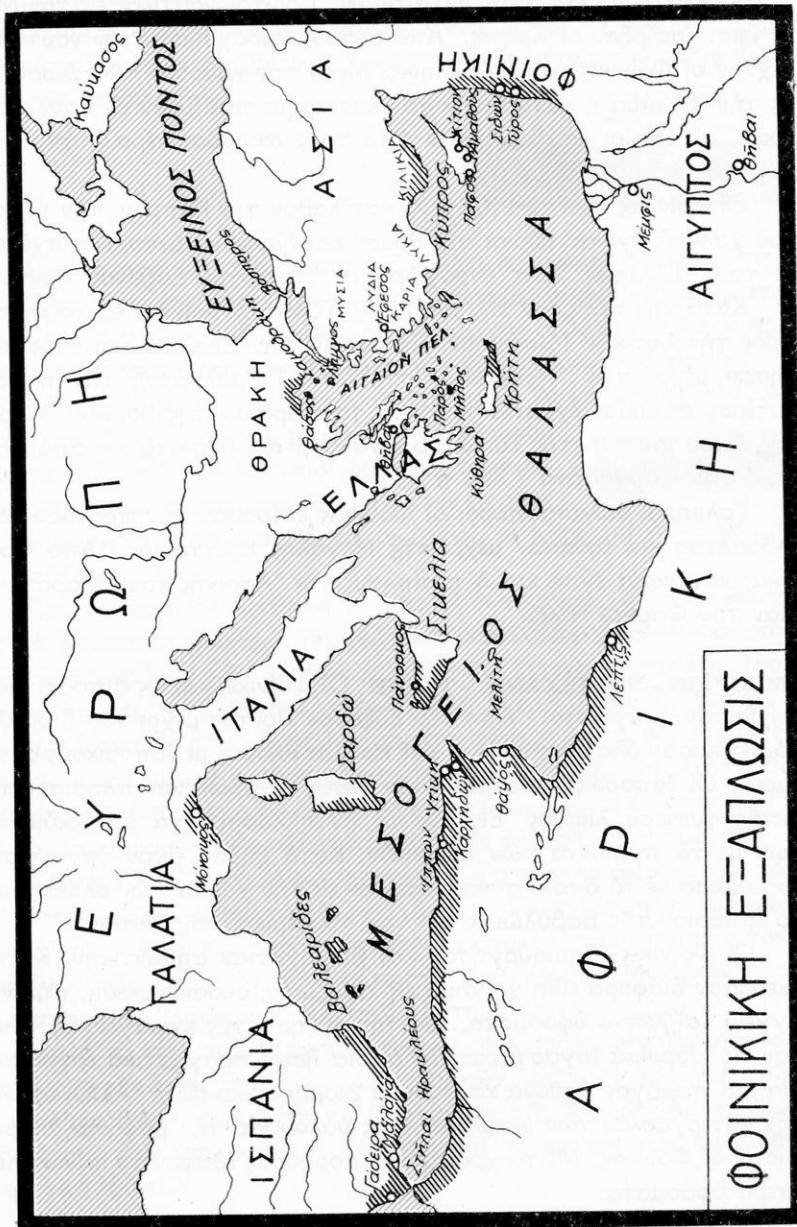
Οἱ Φοίνικες ήσαν σημῖται. Ἡ φύσις τῆς χώρας τοὺς ἔκαμε νὰ στραφοῦν εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Τὸ ὅρος Λίβανος ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς ἄφθονον καὶ ἀρίστην ξυλείαν διὰ τὴν κατασκευὴν πλοίων. Ὡς ἐμποροὶ ἐταξίδευον μόνον διὰ τὸ κέρδος καὶ ἀπέκρυπτον ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὰς θαλασσίας ὁδοὺς καὶ τὰς χώρας, τὰς ὅποιας ἀνεκάλυπτον.

Οἱ Φοίνικες ἐλάτρευσαν τὰ οὐράνια σώματα. Κυριώτεροι θεοί των ήσαν ὁ Βάαλ (ἥλιος), θεὸς τοῦ φωτός, καὶ ἡ Ἀστάρτη (σελήνη), θεὰ τῆς γονιμότητος, τὴν ὅποιαν οἱ "Ελληνες ἐταύτιζον μὲ τὴν Ἀφροδίτην. Ἡ λατρεία τῶν Φοινίκων ήτο βάρβαρος, διότι ἔξιλέωνον τοὺς θεούς μὲ τὴν θυσίαν τῶν τέκνων των.

Αἱ πόλεις τῆς Φοινίκης ἔμειναν αὐτόνομοι καὶ ἐκυβερνῶντο κατ' ἀρχὰς ἀπὸ βασιλεῖς καὶ ἀργότερον ἀπὸ πλουσίους ἐμπόρους. Ἡ Σιδών καὶ ἡ Τύρος προώδευσαν περισσότερον καὶ κατέλαβον ἔξεχουσαν θέσιν μεταξὺ αὐτῶν.

Κατ' ἀρχὰς ἀνεπτύχθη ἡ Σιδών (1100 π.Χ.), ἡ ὅποια ἔγινε σπουδαία ἐμπορικὴ ἀγορὰ καὶ ἀπέκτησε μέγαν πλοῦτον. Τὰ πλοῖά της ἐταξίδευσαν εἰς τὴν Αἴγυπτον, περιέπλευσαν τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἔφθασαν εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον.

Πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὴν Σιδῶνα ἀνεδείχθη ἀργότερον ἡ Τύρος. Οἱ Τύριοι διηγούνθησαν εἰς τὴν δυτικήν Μεσόγειον, ὅπου ἴδρυσαν πολυαριθμούς ἀποικιάς. Μὲ τὰ πλοιά των διεξῆγον τὸ ἐμπόριον τῆς ἀνατολῆς μὲ τὰς χώρας τῆς δυτικῆς Εύρωπης. Ἡ Τύρος ἔφθασεν εἰς μεγίστην ἀκμὴν κατὰ τὸν 8ον π.Χ. αἰῶνα.

Η ΘΑΛΑΣΣΟΚΡΑΤΙΑ ΤΩΝ ΦΟΙΝΙΚΩΝ. Πρώτοι ναυτικοί εἰς τὴν Μεσόγειον ύπηρξαν οἱ Κρῆτες. Ἀπὸ αὐτοὺς ἐδιδάχθησαν τὴν ναυτικήν τέχνην οἱ Φοίνικες καὶ οἱ "Ἐλληνες. Μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Δωριέων εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ κατὰ θάλασσαν κυριαρχία περιῆλθεν εἰς τοὺς Φοίνικας, οἱ ὅποιοι ἀπεδείχθησαν ἀπὸ τοὺς σπουδαιοτέρους ἀποικιακοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου.

Οἱ Φοίνικες περὶ τὸ 1100 π.Χ. κατέλαβον τὴν Κύπρον, τὴν νῆσον τοῦ χαλκοῦ, ἔγιναν κύριοι τῆς Ρόδου καὶ ἥλθον εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις μὲ τοὺς "Ἐλληνας. Τότε ἐπροχώρησαν μέχρι τοῦ Εὔξείνου Πόντου.

Κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀκμῆς τῆς Τύρου οἱ Φοίνικες ἐστράφησαν πρὸς τὴν δυτικὴν Μεσόγειον. Ἡλθον εἰς τὴν Σικελίαν καὶ ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν Ἡρακλείων στηλῶν (Γιβραλτάρ). Τὰς περισσότερας ἀποικίας ἔγκατεστησαν εἰς τὰ παράλια τῆς βορείου Ἀφρικῆς, ὅπου πλησίον τῆς Τύνιδος ἔκτισαν τὴν σπουδαιοτέραν ἀποικίαν των, τὴν Καρχηδόνα (800 π.Χ.).

Τολμηροὶ θαλασσοπόροι οἱ Φοίνικες ἐπέρασαν τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτάρ καὶ ἔφθασαν μέχρι τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἀπὸ Φοίνικας ναυτικοὺς ἔγινε καὶ ὁ περίπλους τῆς Ἀφρικῆς κατὰ παραγγελίαν τοῦ Φαραὼ Νεκῶ.

ΕΜΠΟΡΙΟΝ - ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ - ΤΕΧΝΗ. Οἱ Φοίνικες καὶ ὡς ἔμποροι ἀνεδείχθησαν ἀσύγκριτοι. Ἀπὸ τὸν Εὔξείνον Πόντον μέχρι τοῦ Γιβραλτάρ ἔγέμισαν ὅλα τὰ παράλια καὶ πολλὰς νήσους μὲ ἐμπορικοὺς σταθμούς. Οἱ ἐμπορικοὶ σταθμοὶ ἦσαν θέσεις ὀχυρωμέναι πλησίον τῆς ἀκτῆς φυσικοῦ λιμένος. Εἰς αὐτοὺς ἀντήλλασσον τὰ ἐμπορεύματά των μὲ τὰ προϊόντα τῶν ιθαγενῶν. Κατὰ ξηρὰν εἶχον ὀργανώσει καραβάνια μὲ τὰ ὅποια συνεκέντρων εἰς τὴν χώραν των ὀλόκληρον τὸ ἐμπόριον τῆς Βαβυλῶνος καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀσίας.

Οἱ Φοίνικες ἐδημιούργησαν καὶ βιομηχανίαν σημαντικήν. Κατεσκεύασαν διάφορα εἰδη χρήσιμα εἰς τὴν ζωὴν, οἰκιακὰ σκεύη, πήλινα ἄγγεια καὶ λεπτὰ ὑφάσματα. Διὰ τὴν αὕξησιν τῆς παραγωγῆς ἴδρυσαν πολυάριθμα ἐργαστήρια, τὰ ὅποια ἦσαν πραγματικὰ ἐργοστάσια καὶ παρῆγον ἀφθονα καὶ εὐθηνὰ βιομηχανικὰ εῖδη. Ἄλλα καὶ εἰς τὴν κατεργασίαν τῶν μετάλλων, τῆς ύάλου καὶ τὴν βαφικὴν διεκρίθησαν οἱ Φοίνικες. Μὲ τὸ χρῶμα τῆς πορφύρας ἔβαφον τὰ πολυτελέστερα ὑφάσματα.

Εις τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν γλυπτικὴν δὲν ἀνέπτυξαν ἴδιον τῶν σχέδιον, εἶχον δῆμος σπουδαίους καλλιτέχνας. Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἐβραίων Σολομῶν μὲν Φοίνικας τεχνίτας κατεσκεύασε τὸν περίφημον ναὸν τῆς Ἱερουσαλήμ.

5. ΟΙ ΧΕΤΤΑΙΟΙ

Αἱ πληροφορίαι, τὰς ὅποιας μᾶς δίδει ἡ Παλαιὰ Διαθήκη περὶ τῶν Χετταίων, ἐπεβεβαιώθησαν ἀπὸ νεώτερα σπουδαῖα· εὐρήματα καὶ ἀπὸ ἐπιγραφάς. Ἐξ αὐτῶν μανθάνομεν ὅτι οἱ Χετταῖοι ἦσαν ἀρχαῖος ἀνατολικὸς λαὸς μὲ ἀξιόλογον καὶ ἴδιορυθμον πολιτισμόν. Ὁ λαὸς οὗτος ἔζησεν εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ εἰς τὴν Συρίαν καὶ οἱ ἀρχαιότεροι βασιλεῖς του φθάνουν ἕως τὸ 2000 π.Χ. Οἱ Χετταῖοι δὲν εἶναι οὕτε ἵνα δοευρωπαῖοι οὕτε σημῆται ἀλλ᾽ ἀνήκουν εἰς τοὺς καλούμενους Μικρασιάτας, ὅπως οἱ Λυδοί, οἱ Κάρες, οἱ Λυκάονες, οἱ Καππαδόκες κ.λπ.

2000 π.Χ.

Πρωτεύουσα τοῦ κράτους των ἦτο ἡ Χαττοῦσα, ἡ ὅποια ἔκειτο εἰς τὸ σημερινὸν χωρίον Μπογάζκιο ἀνατολικῶς τοῦ Ἀλυος ποταμοῦ. Τὸ κράτος τῶν Χετταίων ἀπέκτησε δύναμιν κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα καὶ περὶ τὸ 1500 π.Χ. ὀλόκληρος ἡ Μικρὰ Ἀσία εἶχε περιέλθει εἰς τὴν ἔξουσίαν του. Πρὸς δυσμάς ἐπεκράτουν κατὰ θάλασσαν οἱ Κρῆτες καὶ ἥκμαζεν ὁ Κρητομυκηναϊκὸς πολιτισμός. Ἡ Χαττοῦσα ἦτο ὡχυρωμένη μὲ ἰσχυρὰ τείχη, στρατιωτικαὶ δὲ ὁδοὶ ἦνωνον αὐτὴν μὲ τὰς ἐπικαίρους θέσεις τῶν συνόρων πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμάς.

Τὸ κράτος τῶν Χετταίων ἔφθασεν εἰς ἔξαιρετικὴν ἀκμὴν κατὰ τὸν 14ον π.Χ. αἰῶνα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν οἱ Χετταῖοι ἤλθον εἰς σχέσεις μὲ τοὺς Ἀχαιούς. Εὑρέθη σχέδιον ἐπιστολῆς, τὴν ὅποιαν ὁ τότε βασιλεὺς τῶν Χετταίων ἔστειλεν εἰς τὸν βασιλέα τῶν Μυκηνῶν πρὸς διακανονισμὸν διαφόρων πολιτικῶν ζητημάτων.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 13ου π.Χ. αἰῶνος οἱ Χετταῖοι δὲν ἦδυν θήσαν νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τὴν πίεσιν μεσογειακῶν λαῶν, οἱ ὅποιοι ἐκ τῶν παρασλίων ἐκινήθησαν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Πρὸ τῆς ὁρμῆς των ὑπέκυψαν οἱ Χετταῖοι καὶ τὸ κράτος των κατελύθη περὶ τὸ 1200 π.Χ.

6. ΜΗΔΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΣΑΙ

ΟΙ ΛΑΟΙ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΙΡΑΝ. ΤΟ ΟΡΟΠΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΙΡΑΝ. Κατά τούς χρόνους τῆς μεγάλης μεταναστεύσεως τῶν Ἰνδοευρωπαίων, λαοὶ ἀνήκοντες εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν ὁμοφυλίαν κατῆλθον πρὸς νότον ἀπὸ τὰς πεδιάδας τῆς κεντρικῆς Εύρωπης. Ἀπὸ αὐτοὺς ἐν τμῆμα, τὸ ὅποιον ἀπετέλουν οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι, ἔγκατεστάθη εἰς τὸ δυτικὸν Ἰράν καὶ ἐν ἄλλῳ εἰσέβαλεν εἰς τὰς Ἰνδίας. Οἱ Μῆδοι, οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Ἰνδοὶ ἀποτελοῦν ἐνα κλάδον τῆς μεγάλης Ἰνδοευρωπαϊκῆς οἰκογενείας λαῶν, τοὺς λεγομένους Ἀρίους. Τὸ ὁροπέδιον τοῦ Ἰράν μὲ τεραστίαν ἔκτασιν ἀπλώνεται μεταξὺ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τῆς λίμνης Ἀράλης πρὸς βορρᾶν καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ωκεανοῦ πρὸς νότον. "Ολη ἡ χώρα τοῦ Ἰράν λέγεται Ἀριανή.

ΤΟ ΜΗΔΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ. Τὸ βόρειον τμῆμα τοῦ δυτικοῦ Ἰράν κατέχει ἡ Μηδία καὶ τὸ νότιον ἡ Περσία. Ἡ Μηδία εἶναι χώρα πτλήρης ὀγρίων ὀρέων μὲ πολλὰς εὐφόρους κοιλάδας. Ἡ Περσία ὀρεινὴ καὶ αὐτή, ἔχει μεγάλας πεδιάδας, αἱ ὅποιαι εἶναι εὐφορώτατοι.

Πρωτεύουσα τῆς Μηδίας εἶναι τὰ Ἐκβάτανα. Οἱ Μῆδοι κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα π.Χ. ἤναγκασαν καὶ τοὺς ὁμοφύλους τῶν Πέρσας νὰ ὑποταχθοῦν εἰς αὐτούς. Ὁ βασιλεὺς τῶν Μήδων Κυαζάρης συνεννοηθεὶς μὲ τοὺς Βαβυλωνίους ὑπέταξε τὴν Ἀσσυρίαν καὶ ἡ Μηδία ἀπέκτησε μεγάλην δύναμιν. Πρὸς δυσμὰς τὸ μηδικὸν κράτος ἔφθασε μέχρι τοῦ Ἀλυσιδοποταμοῦ, διὰ τοῦ ὅποιου ἐχωρίζετο ἀπὸ τὸ βασίλειον τῶν Λυδῶν.

Τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Μήδων ὑπῆρξεν ὁ Ἀστυάγης (584 - 550 π.Χ.), υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Κυαζάρου. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του οἱ Πέρσαι μὲ ἀρχηγὸν τὸν Κῦρον κατέλυσαν τὴν ἔξουσίαν τῶν Μήδων καὶ ἀνεκήρυξαν αὐτὸν βασιλέα. Ἀπὸ τότε Μῆδοι καὶ Πέρσαι συνεχωνεύθησαν καὶ τὸ κράτος τῶν ὀνομάσθη ἀδιαφόρως Μηδικὸν ἢ Περσικὸν κράτος. Παλαιοτέρα πρωτεύουσά του ἦσαν οἱ Πασαργάδαι, κατόπιν ἡ Περσέπολις καὶ τέλος τὰ Σοῦσα.

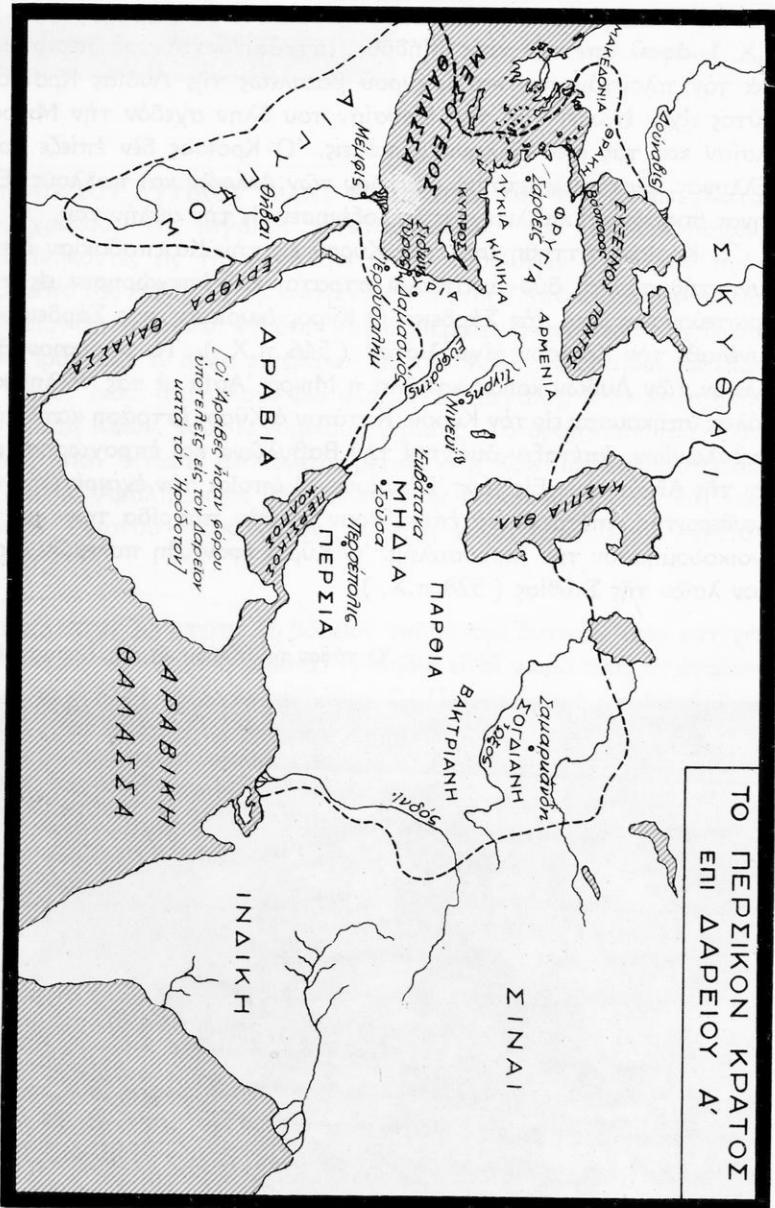
ΚΥΡΟΣ Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΣΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ Ο Κύρος Α· (556-528 π.Χ.), ἀφοῦ ὑπέταξε τοὺς Μήδους, ἐστράφη κατὰ τοῦ περιφήμου διὰ τὸν πλοῦτόν του καὶ ἵσχυροῦ βασιλέως τῆς Λυδίας Κροίσου. Οὗτος εἶχεν ἐνώσει ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν του ὅλην σχεδὸν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὰς ἐκεῖ Ἑλληνικὰς πόλεις. 'Ο Κροίσος δὲν ἔπιεζε τοὺς "Ἑλληνας. Συνεβούλευετο τὸ μαντείον τῶν Δελφῶν καὶ ποιλοὺς "Ἑλληνας σοφούς καὶ καλλιτέχνας ἐφιλοξένησεν εἰς τὴν αὐλήν του.

'Ο Κροίσος ἡττήθη ὑπὸ τοῦ Κύρου εἰς τὴν Καππαδοκίαν ὃπου συνηντήθησαν οἱ δύο ἀντίπαλοι στρατοὶ καὶ ὑπεχώρησεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν του, τὰς Σάρδεις. 'Ο Κύρος ἐκυρίευσε τὰς Σάρδεις καὶ συνέλαβε τὸν Κροίσον αἰχμάλωτον (546 π.Χ.). Τὸ πλούσιον βασίλειον τῶν Λυδῶν καθὼς καὶ ὅλη ἡ Μικρὰ Ἀσία μὲ τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ὑπήκουσαν εἰς τὸν Κύρον. Κατόπιν δὲ Κύρος ἐστράφη κατὰ τῶν Βαβυλωνίων, ὑπέτοξεν ἀμαχητὶ τὴν Βαβυλῶνα καὶ ἐπροχώρησε μέχρι τῆς Αἰγύπτου. Εἰς τοὺς Ἐβραίους, οἱ ὄποιοι τὸν ἔχαιρέτισαν ως ἔλευθερωτήν, ἐπέτρεψε νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ νὰ ἀνοικοδομήσουν τὴν Ιερουσαλήμ. 'Ο Κύρος ἐφονεύθη πολεμῶν ἐναπέτον λαῶν τῆς Σκυθίας (528 π.Χ.).

'Ο τάφος τοῦ Κύρου εἰς τὰς Πασαργάδας.

ΤΟ ΠΕΡΣΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ
ΕΠΙ ΔΑΡΕΙΟΥ Α'

‘Ο τάφος του, τὸν ὁποῖον ὁ ἔδιος εἶχεν ἀνεγείρει εἰς τὰς Πασαργάδας σώζεται μέχρι σήμερον. ’Επ’ αὐτοῦ ὑπάρχει ἡ ἔξῆς ἐπιγραφὴ μὲν σφηνοειδῆ γράμματα, ἡ ὁποία λέγει : « Ὡ οὐ διθρωπε, ἐγὼ Κῦρος εἰμι ὁ Καμβύσου, ὁ τὴν ἀρχὴν Πέρσαις καταστησάμενος καὶ τῆς Ἀσίας βασιλεύσας. Μή οὖν φθονήσῃς μοι τοῦ μνήματος ».

‘Ο Κῦρος ὑπῆρξε μέγας στρατηγός, ἔξοχος πολιτικὸς καὶ φιλάνθρωπος πρὸς τοὺς ἡττημένους ἔχθρούς του. ’Ο Αθηναῖος ιστορικὸς Ξενοφῶν ἔγραψεν δλόκληρον σύγγραμμα ἀναφερόμενον εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὰς ἀρετὰς του.

ΤΟ ΠΕΡΣΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΚΥΡΟΝ. Τὸ κατακτητικὸν ἔργον τοῦ Κύρου συνεπλήρωσεν ὁ υἱός του Καμβύσης (528 - 521 π.Χ.), ὁ ὁποῖος ὑπέταξε τὴν Αἴγυπτον, τὴν Λιβύην καὶ τὴν Κυρηναϊκήν. Μετὰ τὸν Καμβύσην ὀνομαστὸς βασιλεὺς τῶν Περσῶν ὑπῆρξεν ὁ Δαρεῖος Α' ὁ ‘Υστάσπου (521 - 485 π.Χ.). Εἰς αὐτὸν τὸ περσικὸν κράτος δόφείλει τὴν διοικητικήν του ὀργάνωσιν, τὴν ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων του, τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δύναμιν του. ’Επὶ τῆς βασιλείας του ἥρχισεν ἡ ἐπίθεσις τῶν Περσῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἔκπολούθησεν ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του **Ξέρξης Α'**.

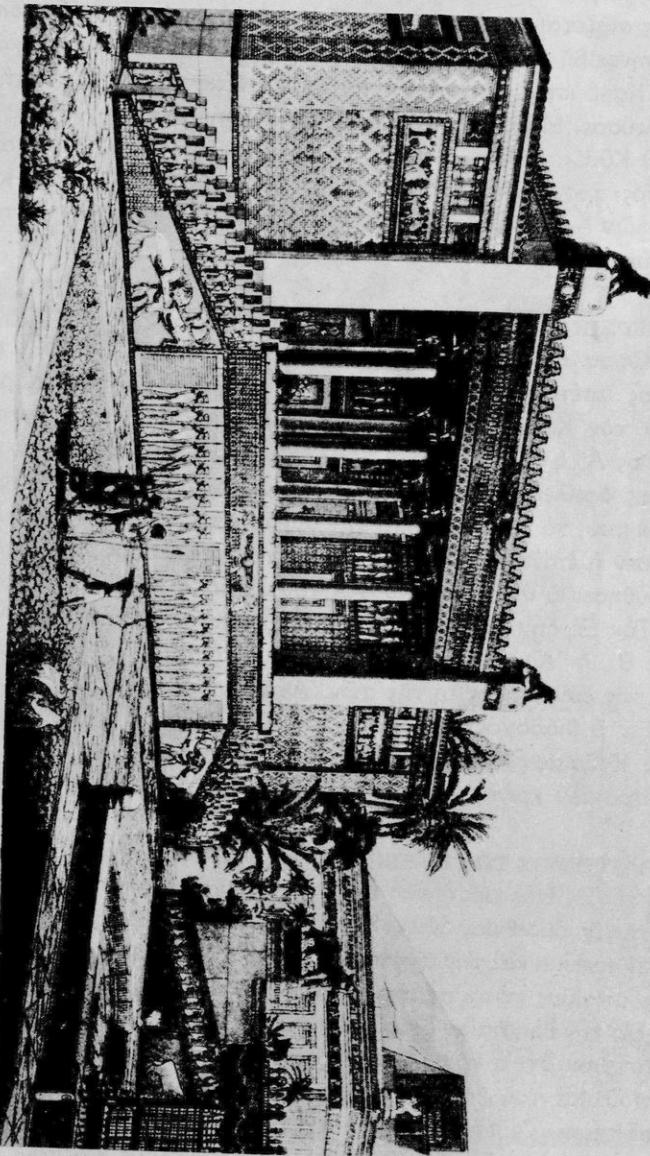
Τὸν Ξέρξην διεδέχθησαν κατὰ σειρὰν ὁ ‘Αρταξέρξης Α', ὁ Δαρεῖος Β', ὁ ‘Αρταξέρξης Β' καὶ ὁ ‘Αρταξέρξης Γ'. Τελευταῖος βασιλεὺς τῆς δυναστείας αὐτῆς τῶν Ἀχαιμενιδῶν ὑπῆρξεν ὁ διάδοχος τοῦ ‘Αρταξέρξου Γ' Δαρεῖος Γ' ὁ Κοδομανός (336 - 330 π.Χ.). ’Επ' αὐτοῦ τὸ περσικὸν κράτος κατελύθη ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

330 π.Χ.

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ. Οἱ Πέρσαι ἀνέπτυξαν ἀξιόλογον πολιτισμόν. ‘Ως ἵνδοευρωπαῖοι εἶχον τὰ χαρίσματα τῶν λαῶν τῆς μεγάλης αὐτῆς δόμοεθνίας. Διεκρίνοντο διὰ τὴν ὁδεῖσαν ἀντίληψιν, τὸ ἀνήσυχον πνεῦμα καὶ τὴν ἀγάπην των πρὸς τὸ ὠραῖον. ’Απὸ τοὺς λαούς, τοὺς ὁποίους κατέκτησαν, παρέλαβον ὅ,τι ἐνόμιζον χρήσιμον.

Εἰς τὴν θρησκείαν διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνατολικούς λαούς. ’Επίστευον ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τῶν δυνάμεων τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς αἰώνιον πόλεμον μεταξύ των. ‘Ο θεὸς τοῦ ἀγαθοῦ ὁ **Ἀχουρά Μάσδα**, εἶναι ὁ πλάστης τοῦ κόσμου καὶ ἔχει ὡς βοηθούς τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἐναρέτους

Περιστοκόν άνάκτορον, (Αναπαράστασις).

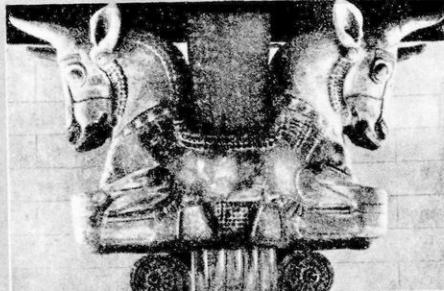
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀνθρώπους. 'Ο θεός τοῦ κακοῦ, δὲ Ἀριμάν, ἀκολουθεῖται ἀπὸ πλῆθος πονηρῶν πνευμάτων καὶ προσπαθεῖ νὰ καταστρέψῃ τὸν κόσμον. Νικητής ἀπὸ τὴν πάλην αὐτὴν θὰ ἔξελθῃ ὁ ἀγαθὸς θεός τοῦ φωτός.

Κύριον στοιχεῖον τῆς λατρείας τῶν Περσῶν εἶναι τὸ πῦρ καὶ διὰ τοῦτο ἡ θρησκεία αὐτὴ ὡνομάσθη Πυρολατρία. Αἱ προσευχαὶ ἐγίνοντο εἰς τὸ ὑπαιθρον ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὄρέων. Οἱ θεοί των δὲν εἶχον ναοὺς καὶ ἀγάλματα. 'Ιδρυτὴς τῆς θρησκείας εἶναι ὁ Ζαρατούστρας (Ζωροάστρης, 7ος π.Χ. αἰών), ἢ δὲ διδασκαλία του περιέχεται εἰς τὸ ιερὸν βιβλίον τῶν Περσῶν, τὴν Ζένδ - Ἀβέσταν.

Οἱ Πέρσαι εἶχον δύο κοινωνικὰς τάξεις, τοὺς γαιοκτήμονας εὐγενεῖς καὶ τοὺς δουλοπαροίκους γεωργούς. 'Η πρώτη τάξις ἦτο προνομιοῦχος καὶ κατελάμβανεν ὅλας τὰς ἀνωτέρας θέσεις. 'Εξ ἄλλου μεγάλην δύναμιν εἶχον οἱ ιερεῖς, οἱ δόποιοι ὡνομάζοντο μάγοι. 'Ο βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἦτο ἀπόλυτος μονάρχης καὶ εἶχε τὴν ἀπαίτησιν νὰ τὸν προσκυνοῦν οἱ ὑπήκοοί του.

"Οσα ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα διεσώθησαν μᾶς ἐκπιλήσουν μὲ τὴν μεγαλοπρέπειάν των. Θαυμάσιαι αἰθουσαι τελετῶν καὶ ύποδοχῶν, ἀνάγλυφοι παραστάσεις, πλῆθος κομψῶν κιόνων, πλούσια διακόσμησις μαρτυροῦν τὸν πλοῦτον, τὴν δύναμιν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν Περσῶν βασιλέων.

Περσικὸν κιονόκρανον.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΣ

ΘΕΣΙΣ ΚΑΙ ΕΚΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ. Η Έλλας εύρισκεται εἰς τὸ νότιον τμῆμα τῆς λεγομένης σήμερον Βαλκανικῆς χερσονήσου. Η Μακεδονία, ἡ Ἡπειρος καὶ ἡ Θεσσαλία ἀποτελοῦν τὴν λεγομένην βόρειον Ἑλλάδα, ἡ ὅποια χωρίζεται ἀπὸ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα διὰ τῶν κόλπων Ἀμβρακικοῦ καὶ Μαλιακοῦ. Η στερεὰ Ἑλλάς περιλαμβάνει τὴν Ἀττικήν, τὴν Βοιωτίαν, τὴν Φωκίδα, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Αἰτωλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν. Η Πελοπόννησος εἶναι χερσόνησος, ἡ ὅποια συνέδετο μὲ τὴν Στερεάν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου. Λακωνία, Μεσσηνία, Ἀρκαδία, Ήλισ, Ἀχαΐα, Κορινθία καὶ Ἀργολίς ἀποτελοῦν τὰ μικρότερα μέρη τῆς Πελοποννήσου.

Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶχεν ἐγκατασταθῆ καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αιγαίου καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἀλλὰ δὲν περιωρίσθη εἰς αὐτὰ τὰ ὄρια. Διὰ τῶν ἀποικιῶν του ἔξηπλώθη εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τοῦ Εὔξείνου Πόντου, εἰς τὴν Σικελίαν καὶ εἰς ὅλα τὰ παράλια τῆς Μεσογείου.

Η ΦΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ. ΤΟ ΚΛΙΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ. Η Έλλας εἶναι χώρα ὁρεινή. Τὰ 3/4 τοῦ ἔδαφους της σκεπάζονται ἀπὸ ὅρη, τὰ ὅποια διασταυρώνονται κατὰ τοιοῦτον τρόπον μεταξύ των, ώστε νὰ σχηματίζουν μικρὰς καὶ μεγάλας πεδιάδας. Αἱ πεδιάδες αὐταὶ διαρρέονται ὑπὸ ποταμῶν καὶ εἶναι κατάλληλοι πρὸς καλλιέργειαν. Η μεγαλυτέρα πεδιάς εἶναι ἡ Θεσσαλική. Διαρρέεται ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Πηνειοῦ καὶ εἶναι καταλληλοτάτη διὰ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἵπποτροφίαν. "Αλλαι μικρότεραι πεδιάδες εἶναι τῆς Μακεδονίας, τῶν Θηβῶν, τῆς Μεσσηνίας καὶ τοῦ ποταμοῦ Εύρωτα. Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἔκτείνονται μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ σχηματίζουν ἀποτόμους ἀκτάς.

Η θάλασσα περιβάλλει τὴν χώραν ἐξ ἀνατολῶν, ἐκ νότου καὶ ἐκ δυσμῶν, εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν ξηράν καὶ σχηματίζει κόλπους, πορθμούς, πολλοὺς λιμένας καὶ ὄρμους. Η στενὴ ἐπαφὴ τῶν Ἑλλή-

νων μὲ τὴν θάλασσαν τοὺς ἔκαμε νὰ τὴν ἀγαπήσουν καὶ νὰ γίνουν ἐπιτήδειοι ναυτικοί. Ἡ μεγάλη ὅμως κατάτμησις τῆς χώρας ἀπὸ τὰ ὅρη καὶ τὴν θάλασσαν ἐδυσχέραινε τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὴν ἐπαφὴν τῶν γειτόνων μεταξύ των. Αὐτὸ δύπλος ἡ κυρία αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαῖοι "Ελληνες δὲν ἤδυνήθησαν νὰ συγκροτήσουν ἐνιαῖον κράτος. Ἐξ ἄλλου ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος τῆς 'Ελλάδος εἶναι ἄγονον, οἱ κάτοικοι ἡναγκάζοντο νὰ κοπιάζουν πολὺ διὰ τὴν συντήρησίν των. Διὰ τοῦτο ἔγιναν ἐργατικοί, ἐφευρετικοί, ἀλλὰ καὶ δραστήριοι καὶ τολμηροί.

Τὸ κλῖμα τῆς 'Ελλάδος εἶναι ποικίλον. Εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη εἶναι ψυχρόν, εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ ἐσωτερικοῦ θερμὸν καὶ εἰς τὰ παράλια εὔκρατον. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ὅποτε τὰ ὅρη της ἐκαλύπτοντο ἀπὸ δάση καὶ οἱ ποταμοί της εἶχον περισσότερα ὕδατα, τὰ κλῖμα τῆς 'Ελλάδος ἦτο δροσερώτερον. Ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς καὶ διαυγῆς. Εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ἀτμοσφαίρας δὲ ὁ ὀφθαλμὸς συνηθίζει νὰ βλέπῃ τὰ πράγματα μὲ ἀκρίβειαν καὶ εἰς ὅλας των τὰς λεπτομερείας. Ἡ ποικιλία τοῦ κλίματος καθίστα τοὺς "Ελληνας ὑγιεῖς, εὐφυεῖς, φαιδροὺς καὶ εὐαισθήτους εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ὥραίου. Ὁ καθαρὸς ἀὴρ τοῦ βουνοῦ ἐνέβαλεν εἰς τὴν ψυχήν των τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ. Οἱ ἀρχαῖοι "Ελληνες εἶναι ἀπὸ τοὺς σπουδαιοτέρους λαοὺς τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ ἡ ιστορία των ἔχει μεγάλην σημασίαν. Πρῶτοι αὐτοὶ ἐδημιούργησαν ἔθνικὸν καὶ πολιτικὸν βίον ἀξιόλογον καὶ ὑπέροχον καὶ ἐδίδαξαν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀξίαν τῆς ἐλευθερίας ὅχι μόνον τῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς πνευματικῆς. Ἔκαλιέργησαν ὅλας τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ ἀνέδειξαν μεγάλους καλλιτέχνας, ρήτορας, φιλοσόφους καὶ πολιτικούς.

"Ολοι οἱ μεγάλοι λαοί θεωροῦν τοὺς ἀρχαίους "Ελληνας ὡς διδασκάλους των καὶ οἱ Εύρωπαῖοι σοφοὶ κάμνουν λόγον περὶ Ἑλληνικοῦ θαύματος. Εἰς ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη τὰ παιδιά διδάσκονται καὶ γνωρίζουν καλὰ τὴν ἀρχαίαν 'Ελληνικήν ιστορίαν. Ἡμεῖς οἱ νεώτεροι "Ελληνες, οἱ ὅποιοι εἴμεθα ἀπόγονοί των, ἔχομεν πολὺ μεγαλύτεραν ὑποχρέωσιν νὰ μελετῶμεν τὴν ιστορίαν τῶν παλαιῶν μας προγόνων διὰ νὰ διδασκώμεθα ἀπὸ τὴν σοφίαν των καὶ νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὡς παράδειγμα τὰ ἀθάνατα ἔργα των.

ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

ΠΡΟΕΛΛΗΝΕΣ Παλαιοιλιθική ἐποχή. "Ανθρωποι καὶ ζῶα τῆς παλαιοιλιθικῆς ἐποχῆς φαίνεται ὅτι ἔζησαν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Αύτὸς ἐδίδαξαν τὰ παλαιοιλιθικὰ εύρήματα κυρίως τῆς Θεσσαλίας. Τρομακτικοὶ κατακλυσμοὶ καὶ σεισμικοὶ δονήσεις, ποὺ ἀνεστάτων τότε χωρὶς διακεπήν τὴν γῆν, ἐσταμάτησαν τὴν ζωὴν τοῦ παναρχαίου ἐκείνου κόσμου. Πότε ἀκριβῶς ἐνεφανίσθησαν οἱ πρωτόγονοι αὐτοὶ ἄνθρωποι εἰς τὴν χώραν μας καὶ πόσον διήρκεσεν ἡ ζωὴ των δὲν γνωρίζομεν. 'Οπωσδήποτε ὅμως θὰ ἔζησαν πολὺ πρὸ τοῦ 6000 π.Χ.

Νεολιθική ἐποχή (6000 - 3000 π.Χ.). Εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα (Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν, Βοιωτίαν, Ἀργολίδα κ.λπ.) εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ δλίγον ἀργότερον εἰς τὴν Κρήτην ἀνευρίσκονται ἵχνη τῆς νεολιθικῆς περιόδου. Οἱ ἄνθρωποι τώρα ἔχουν μάθει νὰ κατεργάζωνται διὰ λειάνσεως τὸν λίθον, τὸ ξύλον, τὰ κόκκαλα. Τὰ μέταλλα τοὺς εἶναι ἀκόμη ἀγνωστα. Ἀρχίζουν νὰ κατοικοῦν εἰς μικροὺς συνοικισμούς καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἀλιείαν. Εἶναι ἐπίσης γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι.

Οἱ νεολιθικοὶ αὐτοὶ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος δὲν ἦσαν Ἕλληνες. Ἀνῆκον εἰς τὴν λευκήν φυλὴν καὶ οἱ ιστορικοὶ τοὺς ὀνομάζουν Προέλληνας. Εἶναι οἱ Πελασγοὶ τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν παραδόσεων.

ΑΙΓΑΙΟΙ. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΙΓΑΙΩΝ Κατὰ τὸ τέλος τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς (3000 π.Χ.) εἰσβάλλουν νέοι λαοὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Φέρουν τὸ πρῶτον μέταλλον, τὸν χαλκόν, καὶ ἐγκαινιάζουν τὴν τρίτην περίοδον τῆς ἐλληνικῆς προϊστορίας, τὴν ἐποχὴν τοῦ Χαλκοῦ.

Οἱ νέοι κάτοικοι ἥλθον ἀπὸ τὴν Ἀσίαν. Ἔγκατεστάθησαν εἰς τὰς νήσους καὶ τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου, ὅπου ἀνέπτυξαν ἀξιόλογον πολιτισμόν. Ἰδιαιτέρως προώδευσαν αἱ Κυκλαδεῖς. Σπουδαιότερον κέντρον τῶν Κυκλαδῶν ὑπῆρξεν ἡ Μῆλος, ἡ ὅποια εἶχε συχνὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν Κρήτην. Ἡ κρητικὴ ἐπίδρασις φαίνεται εἰς τὰς παραστάσεις τῶν ἀγγείων ὅχι μόνον τῆς Μήλου ἀλλὰ καὶ τῆς νήσου Θήρας.

Πολὺ ἐνωρίς οἱ κάτοικοι τῶν Κυκλαδῶν ἐπεδόθησαν εἰς τὸ ἐμπόριον. Μὲ τὰ πλοιά των ἐταξίδευσαν εἰς ὅλους τοὺς λιμένας τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους. Τὰ προϊόντα των ἡσαν παντοῦ περιζήτητα. Πρῶτοι αὐτοὶ ἦνοι εἰς τὸν θαλάσσιον δρόμον πρὸς τὴν Δύσιν. Πρὶν ἀπὸ τοὺς Κρῆτας, τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τοὺς Φοίνικας, οἱ Κυκλαδῖοι, τολμηροὶ θαλασσοπόροι ἐγνώρισαν τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας.

Τὸν προελληνικὸν αὐτὸν κόσμον τοῦ Αἰγαίου οἱ ιστορικοὶ ὡνόμασαν Αἰγαίους καὶ τὸν πολιτισμόν των Αἰγαίων πολιτισμόν. Οἱ Αἰγαῖοι ἀνήκουν εἰς ἴδιαίτερον κλάδον τῆς λευκῆς φυλῆς, τὸν ὃποιον ὀνομάζουν Μεσογειακήν φυλήν.

Κρῆτες προσφέροντες σπονδήν, μόσχους καὶ πλοῖον εἰς νεκρόν.

Η ΚΡΗΤΗ. Ἡ εὔφορος γῆ, τὸ γλυκὺ κλῖμα, πρὸ πάντων ὅμως ἡ προνομιούχος γεωγραφική τῆς θέσις κατέστησαν συντόμως τὴν Κρήτην κυρίαρχον δύναμιν μεταξὺ τῶν Αἰγαίων. Εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου, εἰς ἵσην σχεδὸν ἀπόστασιν ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα κέντρα τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, ἡ Κρήτη κατεῖχεν ἰδεώδη θέσιν διὰ νὰ ἀναπτύσσῃ πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις τὸ ἐμπόριον της καὶ νὰ ἐλέγχῃ μὲ τὸν στόλον της τὴν θάλασσαν. Ἡτο ἐπίσης ἡ γέφυρα ἐπικοινωνίας μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως.

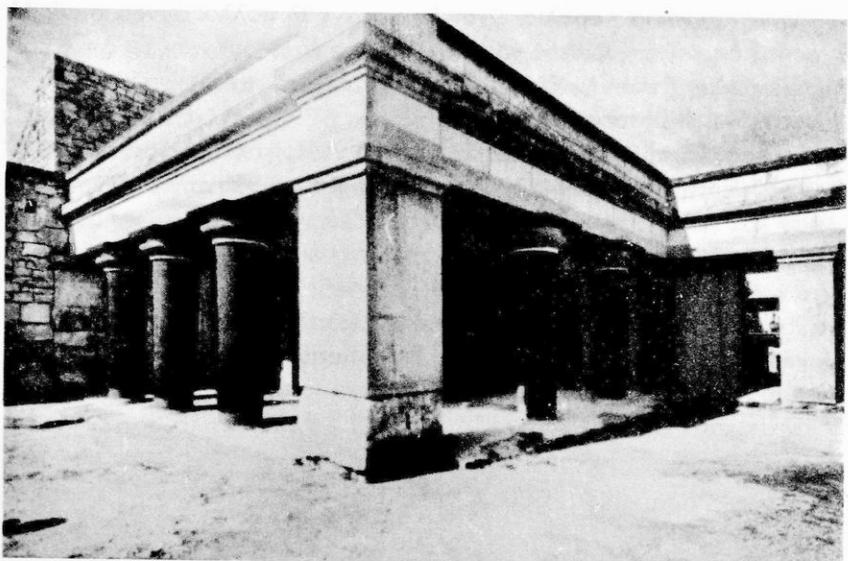
ΘΑΛΑΣΣΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ Ἡ νῆσος, ἵδιως τὸ ἀνατολικόν της μέρος, κατώκειτο ἀπὸ πυκνὸν πληθυσμόν. Εἰς τὰ

βόρεια και νότια παράλια είχον δημιουργηθή πολλοί συνοικισμοί. Αἱ πόλεις ἡσαν ἀνοχύρωτοι. Δὲν ἐφιβοῦντο ἐπιδρομὴν οὔτε ἀπὸ τὴν ἔτηρὰν οὔτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Οἱ πολεμικοὶ στόλοι τῶν Κρητῶν ἐκυριάρχουν εἰς τὴν Μεσόγειον.

Λαὸς μὲν πάθος πρὸς τὴν θάλασσαν οἱ Κρῆτες προώδευσαν γρήγορα εἰς τὴν ναυτικὴν τέχνην καὶ ὑπῆρχαν διδάσκαλοι τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ ναυτικά. Τὰ ναυπηγεῖά των ἡσαν φημισμένα. "Οπως οἱ Κυκλαδῖοι διεκρίνοντο καὶ αὐτοὶ διὰ τὸ ἐμπορικὸν τῶν δαιμόνιον. Τὰ προϊόντα τῆς κρητικῆς γῆς (λάδι, κρασί, σῦκα κ.λπ.) καὶ τὰ εἴδη τῆς μεταλλοτεχνίας (ὅπλα, ἐργαλεῖα, κοσμήματα, οἰκιακὰ σκεύη) μετεφέροντο εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Μεσογείου. Μεγάλην φήμην είχον ἀποκτήσει καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀγγειοπλαστικῆς των.

Αἱ σχέσεις τῶν Κρητῶν μὲ τοὺς ξένους λαοὺς δὲν ἡσαν πάντοτε φιλικαί. Ἀλλοτε ἐπεκοινώνουν μαζί των ὡς φίλοι καὶ ἄλλοτε ὡς κατακτηταί. Γραπτὰ μνημεῖα, ἀρχαιολογικὰ εύρήματα καὶ μυθικαὶ παραδόσεις, μᾶς πληροφοροῦν ὅτι οἱ Κρῆτες είχον κάμει αἰσθητὴν τὴν παρουσίαν των εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν Φοινίκην, τὴν Κύπρον, τὸν Λίβανον καὶ τὴν Παλαιστίνην. Τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τοὺς ἐγνώριζον ἐπίσης. Μὲ τὰς Κυκλαδας καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς ἡπειρωτικῆς Ἐλλάδος είχον τακτικὴν ἐπικοινωνίαν. Τὰ μεγάλα κέντρα τῆς Πελοποννήσου Μυκῆναι καὶ Τίρυνς ἐδέχθησαν τὴν ἐπίδρασίν των. Ο μῦθος περὶ φόρου ἐπτὰ νέων καὶ ἐπτὰ νεανίδων εἰς τὸν βασιλέα τῆς Κρήτης Μίνωα ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων μαρτυρεῖ στενὴν σχέσιν τῶν Κρητῶν μὲ τὴν Ἀττικήν. Τὰ κρητικὰ πλοῖα ἔφθανον ἀκόμη ἕως τὴν Λιβύην πρὸς νότον καὶ τὰ παράλια τῆς Ἰσπανίας πρὸς δυσμάς. Ο ὑλικὸς πλοῦτος τῆς Κρήτης ηὔξανε καταπληκτικῶς καὶ παραλλήλως ἔξελίσσετο ὁ πολιτισμός της.

[ΤΑ ΑΝΑΚΤΟΡΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ] Περὶ τὸ 2000 π.Χ. ἡ Κρήτη εἶχε φθάσει εἰς μεγάλην ἀκμήν. Οἱ ἡγεμόνες τῶν ἰσχυροτέρων πόλεων ὀνεγείρουν μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα. Εἰς τὴν Κνωσὸν καὶ τὴν Φαιστόν, τὰς δύο παλαιοτέρας πόλεις ὀλοκλήρου τῆς Εύρωπης, τὰ ἀνάκτορα ἀποτελοῦν μεγάλα οἰκοδομικὰ συγκροτήματα. Γύρω ἀπὸ μίαν κεντρικὴν αὐλὴν πολύπλοκοι διάδρομοι διδηγοῦν εἰς τὰ βασιλικὰ διαμερίσματα, εἰς αἰθούσας ὑποδοχῆς, γραφεῖα, βωμούς, ἐργαστήρια καὶ ἀποθήκας.

Ανάκτορον Κνωσοῦ. Ἀνατολική πτέρυξ. Ο κορμὸς τῶν κιόνων λεπτύνεται πρὸς τὰ κάτω.

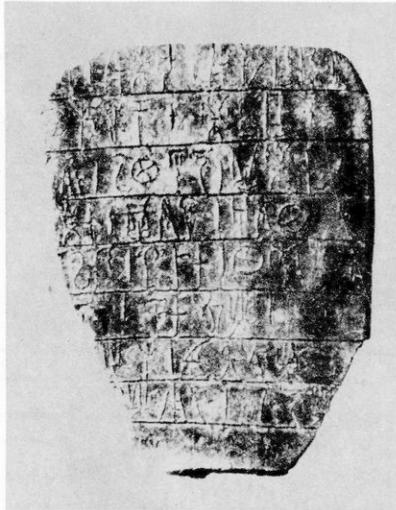
Τὰ κτήρια ἥσαν πολυώροφα καὶ ἔχρησίμευον ὡς κατοικία ὅχι μόνον τοῦ βασιλέως καὶ τῆς οἰκογενείας του, ἀλλὰ καὶ πολυαρίθμου προσωπικοῦ αὐλικῶν, θεραπόντων, δούλων, τεχνιτῶν καὶ ἀλλων ἀνθρώπων τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος. Ὅπηρχεν ἐπίστης εἰς τὰ ἀνάκτορα σύστημα διοχετεύσεως τῶν ύδατων πολὺ ἀξιόλογον διὰ τὴν ἐποχὴν ἔκεινην.

Οἱ Ἑλληνες ἐνεθυμοῦντο ἀργότερον τὰ ἀνάκτορα τῆς Κνωσοῦ καὶ τὰ ὠνόμαζον «Λαβύρινθον». Κατὰ τὴν ἀντίληψίν των, ἡ ἔξοδος ἀπὸ τὰ περίπλοκα ἔκεινα ἀνάκτορα ἦτο ἐντελῶς ἀκατόρθωτος χωρὶς τὴν βοήθειαν δόηγοῦ. Ἀπὸ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀντίληψιν ἐπλασαν τοὺς μύθους τοῦ Λαβυρίνθου καὶ τοῦ Μινωταύρου, ἀνθρώπου μὲ κεφαλὴν ταύρου.

Περὶ τὸ 1700 π.Χ. ἴσχυροὶ σεισμοὶ κατέρριψαν εἰς ἐρείπια τὰ ἀνάκτορα καὶ τὰς πόλεις τῆς Κρήτης. Μία δευτέρα γενική καταστροφὴ σημειώνεται περὶ τὸ 1500 π.Χ. Τὴν φορὰν αὐτὴν ὠφείλετο εἰς

τὴν τρομακτικὴν ἔκρηξιν τοῦ ἡ-
φαιστείου τῆς Θήρας. Πελώρια
κύματα ἔφθασαν μὲν μεγάλην τα-
χύτητα εἰς τὰς βορείους ἀκτὰς
τῆς Κρήτης καὶ ἐντὸς ὀλίγων
λεπτῶν ἀνήρπασαν ὅλους τοὺς
παραλίους συνοικισμούς. Σει-
σμοὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νή-
σου συνεπλήρωσαν τὴν κατα-
στροφήν.

’Απὸ τότε ὁ κρητικὸς πολι-
τισμὸς ἀρχίζει νὰ παρακμάζῃ.
Μόνον ἡ Κνωσὸς διέρχεται μίαν
νέαν περίοδον ἀκμῆς, ποὺ διαρ-
κεῖ ἑκατὸν ἀκόμη ἔτη. Αἱ ἄλλαι
πόλεις ἀναγνωρίζουν τὴν ἔξου-
σίαν της. ’Ἐν τούτοις κατὰ τὸν
τελευταῖον αὐτὸν αἰῶνα οἱ ἡγε-
μόνες τῆς Κνωσοῦ δὲν ἥσαν
Κρῆτες. Τὸν βασιλικὸν θρόνον κατεῖχον ζένοι πρίγκιπες, οἱ Ἀχαιοί.
Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Κρήτης, οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι Ἔλληνες
ἔθεσαν πόδα εἰς τὴν νῆσον καὶ ἐγκατεστάθησαν κυρίαρχοι εἰς τὴν
Κνωσόν.

Πηλίνη πινακίς μὲν ἐλληνικὴν
γραμμικὴν γραφήν.

Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ. Τὸ ιστορικὸν αὐτὸ γε-
γονὸς ἀπεκάλυψεν ἡ ἀνάγνωσις τῆς κρητικῆς γραφῆς, τῆς καλουμέ-
νης γραμμικῆς γραφῆς Β'. Πράγματι ἡ μέχρι πρὸ ὀλίγου ἀκατάλη-
πτος γραμμικὴ γραφὴ τῶν πηλίνων πινακίδων, ποὺ εύρεθησαν θαμ-
μέναι ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ τελευταίου ἀνακτόρου τῆς Κνωσοῦ, ἀπε-
δείχθη ὅτι ἡτο γραφὴ ἐλληνική. Ἡ ἀνεύρεσις παρομοίων πινακίδων
εἰς τὰς Μυκήνας, τὴν Πύλον καὶ ἄλλα κέντρα τῶν Ἀχαιῶν, ἐπεβεβαί-
ωσαν τὰ συμπεράσματα ἀπὸ τὴν σπουδαιοτάτην αὐτὴν ἀνακάλυψιν.

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ. Πρὶν ἀπὸ με-
ρικὰς δεκαετίας δὲν ἐγνωρίζομεν σχεδὸν τίποτε διὰ τὸν κόσμον ποὺ
ἔζησε καὶ ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Κρήτην. Μόλις τὸ 1893 ὁ Ἀγγλος ἀρ-

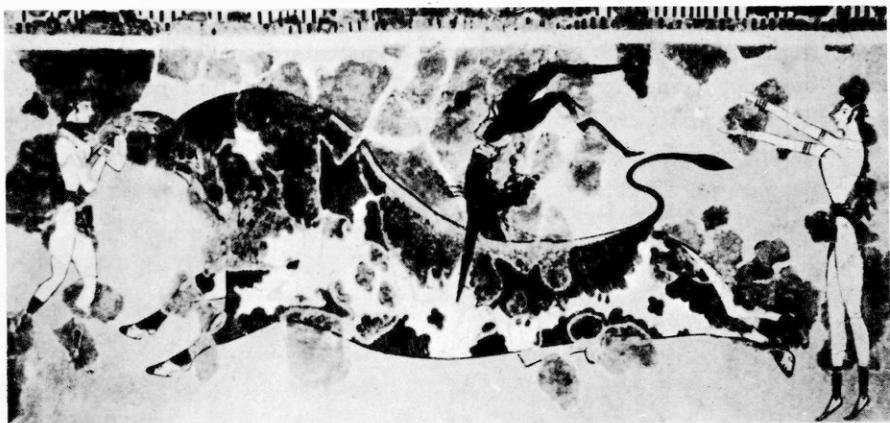
Τύπος γυναικίς τῆς Κρήτης. Ἀπὸ τοιχογραφίαν τῆς Κνωσοῦ. (Ἡ λεγομένη «Παρισιάνα»).

μαρτυροῦν ὅτι εἰς τὴν Κρήτην ἔζησεν ἕνας χαρούμενος λαός. Ἐδῶ ἀπεικονίζονται σκηναὶ συμποσίων καὶ χορῶν, ἐκεῖ παριστάνονται θρησκευτικὰ πομπαί, ἀγῶνες καὶ ταυρομαχίαι. Ἡ ζωὴ τῆς φύσεως καὶ τοῦ ὑπαίθρου εἴλκυσαν ἴδιαιτέρως τοὺς Κρῆτας καλλιτέχνας. Ἀνθρωποι τοῦ ἀγροῦ, ζῶα καὶ φυτά, ἀκόμη καὶ ὁ κόσμος τοῦ θά-

χαιολόγος Ἔβανς καὶ ἀργότερον ἄλλοι Ἐλληνες καὶ ξένοι σοφοὶ ἀνέσκαψαν τὰ ἐρείπια τῆς Κρήτης καὶ ἔφεραν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἓνα προϊστορικὸν κόσμον μὲ τολιτισμὸν γεμάτον φῶς καὶ ζωηρὰ χρώματα, ποτισμένον μὲ τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς. Εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ τὰς ἀπλᾶς οἰκίας, εἰς τὰ ἔργα τέχνης καὶ τὰ προϊόντα τῶν ἐργαστηρίων των οἱ Κρῆτες ἀπετύπωσαν τὸν ζωηρὸν καὶ εὐθυμον χαρακτῆρά των. Ὁλαι αἱ παραστάσεις πού διεσώθησαν εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἐρειπωμένων οἰκοδομημάτων ἢ εἰς τὰ πολύχρωμα σκεύη τῆς ἀγγειοπλαστικῆς δὲν εἶναι παρὰ στιγμιότυπα τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ

Κρητικὰ ἀγγεῖα μὲ ἀπλᾶ σχέδια καὶ ὠραίαν διακόσμησιν ἀπὸ τὸν φυτικὸν καὶ θαλάσσιον κόσμον.

’Ακροβατικά γυμνάσια ἐπὶ ταύρου. (Τοιχογραφία ἀνακτόρου τῆς Κνωσοῦ).

λασσίου βυθοῦ, εύρισκονται μὲ πολλὴν φυσικότητα ἀπεικονισμένα εἰς τὰ ἔργα των.

”Ολα αὐτὰ ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Κρήτη, παρὰ τὰς καταστροφὰς ποὺ ὑπέστη, ἔδοκίμασε καὶ μακρὰς περιόδους εὔημερίας. Εἰς τὸ διάστημα αὐτῶν τῶν περιόδων ἐδημιούργησεν ἐκεῖνον τὸν λαμπρὸν πολιτισμόν, ποὺ δικαίως ἀνεγνωρίσθη ὡς ὁ πρῶτος πραγματικὸς πολιτισμὸς τῆς Εύρωπης.

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ’Ενῷοι οἱ ἡγεμόνες τῆς Κρήτης ἔκτιζον τὰ πρῶτα μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορά των, ἡ ἡπειρωτικὴ Ἑλλάς, ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν ἔως τὴν Πελοπόννησον, κατεκλύζετο ἀπὸ νέους πληθυσμούς. ‘Η

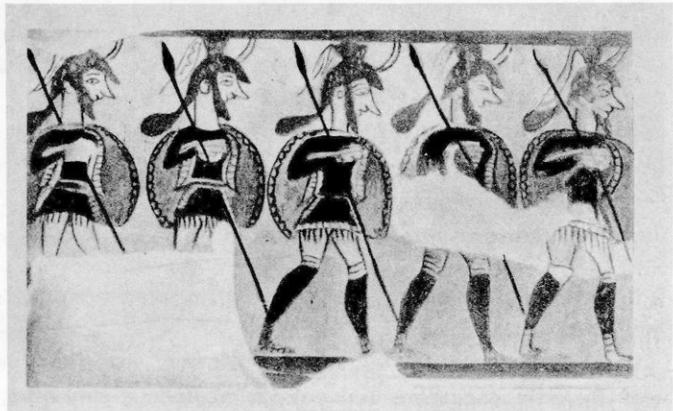
γλῶσσά των ἦτο Ἑλληνική. ’Ανηκον εἰς μίαν μεγάλην οἰκογένειαν λαῶν, τὴν Ἰνδοευρωπαϊκήν ἀπὸ τὴν ὅποιαν κατάγονται οἱ σπουδαιότεροι

2000 π.Χ.

λαοὶ τοῦ κόσμου, Ἔλληνες, Ρωμαῖοι, Γάλλοι, Ἀγγλοι, Γερμανοί. Εἰς τὴν χώραν μας κατῆλθον ἀπὸ τὰς πεδιάδας τῆς κεντρικῆς Εύρωπης, ὅπου περιεπλανῶντο ἐπὶ αἰῶνας. ’Ησαν πολυάριθμοι καὶ καλῶς ὠπλισμένοι. Πρῶτοι αὐτοὶ ἔφερον ἵππους. ’Η ἐπικράτησίς των δὲν συνήντησε μεγάλην δυσκολίαν. Γρήγορα ἐπέβαλον καὶ τὴν γλῶσσάν των.

Οἱ πρῶτοι αὐτοὶ Ἔλληνες, οἱ Ἀχαιοί, ὅπως ὀνομάζοντο, ἔμα-

θαν πολλά άπό τους παλαιούς κατοίκους, τους Αιγαίους, οι όποιοι ήσαν περισσότερον πρωδευμένοι. "Ιδρυσαν πόλεις, ἔκτισαν ἀνάκτορα διὰ τοὺς ἡγεμόνας των καὶ ἡσχολοῦντο μὲ ἐπιτυχίαν εἰς τὸ ἐμπόριον. 'Ως λαὸς πολεμιστῶν οἱ Ἀχαιοὶ ἔτρεφον ἰδιαιτέραν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἵππικοὺς ὅγωνας καὶ τὰς πολεμικάς περιπετείας.

Μυκηναῖοι πολεμισταί. ('Απὸ ἀγγεῖον τῶν Μυκηνῶν).

ΜΥΚΗΝΑΙ. ΕΞΑΠΛΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΧΑΙΩΝ. Περὶ τὸ 1600 π.Χ. τὸ σημαντικώτερον ἀχαϊκὸν κράτος, τὸ κράτος τῶν Μυκηνῶν, εἶχεν ἀποκτήσει μέγα ὄνομα. Οἱ Μυκηναῖοι συνηγωνίζοντο τοὺς Κρῆτας εἰς τὸν πολιτισμόν. Τὰ ἥθη, ἡ θρησκεία καὶ πρὸ πάντων ἡ τέχνη τῶν Μυκηναίων εἶχον ἥδη δεχθῆ ἐις μέγαν βαθμὸν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κρητικοῦ πολιτισμοῦ. 'Απὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν αἱ σχέσεις Κρήτης καὶ Μυκηνῶν γίνονται πολὺ στεναί.

'Ολίγον ἀργότερον οἱ Μυκηναῖοι ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν τῆς Αιγύπτου. 'Η συμμετοχή των εἰς τοὺς ὅγωνας τῶν Φαραώ κατὰ τῶν βαρ-

1580 π.Χ. βάρων 'Υκσώς, ὑπῆρξε πολύτιμος. 'Εξ Ἰσου σημαντικὴ ἦτο καὶ ἡ ἀμοιβὴ των. 'Ἐπιστρέφοντες

ἔφεραν μαζί των μεγάλας ποσότητας χρυσοῦ. Οἱ βασιλεῖς τῶν Μυκηνῶν ἐθεωροῦντο ὅτι ἐπλεον εἰς τὸν χρυσόν. 'Ο

“Ομηρος δύνομάζει τὴν πρωτεύουσαν τῶν Ἀχαιῶν « πιο λύχνου Μυκήνην ». Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἔφεραν καὶ ἐν νέον ὅπλον, τὸ πολεμικὸν ἄρμα.

Περὶ τὸ 1500 π.Χ. μετὰ τὴν τρομερὰν καταστροφὴν τῆς Κρήτης Μυκηναῖοι καταλαμβάνουν τὴν νῆσον καὶ γίνονται ἡγεμόνες τῆς. Εἶναι ή ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ ἀχαϊκὰ κράτη ἀναγνωρίζουν τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν δύναμιν τῶν Μυκηνῶν.

‘Ο περιπετειώδης χαρακτήρ των ὧθει τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ πρὸς ἄλλας τολμηρὰς ἐπιχειρήσεις. Κυριαρχοῦν εἰς τὸ Αἴγαιον μὲ τὸν στόλον των καὶ ἄλλοτε ὡς ἔμποροι, ἄλλοτε ὡς θαλασσοπόροι κινοῦνται πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Μεσογείου. Τὰ ἀχαϊκὰ προϊόντα (λάδι, κρασί, ἔργα κεραμεικῆς καὶ μεταλλοτεχνίας κ.λπ.) εὐρίσκουν ἀγορὰς ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν Αἴγυπτον ἕως τὴν Κάτω Ιταλίαν καὶ τὴν Ισπανίαν. Ἀκόμη καὶ μονίμους ἐγκαταστάσεις ἐπιχειροῦν οἱ Ἀχαιοὶ εἰς τὴν Ρόδον, τὴν Κύπρον καὶ τὰς μικρασιατικὰς ἀκτάς.

1500 π.Χ.

**ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ.
ΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ.**

‘Ο πολιτισμὸς τῶν Ἀχαιῶν εἶχεν ἔξαπλωθῆ σχεδὸν εἰς ὅλοκληρον τὴν Ἑλλάδα. Σπουδαῖα κέντρα του ἦσαν αἱ Μυκῆναι καὶ ἡ Τίρυνς εἰς τὴν Ἀργολίδα, ἡ Πύλος εἰς τὴν Μεσσηνίαν, ὁ Ὄρχομενδς καὶ

‘Η Πύλη τῶν λεόντων. Ή εἰσοδος εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Μυκηνῶν μὲ τὰ ἑκατέρωθεν Κυκλώπεια τείχη.

αἱ Θῆβαι εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἡ Ἰωλκὸς εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Περισσοτέραν ὅμως φήμην καὶ ἀκτινοβολίαν εἶχεν ὁ πολιτισμὸς τῶν Μυκηνῶν. Διὰ τοῦτο οἱ ἀρχαιολόγοι διόκληρον τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀχαιῶν ὡνόμασαν μυκηναϊκὸν πολιτισμόν.

Πρὶν ἀπὸ ἕνα περίπου αἰῶνα (1876) ὁ γερμανὸς σοφὸς Ἐρρίκος Σλῆμαν, παρακινηθεὶς ἀπὸ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν "Ομηρον, ἥλθεν εἰς τὰς Μυκήνας καὶ ἔκαμεν ἀνασκαφὰς εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Μυκηνῶν. Ἀνεκάλυψε τότε τάφους μυκηναίων βασιλέων μὲν ἐκπληκτικούς θησαυρούς μεγάλης ἀρχαιολογικῆς ἀξίας (χρυσᾶ κοσμήματα, χρυσᾶς προσωπίδας, πολυτίμους λίθους, χρυσοποίκιλτα ὄπλα, ἀργυρᾶ καὶ χάλκινα ἀγγεία κ.λπ.). Οἱ Μυκηναῖοι εἰς τὴν τέχνην ἐδέχθησαν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κρητικοῦ πολιτισμοῦ. Σήμερον γενικῶς πιστεύεται ὅτι ὁ μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς ὀφείλει μὲν πολλὰ εἰς τὴν Κρήτην, ἀλλὰ παρουσιάζει καὶ σημαντικὰς διαφορὰς ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν της.

50

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.

Οἱ βασιλεῖς τῶν Ἀχαιῶν, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο ἔχθρικὰς ἐπιδρομάς, πολὺ συχνὰς τὴν ἐποχὴν ἔκείνην, ἔκτιζον τὰ ἀνάκτορά των ἐπάνω εἰς ὡχυρωμένας ἀκροπόλεις. Τὰ πελώρια τείχη τῶν ἀκροπόλεων ἔκτισμένα μὲν ὑπερμεγέθεις ὀγκολίθους χωρὶς ἀμμοκονίαν τόσην ἐντύπωσιν ἐπρόξενησαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους "Ελληνας, ὡστε τὰ ἔθεωρησαν ὡς ἔργα μυθικῶν γιγάντων, τῶν Κυκλώπων, καὶ τὰ ὡνόμασαν Κυκλώπεια. Εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Τίρυνθος τὸ πάχος τῶν τειχῶν φθάνει εἰς δύο μέρη μέχρι 17,5 μέτρα. Ἐντὸς τῶν τειχῶν ὑπῆρχον στενοὶ διάδρομοι καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν των ἤνοιγοντο μικρὰ δωμάτια.

"Ἡ κυρία μὲ τὴν πυξίδα. (Τοιχογραφία ἀνακτόρου τῆς Τίρυνθος).

Τὸ μυκηναϊκὸν ἀνάκτορον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ λαβυρινθώδη ἀνάκτορα τῆς Κρήτης, εἴναι ἀπλοῦν καὶ λιτόν. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνακτόρου συνεκεντροῦτο γύρω ἀπὸ ἐν κεντρικὸν κτήριον μὲν ἔνα ὄροφον.

Ἐγχειρίδιον Μυκηναϊκόν. (Παράστασις κυνηγίου λεόντων μὲν ἐπικολλήσεις χρυσοῦ καὶ ἀργύρου).

Τοῦτο εἶχε σχῆμα ὄρθογώνιον καὶ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τρία μέρη, τὴν αἱθουσαν, τὸν πρόδομον καὶ τὸ κυρίως μέγαρον. Ἡ αἱθουσα ἦτο στοὰ μὲ δύο κίονας ἀνοικτὴ πρὸς τὴν αὐλήν. Ὁ πρόδομος ἦτο δωμάτιον πρὸ τοῦ κυρίως μεγάρου. Εἰς τὸ μέσον τοῦ κυρίως μεγάρου εύρισκετο χαμηλὴ κυκλικὴ ἑστία, διὰ νὰ θερμαίνῃ καὶ συγχρόνως νὰ φωτίζῃ, διότι παράθυρα δὲν ὑπῆρχον. Ἐφωτίζετο μόνον ἀπὸ τὴν εἰσόδον. Τὸν τύπον αὐτὸν τοῦ μεγάρου ἔφερον οἱ Ἀχαιοὶ ἀπὸ τὴν

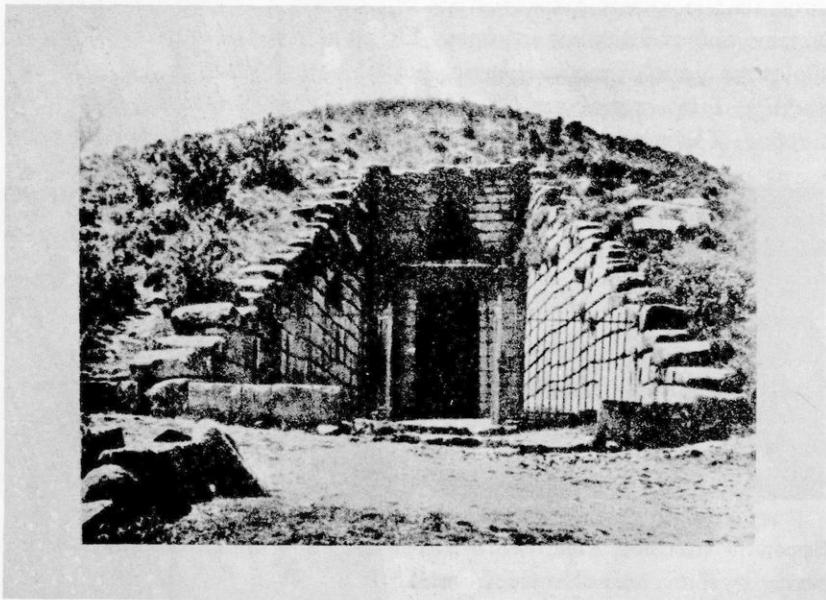
Μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα.

βορειὴν πατρίδα τῶν. Ἀπὸ αὐτὸν ἀνεπτύχθη βραδύτερον τὸ ὠραῖον σχέδιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ναοῦ.

‘Αλλ’ οἱ Ἀχαιοὶ ἦσαν πρωτίστως λαὸς γενναίων πολεμιστῶν.

"Οταν ἥλθον εἰς ἐπαφήν μὲ τοὺς Κρῆτας ἔθαύμασαν τὴν τέχνην των. Εἰς τὰς τοιχογραφίας ὅμως τῶν ἀνακτόρων καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς μυκηναϊκῆς γλυπτικῆς καὶ μεταλλοτεχνίας εἰκονίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σκηναὶ μάχης, κυνηγίων, παρατάξεις πολεμιστῶν, ἄρματα καὶ ἵπποι. Ἐδῶ ἔχομεν νὰ κάμωμεν προφανῶς μὲ λαόν, τὸν ὅποιον ηύχαριστουν ὑπερβολικὰ αἱ πολεμικαὶ περιπέτειαι.

Καὶ εἰς ἄλλας ἀντιλήψεις διέφερον οἱ Ἀχαιοὶ ἀπὸ τοὺς Κρῆτας. Οἱ Κρῆτες ἐνδιεφέροντο περισσότερον διὰ τὴν καλὴν ζωὴν εἰς τὸν παρόντα κόσμον. Οἱ Ἀχαιοί, ὅπως ἀκριβῶς οἱ Αἰγύπτιοι, ἤθελον νὰ περνοῦν εὐχάριστα καὶ μετὰ θάνατον. Διὰ τοῦτο οἱ νεκροὶ ἔχρειάζοντο εἰς τὸν τάφον ὅλα τὰ προσωπικά των ἀντικείμενα : τὰ ἐπιτραπέζια σκεύη διὰ νὰ πίνουν, τὰ ὅπλα των διὰ νὰ μάχωνται, τὰ κοσμήματά των διὰ νὰ ἐπιβάλλωνται. Οἱ τάφοι τῶν Ἀχαιῶν ἦσαν ἄλλοτε λαξευμένοι εἰς τὸν βράχον καὶ ἄλλοτε κτιστοὶ ὑπὸ τὴν γῆν μὲ πέτρινὸν θόλον. Οἱ θολωτοὶ τάφοι προωρίζοντο διὰ τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς πρίγκιπας.

Θολωτὸς τάφος. 'Ο θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέως.

ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ. Περὶ τὸ 1100 π.Χ. ἐσήμανε τὸ τέλος τοῦ μυκηναϊκοῦ κόσμου. Τρομερὰ καταστροφὴ ἔπληξεν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν Ἑλλάδα. Δὲν ἡσαν σπάνιαι εἰς τὴν χώραν μας αἱ ἀναστατώσεις κατὰ τοὺς τρεῖς τελευταίους αἰῶνας τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ (1400 - 1100 π.Χ.). Ἐξ αἵτιας τῆς πιέσεως ἄλλων λαῶν ἀπὸ βορρᾶ διάφοροι Ἑλληνικοὶ λαοί, Ἡπειρῶται, Θεσσαλοί καὶ ἄλλοι, ἦναγκάζοντο νὰ μετακινοῦνται νοτιώτερον καὶ νὰ ἀναζητοῦν νέας περιοχὰς πρὸς ἔγκατάστασιν. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὅμως δὲν ἐπρόκειτο ἀπλῶς περὶ μετακινήσεως λαοῦ. Ἡ εἰσβολὴ τῶν Δωριέων, οἱ ὄποιοι κατὰ κύματα κατέκλυσαν τὴν Ἑλλάδα περὶ τὸ 1100 π.Χ., προεκάλεσε τὴν μεγαλυτέραν ἀναστάτωσιν εἰς τὴν χώραν.

1100 π.Χ.

Οἱ Δωριεῖς, λαὸς ποιμενικός, συγγενῆς πρὸς τοὺς Ἀχαιούς, ἔφερον σιδηρᾶ ὅπλα καὶ ἡσαν ρωμαλεώτεροι τῶν Ἀχαιῶν. Διὸ μέσου τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς κεντρικῆς Ἑλλάδος ἔφθασαν μέχρι τῆς Πελοποννήσου. Διέβησαν τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Ἀργολίδα, τὴν Λακωνίαν καὶ τὴν Μεσσηνίαν. Ἀλλα δωρικὰ φῦλα ἔγκατεστάθησαν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Φωκίδος καὶ τῆς Αίτωλίας, τῆς Ἀχαΐας καὶ τῆς Ἡλείας. Αἱ μυκηναϊκαὶ ἀκροπόλεις δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀναχαιτίσουν τὴν δρμήν των, αἱ πόλεις τῶν Ἀχαιῶν ἐπυρπολήθησαν. Ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ Πελοπόννησος ἔγινε δωρικὴ πλὴν τῆς Ἀρκαδίας, ὅπου διετηρήθησαν οἱ Ἀχαιοί. Ἡ ἰσχυροτέρα δωρικὴ φυλὴ ἔγκατεστάθη εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Εύρωτα τῆς Λακωνικῆς. Εἶναι οἱ Λάκωνες ἢ Σπαρτιάται, οἱ ὄποιοι ἔγιναν δόνομαστοι κατὰ τοὺς ιστορικοὺς χρόνους. Παντοῦ οἱ Δωριεῖς κατέστρεφον τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀχαιῶν. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς κατοίκους ἐξήτησαν νέαν πατρίδα εἰς τὰς νήσους τοῦ Αιγαίου καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Οἱ ἄλλοι ποὺ ἔμειναν ἔγιναν δουλοπάροικοι ἢ εἴλωτες, ὅπως τοὺς ὠνόμαζον οἱ Σπαρτιάται.

Ἀργότερον αἱ λεπτομέρειαι τῆς δωρικῆς μεταναστεύσεως εἶχον λησμονηθῆ καὶ οἱ Δωριεῖς, διὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν καταγωγὴν των ἀπὸ τὸν μυθικὸν ἥρωα Ἡρακλέα, ἔπλασαν τὸν μῦθον ὅτι ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Δωριέων ἦτο κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν, δηλαδὴ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλέους, τοὺς ὄποιούς εἶχεν ἐκδιώξει ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον δὲ βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν Εύρυσθεύς.

Η ΕΛΛΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΘΟΔΟΝ ΤΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς δωρικῆς εἰσβολῆς δὲν ἔμεναν νὰ φανοῦν. "Οπου ἐγκατεστάθησαν οἱ Δωριεῖς ἡ πρόοδος ἐσταμάτησεν, ἡ τέχνη ὥπισθοδρόμησε καὶ οἱ ἀνθρώποι ἐπανῆλθον εἰς τὰς πρωτογόνους συνηθείας. Τὰ ἀγγεῖα τώρα εἶναι χονδροειδῆ καὶ μεγάλα μὲ διτέχνους παραστάσεις ἡ ἀπλᾶ γεωμετρικὰ σχέδια (κύκλους, γραμμὰς κ.λπ.) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ κομψὰ κρητομυκηναϊκὰ ἀγγεῖα μὲ τὰς φυσικωτάτας παραστάσεις. 'Η θαλασσοκρατία περιῆλθεν εἰς τοὺς Φοίνικας. 'Ηκολούθησαν κύματα μεταναστεύσεων πρὸς τὰς νήσους καὶ τὰ μικρασιατικὰ παράλια.

'Απὸ τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Βοιωτίαν Αἰολεῖς, 'Αχαιοὶ δηλαδὴ ποὺ ὡμίλουν τὴν αἰολικὴν διάλεκτον, διέπλευσαν τὸ Αἰγαῖον καὶ κατέλαβον τὰς νήσους Λέσβον καὶ Τένεδον. 'Ἐκ τούτων ὁρμώμενοι μετὰ μακροὺς ἀγῶνας πρὸς τοὺς ἔγχωρίους ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν ἀπέναντι παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ασίας, ὅπου ἴδρυσαν αἰολικὰς ἀποικίας ἀπὸ τοῦ 'Ελλησπόντου μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Σμύρνης. Σπουδαιοτέρα αἰολικὴ ἀποικία ἦτο ἡ Μυτιλήνη εἰς τὴν Λέσβον.

"Ἀλλοι ἀποικοὶ μὲ τὸ ὄνομα "Ιωνες ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τὴν Ἀττικήν, τὴν Εὔβοιαν καὶ τὰ βορειοανατολικὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου κατέλαβον τὰς βορείους Κυκλαδας, ἐπειτα τὰς μεγάλας νήσους Χίον καὶ Σάμον καὶ τέλος τὰς ἀπέναντι τῶν νήσων τούτων μικρασιατικὰς ἀκτάς. Δώδεκα ιωνικαὶ πόλεις ἤκμασαν τότε ('Ιωνικὴ δωδεκάπολις), αἱ ὄποιαι βραδύτερον ἥνωθησαν εἰς ὁμοσπονδίαν, τὸ «κοινὸν τῶν Ιώνων» μὲ κέντρον τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Μυκάλης. 'Απὸ τὰς πόλεις αὐτὰς ἐπισημότεραι ἦσαν ἡ Μίλητος, ἡ Φώκαια, ἡ Ἔφεσος καὶ ἡ Χίος. 'Η Σμύρνη, ἀποικία αἰολικὴ κατ' ἀρχάς, κατελήφθη ἀπὸ τοὺς γείτονας Ιωνας καὶ περιελήφθη εἰς τὴν ιωνικὴν δωδεκάπολιν.

Τέλος Δωριεῖς ἀποικοὶ κατέλαβον τὰς νήσους Κύθηρα, Μῆλον, καὶ Θήραν, ἐπειτα τὴν Ρόδον, τὴν Κῶ καὶ τὴν νότιον παραλίαν τῆς Καρίας. Εἰς τὴν Καρίαν ἴδρυσαν τὴν Κνίδον καὶ τὴν Ἀλικαρνασ-

σόν, αἱ ὄποιαι μὲ τὴν Κῶ καὶ τρεῖς πτόλεις τῆς Ρόδου ἀπετέλεσαν σύνδεσμον, τὴν δωρικὴν ἔξαπολιν, μὲ κέντρον τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὸ Τριόπιον ἀκρωτήριον.

Ἡ Μικρὰ Ἀσία ἔγινε τώρα τὸ κέντρον τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ Ἑλληνες ἄποικοι δὲν ἦσθαν θησαν ποτὲ ὡς ξένοι εἰς τὰς νέας χώρας των. Τὴν νέαν των πατρίδα ἔβλεπον ὡς προέκτασιν τῆς πατρικῆς ἐλληνικῆς γῆς. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἡγάπησαν. Ἐκαλλιέργησαν τὰ εὔφορα ἐδάφη τῆς, ἀνέπτυξαν τὸ ἐμπόριον καὶ προώδευσαν πολὺ εἰς τὰς τέχνας. Ἀπὸ τὴν θάλασσαν ἥσαν ἀσφαλεῖς. Ὁ στόλος των συνηγωνίζετο τοὺς Φοίνικας, διέπλεε τὸ Αἴγαϊον καὶ παρεῖχεν ἀσφάλειαν εἰς τοὺς νέους κατοίκους. Ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν ἐν τούτοις ὁ κίνδυνος ἐπιθέσεως ἦτο μεγαλύτερος. Μὲ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς εἶχον σχέσεις καὶ ἔμαθαν πολλὰ ἀπὸ αὐτούς.

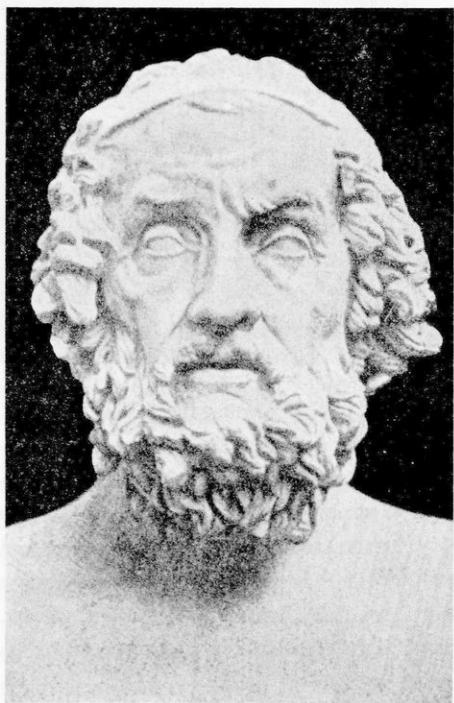

Γεωμετρικὰ ἄγγεια.

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΦΥΛΑΙ ΚΑΙ ΔΙΑΛΕΚΤΟΙ. Οἱ Ἑλληνες μετὰ τὰς μεταναστεύσεις παρουσιάζονται διηρημένοι εἰς τέσσαρας φυλάς, τοὺς Ἀχαιούς, τοὺς Ἰωνας, τοὺς Δωριεῖς καὶ τοὺς Αἰολεῖς. Αἰολεῖς ὠνομάσθησαν οἱ Ἀχαιοί, οἱ δόποιοι μετὰ τὰς μεταναστεύσεις ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Λέσβον καὶ τὴν ἀπέναντι παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ὡμίλουν τὴν Αἰολικὴν διάλεκτον. Μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸς ὠνομάσθησαν κατόπιν εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα ὄσοι δὲν ἥσαν Ἰωνες καὶ Δωριεῖς. Παρέμεινεν ὅμως καὶ ἡ ἀνάμνησις τῶν Ἀχαιῶν. Διὰ τοῦτο ἐθεωρήθησαν οἱ Αἰολεῖς ὡς ἀποτελοῦντες τετάρτην φυλὴν.

Ἐπειδὴ τὰ διάφορα ἑλληνικὰ φῦλα εἰς διαφόρους χρόνους κατῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τόπους ποικίλους κατὰ τὸν φυσικὸν σχηματισμὸν καὶ τὸ κλῖμα, διὰ τοῦτο ἐσχηματίσθησαν πολλαὶ τοπικαὶ διάλεκτοι. Αἱ κυριώτεραι διάλεκτοι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης εἴναι τρεῖς, ἡ αἰολική, ἡ Ἰωνική καὶ ἡ δωρική. Ἐκ τῆς Ἰωνικῆς κατόπιν προῆλθε καὶ τετάρτη διάλεκτος, ἡ ἄπτική, ἡ ὅποια διακρίνεται διὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀκρίβειαν εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν νοημάτων. Αἱ διαφοραὶ ὅμως τῶν διαλέκτων δὲν ἥσαν τόσον μεγάλαι ὡστε οἱ ὁμιλοῦντες τὴν μίαν ἔξ αὐτῶν νὰ μὴ δύνανται νὰ κατανοήσουν τὰς ἄλλας. Τὰ φιλολογικὰ ἔργα ἑκάστης φυλῆς δὲν ἔθεωροῦντο ὅτι ἀνῆκον εἰς μόνην αὐτήν, ἀλλὰ εἰς ὅλον τὸ ἔθνος καὶ ὅλοι οἱ "Ελληνες τὰ ἐθαύμαζον καὶ τὰ ἐμάνθανον.

ΤΑ ΕΠΗ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ ΚΑΙ Ο ΤΡΩΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ.

Οι "Ελληνες εἶχον φέρει μαζί των εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὅχι μόνον τὴν θέλησιν νὰ θεμελιώσουν νέαν ζωὴν μακρὰν ἀπὸ τὰς προγονικάς των ἐστίας, ἀλλὰ καὶ ὅλην τὴν κληρονομίαν τῶν πατέρων των, τὴν θρησκείαν, τὰς συνηθείας, τὰς παραδόσεις των. Τὰ δημοτικά των τραγούδια, τὰ ἔπη, ὅπως τὰ ὀνόματα, ἥσαν πολὺ ἀγαπητὴτὰ εἰς τοὺς ἀποίκους, διότι τοὺς ὑπενθύμιζον τὰ ἡρωικὰ κατορθώματα καὶ τὰς περιπτείας τῶν προγόνων των. Οἱ ἀοιδοί, δηλαδὴ οἱ τραγουδισταὶ τῶν ποιημάτων αὐτῶν, ἐπεδείκνυον τὴν τέχνην των εἰς τὰς αύλας

'Ο "Ομηρος.

Μονομαχία Ἀχιλλέως καὶ Ἐκτόρος. (Παράστασις ἐπὶ ἀγγείῳ).

τῶν βασιλέων, τὰ συμπόσια καὶ τὰς λαϊκὰς πανηγύρεις μέσα εἰς ἀτμόσφαιραν συγκινήσεων καὶ ἔθνικῆς ὑπερηφανείας.

’Απὸ τὸν κύκλον αὐτὸν τῶν τραγουδιῶν ἐνεπνεύσθη καὶ ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τῶν αἰώνων, ὁ Ὄμηρος, διὰ νὰ συνθέσῃ τὰ δύο μεγάλα ἔπη του, τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὁδύσσειαν. Πότε καὶ ποῦ ἔζησεν ὁ Ὄμηρος, δὲν γνωρίζομεν. Κατὰ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις ἔγεννήθη εἰς τὴν Σμύρνην ἢ τὴν Χίον καὶ ἔζησε κατὰ τὸν 9ον αἰώνα π.Χ.

Εἰς τὴν Ἰλιάδα μᾶς διηγεῖται τὸν Τρωικὸν πόλεμον. Ἡ Ὁδύσσεια περιγράφει τὰς θαλασσίας περιπλανήσεις τοῦ πανούργου βασιλέως τῆς Ἰθάκης Ὁδυσσέως μετὰ τὴν ἀλωσιν τῆς Τροίας ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας. Ἡ φαντασία τοῦ ποιητοῦ ἐπλούτισε τὰ γεγονότα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου μὲ πολλοὺς θρύλους καὶ μυθικὰς διηγήσεις. Ἐν τούτοις αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ Ἐρρίκου Σλῆμαν εἰς τὴν Τροίαν ἀπέδειξαν ὅτι αἱ διηγήσεις ἐκεῖναι εἶχον ιστορικὴν βάσιν.

Πράγματι περὶ τὸ 1200 π.Χ. τὸ μικρασιατικὸν κράτος τῆς Τροίας ἦτο πολὺ ἴσχυρὸν καὶ πρωδευμένον. Ἐπροστατεύετο ἀπὸ ἴσχυρὰ τείχη καὶ περιέκλειε μεγάλους θησαυρούς. Τὴν δύναμιν καὶ τὰ πλούτη του ὥφειλεν εἰς τὴν γεωγραφικήν του θέσιν. Εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ Ἑλλησπόντου, ὅπου εύρισκετο, ἔκλειε τὸν ἐμπορικὸν δρόμον πρὸς τὸν Εὔξεινον Πόντον καὶ ἡνάγκαζε τοὺς διερχομένους ἀπὸ τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων νὰ πληρώνουν βαρεῖς φόρους.

Ἐναντίον τοῦ ἀπαραδέκτου αὐτοῦ ἀποκλεισμοῦ οἱ Ἑλληνες ἀνέλαβον πολεμικὴν ἐπιχείρησιν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ βασιλέως τῶν Μυκηνῶν Ἀγαμέμνονος. Μετὰ δεκαετεῖς ἀγῶνας ἡ Τροία ἐκυριεύθη καὶ παρεδόθη εἰς τὰς φλόγας (1184 π.Χ.). Οἱ θριαμβευταὶ Ἑλληνες εἰσέδυσαν εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον καὶ ἐπραγματοποίησαν τὴν πρώτην ἐμπορικὴν ἐπικοινωνίαν των μὲ τοὺς λαοὺς τοῦ βορρᾶ.

Η ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΟΜΗΡΙΚΩΝ ΕΠΙΩΝ. Τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου εἶναι ποιητικὰ ἀριστουργήματα. Οἱ Ἑλλῆνες τὰ ἐθαύμαζον καὶ τὰ περιέβαλλον μὲν μεγάλην ἀγάπην. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὰ Ὁμηρικὰ ποιήματα ἦσαν τὸ κυριώτερον σχολικὸν βιβλίον. "Ἄν δὲν ἐσώζοντο μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, δὲν θὰ ἔγνωρίζομεν σχεδὸν τίποτε διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἥθη τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Εἶναι δηλαδὴ ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἴστορικαὶ πηγαί. Αἱ διηγήσεις τοῦ Τρωικοῦ πολέμου καὶ τῶν περιπλανήσεων τοῦ Ὀδυσσέως πάντοτε ἐφρονημάτιζον τοὺς Ἑλληνας. Παρουσιάζουν τὸν ἐλληνισμὸν ἡνωμένον εἰς κοινούς ἀγῶνας καὶ συμβολίζουν τὴν ἐφευρετικότητα καὶ τὸν ἡρωικὸν καὶ ἀκατάβλητον χαρακτῆρα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Ο ΒΙΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΙΣ. Μὲ τὴν κάθιδον τῶν Δωριέων ἐσταμάτησαν πλέον αἱ ἐπιδρομαὶ ἐλληνικῶν φύλων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐξ ὅλου οἱ Ἑλληνες ἄποικοι ἔθεσαν τὰς βάσεις τοῦ νέου πολιτισμοῦ, ποὺν ἀνεπτύχθη ἐκεῖ. Σιγὰ - σιγὰ ἥρχισε νὰ διαμορφώνεται εἰς τὰς πόλεις ἡ κοινωνία, ὅπως ἀκριβῶς τὴν γνωρίζομεν ἀπὸ τὰ Ὁμηρικὰ ποιήματα.

Οἱ Ἑλληνες τῶν Ὁμηρικῶν χρόνων (9ου καὶ 8ου αἰῶνος π.Χ.) ἦσαν διηρημένοι εἰς δύο κοινωνικάς τάξεις, τοὺς εὐγενεῖς ἢ ἀρίστους, ὅπως ἐλέγοντο, καὶ τὸν λαόν. Οἱ εὐγενεῖς κατεγίνοντο μὲ τὰ πολεμικὰ καὶ συμμετεῖχον εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως. Ἀπὸ τὸν λαὸν προτίχοντο οἱ γεωργοί, οἱ ποιμένες καὶ οἱ τεχνῖται.

Τὸ κράτος ἐκυβέρνα ὁ βασιλεύς. Ἡ ἔξουσία του ἦτο κληρονομική (πατριαρχική βασιλεία). Εἰς τὴν ἀσκησιν τῶν καθηκόντων του ἐβοηθεῖτο καὶ ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς. Μὲ τὸν καιρὸν οἱ εὐγενεῖς ἀπέκτησαν μεγάλην δύναμιν, περιώρισαν τὴν βασιλικὴν ἔξουσίαν καὶ ἀνέλαβον αὐτοὶ τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους (ἀριστοκρατία).

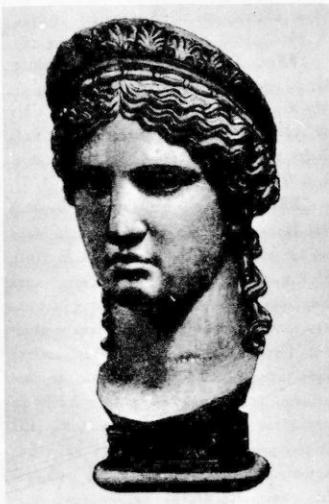
Οἱ κάτοικοι ἡσχολοῦντο κυρίως μὲ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἡ οἰκιακὴ βιοτεχνία ἦτο ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη. Ἐνδύματα, ἐπιπλα, σκεύη καὶ ἀγροτικὰ ἐργαλεῖα κατεσκευάζοντο εἰς τὸν οἴκον ἀπὸ τὰ ἵδια τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας. Καὶ ἡ πλέον σκληρὰ ἐργασία δὲν ἐθεωρεῖτο ἐντροπή. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ὅλοι ἐφρόντιζον νὰ είναι καλοὶ πολεμισταί. Ἐλάτρευον τοὺς ἡρωας καὶ ἐθεώρουν τὴν πολεμικὴν ἀνδρείαν ως τὴν σπουδαιοτέραν ἀρετήν.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Η ΠΑΛΑΙΟΤΑΤΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ. Η θρησκεία τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους εἶναι λατρεία τῶν φυσικῶν δυνάμεων.

Κεφαλὴ τοῦ Διός.

Ἡ Ἡρα.

Κατὰ πρῶτον εἶχον θεοποιηθῆ τὰ δύο κυριώτερα στοιχεῖα τῆς φύσεως, ὁ Οὐρανὸς καὶ ἡ Γῆ. Βαθμηδὸν ἡ φυσιολατρία περιέλαβεν ὅλας τὰς φυσικὰς δυνάμεις καὶ τὰ φυσικὰ φαινόμενα, ἥλιον, ὥκεανόν, πτοταμούς, πηγάς, ἀστραπάς, ἀνέμους κ.λπ. Εἰς τοὺς θεούς των οἱ Ἑλληνες ἔδωσαν ἀργότερα ἀνθρωπίνην μορφήν. Τούς ἐφαντάσθησαν ὡς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μεγαλυτέρους, ὥραιοτέρους καὶ ἰσχυροτέρους. Ἐπροσωποποίησαν ἀκόμη καὶ τὰς ἡθικὰς δυνάμεις. Ὁ Ζεύς π.χ. τριροσωποποιεῖ τὴν φρόνησιν, ἡ Ἀθηνᾶ τὴν σοφίαν κ.λπ. Διὰ τοὺς θεούς των ἔπλασαν πολλοὺς ὥραιούς μύθους, οἱ δόποιοι φανερώνουν

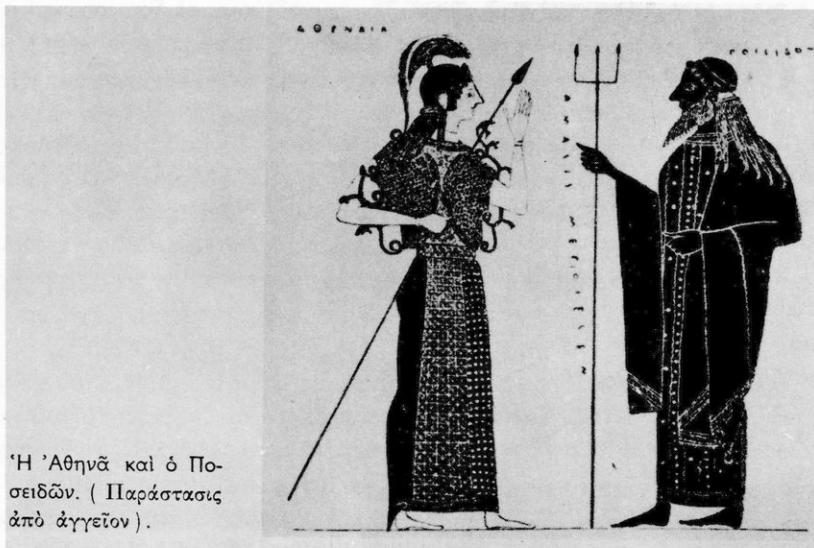
τὴν δύναμιν τῆς φαντασίας καὶ τὴν καλαισθησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΟΙ ΘΕΟΙ. Ἀπὸ τοὺς πολλοὺς θεούς τῶν ἀρχαίων Ἑλήνων δώδεκα ἦσαν οἱ μεγαλύτεροι, οἱ ὅποιοι εἶχον τὴν κατοικίαν των εἰς τὸ ὑψηλότερον καὶ θαυμασιώτερον ἀπὸ τὰ ἐλληνικὰ ὅρη, τὸν Ὀλυμπὸν. Διὰ τοῦτο ἐλέγοντο Ὀλύμπιοι.

Ἀνώτερος ὄλων, πατήρ καὶ βασιλεὺς θεῶν καὶ ἀνθρώπων, εἴναι ὁ Ζεύς, θεὸς τοῦ οὐρανοῦ. Ἡ δύναμίς του εἶναι ἀκαταμάχητος καὶ αἱ βουλαί του ἀνεξιχνίαστοι. Ἡ Ἡρα εἶναι σύζυγος τοῦ Διός, θεὰ τοῦ γάμου. Οἱ ἀδελφὸς τοῦ Διὸς Ποσειδῶν εἶναι ὁ θεὸς τῆς θαλάσσης. Κρατεῖ τὴν τρίαιναν μὲ τὴν ὄποιαν προκαλεῖ τὴν τρικυμίαν καὶ σείει τὴν γῆν. Ἡ Ἀθηνᾶ, κόρη τοῦ Διός, ἔξελθοῦσα πάνοπλος ἐκ τῆς κεφαλῆς του, εἶναι ἡ θεὰ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἐργασίας. Κρατεῖ ἀσπίδα καὶ δόρυ καὶ φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κράνος. Οἱ Ἀπόλλων εἶναι ὁ ὥραιότερος ἐξ ὄλων, θεὸς τοῦ φωτὸς καὶ τῆς μουσικῆς. Παίζει τὴν κιθάραν, τὴν δὲ μουσικήν του συνοδεύουν μὲ τὸ ἄσμά των αἱ Μοῦσαι, αἱ κόραι τοῦ Διός, καὶ τοιουτορόπως φαιδρύνουν τοὺς θεούς τοῦ Ὀλύμπου. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος Ἄρτεμις εἶναι ἡ παρθένος θεὰ τῆς σελήνης, τοῦ κυνηγίου καὶ τῶν δασῶν. Οἱ Ἀρης, νέος γιγαν-

Οἱ Ἀπόλλων.

‘Η Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν. (Παιράστασις ἀπὸ ἀγγεῖον).

τόσωμος, ἀγριωπός καὶ πάνοπλος, είναι ὁ θεὸς τοῦ πολέμου. Εἶναι μισητός, διότι τοῦ ἀρέσουν αἱ φιλονικίαι καὶ ἡ αἵματοχυσία. ‘Ο ‘Ηφαιστος είναι ὁ θεὸς τοῦ πυρός καὶ τῆς μεταλλοτεχνίας. Εἶναι χωλὸς καὶ εἰς τὰ ὑπόγεια ἐργαστήρια του κατασκευάζει τοὺς κεραυνούς τοῦ Διός. ‘Η ‘Αφροδίτη ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν ἀφρὸν τῆς θαλάσσης μὲ κάλλος ἀπαράμιλλον. Είναι ἡ θεὰ τῆς γυναικείας ὥραιότητος. ‘Η Δημήτηρ, ἀδελφὴ τοῦ Διός, είναι ἡ θεὰ τῆς γεωργίας καὶ τῆς γονιμότητος τῆς γῆς. ‘Ο ‘Ἐρμῆς, ὁ ἀγγελιαφόρος τοῦ Διός, φορεῖ πτερωτὰ πέδιλα καὶ κρατεῖ τὸ κηρύκειον. Είναι ὁ θεὸς τοῦ ἐμπορίου (κερδῶσ) καὶ τῶν γραμμάτων (λόγιος). ‘Ο ‘Ἐρμῆς συνώδευε καὶ τὰς ψυχὰς τῶν νεκρῶν εἰς τὸν ‘Ἄδην (ψυχοπομπός). ‘Η ‘Ἑστία, θεὰ καὶ προστάτις τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, λατρεύεται εἰς ὅλας τὰς οἰκίας μὲ ίδιαίτερον δι’ αὐτὴν βωμόν.

ΑΛΛΟΙ ΚΑΤΩΤΕΡΟΙ ΘΕΟΙ. ΟΙ ΗΜΙΘΕΟΙ. Η ΛΑΤΡΕΙΑ. Οἱ ἀρχαῖοι ‘Ελλῆνες ἔκτὸς τῶν δώδεκα ‘Ολυμπίων θεῶν ἐπίστευον καὶ εἰς πολλούς ἄλλους κατωτέρους θεοὺς τῆς γῆς, τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ κάτω κόσμου. ‘Ο πλέον ἀγαπητὸς ἀπὸ τοὺς θεοὺς τῆς γῆς ἦτο ὁ Διόνυσος,

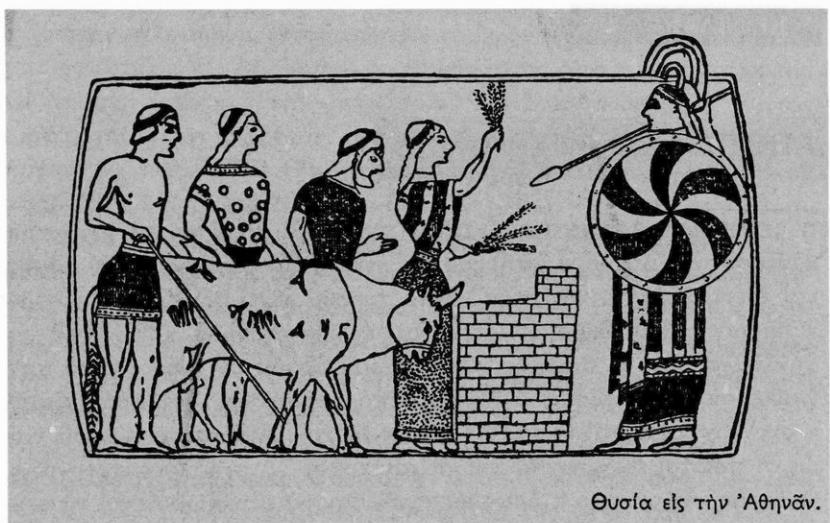
δ θεὸς τῆς ἀμπέλου καὶ τοῦ οἴνου. Τὸν συνοδεύουν οἱ Σάτυροι καὶ οἱ Σειληνοί. Ἡ Περσεφόνη, κόρη τῆς Δήμητρος, ὀνομαζομένη καὶ Κόρη, ἡτο ἡ θεὰ τῆς ἀνθήσεως. Τὴν εἶχεν ἀρπάσει ὁ Πλούτων καὶ ἦτο σύζυγός του εἰς τὰ ὑπόγεια βασίλεια τοῦ "Ἄδου, ὅπου ἔμενε μόνον ἔξ μηνας καὶ κατόπιν ἐπέστρεφεν εἰς τὴν γῆν. Ὁ Πλούτων, ἀδελφὸς τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, εἶναι ὁ θεὸς τοῦ "Άδου, σκοτεινὸς καὶ δύστροπος. Τὴν εἴσοδον τοῦ "Άδου φυλάσσει ὁ Κέρβερος, κύων τρομερός. Εἰς τὰ σπήλαια, εἰς τὰ δάση καὶ τὰς πηγὰς κατώκουν αἱ Νύμφαι. Κάθε δένδρον καὶ κάθε ρεῦμα εἶχε τὸν θεόν του. Εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης κατοικοῦν αἱ νηρηῖδες, θαλάσσιαι θεότητες προστατεύουσαι τοὺς πλέοντας.

Οἱ θεοὶ ὅμως κατήρχοντο καὶ εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ ζήσουν μὲ τοὺς ἀνθρώπους, διότι ἐζήλευν τὴν ώραίαν ζωήν των. Ἐνίστε μάλιστα ἐνυμφεύοντο γυναικας θυητὰς καὶ ἀπὸ τὸν γάμον αὐτὸν ἐγενώντο παιδιά μὲ ὑπερανθρώπους ἴδιότητας. Εἶναι οἱ ἥρωες ἢ ήμίθεοι, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Θησεύς, ὁ Μίνως καὶ ἄλλοι.

Ἐξ ἄλλου οἱ ἀρχαῖοι "Ἑλληνες ἐλάτρευον καὶ τοὺς νεκρούς των, διότι ἐπίστευον ὅτι ἐξηκολούθουν νὰ ζοῦν εἰς τὸν "Άδην καὶ ἥδυναντο νὰ τοὺς ὡφελήσουν ἢ νὰ τοὺς βλάψουν. Ἐκάστη οἰκογένεια ἐτίμα τοὺς νεκρούς προγόνους της διὰ νὰ τυγχάνῃ τῆς προστασίας των. Τοὺς ἔθαπτον συνήθως εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας.

Ἡ Ἀρτεμις.

Θυσία εἰς τὴν Ἀθηνᾶν.

Ἐπειδὴ οἱ ἀρχαῖοι ἐφαντάσθησαν τοὺς θεούς των μὲν ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας, διὰ νὰ ἔχουν τὴν εὐμένειάν των ἔκαμνον ὅ,τι θὰ προεκάλει τὴν εὐχαρίστησίν των. Ἔδιδον δηλαδὴ εἰς αὐτοὺς δῶρα, καρπούς, ἀγγεῖα, κοσμήματα κ.ἄ. Εἰς ἑξαιρετικάς περιστάσεις ἐθυσίαζον πρὸς τιμὴν των ζῷα. Μὲ τὴν θυσίαν σκοπὸν εἶχον ἄλλοτε μὲν νὰ εὐχαριστήσουν τὸν θεόν καὶ ἄλλοτε νὰ τὸν παρακαλέσουν διὰ νὰ ἐπιτύχουν κάτι. Ἡ παράκλησις αὐτῇ ἐλέγετο προσευχή. Μὲ θυσίας λοιπὸν καὶ προσευχὰς οἱ ἀρχαῖοι Ἐλληνες ἐλάτρευον τοὺς θεούς των.

ΑΠΟΙΚΙΑΚΗ ΕΞΑΠΛΩΣΙΣ

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ. Ρι τρεῖς αἰώνες μετά τὴν καθοδὸν τῶν Δωριέων ὑπῆρξαν διὰ τὴν Ἑλλάδα περίοδος ἀναμονῆς καὶ ἐσωτερικῆς ὁργανώσεως. Ἀπὸ τὸ 800 π.Χ. οἱ Ἑλληνες ἐνεφανίσθησαν πάλιν ἀκμαῖοι καὶ δυνατοί. Ἡρχισαν νὰ ταξιδεύουν εἰς τὴν θάλασσαν μὲ διαρκῶς μεγαλυτέραν δρμήν ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κέρδους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ περιέργειαν καὶ φιλομάθειαν «κατ' ἐμπορίαν καὶ θεωρίαν», ὅπως ἔλεγον. Διὰ τοῦτο θεωροῦνται ως οἱ πρῶτοι ἔξερευνηταὶ τῆς ἀρχαιότητος. Ἀντιπάλους εἶχον τοὺς Φοίνικας, τοὺς ὁποίους ὅμως κατώρθωσαν νὰ ἐκτοπίσουν καὶ νὰ μείνουν αὐτοὶ κυρίαρχοι εἰς τὴν θάλασσαν. Κατὰ τὸν 8ον αἰώνα ἐπανελήφθη ἡ δρμὴ τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἀποικισμὸν μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἐξάπλωσίν των εἰς ὅλας τὰς ἀκτὰς τοῦ Εὔξείνου Πόντου καὶ τῆς Μεσογείου. Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἀποικιακὸς λαὸς τῆς ἀρχαιότητος.

Τὰ αἴτια τοῦ δευτέρου Ἑλληνικοῦ ἀποικισμοῦ, ὁ ὄποιος διήρκεσεν ἀπὸ τὸν 8ον μέχρι τοῦ 6ου αἰώνος εἶναι τὰ ἔξης :

- 1) Ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἀνεπάρκεια τῶν προιόντων τῆς γῆς διὰ τὴν διατροφήν των.
- 2) Αἱ πολιτειακαὶ μεταβολαὶ εἰς τινας πόλεις ἡνάγκαζον τὰς πολιτικὰς μερίδας, αἱ ὄποιαι ἡττῶντο, νὰ ἐκπατρίζωνται καὶ νὰ ἀναζητοῦν νέαν πατρίδα καὶ
- 3) Τὸ φύσει ἐμπορικὸν καὶ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ ἀποικοι ἀνεχώρουν ἐκ τῆς πόλεώς των ἐπειτα ἀπὸ Ἱεροτελεστίαν καὶ μὲ μεγάλην πομπήν. Ἡ μητρόπολις, ἡ πόλις δηλαδὴ ποὺ ἀπέστελλεν ἀποίκους, ἐπροστάτευεν ἐπισήμως τὸν ἀποικισμόν. Διώριζε τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀποστολῆς, τὸν οἰκιστήν, ὅπως ἐλέγετο, ὁ ὄποιος ἦτο ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας οἰκογενείας. Οὗτος ἔφερε τὸ Ἱερὸν πῦρ, τὸ ὄποιον οἱ ἀναχωροῦντες ἐλάμβανον ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Ἐστίας καὶ ὠδήγει τοὺς ἀποίκους εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐπρεπε νὰ ἐγκατασταθοῦν. Κατὰ τὴν ἐγκατάστασίν των εἰς τὴν νέαν πατρίδα ἐτέλουν θρη-

σκευτικήν τελετήν καὶ ἐτοποθέτουν τὸ ἱερὸν πῦρ εἰς τὸν ναόν, τὸν ὅποιον ἔκτιζον. Ἡ ἀποικία εἶναι ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὴν μητρόπολιν. Οἱ ἀποικοὶ ἐσέβοντο τὴν μητρόπολιν καὶ ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς ἔορτάς της ἢ τὴν ἔβοήθουν, ἐὰν ἐκινδύνευεν. Ἐνίστε ὅμως ἡ ἀποικία ἥρχετο εἰς πόλεμον μὲ τὴν μητρόπολιν. Πόλεμος ἀποικίας καὶ μητρόπολεως ἐθεωρεῖτο μεγάλη ἀσέβεια.

Δύο εἰδῆ ἀποικιῶν ὑπῆρχον. Αἱ παλαιότεραι ἀποικίαι, εἰς τὰς ὅποιας οἱ "Ἐλληνες μετέβησαν διὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν μονίμως, ἐλέγοντο ἀποικίαι ἐγκαταστάσεως. Αἱ νεώτεραι, αἱ ὅποιαι ιδρύθησαν, ὅταν ἀνεπτύχθη τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία, εἰς τὰ παράλια τῶν χωρῶν τῆς μεγάλης παραγωγῆς, ἦσαν ἐμπορικοὶ σταθμοὶ καὶ ὠνομάζοντο ἀποικίαι ἐκμεταλλεύσεως.

ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΔΥΣΕΩΣ. Οἱ πρῶτοι ἀποικοὶ ἐστράφησαν ἥδη κατὰ τὸν 8ον αἰῶνα πρὸς τὴν Δύσιν. Τὰ παράλια τῆς Κάτω Ἰταλίας καὶ Σικελίας, παρὰ τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐντοπίων καὶ τὸν ἐχθρικὸν συναγωνισμὸν τῶν Καρχηδονίων, ἐκαλύφθησαν συντόμως ἀπὸ Ἑλληνικὰς ἀποικίας. Πρῶτοι οἱ Κορίνθιοι ἐτόλμησαν νὰ ἐπεκτείνουν τὰς ναυτικὰς καὶ ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις των μέχρι Σικελίας. Κατέλαβον καὶ ἀπώκισαν τὴν Κέρκυραν διὰ νὰ διευκολύνουν τὸν πλοῦν των μεταξὺ Πελοποννήσου καὶ Ἰταλίας. Κατόπιν Κορίνθιοι καὶ Κερκυραῖοι ἔκτισαν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰλλυρίας τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ τὴν Ἐπίδαμνον.

Ἀπὸ τὰς ἀποικίας τῆς Ἰταλίας ἀρχαιοτάτη ἡτο ἡ Κύμη κτισθεῖσα ἀπὸ Χαλκιδεῖς τῆς Εύβοίας εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Καμπανίας. Ὅποτε τῆς Κύμης κατόπιν ἔκτισθη ἡ Παρθενόπη (σήμερον Νεάπολις). Ἀχαιοὶ ἀποικοὶ ἀπὸ τὴν βορειοδυτικὴν Πελοπόννησον ἔκτισαν εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος τὴν Σύβαριν καὶ τὸν Κρότωνα. Χαλκιδεῖς τῆς Εύβοίας ιδρυσαν τὴν πρώτην ἀποικίαν, τὴν Νάξον, εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τῆς Σικελίας. Ἡ Νάξος βραδύτερον ἔκτισε νοτιώτερον τὰς πόλεις Κατάνην καὶ Λεοντίνους. Χαλκιδεῖς ἐπίσης ἔδρυσαν εἰς τὰς δύο παραλίας τοῦ πορθμοῦ μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Σικελίας τὸ Ρήγιον καὶ τὴν Ζάγκλην, ἡ ὅποια ἀργότερον ἐδέχθη Μεσσηνίους φυγάδας καὶ μετωνομάσθη Μεσσήνη. Αἱ Συρακοῦσαι, ἡ ὀνομαστὴ πόλις τῆς Σικελίας, μοναδικὴ ἀποικία τῶν Κορινθίων εἰς τὴν νῆσον, ἀνεπτύχθη τόσον πολύ, ὥστε ἔγινε μία ἀπὸ τὰς μεγάλας πόλεις τῆς ἀρχαιότητος.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΣ

Κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα Δωριεῖς καὶ Ἰωνες συνηγωνίζοντο εἰς τὴν ἴδρυσιν ἀποικιῶν ἐπὶ τῶν Ἰταλικῶν καὶ Σικελικῶν ἀκτῶν. Τότε ἀκριβῶς ἡ Σπάρτη ἴδρυσε τὸν Τάραντα, εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, ἐνῷ Ρόδιοι καὶ Κρῆτες ἔκτισαν εἰς τὴν νότιον παραλίαν τῆς Σικελίας τὴν Γέλαν, ἐκ τῆς ὅποιας προῆλθεν ὁ Ἀκράγας. Ὄλόκληρος ἡ Κάτω Ἰταλία ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀποικιῶν εἶχεν ὅψιν Ἑλληνικήν καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάσθη Μεγάλη Ἑλλάς.

Περὶ τὸ 600 π.Χ. Ἰωνες θαλασσοπόροι ἀπὸ τὴν Φώκαιαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπροχώρησαν ἀκόμη δυτικώτερον καὶ ἔγκατέστησαν ἐμπορικούς σταθμοὺς εἰς τὰ παραλία τῆς Γαλατίας (σήμερον Γαλλίας). Ἡ Μασσαλία, ἀποικία τῶν Φωκαέων, ἔγινε σπουδαῖον ἑλληνικὸν κέντρον εἰς τὴν δυτικὴν Μεσόγειον καὶ οἱ Ἑλληνες

ναυτικοὶ τὴν ἐχρησιμοποίουν ως δρυμητήριον καὶ σταθμὸν ἀνεφοδιασμοῦ διὰ τὰ μακρινὰ μέχρι τῶν Ἡρακλείων στηλῶν (σήμερον Γιβραλτάρ) ταξίδιά των.

ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΞΕΙΝΟΥ. Απὸ τὸν 7ον αἰῶνα π.Χ. οἱ Ἑλληνες ἥρχισαν νὰ ἀναζητοῦν καλυτέραν τύχην πρὸς βορρᾶν. Τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, πλούσια εἰς ξυλείαν καὶ μέταλλα, ἐδέχθησαν τότε ἀποίκους ἀπὸ τὴν Ἐρέτριαν καὶ τὴν Χαλκίδα, ἐκ τῆς ὁποίας ὡνομάσθη ἡ Χαλκιδικὴ χερσόνησος. Ἡ Ὀλυμνθος, ἀποικία τῶν Χαλκιδέων, καὶ ἡ Ποτείδαια, τὴν ὁποίαν ἀργότερον ἴδρυσαν οἱ Κορίνθιοι εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Παλλήνης, ἦσαν αἱ σπουδαιότεραι ἀποικίαι τῆς Μακεδονίας. Πρὸς ἀνατολὰς καθ' ὅλην τὴν θρακικήν παραλίαν ἔκτισθησαν ἄλλαι ἐλληνικαὶ ἀποικίαι ως τὰ "Αβδηρα καὶ κατελήφθησαν αἱ πρότερον ὑπὸ τῶν Φοινίκων κατεχόμεναι νῆσοι Σαμοθράκη καὶ Θάσος.

Απὸ πολὺ ἐνωρὶς οἱ Ἑλληνες εἶχον ἀντιληφθῆ τὴν σημασίαν τοῦ ἐμπορικοῦ δρόμου, δ ὁποῖος διὰ μέσου τῶν στενῶν τοῦ Ἐλλησπόντου ὡδῆγει πρὸς τὰ ἀφιλόξενα ἀλλὰ κερδοφόρα παράλια τοῦ Εὔξείνου. Οἱ μῦθοι τοῦ Τρωικοῦ πολέμου καὶ τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας εἰναι ἀπτήχησις τῶν μακροχρονίων ἀγώνων τῶν Ἐλλήνων νὰ προσεγγίσουν εἰς ἑκείνας τὰς γεμάτας μυστήριον περιοχάς. Τώρα ποὺ εἶχον ἀνάγκην μακρινῶν σταθμῶν διὰ τὴν διεξαγωγὴν ἐμπορίου, δὲν ἐβράδυνον νὰ ἀποικίσουν τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἐλλησπόντου, τοῦ Βοσπόρου καὶ τῆς ὁμιχλώδους θαλάσσης τοῦ Εὔξείνου.

Λέσβιοι ἴδρυσαν τὴν Σηστόν, Μιλήσιοι τὴν Ἀβυδον καὶ τὴν Κύζικον, Φωκαεῖς τὴν Λάμψακον, Μεγαρεῖς τὴν Χαλκηδόνα καὶ ἀπέναντι αὐτῆς τὸ Βυζάντιον.

Ολίγον ἀργότερον τολμηροὶ ἐμποροὶ ἀπὸ τὴν Μίλητον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰσιδύουν εἰς τὸν τρικυμιώδη Εὔξεινον Πόντον καὶ κάμνουν τὴν ἀρχὴν τῶν μεγάλων ἀποικιστικῶν ἐπιχειρήσεων, τὰς ὁποίας ὠργάνωσεν ἑκεὶ ἡ Μίλητος κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα.

Εἰς τὰ νότια παράλια τοῦ Εὔξείνου, εἰς θέσιν ἐπικαιροτάτην Μιλήσιοι ιδρύουν περὶ τὸ 630 π.Χ. τὴν Σινώπην, ἡ ὁποίᾳ τόσον πολὺ ἡκμασεν, ὡστε ἀπώκισεν ὅλην τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν μέχρι τῆς Κολχίδος. Σπουδαιόταται ἀποικίαι τῆς Σινώπης εἰς τὸ μέρος αὐτὸῦ ἥσαν ἡ Ἀμισὸς καὶ ἡ Τραπεζοῦς.

Πρὸς βορρᾶν, εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς βαρβάρου Σκυθίας (νοτίου Ρωσίας) ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Μιλησίων ἡ Ὀλβία. Εἰς τὴν Ταυρικὴν χερσόνησον (σημ. Κριμαίαν) ἰδρύθησαν τὸ Παντικάπαιον (σημ. Κέρτς), ἡ Φαναγόρεια καὶ ἡ Τάναϊς εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ὄμωνύμου ποταμοῦ, τοῦ σημερινοῦ Δόνου.

Τέλος πρὸς δυσμὰς εἰς θέσιν ἐπίκαιρον ἐπὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παραλίας τοῦ Εὔξείνου νοτίως τοῦ Ἰστρου ποταμοῦ (σημ. Δουνάβεως) οἱ Μιλήσιοι ἰδρύουν τὰς πόλεις Ἰστρον, Τόμους (σημ. Κωνστάντζαν), Ὁδησσόν (σημ. Βάρναν) καὶ Ἀπολλωνίαν.

Τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τῶν Μιλησίων ἔξεμεταλλεύετο θαυμασίως τὰς πλουσίας εἰς πρώτας ὥλας περιοχὰς τοῦ Εὔξείνου. "Ολαι αἱ ἀποικίαι τοῦ Εὔξείνου ἥσαν κυρίως σταθμοὶ ἐκμεταλλεύσεως καὶ ἔγιναν ἀξιόλογα ἐμπορικὰ κέντρα.

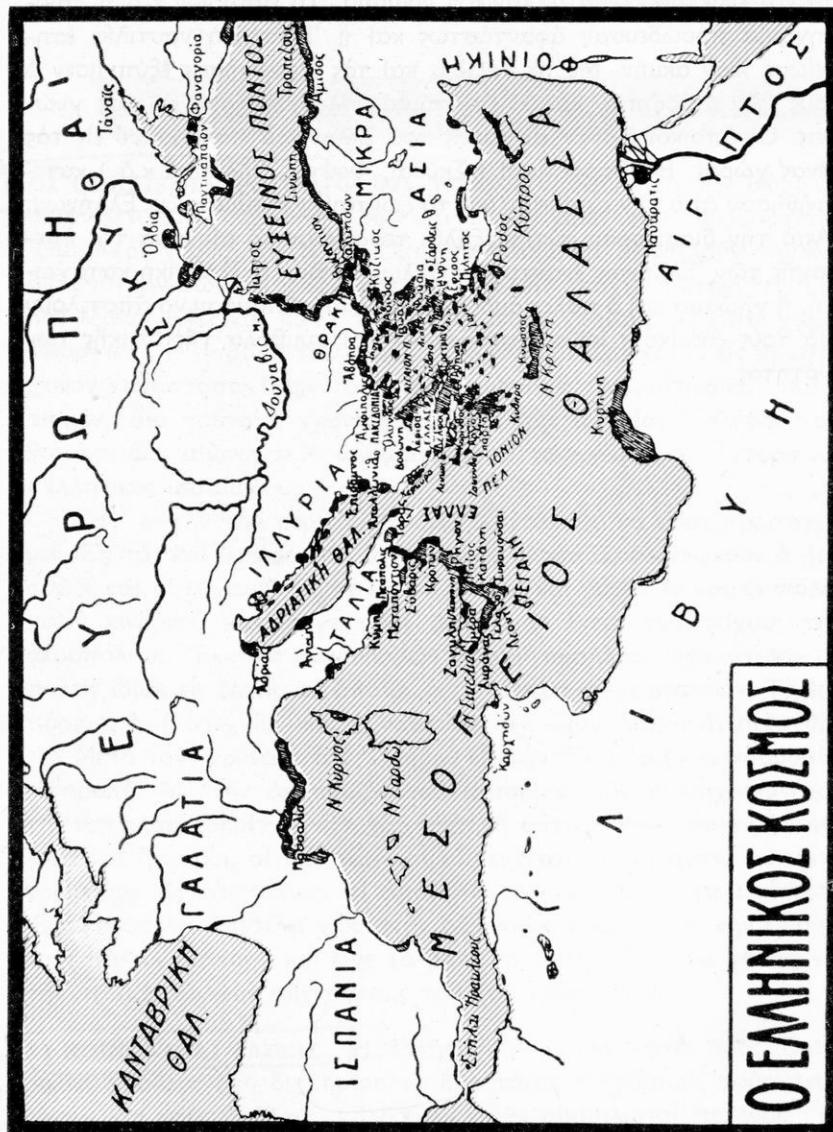
ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΑΦΡΙΚΗΣ. Τὸν πρὸς νότον θαλάσσιον δρόμον, γνωστὸν εἰς τοὺς προγόνους των Ἀχαιούς, δὲν περιεφρόνησαν οἱ "Ελληνες τοῦ 7ου αἰῶνος. Ἐπὶ τοῦ φιλέλληνος Φαραὼ Ψαμμητίχου Μιλήσιοι ἰδρυσαν τὴν Ναύκρατιν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου. Ἡ πόλις ἐδέχθη βραδύτερον ἀποίκους ἀπὸ διάφορα σημεῖα τῆς Μεσογείου καὶ ἀπέβη σπουδαῖον διεθνὲς κέντρον ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας.

Τὴν ᾱδιάν περίπου ἐποχὴν οἱ "Ελληνες ἐστράφησαν καὶ πρὸς τὴν γειτονικὴν Λιβύην. Δωριεῖς ἀπὸ τὴν νῆσον Θήραν ἰδρυσαν ἔκει τὴν ἀποικίαν τῆς Κυρήνης (631 π.Χ.), εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν σημερινὴν Τρίπολιν. Ἡ Κυρήνη, λόγῳ τῆς μεγάλης κινήσεως τῶν προϊόντων τῆς καὶ ἵδιως τοῦ σιλφίου, ὀνομαστῆς θεραπευτικῆς βοτάνης, ἀπέκτησε πλούτη καὶ ἔγινε συντόμως πολὺ ἵσχυρά.

Μὲ τὴν ᾱδρυσιν ἀποικιῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Λιβύην οἱ "Ελληνες κατέφεραν καίριον πλῆγμα κατὰ τῶν ἀνταγωνιστῶν των Φοινίκων. Τὸν θαλάσσιον δρόμον ἀπὸ Φοινίκης μέχρι Γιβραλτάρ δὲν ἤλεγχον πλέον οἱ πονηροὶ Φοίνικες, ἀλλ' οἱ εὐφυεῖς "Ελληνες.

ΣΩΣ

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΥ ΔΙΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ. Περὶ τὰ μέσα τοῦ 6ου π.Χ. αἰῶνος τὸ πρὸς τὰς ἀποικίας ρεῦμα τῶν "Ελλήνων ἐσταμάτησεν. Ἐπὶ τρεῖς περίπου αἰῶνας ἡ "Ελληνικὴ φυλὴ εἶχεν ἔξαπλωθῆ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης. Ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Εὔξείνου Πόντου ἔως τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτάρ ώμιλεῖτο ἡ ἐλληνικὴ γλῶσ-

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

σα καὶ ἐκυκλοφόρει τὸ ἔλληνικὸν νόμισμα. Τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία προώδευσαν ἀφαντάστως καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ναυτιλία ἐσημείωσε νέαν ἀκμήν. Μὲ τὰ ταξίδια καὶ τὰς ἔξερευνήσεις ἔξύπνησεν δόνοῦς τῶν ἀνθρώπων καὶ αἱ ἐπιστῆμαι ἐπλουτίσθησαν μὲ νέας γνώσεις. Οἱ ἀποικοι ἔγιναν οἱ φορεῖς τοῦ ἔλληνικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὰς ἔνας χώρας. Βάρβαροι λαοὶ (Σκύθαι, Φρύγες, Ἰλλυριοὶ κ.ἄ.) κατεκτήθησαν ἀπὸ τὴν εὐγένειαν καὶ τὸ ζωντανὸν πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων. Ἀπὸ τὴν διασπορὰν αὐτὴν ἔξηλθε τονωμένον τὸ αἴσθημα τῆς ὑπεροχῆς τῶν Ἑλλήνων ἔναντι τῶν ἄλλων λαῶν. Ἡ Ἑλληνικὴ καταγωγή, ἡ γλῶσσα καὶ ὁ πολιτισμός των οὐδέποτε ἔπαυσαν νὰ ἀποτελοῦν διὰ τοὺς ἀποίκους ἱερὰν κληρονομίαν καὶ σύμβολα τῆς ἔθνικῆς των ἐνότητος.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

ΟΙ ΟΜΗΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ. Οι δύο πρώτοι αἰώνες μετά τὴν δωρικήν μετανάστευσιν, δηλαδὴ ὁ 9ος και ὁ 8ος αἰών π.Χ. όνομάζονται 'Ομηρικοὶ χρόνοι, διότι τὰ 'Ομηρικὰ ποιήματα ἀποτελοῦν τὴν κυρίαν πηγὴν τῶν πληροφοριῶν μας διὰ τὴν ἐποχὴν αὐτήν. 'Η Ἑλλὰς ἔξακολουθεῖ καὶ κατὰ τοὺς 'Ομηρικὸς χρόνους νὰ εἴναι χώρα γεωργική. 'Η εἰσβολὴ τῶν Δωριέων, οἱ ὄποιοι εύρισκοντο εἰς τὸν πρωτόγονον κατάστασιν ἔφερεν ὀπισθοδρόμησιν εἰς τὸν μυκηναϊκὸν πολιτισμόν. Διὰ τοῦτο ἡ χρονικὴ περίοδος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τοῦ 9ου και 8ου αἰῶνος π.Χ. ώνομάσθη ἀπὸ τοὺς νεωτέρους ιστορικοὺς « Ἑλληνικὸς μεσαίων ».

Κατ' αὐτὴν τὴν περίοδον ἡ ζωὴ ἔξακολουθεῖ νὰ εἴναι πρωτόγονος. Εἰς τὰς ἐπὶ ὑψωμάτων ὡχυρωμένας ἀκροπόλεις κατώκουν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ εὐγενεῖς. Πέριξ ἔμενεν ὁ λαὸς καὶ μόνον ἐν καιρῷ πολεμικοῦ κινδύνου κατέφευγε πρὸς ἀσφάλειαν ἐντὸς τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως. 'Ἐκ τῶν συνοικισμῶν αὐτῶν προῆλθον βραδύτερον αἱ πόλεις ἴδιως εἰς θέσεις, αἱ ὄποιαι ἥσαν κέντρα συγκοινωνιῶν. Τὸ ἐμπόριον, ἡ βιοτεχνία, καὶ ἡ ναυτιλία δὲν εἶχον ἀκόμη ἀναπτυχθῆ.

Μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ 'Ομήρου εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔγινε σπουδαία μεταβολή. Μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ναυτιλίας ἐδημιουργήθη νέα τάξις, ἡ ἀστική, τὴν ὄποιαν ἀπετέλεσαν οἱ ἔμποροι, οἱ ναυτικοὶ καὶ οἱ τεχνῖται. "Ολοι αὐτοὶ συνεκεντρώθησαν εἰς τὰς πόλεις, αἱ ὄποιαι ἔγιναν μεγάλα ἀστικὰ κέντρα. 'Ἐκάστη πόλις ἀπετέλει χωριστὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν ἐνότητα (πόλις - κράτος) καὶ εἶχε τὰ μέσα νὰ ἔξελιχθῇ καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν τελείαν μορφὴν τῆς πόλεως τοῦ 5ου αἰῶνος π.Χ.

ΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ. Η Ἑλληνικὴ κοινωνία κατὰ τοὺς 'Ομηρικὸς χρόνους ἦτο διηρημένη εἰς δύο τάξεις ἀνθρώπων, τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους. Οἱ δοῦλοι ἥσαν αἰχμάλωτοι πολέμου. 'Η καλλιέργεια τῶν κτημάτων καὶ ἡ βοσκὴ τῶν ποιμνίων ἥσαν ἔργα τῶν δούλων.

Οι ἐλεύθεροι ἔξι ἀλλού διηροῦντο εἰς δύο τάξεις, αἱ ὅποιαι διέφερον πολὺ μεταξύ των, εἰς τοὺς γαιοκτήμονας εὐγενεῖς καὶ τὸν λαόν. Οἱ εὐγενεῖς ἐλέγοντο ἄνακτες, ἡγήτορες, βουληφόροι, γέροντες. ‘Ἡ λέξις γέρων δὲν ἐσήμαινε τὸν μεγαλύτερον κατὰ τὴν ἡλικίαν ἀλλὰ τὸν ἔχοντα τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχοντος. Δοῦλοι ὑπηρέτουν τοὺς εὐγενεῖς εἰς τὰς οἰκίας των. Μετὰ τῶν δούλων συνυπηρέτουν ὡς μισθωτοὶ εἰς τὰς οἰκίας καὶ ἐκαλλιέργουν τοὺς ἀγροὺς τῶν πλουσίων καὶ πτωχοὶ ἐλεύθεροι, οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο θῆτες. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ γῆ ἀπετέλει τὸν κυριώτερον πλοῦτον. ‘Ἡ Ἑλλὰς ἦτο χώρα γεωργική.

Πλὴν τῶν γαιοκτήμονων εὐγενῶν καὶ τῶν θητῶν ὑπῆρχε καὶ τρίτη τάξις ἐλευθέρων, οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο δημιουργοί. Αὔτοι ἦσκουν δημοσίᾳ τέχνην τινά, ἥσαν δηλαδὴ χαλκεῖς, σκυτοτόμοι, ἀσιδοί, μάντεις, ιατροί, κήρυκες.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ. Τὸ ἀρχαιότατον πολίτευμα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦτο ἡ κληρονομικὴ βασιλεία. Ἐπίστευον ὅτι ὁ βασιλεὺς κατήγετο ἀπὸ ἥρωα ἦ καὶ θεὸν καὶ ὅτι ἐλάμβανε τὴν δύναμίν του ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Δία. ‘Ως ἐκ τούτου τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως ἐθεωρεῖτο ἱερόν. ‘Ἡ βασιλεία ἦτο μὲν κληρονομική, ἀλλ’ ἀπητεῖτο ὁ βασιλεὺς νὰ ἔχῃ καὶ ἄλλα προσόντα σύνεσιν, σωματικὴν ρώμην καὶ πολεμικὴν ἀνδρείαν.

‘Ἡ δύναμις τῶν βασιλέων κατὰ τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους δὲν ἦτο ἀπόλυτος, ὅπως κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν. ‘Ο βασιλεὺς ἔξτηκολούθει μὲν νὰ ἔχῃ κατὰ τὸν πόλεμον ἀπεριόριστον ἔξουσίαν, ἀλλ’ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἡ δύναμις του περιωρίζετο ὑπὸ τῶν εὐγενῶν. ‘Οσάκις δηλαδὴ ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ σπουδαίαν ἀπόφασιν διὰ τὴν πόλιν προσεκάλει τοὺς εὐγενεῖς εἰς συμπόσιον, κατὰ τὸ ὅποιον συνεζητοῦντο τὰ σοβαρὰ ζητήματα τῆς πόλεως καὶ ἐλαμβάνοντο ἀποφάσεις (βουλὴ γερόντων). ‘Ἐνίστε συνεκάλει καὶ τὸν λαὸν εἰς ἐκκλησίαν (ἀγορὰ δῆμου) διὰ νὰ ἀκούσῃ τὴν γνώμην του. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρῶτος ὁ βασιλεὺς ἔξεθετε τὰ ἀποφασισθέντα, οἱ δὲ γέροντες ἦτοι οἱ σύμβουλοι τοῦ βασιλέως ἔδιδον τὰς ἀναγκαίας ἐξιγήσεις. Ψηφοφορία δὲν ἔγινετο, ἀλλ’ ὁ λαὸς διὰ βοῆς ἐπεδοκίμαζεν ἡ ἔξεφραζε τὴν ἀποδοκιμασίαν του, ἀν ἡ ἀπόφασις δὲν ἤρεσκεν εἰς αὐτόν.

‘Ο βασιλεὺς εἶχε καὶ τὴν δικαστικὴν ἔξουσίαν, ἡ ὅποια ὅμως ἦτο

περιωρισμένη. Σπανίως οἱ ἄνθρωποι προσέφευγον εἰς τὸν βασιλέα διὰ νὰ λύσῃ τὰς διαφοράς των, διότι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐπεκράτει ἡ αὐτοδικία. Πάντες τότε ὥπλοφόρουν, διὰ νὰ δύνανται νὰ ὑπερασπίζουν τὸν ἔσαυτόν των κατὰ τῆς βίας καὶ τῆς ἀδικίας. Τὸ ἀδίκημα καὶ ἴδιως ὁ φόνος ἐνδιαφέρει τὰς δύο οἰκογενείας, τοῦ ἀδικήσαντος καὶ τοῦ ἀδικηθέντος, καὶ ἡ τιμωρία διὰ τὸν φόνον ἦτο προσωπικὴ ὑπόθεσις τῶν συγγενῶν τοῦ φονευθέντος. ‘Ο φονεὺς ἦδύνατο νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐκδίκησιν, ἢν ἡ οἰκογένεια τοῦ φονευθέντος ἐδέχετο νὰ λάβῃ χρηματικὴν ἀποζημίωσιν, ἀλλως ἡναγκάζετο νὰ φύγῃ μακράν τῆς πατρίδος καὶ νὰ ζῇ ὡς φυγάς.

Κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα π.Χ. ἡ βασιλεία κατηργήθη εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα καὶ διετηρήθη μόνον εἰς τὴν Ἡπειρον καὶ τὴν Μακεδονίαν. Εἰς τὴν Σπάρτην ἡ βασιλεία διετηρήθη μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων ἀλλὰ τὰ δικαιώματά της περιωρίσθησαν κατὰ πολὺ. “Ολη ἡ διοίκησις τῆς πόλεως μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς βασιλείας περιῆλ-, θεν εἰς χεῖρας τῶν εὐγενῶν, τῶν ἀρίστων, ὅπως ἐλέγοντο. Τὸ οὕτω διαμορφωθὲν πολίτευμα ὀνομάζεται ἀριστοκρατικόν.

‘Αλλὰ μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς ναυτιλίας καὶ τῆς βιομηχανίας οἱ ἔμποροι, οἱ ναυτικοὶ καὶ οἱ βιομήχανοι ἥρχισαν νὰ προοδεύουν οἰκονομικῶς καὶ ἥθελον νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν διοίκησιν. Εἰς πολλὰ μέρη οἱ ἀριστοκρατικοὶ ἡναγκάσθησαν νὰ μοιρασθοῦν τὴν ἔξουσίαν μὲ αὐτούς, τοὺς ἰσχυροὺς τοῦ χρήματος, καὶ τὸ πολίτευμα μετεβλήθη εἰς ὀλιγαρχικόν.

‘Η ὀλιγαρχία ἦτο μισητή εἰς τὸν λαόν. Διὰ τοῦτο ἀρχίζει σφοδρὸς ἄγων μεταξὺ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ὀλιγαρχικῶν καὶ πολλὰ ἐλληνικὰ κράτη ταράσσονται ἀπὸ στάσεις, δηλαδὴ πολιτικὰς ἔριδας. Εἰς πολλὰ μέρη ἐπικρατεῖ ὁ λαός, ὁ δῆμος, ὅπότε λαμβάνει εἰς χεῖράς του τὴν ἔξουσίαν καὶ ἐπιβάλλει τὴν δημοκρατίαν.

Πολλάκις ὅμως κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πολιτικῶν ταραχῶν φιλόδοξοι ἄνδρες ἐκ τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν ἔδειξαν εὔνοιαν πρὸς τὸν λαόν καὶ μὲ τὴν βοήθειάν του κατώρθωσαν νὰ καταλάβουν τὴν ἀρχὴν καὶ νὰ γίνουν τύραννοι. Τὸ νέον πολίτευμα ὀνομάζεται τυραννίς.

ΟΙ ΝΟΜΟΘΕΤΑΙ) ‘Ο λαός κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πάλης του ἐναντίον τῶν εὐγενῶν διὰ τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὴν διοίκησιν, ἐπρ-

χώρησε κατά στάδια εις τὴν πλήρη πολιτικήν του ἀποκατάστασιν· Κατ' ἀρχὰς ἔζήτει γραπτούς νόμους, διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν αὐθαίρετον ἐμρηνείαν τῶν ἀγράφων ἔθιμων ἐκ μέρους τῶν εὐγενῶν, οἱ ὅποιοι εἰχον εἰς χειράς των τὴν δικαιοσύνην. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἐπήρχετο συμβιβασμὸς μεταξὺ τῶν ἀντιμαχομένων καὶ τότε ἀνετίθετο εἰς ἄνδρα ἐπιφανῆ κοινῆς ἐμπιστοσύνης νὰ ρυθμίσῃ τὰς διαφοράς των καὶ νὰ γράψῃ νόμους. Οἱ ἐπιφανεῖς αὐτοὶ ἄνδρες ὀνομάσθησαν νομοθέται.

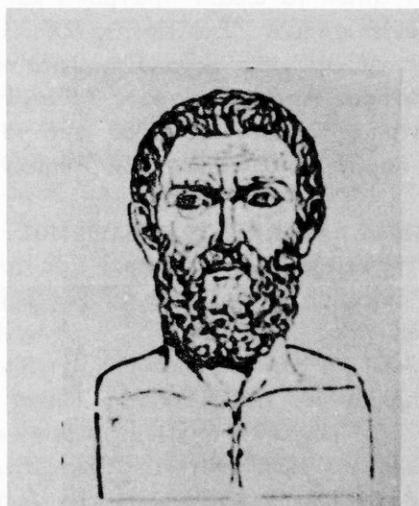
‘Ως ἀρχαιότερος ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς νομοθέτας θεωρεῖται ὁ Ζάλευκος, ὁ ὅποιος κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα π.Χ. ἔθεσε νόμους εἰς τοὺς Λοκρούς τῆς Κάτω Ἰταλίας. Οἱ νόμοι του, οἱ ὅποιοι ἦσαν πολὺ αὐστηροί, ἀπέβλεπτον εἰς τὴν ἡθικὴν τάξιν τοῦ ἴδιωτικοῦ καὶ τοῦ δημοσίου βίου. ’Εξ ἄλλου μεγάλην φήμην ἀπέκτησεν ὁ Χαρώνδας, νομοθέτης εἰς τὴν Κατάνην τῆς Σικελίας. ‘Η νομοθεσία του ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ πολλὰς πόλεις τῆς Σικελίας καὶ τῆς Κάτω Ἰταλίας. ’Αλλοι ὀνομαστοὶ νομοθέται ἦσαν ὁ Πιττακὸς εἰς τὴν Μυτιλήνην, ὁ Δράκων καὶ ὁ Σόλων εἰς τὰς Ἀθήνας. ’Η γραπτὴ νομοθεσία εἰσήχθη εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ μόνον ἡ Σπάρτη ἔξηκολούθησε νὰ κυβερνᾶται κατὰ τὰ παλαιὰ ἔθιμα.

Οἱ σοφοὶ οὗτοι ἄνδρες διετύπωσαν εἰς συντόμους φράσεις χρησιμωτάτας διὰ τὸν βίον συμβουλάς, τὰ λεγόμενα ἀποφθέγματα. Εἰς αὐτὰ περιέλαβον τὸ καταστάλαγμα τῆς προσωπικῆς των πείρας καὶ τῆς φιλοσοφικῆς ἐκ μέρους των παρατηρήσεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Οἱ ἐπισημότεροι ἔξ αὐτῶν εἶναι οἱ γνωστοὶ ως ἐπτὰ σοφοὶ τῆς Ἐλλάδος: Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος, Βίας ὁ Πριηνεύς, Κλεόβουλος ὁ Ρόδιος, Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, Περίανδρος ὁ Κορίνθιος καὶ Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος. Τὸ ἀπόφθεγμα «Γνῶθι σαύτόν», δηλαδὴ νὰ ἔξετάσῃς καὶ νὰ γνωρίσῃς καλὰ τὸν ἑαυτόν σου, οἱ Ἱερεῖς τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν τὸ ἔθεσαν ως προμετωπίδα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος.

ΦΙ. ΤΥΡΑΝΝΟΙ. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς τυράννους ἀπεδείχθησαν ἀξιοτῆτης ἀρχῆς, τὴν ὅποιαν διὰ τῆς βίας κατέλαβον. ’Εκυβέρνησαν τὴν πατρίδα των μὲ σύνεσιν, ἔκαμαν ἔργα μεγάλα καὶ ἔγιναν ὀνομαστοὶ μεταξὺ ὅλων τῶν Ἑλλήνων. ’Ο Φείδων εἰς τὸ Ἀργος, ὁ Πολυκράτης εἰς τὴν Σάμον, ὁ Κύψελος καὶ ὁ νίος του Περίανδρος εἰς

τὴν Κόρινθον, δὲ Κλεισθένης εἰς τὴν Σικυῶνα καὶ δὲ Πεισίστρατος εἰς τὰς Ἀθήνας εἶναι μεταξὺ τῶν τυράννων, τοὺς δόποίους πολὺ ἐπήνεσταν οἱ ἀρχαῖοι διὰ τὴν λαμπρὰν διαχείρισιν τῆς ἔξουσίας των.

Οἱ διάδοχοι ὅμως αὐτῶν ἔξωκειλαν εἰς κατάχρησιν τῆς ἔξουσίας πρὸς ιδίαν ὡφέλειαν καὶ ἐπέβαλον καθεστῶτα βίας καὶ τρομοκρατίας. Νέοι πολιτικοὶ ἀγῶνες ἤρχισαν τότε ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ διὰ τὴν ἀνατροπὴν τῶν τυράννων καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς δημοκρατίας. Ἡ ἐποχὴ τῆς τυραννίδος, ἀρχίζει κατὰ τὸν 7ον αἰώνα καὶ φθάνει περίπου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ βου αἰώνος π.Χ. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίδος εἰς τὰς Ἰωνικὰς πόλεις ίδρυθησαν δημοκρατίαι, εἰς δὲ τὰς δωρικὰς ὄλιγαρχίαι.

Περίανδρος ὁ Κορίνθιος.

Η ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ. Άπο τὸν 8ον αἰώνα π.Χ. καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐπομένων δύσ' αἰώνων (7ου καὶ 6ου) αἱ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐγνώρισαν μεγάλην ἀκμήν. Οἱ κάτοικοι τῶν διεκρίθησαν ὡς δραστήριοι ἔμποροι καὶ τολμηροὶ θαλασσοπόροι. Ἡσαν πρωταγωνισταὶ εἰς τὴν Ἰδρυσιν ἀποικιῶν. Ἡγάπων τὰ ὥραῖα πράγματα καὶ ἡσχολοῦντο μὲ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἐκεῖ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐγεννήθησαν τότε μεγάλοι ποιηταὶ καὶ μουσικοί, μαθηματικοὶ καὶ φιλόσοφοι. Άπο ἐκεῖ μετεφυτεύθη ἀργότερον εἰς τὰ ἐδάφη τῆς μητροπολιτικῆς Ἑλλάδος ὁ σπόρος, ἀπὸ τὸν ὄποιον ἐμελλε νὰ ἀναπτυχθῇ ὁ λαμπρὸς πολιτισμὸς τῶν Ἀθηνῶν τοῦ 5ου αἰώνος π.Χ.

ΙΩΝΙΑ ΚΑΙ ΙΩΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ. Οἱ Ἰωνεῖς ἀπεδείχθησαν δραστηριώτεροι καὶ ίκανώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀποίκους. Τόση ἦτο ἡ δύναμις τῶν ὡστε δλίγον κατ' δλίγον ἐπεξέτειναν τὴν κυριαρχίαν τῶν πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς νότον εἰς βάρος τῶν Αἰολέων καὶ Δωριέων. Ἡ αἰολικὴ Σμύρνη καὶ ἡ Δωρικὴ Ἀλικαρνασσός ἐδέχθησαν ἰσχυρὰν τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἰωνῶν καὶ ἔγιναν κέντρα Ἰωνικά.

Τὸ Ἰωνικὸν στοιχεῖον ὑπερεῖχε παντοῦ. Οἱ καλύτεροι ἔμποροι, οἱ ἐμπειρότεροι ναυτικοί, οἱ ἔξοχώτεροι σοφοὶ καὶ καλλιτέχναι ἔζων εἰς τὴν Ἰωνίαν. Αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις ἐφημίζοντο διὰ τὰ πλούτη καὶ τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐμφάνισίν των. Ό ιωνικὸς πολιτισμὸς ἐσκίαζε τὰς πρόδους τῶν ἄλλων ἀποίκων. Οὔτε οἱ Αἰολεῖς οὔτε οἱ Δωριεῖς ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἀμφισβητήσουν ἀπὸ τοὺς Ἰωνας τὰ πρωτεῖα. Ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ὑπεροχῆς τελικῶς ὅλοι οἱ "Ἑλληνες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὡνομάσθησαν" Ἰωνεῖς καὶ ὁ γεωγραφικὸς ὄρος Ἰωνία περιέλαβεν ὄλοκληρον τὴν μικρασιατικὴν παραλίαν. Γενικῶς ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Ἰωνίας προώδευσαν συντόμως. Μερικαὶ μάλιστα ἀπὸ αὐτὰς ὅπως ἡ Μίλητος, ἡ Ἔφεσος, ἡ Φώκαια παρουσίασαν ἔξαιρετικὴν ἀκμήν. Ἐπίσης διεκρίθησαν ἴδιαιτέρως αἱ νῆσοι Σάμος, Χίος καὶ Λέσβος.

Η ΜΙΛΗΤΟΣ. Μεγάλη καὶ πλουσία ἐμπορικὴ πόλις εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰωνίας ὑπῆρξεν ἡ Μίλητος. Κτισμένη παρὰ τὰς ἔκβολάς τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ κατεῖχε προνομιοῦχον γεωγραφικήν θέσιν. Ἡ παραλία τῆς ἐσχημάτιζε τέσσαρας φυσικοὺς λιμένας, ἐνῷ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὰς μεγάλας ἀγορὰς τῆς Φρυγίας καὶ τῆς Καρίας διηκόλυνε τὸ ρεῦμα τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς πόλεως ἤλθε γοργή. Κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα π.Χ. οἱ Μιλήσιοι ἐσχεδίασαν νὰ ἐπεκτείνουν τὸ ἐμπόριόν των πέραν ἀπὸ τὴν στενὴν λεκάνην τοῦ Αἰγαίου καὶ τὰς γειτονικὰς περιοχὰς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Εἰς τὴν τόλμην καὶ τὴν ἰκανότητά των δύείλεται ὀλόκληρος ὁ ἀποικισμὸς τοῦ Εὔξείνου. Τὰ ἀγροτικὰ καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα τῆς Μιλήτου (λάδι, κρασί, ἀγγεία, ύφασματα, εἰδη πολυτελείας) ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Εὔξείνου ἔως τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα ἐγνώριζον συνεχῆ ζήτησιν καὶ συνεσώρευν εἰς αὐτὴν πλούτη.

Οἱ Μιλήσιοι δὲν ἤσαν μόνον ἐμποροὶ καὶ ναυτικοί. Ἐφρόντιζον ἐξ ἵσου νὰ καλλιεργοῦν τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Εἰς τὴν Μίλητον ἐγεννήθησαν οἱ τρεῖς μεγάλοι φιλόσοφοι Θαλῆς, Ἀναξίμανδρος καὶ Ἀναξιμένης, ὁ ἱστορικὸς Ἐκαταῖος καὶ ὁ ποιητὴς Φωκυλίδης. Τὴν εἰρηνικὴν ζωὴν τῶν Μιλησίων διετάρασσον ἐν τούτοις κατὰ διαστήματα ὅξεις πολιτικοὶ ἀνταγωνισμοί. Πλούσια ἀριστο-

Νόμισμα Μιλήτου.

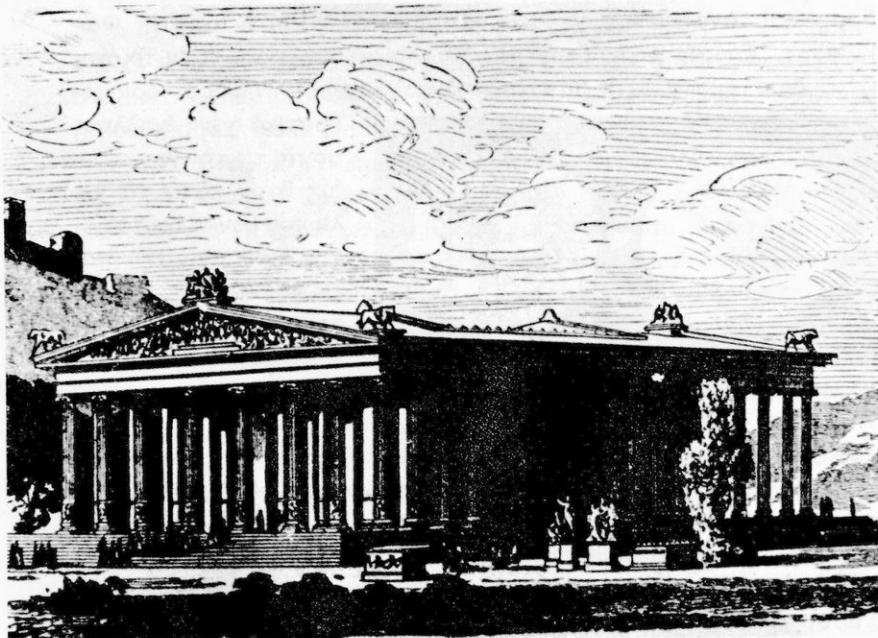
κρατικὰ γένη ἐνηλλάσσοντο εἰς τὴν ἔξουσίαν, ἔως ὅτου κατὰ τὰ τέλη τοῦ 6ου αἰῶνος π.Χ. τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως ἀνέλαβεν ἡ δραστηρία τάξις τῶν ἐμπόρων.

ΕΦΕΣΟΣ ΚΑΙ ΦΩΚΑΙΑ. Ἡ Ἐφέσος μὲ τοὺς τέσσαρας ναοὺς τῆς προστάτιδός της θεᾶς Ἀρτέμιδος συνηγωνίζετο εἰς λαμπρότητα καὶ ἀκμὴν τὴν Μίλητον. Οἱ Ἐφέσιοι κατεγίνοντο μὲ ἐπιτυχίαν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ αἱ τράπεζαι τῶν ἥσαν ἀνοικταὶ ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς βαρβάρους ἡγεμόνας τῆς Λυδίας καὶ τῆς Περσίας μὲ τοὺς ὄποιους εἶχον στενὰς σχέσεις.

‘Η „Εφεσος ἐγέννησε καὶ μεγάλους φιλοσόφους καὶ ποιητάς. ‘Ο βαθυστόχαστος φιλόσοφος Ἡράκλειτος καὶ ὁ γλυκὺς ποιητής Καλλίνος ἦσαν Ἐφέσιοι. ‘Η πλουσία Ἐφεσος ἔπεσεν ἀργότερον θῦμα τῶν ἀρπακτικῶν διαθέσεων τοῦ βασιλέως τῆς Λυδίας Κροίσου.

‘Η Φώκαια, πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἐρμού ποταμοῦ, ἐφημίζετο διὰ τοὺς ἐφευρετικούς καὶ τολμηρούς ναυτικούς της. Τὰ γοργοτάξιδα πλοιά των, αἱ περίφημοι πεντηκόντοροι μὲ τὰ πενήντα κουπιὰ διέσχιζον ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρων ἔως τὸ ἄλλο τὴν Μεσόγειον, ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἔως τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἰσπανίαν. Πρῶτοι οἱ Φωκαῖς ἐτόλμησαν νὰ ἴδρυσουν ἀποικίαν εἰς τὰ παράλια τῆς Γαλλίας, τὴν Μασσαλίαν, καὶ πρῶτοι αὐτοί, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐπέρασαν τὰς Ἡρακλείους στήλας (Γιβραλτάρ) καὶ ἀντιμετώπισαν τὸν ἀχανῆ ωκεανόν.

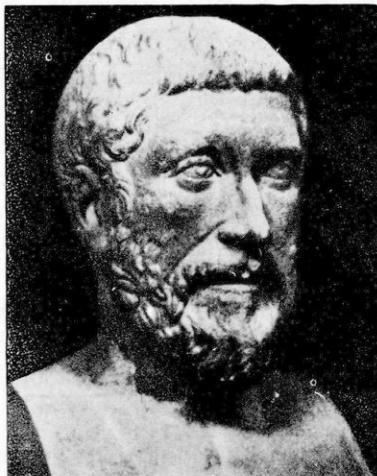
‘Ο ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος εἰς τὴν Ἐφεσον. (Αναπαράστασις).

ΣΑΜΟΣ ΚΑΙ ΧΙΟΣ. Ἡ Σάμος ἡ-
κολούθησε τὴν πρόοδον τῶν πό-
λεων τῆς μικρασιατικῆς παραλίας.
Ο συναγωνισμὸς μὲ τὴν Μίλητον
ἔφερε τοὺς Σαμίους ναυτικούς καὶ
ἐμπόρους εἰς τὴν Προποντίδα, τὰς
ἀκτὰς τῆς Κιλικίας, τὴν Ναύκρατιν
τῆς Αἰγύπτου, τὴν Κυρήνην καὶ
τὴν Σικελίαν. Μὲ τὴν Κόρινθον καὶ
τὴν Χαλκίδα ἡ Σάμος εἶχε συνά-
ψει συμμαχίαν.

Απὸ τὸ 533 π.Χ. τὴν νῆσον
ἐκυβέρνα ὁ Πολυκράτης, ὁ ὅποιος
συνεδύαζεν ἀρετὰς καὶ ἐλαττώμα-
τα. Ἡτο κυβερνήτης εύφυτής, δρα-
στήριος μὲ μεγάλα σχέδια καὶ φι-
λοδοξίας. Ἀλλὰ συγχρόνως ᾗτο ἀπάνθρωπος εἰς τοὺς πολιτικούς
του ἀντιπάλους, αὐταρχικὸς καὶ ἀνήσυχος. Εἶχεν ἀπεριόριστον ἔξου-
σίαν καὶ ἐνέπνεε φόβον εἰς ὅσους ἀντετίθεντο εἰς τὴν πολιτικήν του.
Διὰ τοῦτο ὀνομάσθη τύραννος. Παρ' ὅλα τὰ ἐλαττώματά του ὁ
Πολυκράτης εἶναι γνωστὸς εἰς τὴν ἱστορίαν ὡς τύραννος μὲ ἀγάπην
καὶ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν χώραν του. Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πολυκράτους
ἡ Σάμος ἐγνώρισεν ἡμέρας λαμπράς. Ἀνεπτύχθη ἡ γεωργία, τὸ ἐμ-
πόριον καὶ ἡ βιομηχανία. Τὰ ὑφαντὰ τῆς νήσου ἔγιναν περιζήτητα.
Απὸ τὰ ἐργαστήρια μεταλλουργίας ἔκήρχοντο θαυμάσια ἔργα τέ-
χνης, ἴδιως ἀφ' ὅτου δύο Σάμιοι καλλιτέχναι, ὁ Ροῖκος καὶ ὁ Θεό-
δωρος, ἔχρησιμοποίησαν διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν μεταλλοε-
χνίαν τὴν μέθοδον νὰ χύνουν λυωμένον ὀρείχαλκον εἰς κοίλους τύ-
πους διὰ τὴν κατασκευὴν ἀγαλμάτων καὶ ὅλων ἔργων τέχνης. Ἡ
πόλις τῆς Σάμου ἀπέκτησε μέγα ὑπόγειον ὄνδραγωγεῖον καὶ ὁ λιμὴν
τῆς ἐπροστατεύθη μὲ πρόχωμα ἀσυνήθων διαστάσεων. Μὲ βάσιν
παλαιὰ σχέδια τοῦ Ροίκου ἐκτίσθη τὸ Ἡραῖον, περίλαμπτος ναὸς
πρὸς τιμὴν τῆς πολιούχου θεᾶς Ἡρας. Τὰ ἔργα αὐτὰ γνωστὰ ὡς
«ἔργα Πολυκράτεια» ἐξετέλεσαν Σάμιοι καὶ ξένοι μηχανικοὶ προσ-
κληθέντες ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ὄψις τῆς πόλεως ἦλ-
λαξε καὶ ἐνεκαινιάσθη νέα ἐποχὴ εὐημερίας διὰ τοὺς κατοίκους.

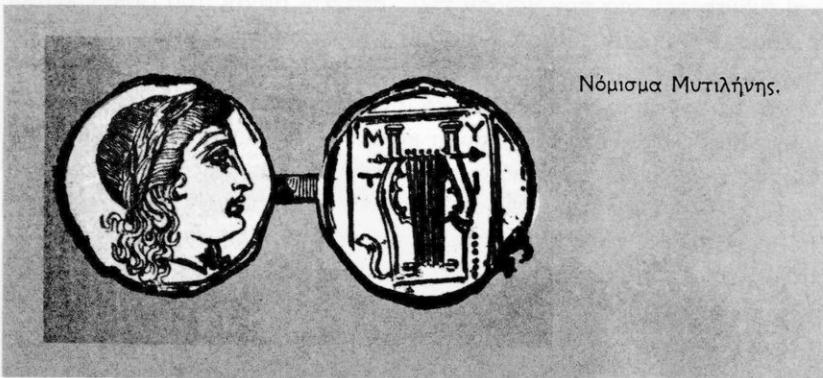

‘Ο Πυθαγόρας.

Εἰς τὴν Σάμον ἔζη τότε καὶ ὁ περίφημος μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος Πυθαγόρας. Οὗτος καταγόμενος ἀπὸ ἀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν ἦλθεν εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὸν Πολυκράτην καὶ ἐγκατέλειψε τὴν νῆσον, καταφυγών εἰς Κρότωνα τῆς κάτω Ἰταλίας, ὃπου ἰδρυσε τὴν περιώνυμον φιλοσοφικὴν Σχολήν του.

Παράλληλον πρὸς τὴν Σάμον ἀκμὴν εἶχε καὶ ἡ Χίος. Οἱ κάτοικοί της διεκρίθησαν ὡς ἔμπτοροι καὶ βιομήχανοι. Ἡσαν οἱ πρῶτοι, ποὺ ἐπεδόθησαν εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν δούλων, οἱ όποιοι ἦσαν ἀπαραίτητοι διὰ τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις των. Μὲ τὰς Ἐρυθρὰς ἐπὶ τῆς ἀπέναντι μικρασιατικῆς ἀκτῆς ἡ Χίος εἶχε στενὰς σχέσεις, ὅχι ὅμως πάντοτε φιλικάς. Παρὰ τὰς συχνὰς πολιτικὰς μεταβολὰς οἱ Χῖοι ἐκυβερνῶντο μὲ καλοὺς νόμους, οἱ όποιοι, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἔχρησίμευσαν ὡς πρότυπον εἰς τὸν Ἀθηναϊον νομοθέτην Σόλωνα.

Η ΛΕΣΒΟΣ. Ἡ αἰολικὴ Λέσβος μὲ κυριωτέρας πόλεις τὴν Μυτιλήνην καὶ τὴν Μήθυμναν, ἐστημείωσεν ἴδιαιτέραν πρόοδον. Τὴν μεγαλυτέραν δραστηριότητα παρουσίασεν ἡ Μυτιλήνη. Ἡτο ἡ μόνη πόλις τῆς Λέσβου, ἡ όποια ἔλαβε μέρος εἰς τὸν ἀποικισμὸν τῶν Ἑλλήνων. Δὲν ἐπεχείρησαν ὅμως μακρινὰ ταξίδια οἱ Μυτιληναῖοι. Περιωρίσθησαν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἐλλησπόντου καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Τρωάδος. Ἔκτισαν τὰς πόλεις Μάδυτον καὶ Σῆστὸν καὶ τὴν Αἶνον παρὰ τὰς ἔκβολὰς τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ

Τὸ ὥρατὸν κλῖμα τῆς Λέσβου, ἡ ἀσφαλής γεωγραφική της θέσις καὶ οἱ ἄνετοι ὄροι ζωῆς, ποὺ ἀνεπτύχθησαν ἐκεῖ ἀπὸ τὴν προσοδοφόρον καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, ἀπεμάκρυναν τοὺς Λεσβίους ἀπὸ

τὰ πολεμικὰ καὶ τοὺς ἔτρεψαν εἰς τὰς διασκεδάσεις καὶ τὰς ἀπολαύσεις. Δύο Λέσβιοι ποιηταί, ὁ Ἀλκαῖος καὶ ἡ Σαπφώ ἔψαλλον εἰς τοὺς τρυφερούς στίχους των τὴν ἀμέριμνον ζωὴν τῶν συμπατριωτῶν των. Μόνον οἱ πολιτικαὶ ταραχαὶ διέκοπτον τὴν ἀμεριμνησίαν των. Πρόγυματι συχναὶ ἥσαν αἱ διαμάχαι μεταξύ τῶν ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν διὰ νὰ καταλάβουν τὴν ἔξουσίαν. Δὲν ἔλειψαν καὶ οἱ τύραννοι ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου. Τότε οἱ ἀγῶνες ἐγίνοντο ὀξύτεροι καὶ διεταράσσετο ἡ ἡσυχία τῶν κατοίκων.

Περὶ τὸ 590 π.Χ. εἰς μίαν ἔξαιρετικὰ κρίσιμον στιγμὴν τὴν ἔξουσίαν ἀνέλαβεν ὁ δίκαιος καὶ γενναῖος Πιττακός. Καὶ ἄλλοτε εἶχεν ἐπιδείξει τὰς ἀρετάς του, ὅταν ἐνίκησεν εἰς μονομαχίαν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἀθηναίων, οἱ δόποιοι ἐπεχείρησαν νὰ καταλάβουν τὴν αἰολικὴν κτῆσιν τῆς Τροίας. Τώρα διωρίσθη αἰσυμνήτης, δηλαδὴ διαιτητὴς τῶν διαφορῶν τῶν ἀντιπάλων παρατάξεων καὶ ἐπέτυχε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν καὶ τὴν γαλήνην εἰς τὴν νῆσον. Ἐθεσε σοφοὺς νόμους καὶ ἐκυβέρνησε τὴν πατρίδα του ἐπὶ δέκα ἔτη μὲ σύνεσιν καὶ ἀνιδιοτέλειαν. Δικαίως ἐθεωρήθη ὡς ἔνας ἀπὸ τοὺς ἐπτά σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος.

Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ

ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. 'Η μητροπολιτική Έλλας, όπως καὶ ἡ μικρασιατική, παρέμειναν μέχρι τέλους χωρισμέναι εἰς μικρὰ κράτη. 'Εκάστη πόλις θετεν ὑπεράνω ὅλων τὴν διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας της. Τοιουτοτρόπως ἐδημιουργήθησαν πολλὰ κρατίδια (πόλεις - κράτη), τὰ δποια δὲν κατώρθωσαν νὰ ἔνωθοῦν καὶ νὰ ἀποτελέσουν κράτος ἔνιαῖον.

Δύο ἡσαν τὰ κυριώτερα αἴτια τοῦ γεγονότος αύτοῦ, τὰ ἔξῆς :
 1) 'Η μεγάλη κατάτμησις τῆς χώρας ἀπὸ τὰ ὅρη, τοὺς ποταμοὺς καὶ τὴν θάλασσαν εἶχε δημιουργήσει χώρους κλειστούς εἰς τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὴν ἐπαφὴν τῶν κατοίκων μεταξύ των. 'Η γεωγραφικὴ διάσπασις ἐπόμενον ἦτο νὰ φέρῃ καὶ τὴν πολιτικὴν διάσπασιν.
 2) 'Η διαχείρισις τῶν ὑποθέσεων τοῦ κράτους ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς πολίτας καὶ ὄχι, ὅπως γίνεται σήμερον, ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους των (βουλευτάς, πληρεξουσίους κ.λπ.). 'Αλλὰ μὲ τοιούτου εἴδους προσωπικὴν διοίκησιν μόνον μικρὰ κράτη κυβερνῶνται.

Εἰς αύτοὺς τοὺς λόγους ὁφείλεται ἡ ἀδυναμία τῆς ἀρχαίας 'Ελλάδος νὰ ἀποτελέσῃ κράτος ἔνιαῖον καὶ ἴσχυρόν.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ. Μετὰ τὰς μεταναστεύσεις ἡ κατάστασις εἰς τὴν μητροπολιτικὴν 'Ελλάδα ἥλλαξε. Τὰ παλαιὰ ἴσχυρὰ μυκηναϊκὰ κέντρα παρεχώρησαν τὴν θέσιν των εἰς νέας πόλεις. 'Εξ αὐτῶν ἄλλαι προώδευσαν καὶ ἐπλούτησαν ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας. "Αλλαι, δσαι ἔμειναν μέχρι τέλους γεωργικαί, καθυστέρησαν εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ δὲν ἔλαβον σπουδαῖον μέρος εἰς τὴν ἐλληνικὴν ἱστορίαν.

'Η Πελοπόννησος, ἔνεκα τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν κατὰ μέγα μέρος ἀκαταλλήλων διὰ τὴν ναυτιλίαν ἀκτῶν της παρέμεινεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γεωργική. Εἰς τὰς μεγάλας περιφερείας της, 'Αργολίδα, 'Αχαΐαν, "Ηλιδα, 'Αρκαδίαν καὶ Μεσσηνίαν ἀπὸ τὸν 8ον ἔως τὸν 6ον αἰῶνα π.Χ. ἡ πρόοδος δὲν ἦτο μεγάλη. 'Αντιθέτως συ-

χναί ήσαν αἱ στάσεις τῶν παλαιῶν κατοίκων Ἀχαιῶν, διὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν κατακτητῶν Δωριέων. Ἡ Σπάρτη εἰς τὴν Λακωνικήν, ἔγινε τὸ ἰσχυρότερον κράτος τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡ Κόρινθος μαζὶ μὲ τὴν Σικουῶνα, ἀπετέλεσαν τὰς μόνας ναυτικὰς καὶ ἐμπορικὰς πόλεις, αἱ ὅποιαὶ συνηγωνίσθησαν τοὺς Ἱωνας καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας τῆς μητροπολιτικῆς Ἐλλάδος εἰς τὴν Ἰδρυσιν ἀποικιῶν.

ΤΟ ΑΡΓΟΣ. Ο ΦΕΙΔΩΝ. Τὸ Ἀργος εἶναι ἀρχαιοτάτη πόλις κειμένη εἰς τὸ μέσον τῆς Ἀργολικῆς πεδιάδος, εἰς τοὺς πρόποδας ἀκροπόλεως, ἡ ὅποια ἐλέγετο Λάρισα. Κατὰ τὴν Δωρικὴν κατάκτησιν οἱ Δωριεῖς συνεβιβάσθησαν μὲ τοὺς παλαιοτέρους κατοίκους τοῦ Ἀργούς, τοὺς Ἀχαιούς, καὶ ταχέως συνεχωνεύθησαν μὲ αὐτούς. Οἱ Ἀργεῖοι δὲν ἐλησμόνησαν τὴν δόξαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ ἔθεώρουν τοὺς ἑαυτούς των κληρονόμους τοῦ κράτους τῶν Μυκηνῶν. Διὰ τοῦτο εἶχον τὴν ἀξίωσιν νὰ εἶναι ἡγεμόνες τῆς Πελοποννήσου. Κατὰ τὸν 8ον αἰῶνα π.Χ. πρὶν ἡ Σπάρτη φθάσῃ εἰς τὴν μεγίστην της δύναμιν, τὸ Ἀργος ἦτο ἡ ἰσχυροτέρα πόλις τῆς Ἐλλάδος. Ἡ Τροιζήν, ἡ Αἴγινα, αἱ Κλεωναί, ὁ Φλιοῦς, ἡ Σικυών καὶ ἄλλαι πόλεις ἀπετέλουν ὁμοσπονδίαν, τῆς ὅποιας προΐστατο τὸ Ἀργος.

Κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα π.Χ. ἐβασίλευσεν εἰς τὸ Ἀργος ὁ Φείδων ἀπὸ τὸ γένος τῶν Ἡρακλειδῶν. Ὁ Φείδων συνεκέντρωσεν εἰς χειράς του ὅλην τὴν ἔξουσίαν καὶ ἔγινε τύραννος. Ἐπ’ αὐτοῦ τὸ Ἀργος ἔφθασεν εἰς μεγίστην ἀκμήν. Ὄλόκληρος ἡ ἀνατολικὴ Πελοπόννησος διετέλει ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν του. Ὁ Φείδων ὑπήγαγε τὴν Κόρινθον εἰς τὴν ἀργολικὴν ὁμοσπονδίαν καὶ εἰσβαλὼν μὲ στρατὸν εἰς τὴν Ἡλιδα ἀφήρεσεν ἀπὸ τοὺς Ἡλείους τὴν προεδρίαν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων.

Πρῶτος ὁ Φείδων ἔκοψεν εἰς τὴν Ἐλλάδα νομίσματα ἰδρύσας νομισματοκοπεῖον εἰς τὴν Αἴγιναν, ἡ ὅποια ἦτο, μετὰ τὴν Κόρινθον, ἡ ἐμπορικωτέρα ἀπὸ τὰς πόλεις τῆς ἀργολικῆς ὁμοσπονδίας. Ἐπίσης, αὐτὸς πρῶτος ἐκανόνισε τὰ μέτρα τῶν ξηρῶν καὶ τῶν ύγρῶν προϊόντων.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φείδωνος τὸ Ἀργος ἔχασε διὰ παντὸς τὴν ἔξωτερικήν του δύναμιν. Οἱ Σπαρτιᾶται ἀφήρεσαν ἀπὸ τοὺς

Αργείους τὴν Κυνουρίαν καὶ τὴν Θυρεᾶτιν, οἱ δὲ Ἡλεῖοι βιοθούμενοι ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας ἀνέλαβον τὴν προστασίαν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Οἱ Ἡρείοι παρὰ τὸν περιορισμὸν τῆς δυνάμεως τῶν διετήρησαν τὰς ἀξιώσεις τῶν περὶ ἡγεμονίας εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἀντίθεσίν τῶν πρὸς τὴν Σπάρτην.

50
Η ΚΟΡΙΝΘΟΣ. Η Κόρινθος κατώκειτο ἥδη ἀπὸ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους. Τότε εἶχεν ἀραιὸν πληθυσμὸν καὶ ἡ κυρία ἀσχολία τῶν κατοίκων τῆς ἦτο ἡ γεωργία. Σημασίαν ἤρχισε νὰ ἀποκτᾷ ἡ Κόρινθος, ὅταν οἱ "Ελληνες ἔμποροι ἀντελήθησαν τὴν σπουδαιότητα τῆς μικρᾶς λωρίδος τοῦ Ἰσθμοῦ, ὁ ὅποιος πράγμαστι δὲν ἔχωριζεν, ὅλλα ἤνωνε τὴν θάλασσαν τοῦ Αἰγαίου μὲ τὸ Ιόνιον καὶ τὴν δυτικὴν Μεσόγειον. Αὐτὸ συνέβη πολὺ ἀργότερον, τὸν 8ον αἰῶνα π.Χ.

'Απὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Ἰσθμὸς καὶ ἡ περιοχὴ τῆς Κορίνθου ἔγιναν τὸ σημεῖον, ὅπου συνηντῶντο ὁ Ἑλληνικὸς καὶ ὁ μεσογειακὸς κόσμος. 'Ο ἔμπορικὸς δρόμος ἀπὸ τὴν βόρειον πρὸς τὴν νότιον Ἑλλάδα διήρχετο διὰ μέσου τῆς Κορίνθου καὶ τὰ πλοῖα, ὅσα κατηυνοῦντο πρὸς ἀνατολὰς ἢ δυσμὰς ἔχρησιμοποίουν πολὺ συχνὰ τὴν διάβασιν τοῦ Ἰσθμοῦ. Οἱ δύο λιμένες τῆς Κορίνθου, τὸ Λέχαιον

ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ αἱ Κεγχρεαὶ ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ, ἀκριβῶς εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ Ἰσθμοῦ, ἀπέκτησαν μεγάλην κίνησιν. Δρόμος ἐστρωμένος διὰ μεγάλων πωρίνων πλακῶν, ὁ περίφημος Δίολκος, ἤνωνε τοὺς δύο λιμένας καὶ οἱ ναυτικοὶ διὰ νὰ συνεχίσουν τὸ ταξίδιόν των ἀπὸ τὴν μίαν θάλασσαν εἰς τὴν ὅλην ἱστορίαν τὰ πλοῖα τῶν ἐπάνω εἰς τὴν ἐπίπεδον ἐπιφάνειάν της.

Τὴν πόλιν τῆς Κορίνθου, ἡ ὅποια ἦτο κτισμένη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν θάλασσαν εἰς τοὺς πρόποδας ἀποκρήμνου λόφου, ἐπροστάτευεν ἡ ἀκρόπολις της, ὁ Ἀκροκόρινθος. Σειρὰ τειχῶν περιέβαλλε τὴν πόλιν, ἐκ τῶν δυοῖν τοιούτων σπουδαιότερα ἦσαν τὰ Μακρὰ

Κορινθιακὸν ἀγγεῖον. (Οἰνοχόη).

τείχη. Αύτά τὰ τείχη ἦνων τὴν πόλιν μὲ τὸν λιμένα εἰς τὸν Κορινθιακόν.

50)

ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΣ ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ. Ἡ Κόρινθος εἶχε τὴν ίδιαν πολιτικήν ἔξελιξιν μὲ τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Ἀφοῦ ἐπὶ ἓνα αἰῶνα ἐκυβερνήθη ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν τῶν Βακχιαδῶν, ἐδοκίμασεν ἐν συνεχείᾳ καὶ τοὺς τυράννους. Ὁ Κύψελος περὶ τὰ μέσα τοῦ 7ου αἰῶνος, ἴδρυσε δυναστείαν τυράννων, γνωστὴν ὡς δυναστείαν τῶν Κυψελιδῶν. Εἰς τὴν ἔξουσίαν τὸν διεδέχθη ὁ νίος του Περίανδρος, ἥγεμὼν εύφυής καὶ δραστήριος, ἵνας ἐκ τῶν ἐπτά σοφῶν τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὰ 44 ἔτη τῆς τυραννίδος του (627 - 583 π.Χ.) ἡ Κόρινθος ἔξειλίχθη εἰς μεγάλην δύναμιν. Ὁ στόλος τῶν Κορινθίων ἐφωδιάσθη μὲ νέα εὐκίνητα πλοῖα, τὰς τριήρεις, καὶ ἐκυριάρχησεν εἰς τὴν θάλασσαν. Τὰ κορινθιακὰ προιόντα (εἰδη πολυτελείας, ύφαντά, ἀγγεῖα, ἀρώματα κ.λπ.) κατέκτησαν τὰς ἔνεας ἀγοράς.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Κέρκυραν καὶ τὰς Συρακούσας, τὰς πρώτας ἀποικιακὰς κτήσεις τῆς Κορίνθου ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν Βακχιαδῶν, νέαι ἀποικίαι ἰδρύθησαν εἰς τὴν ἀκαρνανικὴν καὶ ἡπειρωτικὴν παραλίαν ἡ Λευκάς, τὸ Ἀνακτόριον, ἡ Ἀμβρακία, ἡ Ἀπολλωνία. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ τυράννου ἐστράφη περισσότερον πρὸς τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα. Περικαλλεῖς ναοὶ ἐστόλισαν τὴν πόλιν, ὥραϊα οἰκοδομήματα ἐκτίσθησαν, ἀγάλματα ἔξαιρετικῆς τέχνης ἐστήθησαν εἰς τοὺς δημοσίους χώρους. Πανελλήνιον φήμην ἀπέκτησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του τὰ "Ισθμία, δηλαδὴ οἱ ἀγῶνες τοὺς ὅποιους ἐτέλουν οἱ Κορινθίοι εἰς τὸν Ἰσθμὸν πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος. Γενικῶς ἡ Κόρινθος πολυάνθρωπος, ὅσον ποτὲ ἄλλοτε, ἐδοκίμασε τότε περίοδον εὐημερίας, δυνάμεως καὶ πλούτου. Εἰς καμμίαν ἄλλην πόλιν δὲν ἐδαπανῶντο τόσον μεγάλα ποσά, ὅσον εἰς τὴν Κόρινθον καὶ πουθενά ἄλλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐπεδίδοντο τόσον πολὺ εἰς τὰς διασκεδάσεις. Διὰ τοῦτο ἡ παροιμία ἔλεγεν «Οὐ παντὸς πλεῖν εἰς Κόρινθον», δηλαδὴ δὲν ἡμπορεῖ ὁ καθένας νὰ ταξιδεύσῃ εἰς τὴν Κόρινθον.

(Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν τυράννων) ἡ Κόρινθος ἔπαυσε νὰ παίζῃ πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος. Εύρισκετο πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐπιρροήν τῆς Σπάρτης καὶ ἐμεινεν εἰς τὴν Πελοποννησιακὴν συμμαχίαν.

Η ΣΙΚΥΩΝ. Εις ἀπόστασιν 4 χιλιομέτρων δυτικῶς τῆς Κορίνθου ἡ Σικυών δὲν ὑστέρησεν ἀπὸ τὴν γείτονά της. Κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα π.Χ. ὁ Ὁρθαγόρας ἐξέβαλεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὴν ἀριστοκρατίαν τῶν Δωριέων καὶ ἔγινε τύραννος. Ἀπὸ τότε καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν ἐνὸς αἰῶνος ἡ Σικυών ὑπὸ τοὺς Ὁρθαγορίδας ἐγνώρισεν ἡμέρας λαμπράς. Ἀνεπτυχθησαν τὸ ἐμπόριον, αἱ τέχναι καὶ τὰ γράμματα. Ἐπὶ Κλεισθένους, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δου αἰῶνος π.Χ., ἥ πόλις ἔγινε κέντρον φιλοσόφων καὶ καλλιτεχνῶν.

Η ΑΙΓΙΝΑ. Ἡ ἄγονος νῆσος Αἴγινα κατώκειτο ἀπὸ Δωριεῖς. Περὶ τὸ 750 π.Χ. ὁ τύραννος τοῦ Ἀργους Φείδων ὑπεχρέωσε τοὺς Αἰγινῆτας νὰ γίνουν ὑπήκοοί του. Τότε ἰδρύθη εἰς τὴν νῆσον τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν νομισματοκοπεῖον. Ἐκεῖ ἔκοπτον ἀργυρᾶ νομίσματα, τὰ ὅποια ἔφερον ἀποτυπώματα χελώνης καὶ ὠνομάζοντο διὰ τοῦτο χελῶναι. Γενικῶς ἡ βιομηχανία τοῦ μετάλλου ἤκμασε πολὺ εἰς τὴν Αἴγιναν. Εἰς τὰ ἐργαστήριά της εἰργάζοντο χιλιάδες δούλων καὶ τὰ προϊόντα τῆς μεταλλοτεχνίας μετεφέροντο ἀπὸ τοὺς τολμηροὺς Αἰγινῆτας ναυτικούς εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου.

Συγχρόνως ἡ Αἴγινα, ἐπειδὴ ἐστερεῖτο τῶν ἀπαραιτήτων ἀγαθῶν διὰ νὰ θρέψῃ τὸν πληθυσμὸν της, ἥτο ἡναγκασμένη νὰ εἰσάγῃ ἀπὸ τὸ ἔξωτερικὸν σιτηρὰ καὶ ἀλλα εἰδῆ διατροφῆς. Ὁ λιμήν της ἥτο ἐλεύθερος εἰς ὅλους. Ἐπὶ δύο αἰῶνας ἥ ἐμπορικὴ ναυτιλία τῆς

Νόμισμα Αιγίνης.

Αἰγίνης κατεῖχεν εἰς τὸ Αἰγαῖον τὰ πρωτεῖα. Δὲν ἐπεχείρησαν ὅμως οἱ Αἰγινῆται ἀποικιστικὰς ἔξορμήσεις. Ἡρκοῦντο νὰ μεταφέρουν διὰ τῶν πλοίων τῶν τὰ ἐμπορικὰ φορτία καὶ νὰ διατηροῦν καλὰς σχέσεις μὲν ὅλους. Κόσμημα τῆς νῆσου ἀπετέλεσε κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα π.Χ. ὁ ὥραῖος ναὸς τῆς προστάτιδός της Ἀφαίας Ἀθηνᾶς.

‘Η Αἴγινα εἶχε σοβαροὺς ἀνταγωνιστάς, τὴν Χαλκίδα, τὴν Κόρινθον, τὴν Σάμον. ‘Ο ἀνταγωνισμὸς ἵδιως τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἔφερε τελικῶς εἰς τὴν παρακμήν.

ΤΑ ΜΕΓΑΡΑ. Τὴν μεγάλην ἄκμήν των παρουσίασαν τὰ Μέγαρα κατὰ τὸν 7ον καὶ 6ον αἰῶνα. Τότε ἴδρυσαν καὶ τὰς ἀποικίας των εἰς τὴν Σικελίαν καὶ τὸ Βυζάντιον εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Βοσπόρου, διὰ τοῦ ὅποιου ἐκράτουν τὰς κλεῖδας τοῦ Εὔξείνου Πόντου.

Οἱ Μεγαρεῖς ἥσαν καλοὶ γεωργοί, σπουδαῖοι τεχνῖται κεραμικῶν ἔργων καὶ φημισμένοι ὑφαντουργοί. Περισσότερον ὅμως διεκρίθησαν ὡς ἔμποροι καὶ ναυτικοί. Περὶ τὸ 640 π.Χ. τὴν ἔξουσίαν κατέλαβεν ὁ τύραννος Θεαγένης. Ἀργότερον τὰ Μέγαρα περιεπλάκησαν εἰς πολέμους πρὸς τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Μίλητον διὰ νὰ ἔξασθε νήσουν τελικῶς ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν Ἀθηναίων.

Τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι ὀνεπτύχθησαν καὶ εἰς τὰ Μέγαρα ὅπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς πόλεις. Μεγαρεῖς ἥσαν ὁ φιλόσοφος Εὔκλειδης καὶ ὁ ποιητὴς Θέογνις, τὸ δὲ θεατρικὸν εἶδος τῆς κωμῳδίας φαίνεται ὅτι εἰς τὰ Μέγαρα εἶχε κάμει μεγάλας προόδους.

Η ΕΥΒΟΙΑ. Εἰς τὴν Ἰωνικὴν Εὔβοιαν ἔξεχώριζον ἥδη ἀπὸ τὸν 8ον αἰῶνα π.Χ. δύο πόλεις : ἡ Χαλκίς καὶ ἡ Ἐρέτρια. Τὸ Ληλάντιον πεδίον, ἡ εὔφορος δηλαδὴ πεδιάς ποὺ κεῖται μεταξὺ Χαλκίδος καὶ

Νόμισμα Χαλκίδος.

Ἐρετρίας, ἔδιδεν εἰς τοὺς πλουσίους γαιοκτήμονας, τοὺς ὀνομαζόμενους ἱπποβότας, ὑλικὸν πλοῦτον καὶ δύναμιν. Κατὰ τὸν 8ον αἰῶνα τίποτε δὲν ἐσκίασε τὴν ἀρμονικὴν συνεργασίαν καὶ τὴν εὐγενῆ ἀμιλλαῖν τῶν δύο πόλεων. Τὰ πλούσια ἀργιλοφόρα καὶ χαλκοφόρα μεταλλείᾳ τῶν ἔδωσαν εἰς τοὺς Χαλκιδεῖς καὶ τοὺς Ἐρετριεῖς τὰ μέσα

νὰ ἀναπτύξουν ἀξιόλογὸν μεταλλουργικὴν βιομηχανίαν. Τὰ προϊόντα τῆς (ὅπλα, ἀγγεῖα καὶ τρίποδες) ἐκυκλοφόρουν παντοῦ.

Πολὺ ἐνωρὶς ἐπεχείρησαν τολμηρὰς ἀποικιστικὰς ἔξορμήσεις. Οἱ Χαλκιδεῖς προηγήθησαν ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν ἀποικισμὸν τῆς Δύσεως. Ἐγκατεστάθησαν, ὅπως εἴδομεν, εἰς τὰ ἀνατολικὰ παράλια τῆς Σικελίας, καὶ εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν ἴδρυσαν τὴν Κύμην καὶ τὸ Ρήγιον. Ἐξ ἄλλου οἱ Ἐρετριεῖς ἔξηπλώθησαν μέχρι τῆς Κερκύρας καὶ μαζὶ μὲ τοὺς Χαλκιδεῖς ἀπώκισαν τὰς ἀκτὰς τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Χαλκιδικῆς.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 7ου αἰῶνος τὸ Ληλάντιον πεδίον ἀπὸ ἀσήμαντον ἀφορμὴν ἔγινε θέατρον σκληρῶν πολεμικῶν συγκρούσεων μεταξὺ Ἐρετρίας καὶ Χαλκίδος. Οἱ πόλεμοι ἐτάραξεν ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα καὶ εἶχε καταστρεπτικὰς συνεπείας καὶ διὰ τὰς δύο πόλεις. Αἱ ἀποικιακαὶ ἔγκαταστάσεις των εὑρέθησαν ἐκτεθειμέναι εἰς τὰς δρέξεις τῶν ἄλλων Ἑλλήνων.

Ἡ Εὔβοια, ὅπως ἡ Αἴγινα, ἔκοψεν ἰδικὸν τῆς νόμισμα καὶ εισήγαγεν ἰδικά τῆς μέτρα καὶ σταθμά. Τὸ νομισματικὸν καὶ μετρικόν τῆς σύστημα παρέλαβον κατόπιν καὶ αἱ δύο μεγάλαι ἐμπορικαὶ πόλεις, ἡ Κόρινθος καὶ αἱ Ἀθῆναι.

ΒΟΙΩΤΙΑ ΚΑΙ ΦΩΚΙΣ. Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς Εὐβοεῖς οἱ Βοιωτοὶ δὲν εἶχον ἐπίδοσιν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν. Αἱ ἀκταὶ τῆς Βοιωτίας, τὰς δόποιας περιβρέχει πρὸς βορρᾶν ὁ πορθμὸς τοῦ Εύριπου καὶ πρὸς νότον ὁ Κορινθιακὸς κόλπος, ἥσαν ἐντελῶς ἀκατάλληλοι διὰ τὴν προσέγγισιν πλοίων. Ἡ μεγάλη βοιωτικὴ πεδιὰς ἦτο ὀρκετὴ διὰ νὰ θρέψῃ τὸν πληθυσμὸν καὶ ἡ πλουσία ἐσοδεία τῆς ἱκανοποίει ἀπολύτως τὰς ἀνάγκας τῶν Αἰολέων κατοίκων.

Ἡ Βοιωτία, μολονότι γεωργικὴ, ἔγνώρισεν ἔξαιρετικὴν ἀνθησιν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Ἀπὸ τὴν μυκηναϊκὴν ἥδη ἐποχὴν εἶχεν ἀναπτύξει ἀξιόλογὸν πολιτισμόν, ποὺ συνεχίσθη καὶ μετὰ τὴν κάθισδον τῶν Δωριέων. Τώρα αἱ πόλεις τῆς Βοιωτίας, αἱ Θῆβαι, ὁ Ὁρχομενός, αἱ Πλαταιαί, ἡ Τάναγρα κ.ἄ. ἡμιλλῶντο εἰς πλοῦτον καὶ δύναμιν. Ἡ ἵσχυροτέρα ἐξ ὅλων, αἱ Θῆβαι, ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἴδρυσιν ὁμοσπονδίας ἡ κοινοῦ ὅπως ἐλέγετο, τῶν βοιωτικῶν πόλεων. Τὸ κοινὸν διηγόμενον οἱ Βοιώταρχοι, δύο ἀρχηγοὶ ἐκλεγόμενοι ἀνὰ πᾶν ἔτος.

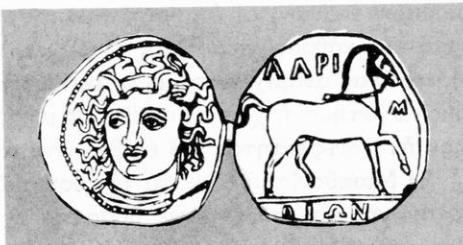
‘Η Φωκίς ἡτο ἀσήμαντος ἀγροτικὴ περιφέρεια. ’Ἐν τούτοις τὸ μαντείον τῶν Δελφῶν προσείλκυεν εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν γωνίαν προσκυνητὰς ἀπὸ ὅλην τὴν ‘Ελλάδα, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰς ξένας χώρας. ’Εκεῖ, εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ, ἔσπευδον ιδιῶται καὶ ἄρχοντες, διὰ νὰ λάβουν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ θεοῦ ἀπάντησιν εἰς τὰ ζητήματά των.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ. ‘Η Θεσσαλία φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ἡ πατρὶς τῶν παλαιοτέρων κατοίκων τῆς ‘Ελλάδος. Κατὰ τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους ἥκμασεν ἐκεῖ ἡ Ἰωλκός, τὸ δρυμητήριον τῶν Ἀργοναυτῶν.

‘Η θεσσαλικὴ πεδιάς εἶναι εὔφορος καὶ πλουσία καὶ διὰ τοῦτο ἡ Θεσσαλία παρέμεινε πάντοτε γεωργική. Τὴν ἐκυβέρνων μεγαλοκτηματίαι εὐγενεῖς. Τὰ κτήματα τῶν εὐγενῶν ἐκαλλιέργουν οἱ πενέσται, δηλ. οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τῆς χώρας, οἱ ὅποιοι παρέμειναν μετὰ τὴν δωρικὴν εἰσβολήν. Μεγάλας ἐκτάσεις τοῦ θεσσαλικοῦ κάμπου ἐκάλυπτον τὰ σιτηρά, ἐνῷ τὴν περιοχὴν διέτρεχον καλῶς γυμνασμένοι πολεμικοὶ ἵπποι.

’Ισχυραὶ ἀριστοκρατικαὶ οἰκογένειαι ἦσαν οἱ Ἀλευάδαι τῆς Λαρίσης καὶ οἱ Σκοπάδαι τῆς Κραννῶνος. ‘Η Θεσσαλία δὲν εἶχε μεγάλας πόλεις. ‘Η Φάρσαλος, ἡ Λάρισα, ἡ Κραννών, αἱ Φεραὶ εἶναι γεωργικαὶ κωμοπόλεις. ’Αργὰ αἱ πόλεις τῆς Θεσσαλίας ἐσχημάτισαν ὁμοσπονδίαν, τῆς δόπιας προΐστατο κατόπιν ἐκλογῆς μεταξὺ τῶν εὐγενῶν ὁ Ταγός. Οὗτος εἶχεν ἀπόλυτον ἔξουσίαν κατὰ τὸν πόλεμον καί, ἀναλόγως μὲ τὰς ἱκανότητάς του, ἡμποροῦσε νὰ ἀσκῇ τὰ δικαιώματά του ἰσοβίως.

Οἱ Θεσσαλοὶ εύρισκοντο εἰς συνεχῆ ἐπαφήν μὲ τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τοῦ νότου. ’Ηδη ἀπὸ τὸν δον αἰδῶνα ἔλαβον ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν τῆς ‘Ελλάδος. ’Ἐν τούτοις δὲν ἐπηρεάσθησαν ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν τῶν ἄλλων ‘Ελλήνων. ‘Η Θεσσαλία ἔμεινεν ὀπίσω εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὰ γράμματα.

Νόμισμα Λαρίσης.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ. Η Μακεδονία ἔχωρίζετο ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν διὰ τῶν δρεινῶν ὅγκων τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῶν Καμβουνίων. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας διέσχιζον ὑψηλὰ ὅρη, μεταξὺ τῶν ὅποιών ἡ πλοῦντο εὔφοροι πεδιάδες. Διὰ μέσου τῶν ὁρέων ἔρρεον ποταμοί, οἱ ὅποιοι καθίστων τὰς ὁρεινὰς κοιλάδας ἔξαιρετικὰ προσφόρους εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν.

Οἱ Μακεδόνες δὲν ἦσθαν θῆσαν ποτὲ ἴδιαιτέραν κλίσιν πρὸς τὴν θάλασσαν. Αἱ παραθαλάσσιαι περιοχαὶ ἐστεροῦντο καλῶν λιμένων. Ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας οἱ Μακεδόνες ἔζησαν ἀπομονωμένοι ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα καὶ τὸν πολιτισμόν της. Ἡσαν ἀπόγονοι τῶν Δωριέων ἔκεινων, οἱ ὅποιοι ἀπεκόπησαν ἀπὸ τοὺς δμοφύλους των κατὰ τὴν κάθιδόν των πρὸς νότον καὶ παρέμειναν εἰς τὰ ἐδάφη τῆς Μακεδονίας ἀναμιχθέντες μὲν ἐντοπίους πληθυσμούς. Κατὰ τὸ ἐλληνικὸν σύστημα ἡ χώρα διηρέθη εἰς μικρὰ κρατίδια. Ἔκαστον κρατίδιον ἦτο ἀνεξάρτητον καὶ ἐκυβερνᾶτο ἀπὸ ἴδικόν του βασιλέα.

Η Μακεδονία μόλις κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα ἔξηλθεν ἀπὸ τὴν ἀπομόνωσίν της καὶ συμμετέσχε δραστηρίως εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους. Προηγουμένως ὅμως ὑπῆρξεν δικυματοθραύστης, ἐπάνω εἰς τὸν ὅποιον συνετρίβησαν ἀλλεπάλληλοι ἀπὸ βορρᾶ ἐπιδρομαὶ βαρβάρων, ποὺ ἦπειλουν τὴν Ἑλλάδα. Οἱ συνεχεῖς ἀγῶνες πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐστοίχισαν εἰς τοὺς Μακεδόνας τὴν καθυστέρησίν των εἰς τὸν πολιτισμόν. Μὲ τοὺς ἀγῶνας αὐτοὺς οἱ Μακεδόνες ἔγιναν οἱ σωτῆρες τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ της, τὸν ὅποιον οἱ ἴδιοι ἀργότερον διὰ τῶν κατακτήσεων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἔκαμαν κτῆμα ὄλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

ΗΠΕΙΡΟΣ — ΑΙΤΩΛΙΑ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑ. Οἱ Ἡπειρῶται, ὅπως οἱ Μακεδόνες, ἀπομονωμένοι μέσα εἰς τὰ δύσβατα ὅρη των, ἔζησαν μακρὰν τῆς ἐλληνικῆς ζωῆς. Ἐν τούτοις εὐρίσκοντο εἰς στενὴν ἐπαφὴν μὲ τοὺς Μακεδόνας, μὲ τοὺς ὅποιούς τοὺς συνέδεον κοινοὶ ἀγῶνες κατὰ τῶν βαρβάρων Ἰλλυριῶν.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐλληνικοὶ θρῦλοι ἔθεωρουν τὴν Ἡπειρον ὡς κοιτίδα τῆς ἐλλη-

Νόμισμα Ἀκαρνανίας

νικῆς φυλῆς. Πράγματι ἀπὸ τὴν Ἡπειρὸν ἐπέρασαν σχεδὸν οἱ περιστότεροι ἔλληνικοι λαοί. Εἰς τὰς νέας ἐστίας των μὲ συγκίνησιν ἐνεθυμοῦντο τὸ περίφημον μαντεῖον τῆς Δωδώνης, τὸ ἀρχαιότερον ἔλληνικὸν μαντεῖον. Ἐκεῖ, ἀπὸ τὸν ψίθυρον τῶν φύλων τῆς Ἱερᾶς δρυὸς οἱ ιερεῖς τοῦ Δωδωναίου Διὸς ἐμάντευον τὰς θελήσεις τοῦ θεοῦ καὶ ἔδιδον χρησμούς εἰς τοὺς προσφεύγοντας ἀπὸ κάθε γωνίαν τῆς ἔλληνικῆς γῆς προσκυνητάς.

Πρὸς νότον τῆς Ἡπείρου αἱ περιοχαὶ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρναίας παρουσίαζον τὰ ἴδια μὲ τὴν Ἡπειρὸν χαρακτηριστικά. Γεωργικαὶ καὶ κτηνοτροφικαὶ παρέμειναν ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλον τῆς ἔλληνικῆς ζωῆς μέχρι τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων.

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΥΣΕΩΣ

ΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΣΙΚΕΛΙΑΣ. Αἱ ἀποικίαι τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας εἶχον τὴν πολιτικήν ἔξελιξιν τῆς μητροπόλεως. Ἡ ἔξουσία περιῆλθε κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν, ἐπειτα εἰς τοὺς τυράννους καὶ τέλος εἰς τὸν λαόν. Ἡ μετάβασις ἀπὸ τὸ ἐν πολίτευμα εἰς τὸ ἄλλο· δὲν ἔγινεν δύμαλῶς. Προηγήθησαν συγκρούσεις καὶ ἐσημειώθησαν ταραχαί, αἱ δόποια προεκάλεσαν ἀναστατώσεις εἰς τὰς πόλεις. Οἱ πολιτικοὶ ἀνταγωνισμοὶ ἐβοήθησαν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ρητορικῆς, ἡ ὅποια ἐγεννήθη εἰς τὴν Σικελίαν, ἀλλὰ βραδύτερον μετεφυτεύθη εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τοὺς σοφιστάς.

Μαζὶ μὲ τὴν ρητορικὴν ἐκαλλιεργήθησαν καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιστῆμαι. Αἱ φιλοσοφικαὶ σχολαὶ τοῦ Πυθαγόρου εἰς τὸν Κρότωνα καὶ τοῦ Ξενοφάνους τοῦ Κολοφωνίου εἰς τὴν Ἐλέαν τῆς Ἰταλίας εἶχον πολλοὺς μαθητὰς καὶ ἀνέδειξαν σπουδαίους ἄνδρας, μεταξὺ τῶν ὅποιων ἔχεισαν θέσιν κατέχουν οἱ φιλόσοφοι Παρμενίδης καὶ Ἐμπεδοκλῆς. Τὰ μαθηματικὰ καὶ ἡ πολιτικὴ ἐπιστήμη ἐλαβον ἐπίστης ἀνάπτυξιν ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν Ἰώνων σοφῶν, ἐγκατεστημένων εἰς τὰς ἀποικίας τῆς Δύσεως.

Παραλλήλως ἦνθησαν καὶ αἱ τέχναι. Εἰς τὴν τέχνην τῶν Ἑλλήνων τῆς Δύσεως ἐπικρατεῖ ὁ βαρὺς δωρικὸς ρυθμός. Τὰ σωζόμενα μνημεῖα προδίδουν τὴν προσπάθειαν τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν ὑπὲρ τοῦ μέτρου καὶ τῆς ἀρμονίας, τὰ δόποια χαρακτηρίζουν τοὺς "Ἑλληνας τῆς κυρίως Ἐλλάδος. Οἱ Ἑλληνες τῆς Δύσεως ἥγαπων τὸ κολοσσιαῖον, τὸ βαρὺ καὶ τὸ πολυτελές.

ΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ : ΚΥΜΗ. Ἡ Κύμη, ἡ ἀρχαιοτέρα Ἑλληνικὴ ἀποικία τῆς Δύσεως, ἀπετέλεσε τὴν ἐμπροσθοφύλακήν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἰταλίας καὶ μετέφερεν ἐκεῖ τὸ Ἑλληνικὸν ἀλφάβητον. Δὲν ἦτο εὔκολος ἡ ζωὴ διὰ τοὺς Χαλκιδεῖς κατοίκους τῆς πόλεως. Οἱ βάρβαροι γείτονές των Τυρρηνοὶ ἤσαν διαρκής ἀπειλὴ καὶ αἱ συγκρούσεις τῶν πολεμικῶν των μὲ τοὺς στόλους τῶν Καρχηδονίων ἤσαν συχναὶ καὶ πεισματώδεις. Ἐν τούτοις

οἱ ναυτικοὶ καὶ οἱ ἐμποροὶ τῆς Κύμης εἶχον ἔξαιρετικὰ ὡργανωμένον εἰσαγωγικὸν καὶ ἔξαγωγικὸν ἐμπόριον.

Προϊόντα τῆς Ἰταλίας, ἴδιως σῖτος, μετεφέροντο εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἑλληνικὰ προϊόντα (ἀγγεῖα, σκεύη, ὅπλα κ.λπ.) ἐγέμιζον τὰς Ἰταλικὰς ἀγοράς. Οἱ ἐμπορικοὶ δρόμοι τῆς Ἰταλίας ἔφερον τοὺς Κυμαίους εἰς ἑπταφήν μὲ τοὺς Τυρρηνούς, τοὺς Λατίνους καὶ ἄλλους ἔγχωρίους. Οἱ Κυμαῖοι ἔγιναν διδάσκαλοι των. Τοὺς ἐδίδαξαν τὸ ἀλφαβῆτον τῆς Χαλκίδος καὶ τοὺς ἐμύησαν εἰς τὸν πολιτισμόν. Ἡ Κύμη εἶχε γίνει πρόδρομος τῆς Ρώμης.

ΣΥΒΑΡΙΣ — ΚΡΟΤΩΝ — ΤΑΡΑΣ. Ἀπὸ τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας σπουδαιότεραι ἦσαν ἡ Σύβαρις, ὁ Κρότων καὶ ὁ Τάρας.

Ἡ Σύβαρις εἶς τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ κόλπου τοῦ Τάραντος ἀπέκτησε γρήγορα τὴν φήμην πλουσίας καὶ πολυανθρώπου πόλεως. Τὰ πλούτη της ὥφειλεν εἰς τὴν καταπληκτικὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους της. Ὁ σῖτος καὶ ἡ ἄμπελος κατελάμβανον ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς καλλιεργησίμου γῆς καὶ ἀπέδιδον πολλὰ εἰς τοὺς κατοίκους. Οἱ Συβαρῖται εἶχον ἀναπτύξει ἐμπορικὰς σχέσεις μὲ τοὺς γείτονάς των καὶ τὰς πόλεις τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Ἰδιαίτεροι δεσμοὶ τοὺς συνέδεον μὲ τοὺς Μιλησίους.

Περίφημοι διὰ τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν ἦσαν αἱ ἕορται τῆς Συβάρεως. Οἱ Συβαρῖται ἡγάπων ὑπερβολικὰ τὴν χλιδὴν καὶ διὰ τοῦτο ἀπέκτησαν κακὸν ὄνομα μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Ἀργότερα, ἐξ αἰτίας πολιτικῶν διαφορῶν, περιεπλάκησαν εἰς πόλεμον μὲ τὴν γειτονικὴν πόλιν Κρότωνα. Ἡ Σύβαρις ὑπέκυψε καὶ παρεδόθη εἰς τὰς φλόγας (510 π.Χ.).

Ὀλίγον νοτιώτερον ὁ Κρότων, εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τῆς σημερινῆς χερσονήσου τῆς Καλαβρίας, διετήρησε τὸν αύστηρὸν χαρακτῆρα τῶν Ἀχαιῶν ἀποίκων του. Οἱ Κροτωνιᾶται ἐπλούτησαν ἀπὸ τὰς εὐφόρους γαίας των καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, ἀλλὰ δὲν παρεσύρθησαν ποτὲ εἰς τὴν τρυφηλήν ζωήν. Ἡγάπησαν τὸν ἀθλητισμὸν καὶ διεκρίθησαν ἐπανειλημένως εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. Τὸν θαυμασμὸν ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἶχεν ἀποσπάσει ὁ Ὀλυμπιονίκης

Νόμισμα Κρότωνος.

Μίλων ὁ Κροτωνιάτης, ὁ δόνομαστότερος ἀπὸ τοὺς ἀθλητὰς τῆς ἀρχαιότητος. Διὰ τὴν ὑπερφυσικήν του δύναμιν διηγήθησαν πολλά.

Ἐπὶ τοῦ Λακινίου ἀκρωτηρίου οἱ ἀποικοὶ ἔκτισαν πρὸς τιμὴν τῆς Ἡρας ναόν, ὁ ὄποιος ἔγινε τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἰταλίας. Ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ βου αἰῶνος π.Χ. τὴν πόλιν ἐκβέρων οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐγκατασταθέντος ἐκεῖ φιλοσόφου Πυθαγόρου. Κατήγοντο ἀπὸ ἀριστοκρατικὰς οἰκογενείας καὶ διετήρησαν ἐπὶ μακρὸν τὴν ἔξουσίαν.

Ο Τάρας εἰς τὸν βόρειον μυχὸν τοῦ δμωνύμου κόλπου, ἥτο ἀποικία δωρική. Οἱ Λάκωνες κάτοικοί του εἶχον φέρει μαζί των τοὺς θεοὺς καὶ τὰς συνηθείας τῆς πατρίδος των. Μὲ τὴν ἐργατικότητά των ἡ πόλις ἀπέκτησε πλοῦτον καὶ δύναμιν. Οἱ Ταραντῖνοι ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν, ἵσκουν τὴν ὀλιείαν καὶ εἶχον ἀναπτύξει σημαντικῶς τὴν βιομηχανίαν ἔργων ἀγγειοπλαστικῆς. Περίφημα ἐξ ἄλλου ἦσαν τὰ ὑφαντουργεία των καὶ τὰ ἐργαστήρια βαφῆς τῶν ὑφασμάτων. Ἡ παραγωγὴ πορφύρας ἀπὸ θαλάσσια κογχύλια ἥτο ἀποκλειστικὴ εἰδικότης τῶν Ταραντίνων. Διεξῆγον ἐμπόριον μὲ ὅλας τὰς χώρας τῆς Μεσογείου καὶ κατέβαλλον κάθε προσπάθειαν διὰ νὰ ἔξασφαλίσουν τὴν πρόοδον καὶ τὴν διαρκῆ ἀκμὴν τῆς πόλεως των.

ΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΣΙΚΕΛΙΑΣ : ΣΥΡΑΚΟΥΣΑΙ. Αἱ Συρακοῦσαι εἶναι ἡ μόνη ἀποικία τῶν Κορινθίων εἰς τὴν Σικελίαν. Ἡ πόλις ἱδρύθη περὶ τὰ μέσα τοῦ 8ου αἰῶνος (734 π.Χ.) καὶ πολὺ ταχέως ἔγινεν ἡ πολυανθρωποτέρα καὶ πλουσιωτέρα πόλις τῆς νήσου. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ 7ου αἰῶνος ἀνεπτύχθησαν πολὺ τὸ ἐμπόριον, ἡ βιομηχανία, ἡ ναυτιλία καὶ αἱ τέχναι. Συρακούσιοι τεχνίται κατειργάζοντο τὸν σίδηρον, τὸν

Νόμισμα Συρακουσῶν.
Ἡ νύμφη Ἀρέθουσα καὶ
Τέθριππον.

χαλκὸν καὶ τὸν ἄργυρον, ἐμποροὶ ἔξῆγον εἰς τὸ ἔξωτερικὸν σῖτον καὶ οἶνον, ναυτικοὶ διέσχιζον ἀφόβως τὴν θάλασσαν τῆς Μεσογείου. Ἡ μικρὰ νῆσος Ὄρτυγία ἐπροστάτευε τὸν μεγάλον λιμένα τῶν Συρακουσῶν, ἐνῷ πρὸς τὸ ἔξωτερικὸν ἐκτεταμένον τεῖχος περιβάλλον τὰ πέντε μεγάλα τμήματα τῆς πόλεως, παρεῖχεν ἀσφάλειαν εἰς τοὺς κατοίκους. Αἱ Συρακοῦσαι ἐφημίζοντο διὰ τοὺς ὥραίους ναούς, τὰ θέατρα καὶ τὰ γυμναστήρια. Τὰ θαυμάσια νομίσματά των ἦσαν ἀληθινὰ ἀριστουργήματα τέχνης.

Αἱ Συρακοῦσαι προωρισμέναι νά· ἔχουν τὴν ἡγεσίαν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῆς νῆσου ἐρριψοκινδύνευσαν μαζὶ των εἰς σκληροὺς πολέμους πρὸς τοὺς Καρχηδονίους καὶ τοὺς Τυρρηνούς. Τὴν πόλιν ἐκύβερνησεν ἡ ἀριστοκρατία τὴν ὅποιαν διεδέχθησαν ἀργότερον (5ον αἰῶνα π.Χ.) οἱ τύραννοι. Οἱ Γέλων καὶ ὁ Ἱέρων ἦσαν ἀπὸ τοὺς δύνομαστοὺς τυράννους τῆς ἀρχαιότητος.

ΣΕΛΙΝΟΥΣ—ΓΕΛΑ—ΑΚΡΑΓΑΣ. Ἐπὶ τῆς νοτίου παραλίας τῆς νῆσου, ἐστραμμέναι πρὸς τὴν ἀπέναντι ἀκτὴν τῆς Καρχηδόνος, ἥκμαζον αἱ πόλεις Σελινοῦς, Γέλα καὶ Ἀκράγας. Ἡ δυτικώτερα ἔξ αὐτῶν, ἡ Σελινοῦς, ιδρύθη τὸ 629 π.Χ. ἀπὸ Μεγαρεῖς. Εἶχε δύο λιμένας, διπλῆν ἀκρόπολιν καὶ ἐτέμνετο ἀπὸ ὥραίας λεωφόρους μὲν θαυμάσιον ἀποχετευτικὸν σύστημα. Τὰ περίχωρά της ἐκαλύπτοντο ἀπὸ ἐλαιόδενδρα. Κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα ἔφθασεν εἰς ἀνθηρὰν οἰκονομικὴν κατάστασιν. Ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν προκαλοῦν σήμερον τὰ ἔρείπια ἐννέα μεγάλων ναῶν, χαρακτηριστικῶν διὰ τὴν τέχνην τῶν Ἑλλήνων τῆς Δύσεως.

Δωρικαὶ ἦσαν αἱ δύο ἄλλαι πόλεις, Γέλα καὶ Ἀκράγας. Τὴν Γέ-

Ἐρείπια ναοῦ τοῦ Σελινοῦντος.

λαν ἔκτισαν τὸ 690 π.Χ. Κρῆτες καὶ Ρόδιοι. Ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ τῆς ἀριστοκρατίας καὶ προώδευσε ταχέως. Ἡ γεωργία ἦτο ἡ κυριωτέρα ἀσχολία τῶν κατοίκων της. Ἡ ἐλλειψις καλοῦ λιμένος δὲν ἤμποδισε τὴν Γέλαν νὰ ἀναπτυχθῇ ἐμπορικῶς.

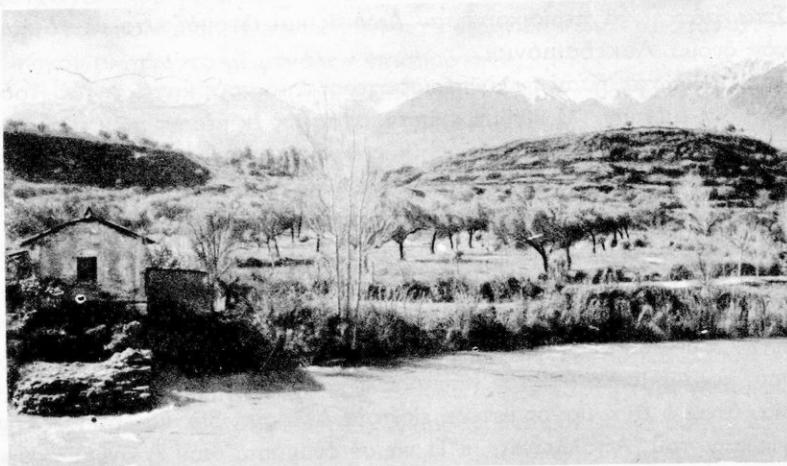
Ο Ἀκράγας, ἀποικία τῶν Ροδίων, εἰς τὸ μέσον μεταξὺ Γέλας καὶ Σελινοῦντος, ἀπέκτησε πλοῦτον ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς ἔλαιας. Αἱ ἀγοραὶ τῆς Μεσογείου καὶ αὐταὶ ἀκόμη τῆς ἀντιπάλου Καρχηδόνος ἐπρομηθεύοντο οἶνον καὶ ἔλαιον ἀπὸ τὸν Ἀκράγαντα. Εἰς τὴν πόλιν συνεσωρεύοντο θησαυροί, οἱ ὅποιοι τὴν ἐστόλισαν μὲν ὠραῖα κτήρια, ναούς καὶ θέατρα. Μετὰ τὰς Συρακούσας δὲ Ἀκράγας ἔγινεν ἡ ἴσχυροτέρα πόλις τῆς Σικελίας. Ὁνομαστὸς διὰ τὴν ἀγριότητά του ἔγινεν δὲ Ἀκραγαντίνος τύραννος Φάλαρις (605 αἰών π.Χ.).

Η ΣΠΑΡΤΗ

Η ΛΑΚΩΝΙΚΗ. Οι Σπαρτιάται, ή ισχυροτέρα δωρική φυλή, ἔγκατε-
στάθησαν, ὅπως είδομεν, εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Εύρωτα τῆς Λακωνικῆς.
Ἡ Λακωνική εἶναι στενὴ καὶ ἐπιμήκης πεδιὰς μεταξὺ δύο ὑψηλῶν
ὅρεών μὲν ἀποτόμους κατωφερείσας, τοῦ Ταύγετου πρὸς δυσμὰς καὶ
τοῦ Πάρνωνος πρὸς ἀνατολάς. Ἡ πεδιὰς αὐτὴ ἔχει μορφὴν κοιλώμα-
τος καὶ διὰ τοῦτο «κοίλη Λακεδαίμων» ἐλέγετο ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους.
Διὰ μέσου τοῦ κοιλώματος ρέει ὁ μικρὸς ποταμὸς Εύρωτας.

Τὸ ἔδαφος τῆς Λακωνικῆς ἦτο ἀρκετὰ εὔφορον καὶ παρῆγε σιτη-
ρά. Εἰς τοὺς λόφους τῆς ἐφύετο ἡ ἄμπελος καὶ τὰ ὄρη τῆς ἤσαν κα-
τάλληλα διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἀκταί της δὲν ἔχουν
καλούς λιμένας, διὰ τοῦτο δὲν ἀνεπτύχθησαν ἡ ναυτιλία καὶ τὸ ἐμ-
πόριον καὶ ἡ χώρα ἔμεινε γεωργική. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Εύρωτα
ἰδρύθη τὸ ισχυρότερον στρατιωτικὸν κράτος τῆς Ἑλλάδος μὲν πρω-
τεύουσαν τὴν Σπάρτην.

Ἡ κοιλὰς τοῦ Εύρωτα καὶ ὁ Ταῦγετος.

ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΤΗΣ ΛΑΚΩΝΙΚΗΣ. Οι κατακτηταὶ Δωριεῖς ἐκ τῆς πόλεως Σπάρτης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὅχθης τοῦ Εύρωτα ὀνομάσθησαν Σπαρτιᾶται. Αὐτοὶ ἡσαν οἱ κυρίαρχοι, οἵ ὅποιοι εἶχον εἰς χεῖράς των τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Οἱ Σπαρτιᾶται ἀπετέλουν τὸν διαρκῆ στρατὸν τῆς πολιτείας καὶ ἡσχολοῦντο μόνον μὲ τὰς δημοσίας ὑποθέσεις. "Εζων ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν κτημάτων των, διότι κάθε Σπαρτιᾶτης εἶχε τὸν κλῆρον του, τὸν ὅποιον, ἐπειδὴ ἀνῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν, δὲν ἦδύνατο νὰ πωλήσῃ.

"Η Λακωνικὴ ἔμοιράσθη εἰς κλήρους (κομμάτια γῆς) μεταξὺ τῶν νικητῶν. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι Ἀχαιοί, οἱ ὅποιοι ὑπεδουλώθησαν, ἔγιναν εἴλωτες, δηλαδὴ δοῦλοι τῶν νέων των κυρίων καὶ κατενεμήθησαν εἰς κάθε κλῆρον περισσότεροι τοῦ ἐνὸς μὲ τὰς γυναικας καὶ τὰ παιδία των. "Ησαν ὑποχρεωμένοι νὰ καλλιεργοῦν τὸν κλῆρον τοῦ κυρίου των καὶ νὰ παραδίδουν εἰς αὐτὸν ὡρισμένον ποσὸν ξηρῶν καὶ ύγρῶν καρπῶν. Οἱ εἴλωτες ὑπηρέτουν εἰς τὸν στρατὸν ὡς ψιλοί, δηλαδὴ ἔλαφρῶς ὥπλισμένοι, δι' ἀνδραγαθίαν δὲ ἦδύναντο νὰ ἔλευθερωθοῦν καὶ τότε κατετάσσοντο εἰς τοὺς νεοδαμώδεις, δηλαδὴ εἰς τὴν τάξιν τῶν νέων πολιτῶν.

"Ἀλλοι ἀπὸ τοὺς κατακτητὰς ἔγκατεστάθησαν ὡς μικροϊδιοκτῆται εἰς τὰ δρεινὰ μέρη καὶ ἔζων εἰς μικρὰς κωμοπόλεις. "Ησαν ἐλεύθεροι πολίται καὶ ὑπεχρεοῦντο εἰς στρατιωτικὴν θητείαν. Αὐτοὶ ὠνομάσθησαν περίοικοι, ἡσχολοῦντο δὲ μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας. Σπαρτιᾶται καὶ περίοικοι ἡσαν Δωριεῖς καὶ ὠνομάζοντο μὲ τὸ κοινὸν δόνομα Λακεδαιμόνιοι.

Οἱ εἴλωτες ἡσαν πολὺ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κατακτητάς, τοὺς ὅποιούς ἐμίσουν. 'Ο κίνδυνος ἐπαναστάσεως ἐκ μέρους τῶν εἰλῶτων καὶ ἡ ὄρμὴ τῶν Σπαρτιατῶν πρὸς ἀπόκτησιν νέων χωρῶν ἐπέβαλον εἰς αὐτοὺς τὴν καθαρῶς στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν τῆς πολιτείας των. 'Η Σπάρτη ὡμοίαζε μὲ διαρκὲς στρατόπεδον.

Ο ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ. Οἱ Ἀρχαῖοι ἀπέδιδον τὴν ὀργάνωσιν τοῦ σπαρτιατικοῦ κράτους καὶ τὴν αὐστηρὰν νομοθεσίαν του εἰς ἓνα σοφὸν νομοθέτην, τὸν Λυκοῦργον. Περὶ τοῦ βίου του διηγήθησαν πολλοὺς μύθους καὶ μάλιστα, ὅτι τὸν ἐνεθάρρυνε πολὺ εἰς τὸ ἔργον αὐτὸς ἡ Πυθία, ὅταν ὁ Λυκοῦργος μετέβη εἰς τοὺς Δελφούς, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην τοῦ Ἀπόλλωνος. « Τί νὰ σὲ ὀνομάσω θεὸν ἢ ἄνθρωπον »

εἶπεν εἰς αὐτὸν ἡ Πυθία καὶ τὸν ἔβεβαίωσεν ὅτι οἱ νόμοι του θὰ ἀναδείξουν τὴν Σπάρτην εἰς μεγάλην καὶ ἰσχυρὰν δύναμιν. Σήμερον ὁ Λυκούργος θεωρεῖται μυθικὸν πρόσωπον. Τὸ πολίτευμα τῆς Σπάρτης δὲν εἶναι ἔργον ἐνὸς νομοθέτου, ἀλλὰ διηλθε μακρὸν στάδιον ἀναπτύξεως, ἔως ὃτου λάβῃ τὴν ὄριστικήν του μορφήν, τὴν δόποιάν παρουσιάζει κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ. 'Η Σπάρτη εἶχε δύο βασιλεῖς, οἱ δόποιοι κατὰ τὴν παράδοσιν κατήγοντο ἀπὸ τὸν Ἡρακλέα. Οἱ δύο βασιλεῖς κατ' ἀρχὰς συνεκέντρωσαν ὅλας τὰς ἔξουσίας, θρησκευτικήν, στρατιωτικήν, δικαστικήν. Εἰς τὸν πόλεμον ἤσαν ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ καὶ εἶχον μεγάλην δύναμιν. Πολὺν

ἐνωρίς ὅμως ἡ ἔξουσία των ἔξησθέντες καὶ διετήρησαν μόνον τιμητικὰ δικαιώματα. Προήδρευον εἰς τὴν γερουσίαν, εἶχον διπλῆν μερίδα εἰς τὰ συστίτια, τιμητικὴν θέσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας, μεγαλύτερον κλῆρον καὶ μεγαλυτέραν μερίδα εἰς τὰ λάφυρα τοῦ πολέμου. "Ολοι ἐστήκωντο ἐνώπιον των καὶ ὅταν ἀπέθησκον ἐθάπτοντο μὲν μεγάλην ἐπισημότητα.

Η Γερουσία. Τὸ κράτος κυβερνᾶσθαι συμβούλιον γερόντων, ἡ σπαρτιατικὴ «γερουσία». Τὴν γερουσίαν ἀπετέλουν 28 ἵστρια μέλη ἀπὸ τοὺς συμπληρώσαντας τὸ 60ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των.

Η Ἐκκλησία. 'Η ἐκκλησία τοῦ δήμου ὠνομάζετο Ἀπέλλα καὶ ἀπετελεῖτο ἐξ ὅλων τῶν πολιτῶν, οἱ δόποιοι εἶχον ἡλικίαν ἄνω τῶν 30 ἑτῶν. Συνήρχετο κατὰ πᾶσαν πανσέληνον εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ ἔργον εἶχε νὰ ἀποφασίζῃ περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, νὰ ἐκλέγῃ τοὺς γέροντας εἰς τὴν γερουσίαν, τοὺς ἐφόρους καὶ τοὺς παιδονόμους, οἱ δόποιοι εἶχον τὴν ἐπιμέλειαν τῶν παιδῶν τῆς Σπάρτης καὶ νὰ ψηφίζῃ τοὺς νόμους. Αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐλαμβάνοντο μόνον διὰ βοῆς χωρὶς συζήτησιν.

Λυκούργος.

Οι Ἔφοροι. Εἰς τὴν Σπάρτην τὴν ἀνωτέραν ἔξουσίαν εἶχον οἱ 5 ἔφοροι. Ἐξελέγοντο κατ' ἔτος ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Κατ' ἄρχας μὲν εἶχον ἀστυνομικὰ καθήκοντα, κατόπιν ὅμως συνεκέντρωσαν ὅλην τὴν ἔξουσίαν καὶ ἔγιναν παντοδύναμοι. Ἐπέβλεπον τοὺς ἄρχοντας, τοὺς ὁποίους ἡδύναντο νὰ παύουν, τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ὁποίους ἡδύναντο νὰ εἰσάγουν εἰς δίκην, τοὺς πολίτας διὰ νὰ τηροῦν τὰς παλαιὰς συνθητικὰς καὶ τοὺς νόμους. Εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἔρχωνται εἰς διαπραγματεύσεις μὲ ξένους καὶ νὰ συνοδεύουν τὸν βασιλέα κατὰ τὴν ἑκστρατείαν διὰ νὰ τὸν ἐπιβλέπουν. Τέλος οἱ ἔφοροι εἶχον τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων χρημάτων καὶ ἐπέβλεπον τὴν ἀγωγὴν τῶν νέων.

Η ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ. ‘Η ἀγωγὴ τῶν πολιτῶν εἰς τὴν Σπάρτην εἶναι σύμφωνος μὲ τὸν στρατιωτικὸν τῆς χαρακτῆρα. Ο Σπαρτιάτης ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του ἀνῆκεν εἰς τὴν πολιτείαν. Τὰ νεογέννητα παιδιά ἔξηταζοντο ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας καὶ ὅσα εύρισκοντο ἀσθενικά καὶ ἀνάπτηρα δὲν ἐνεγράφοντο εἰς τὸν κατάλογον τῶν Σπαρτιατῶν, ἔχανον δηλαδὴ τὰ πολιτικά των δικαιώματα. Τὰ ὑγιαὶ καὶ ἀρτιμελῆ ἀπεδίδοντο εἰς τὴν μητέρα των, ἡ ὁποία τὰ ἀνέτρεφεν μέχρι τοῦ ἐβδόμου ἔτους. Ἀπὸ τὴν ἡλικίαν αὐτὴν τὰ παρελάμβανεν ἡ πολιτεία καὶ αὐτὴ ἐφέροντιζε νὰ τὰ ἀναθρέψῃ, ὅπως ἥθελεν.

‘Η ἀνατροφὴ τῶν παίδων ὑπὸ τῆς πολιτείας σκοπὸν εἶχε νὰ κάμη τὰ σώματά των εὔρωστα μὲ τὰς γυμναστικὰς ἀσκήσεις καὶ τὴν σκληραγγίαν διὰ νὰ γίνουν καλοὶ στρατιῶται. Συνήθιζον νὰ ὑπομένουν εὐκόλως τὴν πεῖναν, τὴν δίψαν, τὸ ψῦχος, τὸν καύσωνα, τὴν ἀγρυπνίαν. Ἐβάδιζον ἀσκεπτεῖς καὶ ἀνυπόδητοι καὶ ἐφόρουν τὸ αὐτὸν ἔνδυμα χειμῶνα καὶ θέρος. Διὰ νὰ συνηθίζουν νὰ ὑποφέρουν κάθε σωματικὸν πόνον ἀγογγύστως, εἰς ὡρισμένας ἑορτὰς τὰ ἐμαστίγωνον μέχρις αἷματος. Ἐπέτρεπον εἰς αὐτὰ ἀκόμη καὶ νὰ κλέπτουν ἴδιως φαγώσιμα, διὰ νὰ συμπληρώνουν τὴν τροφήν των. Τοιουτοτρόπως ἐσυνήθιζον εἰς τὴν πονηρίαν τοῦ πολέμου. Εάν ὅμως συνελαμβάνοντο νὰ κλέπτουν ἐτιμωροῦντο αὐστηρῶς διὰ τὴν ἀνεπιτηδειότητά των. Ἐκοιμῶντο καθ' ὅμαδας εἰς τὸ ὑπαιθρὸν ἐπάνω εἰς κλίνας ἀπὸ καλάμια, τὰ ὁποῖα ἔκοπτον ἀπὸ τὰς ὅχθας τοῦ Εύρωτα. Ἐγυμνάζοντο συνεχῶς εἰς τὸν δρόμον, τὴν πάλην, τὸ ἄλμα, τὸν δίσκον καὶ τὸ ἀκόντιον

‘Η καθαρῶς στρατιωτικὴ ἀγωγὴ τῶν παίδων περιώριζε τὴν πνευματικήν των μόρφωσιν. Ἐμάνθανον μόνον ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, ἀπεστήθιζον τοὺς νόμους τοὺς ἀποδιδομένους εἰς τὸν Λυκοῦργον καὶ ἡσκοῦντο εἰς τὸ νὰ ἄδουν παστριωτικὰ ἄσματα καὶ νὰ χορεύουν χοροὺς πολεμικούς. “Οταν κατὰ τὰς ἑορτὰς ἔχόρευον ἐσχηματίζοντο τρεῖς χοροί, τῶν γερόντων, τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν παίδων.

Καὶ οἱ μὲν γέροντες ἔχόρευον καὶ ἔψαλλον πρῶτοι :

‘Ημεῖς ἡμεθα κάποτε γενναῖα παλληκάρια.

Οἱ ἄνδρες ἔψαλλον :

Τώρα εἴμεθα ἡμεῖς, καὶ ἂν θέλησ, μπορεῖς νὰ δοκιμάσῃς.

Καὶ οἱ παῖδες ἀπήντων :

‘Ημεῖς θὰ γίνωμεν πολὺ καλύτεροί σας.

Ἐδιδάσκοντο προσέτι οἱ νέοι νὰ εἰναι σεμνοί, νὰ σέβωνται τοὺς γέροντας, νὰ ἵστανται ὡς ἀγάλματα καὶ σιωπηλοί ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων καὶ νὰ ἐκφράζουν μὲν συντόμους φράσεις σπουδαίας σκέψεις. Αὐτὸς ἐλέγετο λακωνισμός.

Καὶ τὰ κορίτσια τῶν Σπαρτιατῶν ἀνετρέφοντο δημοσίᾳ, ὅπως οἱ νέοι. Ἐγυμνάζοντο καὶ αὐτά δόμοίως καὶ εἶχον ὡς μόνον ἔνδυμα ἓνα χιτῶνα, ποὺ ἔφθανε μέχρι τῶν γονάτων, διὰ νὰ ἔχουν ἐλευθερίαν εἰς τὰς κινήσεις των. Ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ παρευρίσκοντο εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν ἀνδρῶν, ἐνῷ οἱ ἄλλοι “Ελληνες περιώριζον τὰς γυναικας εἰς τὴν οἰκίαν. Μὲ τὴν ἀνατροφὴν αὐτὴν αἱ γυναῖκες τῶν Σπαρτιατῶν ἐγίνοντο δυναταὶ εἰς τὸ σῶμα καὶ γενναῖαι εἰς τὴν ψυχήν, πραγματικαὶ γυναικεῖς πολεμιστῶν, αἱ ὅποιαι ἔθεωρουν ὡς καθῆκον νὰ παρορμοῦν τοὺς ἀνδρας τῶν εἰς τὴν μάχην. Ἡ μῆτηρ, ὅταν παρέδιδε τὴν ἀσπίδα εἰς τὸν υἱόν της, τοῦ ἐλεγεν : « Ἡ τὰν ἦ ἐπὶ τᾶς », δηλαδὴ ἦ νὰ φέρης τὴν ἀσπίδα ὁπίσω νικητὴς ἦ νὰ σὲ φέρουν ἐπάνω εἰς αὐτὴν νεκρόν.

Ο ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ. ‘Ο Σπαρτιάτης ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ μέχρι τοῦ ἐγκοστοῦ ἔτους ἦτο στρατιώτης καὶ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὸν πόλεμον, δ ὅποιος ἦτο δι’ αὐτὸν πανήγυρις. Ἐθεώρει καθῆκόν του νὰ μάχεται καὶ νὰ ἀποθνήσκῃ ὑπὲρ πατρίδος. Κατὰ τὴν μάχην ἔμενε σταθερὸς εἰς τὴν θέσιν του καὶ ἦ ἐνίκα ἦ ἐπιπτε νεκρός. Ἡ ἐγκατάλειψις τῆς θέσεως ἔθεωρεῖτο ὡς μεγάλη ἐντροπὴ καὶ ὁ « τρέσας », ὅπως ἐλέγετο ὁ δειλός, ποὺ ἔφευγεν ἀπὸ τὴν μάχην ἦ ἔρριπτε τὴν ἀσπίδα

Σπαρτιάται ὁπλῖται.

του, περιεφρονεῖτο ἀπὸ ὅλους.

Τὸ κύριον σῶμα τοῦ Σπαρτιατικοῦ στρατοῦ ἀπετέλουν οἱ ὁπλῖται, οἱ ὅποιοι ἔφερον ἀμυντικὰ καὶ ἐπιθετικὰ ὅπλα. Ὡς ἀμυντικὰ ὅπλα εἶχον τὸ κράνος διὰ νὰ προφυλάττῃ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον, τὸν θώρακα διὰ νὰ προφυλάττῃ τὸ στῆθος, τὰς κνημῖδας διὰ νὰ προφυλάττουν τοὺς πόδας καὶ ἀσπίδα στρογγύλην διὰ νὰ προστατεύῃ τὸ σῶμα. Ὡς ἐπιθετικὰ ὅπλα εἶχον δόρυ μακρὸν καὶ ξίφος βραχύ.

Οἱ ὁπλῖται παρετάσσοντο ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, οὕτως ὥστε τὸ δεξιὸν ἑκάστου νὰ καλύπτεται ἀπὸ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον τῆς ἀσπίδος τοῦ παραστάτου. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐσχηματίζετο ἐν συμπαγὲς τεῖχος, ἡ σπαρτιατικὴ φάλαγξ, ἡ ὅποια ἐβράδιζεν εἰς τὴν μάχην μὲ τὸν ἥχον αὐλοῦν, ἐνῷ ἔψαλλε τὸν παιᾶνα, πολεμικὸν ἐμβατήριον. Ἡ Σπάρτη ἀντιθέτως πρὸς τὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς πόλεις ἔμεινεν ἀτείχιστος, διότι ὡς τείχη ἔχρησίμευον ἡ ἀνδρεία καὶ τὰ στήθη τῶν πολιτῶν της.

Ο ΒΙΟΣ ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ. Οἱ Σπαρτιάται ἦσαν πολὺ δλιγαρκεῖς, εἰς τοῦτο δὲ συνετέλουν πολὺ τὰ λεγόμενα συσσίτια. “Ολοι δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ 20οῦ μέχρι τοῦ 60οῦ ἔτους ἔτρωγον μαζὶ καὶ διέμενον ἀνὰ 15 εἰς σκηνὰς καὶ ὅχι εἰς τὰς οἰκίας των. Τὰ κοινὰ αὐτὰ δεῖπνα ἐλέγοντο συσσίτια. Τὸ φαγητὸν ἦτο πολὺ ἀπλοῦν. Ἡ κυριωτέρα τροφὴ των ἦτο ὁ μέλας ζωμὸς ἀπὸ χοιρινὸν κρέας, ξίδι καὶ ἀλάτι. Ἐντὸς αὐτοῦ ἔθαπτον τὸν κριθίνον ἄρτον των. Ἡ συμμετοχὴ εἰς τὰ συσσίτια ἦτο ὑποχρεωτικὴ δι’ ὅλους, ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς βασιλεῖς.

Διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν συσσιτίων ὁ καθένας ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ συνεισφέρῃ ἀνάλογον ποσὸν ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά του. "Οταν κανεὶς λόγῳ πενίας δὲν ἔτοι εἰς θέσιν νὰ παρέχῃ τὴν εἰσφορὰν διὰ τὴν κοινὴν τροφήν, ἔχανε τὰ πολιτικά του δικαιώματα. 'Η κοινὴ αὐτὴ ζωὴ τῶν νέων τῆς Σπάρτης συνετέλει καὶ εἰς τὴν μεταξύ των ἀνάπτυξιν τοῦ αἰσθήματος τῆς φιλίας.

'Ο βίος τῶν Σπαρτιατῶν, καθὼς βλέπομεν, ἦτο καθαρῶς στρατιωτικός. "Ολα εἰς τὴν Σπάρτην, ἀνατροφὴ παίδων, ἔθιμα, νόμοι, σκοπὸν ἔχουν νὰ κάμουν τοὺς πολίτας σκληραγωγημένους καὶ ἀνδρείους στρατιώτας. Διὰ νὰ μὴ νοθευθῇ μὲ ξένας συνηθείας ἡ αὐστηρὰ στρατιωτικὴ ἄγωγὴ τῶν πολιτῶν ἀπηγορεύοντο εἰς τοὺς Σπαρτιάτας τὰ ταξίδια ἔξω τῆς χώρας των. Καὶ εἰς τοὺς ξένους, οἱ ὅποιοι ἐπεσκέπτοντο τὴν Σπάρτην δὲν ἐπετρέπετο νὰ μείνουν πολὺν χρόνον. Τὴν ἀποδημίαν καθίστα ἀδύνατον καὶ τὸ νόμισμα τῆς Σπάρτης, τὸ ὅποιον ἦτο σιδηροῦν. Λόγῳ τοῦ βάρους του ἦτο δύσχρηστον καὶ δυσμετακόμιστον, ώς τοιοῦτον δὲ οὐδεμίαν κυκλοφορίαν εἶχε πέραν τοῦ Σπαρτιατικοῦ κράτους. 'Η χρῆσις τῶν σιδηρῶν νομισμάτων ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ κάμη τοὺς πολίτας νὰ μὴ εἰναι φιλάργυροι καὶ νὰ ἀδιαφοροῦν διὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ τὸν πλοῦτον. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν της ἡ Σπάρτη ἔγινε μεγάλη δύναμις καὶ διετηρήθη ἀκμαία, ὅταν αἱ ἄλλαι ἐλληνικαὶ πόλεις περιῆλθον εἰς παρακμήν.

ΟΙ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ. 'Η Σπάρτη εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ὅριά της, διότι ὁ πληθυσμός της εἶχεν αὐξηθῆ καὶ ἦτο ἀναγκαία ἡ

ἀπόκτησις νέου ἐδάφους πρὸς διανομήν. Ἐκτὸς τούτου καὶ ἡ στρατιωτικὴ τῶν Σπαρτιατῶν ἀγωγὴ ἡσθάνετο τὸν πόλεμον ὡς ἀνάγκην. Ἡ κατακτητικὴ των δρμῇ ἐστράφη πρὸς δυσμὰς ἐναντίον· τῆς γειτονικῆς καὶ εὐφόρου Μεσσηνίας. Ἔγιναν δύο μακροχρόνιοι πόλεμοι κατὰ τὸν 8ον καὶ τὸν 7ον αἰῶνα οἱ ὄποιοι ὁνομάζονται Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι.

Κατὰ τὸν πρῶτον Μεσσηνιακὸν πόλεμον (743 - 724 π.Χ.) οἱ Μεσσήνιοι μὴ δυνάμενοι νὰ διατηρήσουν τὴν ὑπαιθρὸν ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ ὄχυρὸν φρούριον τῆς Ἰθώμης καὶ ἐκεὶ ἐξηκολούθησαν ἀνθιστάμενοι ὑπὸ τὸν βασιλέα Ἀριστόδημον. Οἱ Σπαρτιᾶται κατώρθωσαν νὰ καταλάβουν τὴν Ἰθώμην μετὰ εἰκοσαετῆ γενναίαν ἅμυναν τῶν Μεσσηνίων καὶ νὰ γίνουν κύριοι ὄλοκλήρου τῆς Μεσσηνίας. Ἡ πλουσία πεδιάς της ἐμοιράσθη εἰς κλήρους μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ δὲ Μεσσήνιοι ἔγιναν εἴλωτες.

Ἐπὶ δύοδήκοντα ἔτη ἐστέναζον οἱ Μεσσήνιοι ὑπὸ τὸν σπαρτιατικὸν ζυγόν. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ 7ου αἰῶνος ἀρχίζει ὁ δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος (645 - 622 π.Χ.). Οἱ Μεσσήνιοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ νεαροῦ Ἀριστομένους, ὁ ὄποιος κατήγετο ἀπὸ βασιλικὸν αἷμα, ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, τοὺς ἐνίκησαν καὶ τοὺς ἔξεδίωξαν ἐκ τῆς Μεσσηνίας. Οἱ Σπαρτιᾶται ἔχασαν τὸ θάρρος των καὶ περιήλθον εἰς φοβεράν ἐσωτερικὴν κρίσιν ἀπὸ τὴν ὄποιαν τοὺς ἔσωσεν ὁ Ἀθηναῖος ποιητὴς Τυρταῖος. Μὲ τὰ ἐνθουσιώδη πολεμικὰ τραγούδια του ἡλέκτρισε τὴν ψυχὴν τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἔξηγειρε τὸ πατριωτικὸν τῶν φρόνημα. Εἰς τὰ τραγούδια αὔτὰ ὑμνεῖται ἡ πολεμικὴ ἀνδρεία καὶ ὁ ἡρωικὸς θάνατος τοῦ νέου εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς μάχης. « Εἶναι ὡραῖον πρᾶγμα, λέγει ὁ Τυρταῖος, νὰ σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα στὴν πρώτη γραμμὴ ἔνα παλληκάρι ποὺ πολεμάει σὰν γενναῖος ἄνδρας ».

Καὶ ἀλλοῦ λέγει :

« Ἡ ἀνδρεία εἶναι τὸ καλύτερο καὶ ὡραιότερο στολίδι καὶ αὐτὸ ἀξίζει νὰ φέρῃ ἔνα νέο παλληκάρι ».

Οἱ Σπαρτιᾶται ὥρμησαν κατὰ τῶν Μεσσηνίων καὶ τοὺς ἐνίκησαν μετὰ μακροὺς ἀγῶνας. Τότε ὁ ἡρωικὸς Ἀριστομένης μὲ πολλοὺς ὄπαδοις του ἡνաγκάσθη νὰ φύγῃ μακρὰν τῆς πατρίδος. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Μεσσηνίους κατέφυγον εἰς τὴν Ζάγκλην τῆς Σικελίας, ὅπου εὗρον νέαν πατρίδα καὶ τὴν μετωνόμασαν Μεσσήνην. Ἄλλοι

μετέβησαν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν. "Οσοι ἔμειναν ἔγινον εἴλωτες καὶ ἐκαλλιέργουν τούς ἀγροὺς τῶν Σπαρτιατῶν.

Η ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ Μετὰ τὴν ύποταγὴν τῆς Μεσσηνίας ἡ κατακτητική δόρυ ἡ τῆς Σπάρτης ἐστράφη κατὰ τῶν βορείων γειτόνων της Ἀρκάδων καὶ Ἀργείων, ἀλλὰ συνήντησεν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν. Ἡ Σπάρτη μετέβαλε τότε τὴν κατακτητικὴν πολιτικὴν της καὶ προσεπάθησε νὰ αὐξήσῃ μὲ συμμαχίας τὴν δύναμιν της. Πολλοὶ λαοὶ καὶ πολλαὶ πόλεις τῆς Πελοποννήσου, οἱ Ἀρκάδες, οἱ Ἡλεῖοι, ἡ Κόρινθος, ἡ Σικυών καὶ ἄλλαι πλὴν τοῦ Ἀργους ἔγιναν σύμμαχοί της. Εἰς τὴν συμμαχίαν αὐτὴν προσεχώρησαν καὶ πέραν τοῦ Ἰσθμοῦ τὰ Μέγαρα καὶ ἡ νῆσος Αἴγινα. Κάθε πόλις τῆς συμμαχίας εἶχε τὴν ἀνεξαρτησίαν της, ἀλλ’ ἵτο δύποχεωμένη νὰ ἀκολουθῇ τὴν Σπάρτην εἰς τὸν πόλεμον. Τοιουτοτρόπως ἴδρυθη ἡ Πελοποννησιακὴ συμμαχία κατὰ τὸν βον αἰῶνα π.Χ., ἡ δποία ἀπέβη ἡ πρώτη στρατιωτικὴ δύναμις τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους ἵτο ἡ ἰσχυροτέρα στρατιωτικὴ ὄργάνωσις, τὴν δποίαν διέθετον οἱ Ἑλληνες ἐναντίον τῶν Περσῶν. Τὴν Πελοποννησιακὴν συμμαχίαν διηγήσθη συμβούλιον ἀπό ἀντιπροσώπους τῶν συμμαχικῶν πόλεων.

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

Η ΑΤΤΙΚΗ. Η 'Αττική είναι μικρά τριγωνική χερσόνησος είς τα ΝΑ. τῆς Στερεᾶς Έλλάδος, ή όποια ἀπολήγει εἰς τὸ Σούνιον ἀκρωτήριον. Τὰ δρη Πάρνητος καὶ Κιθαιρών χωρίζουν τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν, καὶ τὰ ὕδατα τοῦ Αἰγαίου πελάγους, καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου τὴν βρέχουν ἐξ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μεταξὺ τῶν ὁρέων τὰ ὅποια τὴν διατέμνουν σχηματίζονται 4 πεδιάδες, τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Μεσογείων, τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Ἐλευσῖνος. Πρὸς ἀνατολὰς ὑψώνονται ὁ 'Υμηττός καὶ τὸ Πεντελικόν, δρη δύνομαστά, τὸ πρῶτον διὰ τὸ μέλι του καὶ τὸ δεύτερον διὰ τὰ μάρμαρά του.

Τὰ δρη τῆς Ἀττικῆς τὴν παλαιὰν ἐποχὴν ἐκαλύπτοντο ἀπὸ δάση καὶ οἱ ποταμοί της Κηφισός καὶ Ἰλισός, οἱ ὅποιοι σήμερον είναι χείμαρροι, εἶχον περισσότερα ὕδατα. Τὸ ἔδαφός της δὲν είναι γόνιμον καὶ εἰς τοὺς λόφους της ἐκαλλιεργεῖτο ἡ ἄμπελος καὶ ἐφύετο ἡ ἐλαία. Αἱ ἀκταί της ἔχουν καλοὺς λιμένας καὶ καθὼς εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν θάλασσαν ἡ Ἀττικὴ ἥτο πρωρισμένη νὰ κυριαρχήσῃ τοῦ θαλασσίου δρόμου ἀπὸ τοῦ Εὔξείνου Πόντου μέχρι τῆς δυτικῆς Μεσογείου θαλάσσης. Διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοί της, γεωργοὶ κατ' ἀρχὰς ἐστράφησαν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἔγιναν σπουδαῖοι ναυτικοὶ καὶ ἐμπόροι. Τὸ γλυκὸ κλῖμα τῆς Ἀττικῆς, ἥπιωτερον κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐπέδρασεν εἰς τοὺς κατοίκους καὶ τοὺς ἔκαμε ζωηρούς, δραστηρίους καὶ εύφυεῖς.

Η ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ. Οἱ παλαιότεροι κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς φθάνουν μέχρι τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς. Κατὰ τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ἥτο ἡ ἔδρα τοῦ ἡγεμόνος τῆς πόλεως. Ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀλλαὶ μικρότεραι πόλεις τῆς Ἀττικῆς ἀπετέλουν ἀνεξάρτητα κρατίδια. Ἀπὸ τὰς πόλεις αὐτὰς αἱ Ἀθῆναι ἥσαν τὸ σπουδαιότερον στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν κέντρον.

Οι παλαιότεροι "Ελληνες, οί όποιοι είχον ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν Ἀττικὴν εἶναι οἱ Ἰωνεῖς, συγγενεῖς τῶν Ἰώνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Οἱ Ἰωνεῖς ἦνωσαν πρῶτον τοὺς κατοίκους τῆς πεδιάδος τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔπειτα ἡνάγκασαν καὶ τοὺς ἄλλους κατοίκους τῆς Ἀττικῆς νὰ ἔνωθοῦν μὲ τὰς Ἀθήνας. Κατέλυσαν τὰ βουλευτήρια καὶ τὰς χωριστὰς κυβερνήσεις τῶν διαφόρων πόλεων καὶ ἴδρυσαν κοινὰς ἀρχὰς εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὸ γεγονὸς αὐτὸς ἔξηνάγκασε τοὺς εὐγενεῖς γαιοκτήμονας, οἱ όποιοι μέχρι τότε ἔζων πλησίον τῶν κτημάτων των νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ χωρία των καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν πέριξ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ συνοικισμοῦ αὐτοῦ οἱ Ἀθηναῖοι ἐτέλουν ἑορτήν, τὰ Συνοίκια. Τότε ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἰώνων διηρέθησαν εἰς τέσσαρας φυλάς.

Τὸν συνοικισμὸν τῶν Ἀθηνῶν ἐπέτυχε κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων Θησεύς, ὁ όποιος εἶναι διὰ τοὺς Ἰω-

νας ὅτι είναι ό ήρως Ἡρακλῆς διὰ τοὺς Δωριεῖς. 'Ο Θησεύς μὲ τὴν σωματικὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐφευρετικότητά του προσέφερε σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς. 'Εκαθάρισε τὴν χώραν ἀπὸ τοὺς ληστὰς καὶ ἀπήγλαξε τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τὸν φόρον τῶν ἐπτά νέων καὶ ἐπτὰ νεανίδων πού ἐπλήρωνον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Κρήτης Μίνωα.

Οἱ Ἀθηναῖοι, γεωργοὶ κατ' ἄρχας, ἔγιναν, ὅπως εἴδομεν, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου σπουδαῖοι ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι. Δύο μεγάλοι λιμένες ἀνεπτύχθησαν τότε εἰς τὴν παραλίαν τῆς Ἀττικῆς, τὸ Φάληρον κατ' ἄρχας καὶ ὁ Πειραιεὺς κατόπιν. 'Ο Πειραιεὺς τόσον ἐμεγάλωσεν ὥστε ἔγινεν ἡ δευτέρα μετὰ τὰς Ἀθήνας πόλις τῆς Ἀττικῆς.

Πολιοῦχος τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἦτο ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ θεὰ τῆς σοφίας, τὴν ὅποιαν κατ' ἔξοχὴν ἐλάτερυσαν οἱ Ἀθηναῖοι. Διὰ τὴν προστασίαν τῆς πόλεως ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἔπλασαν τὸν μῦθον τῆς φιλονικίας της μὲ τὸν θεὸν τῆς θαλάσσης Ποσειδῶνα. Τὴν διαφοράν των ἔλυσαν οἱ ἄλλοι θεοί, οἱ ὅποιοι ἐδικαίωσαν τὴν Ἀθηνᾶν. Τοιουτοτρόπως ἡ Ἀθηνᾶ ἔλαβεν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν της τὴν Ἀττικὴν καὶ ἔδωσε τὸ ὅνομά της εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. 'Υπὸ τὴν σκέπτην της οἱ Ἀθῆναι ἐκαλλιέργησαν τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας, ἀπέκτησαν δύναμιν καὶ πλοῦτον καὶ προήγαγον εἰς μέγιστον βαθμὸν τὸν ἐλληνικὸν πολιτισμόν.

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ. Τὸ ἀρχαιότερον πολίτευμα τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως καὶ ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, ἦτο ἡ κληρονομικὴ βασιλεία. 'Ανώτατος ἄρχων τῆς χώρας ἦτο ὁ βασιλεύς, ὁ ὅποιος ἐκύβερνα τὸ κράτος μὲ συμβούλιον εὐγενῶν, τὸν Ἀρειον Πάγον. 'Ως τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν ἀναφέρεται ὁ Κόδρος, ὁ ὅποιος, ὅταν οἱ Δωριεῖς εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἐθυσιάσθη ἔκουσίως, διὰ νὰ μὴ ὑποδουλωθῇ ἡ πατρίς του.

Τοὺς βασιλεῖς διεδέχθησαν εἰς τὴν ἔξουσίαν οἱ γαιοκτήμονες εὐγενεῖς. 'Απὸ τὸ 683 π.Χ. ἔξελέγοντο κατ' ἔτος ἐννέα ἄρχοντες, οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἀθηνῶν. Αὔτοὶ ἦσαν ὁ ἄρχων, ἀπὸ τὸν ὅποιον ὠνομάζετο τὸ ἔτος (ἐπώνυμος ἄρχων), ὁ βασιλεύς, τοῦ ὅποιου ἡ ἔξουσία περιωρίσθη εἰς θρησκευτικὰ μόνον καθήκοντα, ὁ πολέμαρχος διὰ τὰ πολεμικά, καὶ οἱ ἔξι θεσμοθέται διὰ τὰς δικαστικὰς ὑποθέσεις. Τὸ παλαιόν συμβούλιον τοῦ βασιλέως, ὁ Ἀρειος Πά-

γος, έξικολούθησε νὰ ὑπάρχῃ. 'Απετελεῖτο ἀπὸ τοὺς διατελέσαντας ἄρχοντας, οἱ ὅποιοι μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἀρχῆς των ἐγίνοντο ἰσόβια μέλη τοῦ 'Αρείου Πάγου.

'Ο 'Αρειος Πάγος ἔξέλεγε τοὺς ἄρχοντας, εἶχε τὴν ἐποπτείαν τῆς διοικήσεως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων, ἀπεφάσιζε περὶ ὅλων τῶν σπουδαίων ὑποθέσεων τῆς πολιτείας καὶ ἐδικαιοῦτο νὰ τιμωρῇ πάντα παρεκτρεπόμενον.

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΤΑΡΑΧΑΙ. Ο ΚΥΛΩΝ. Τὸ πολίτευμα τῶν 'Αθηνῶν ἦτο ἀριστοκρατικόν, διότι ὅλη ἡ διοίκησις τῆς πόλεως συνεκεντρώθη εἰς τὰς χεῖρας τῶν εὐγενῶν ἢ εὔπατριδῶν. Τὸ ἄλλο πλῆθος τὸ ὅποιον ἀπετελεῖτο ἀπὸ γεωργούς, ἐμπόρους, ναυτικούς, τεχνίτας καὶ χειρώνακτας δὲν ἔλάμβανε μέρος εἰς τὴν διοίκησιν. 'Η κατάστασις τῶν γεωργῶν ἦτο ἀθλία. "Οσοι ἔξ αὐτῶν ἥσαν ἀκτήμονες καὶ εἰργάζοντο ὡς ἐργάται εἰς τὰ κτήματα τῶν εὔπατριδῶν ἥσαν ὑποχρεωμένοι νὰ πληρώνουν ὡς ἐνοίκιον εἰς τοὺς κυρίους τὸ 1/6 ἀπὸ τὸ εἰσόδημά των καὶ ἔλεγοντο ἐκτημόριοι ἢ πελάται. "Αν δὲ κύριος τῆς γῆς δὲν ἔλαμβανε τὸ μίσθωμα, ἥδυνατο νὰ πωλήσῃ ὡς δούλους καὶ τοὺς γεωργούς καὶ τὰ παιδία των.

'Άλλὰ καὶ ἡ θέσις τῶν μικροκτηματιῶν γεωργῶν δὲν ἦτο εὐχάριστος, ἴδιως ἔνεκα τῶν σκληρῶν νόμων περὶ δανείων. Τὰ δάνεια ἔδιδοντο μὲ ὑποθήκην τὰ σώματα τῶν δανειζομένων. "Οσοι ἔξ αὐτῶν δὲν ἥδυναντο νὰ πληρώσουν τὸ χρέος των ἐγίνοντο δοῦλοι τῶν δανειστῶν. Οἱ μικροκτηματίαι γεωργοὶ εύρισκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ δανείζωνται κατὰ τοὺς χρόνους τῆς κακῆς ἐσοδείας. 'Ωσαύτως οἱ τεχνίται ἥσαν ὑποχρεωμένοι νὰ συνάπτουν δάνεια κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνεργίας. 'Ως ἐκ τούτου καὶ οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ τεχνίται ἔδυσφόρους πολὺ κατὰ τῶν εὐγενῶν. Τὴν δυσαρέσκειαν αὐτὴν ἐπέτεινεν ἡ πλήρης στέρησις πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ ἡ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης ὑπὸ τῶν εὐγενῶν κατὰ παλαιὰ ἄγραφα ἔθιμα σύμφωνα μὲ τὰ συμφέροντά των.

'Απὸ τὸν 7ον αἰῶνα π.Χ. παρουσίασε σημαντικὴν πρόοδον ἡ ναυτιλία καὶ τὸ ἐμπόριον. 'Η 'Αττικὴ ἐπαυσε νὰ εἰναι γεωργικὴ χώρα. Οἱ ἐμπόροι, οἱ ναυτικοί καὶ οἱ βιοτέχναι ἐπλούτισαν καὶ δὲν ἤνείχοντο τὴν μειονεκτικήν των θέσιν ἀπέναντι τῶν εὐγενῶν. "Ολος λοιπὸν δλαδὸς ἦτο δυστρεστημένος ἐναντίον των.

Απὸ τὴν δυσαρέσκειαν αὐτὴν προεκλήθησαν ἐσωτερικαὶ ταραχαί. Οἱ λαὸς ἔζητει κυρίως γραπτοὺς νόμους καὶ ἐστασίαζε. Τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἡ θέλησε νὰ ἐκμεταλλευθῇ ὁ Κύλων, πλούσιος Ἀθηναῖος εὐπατρίδης, διὰ νὰ γίνῃ τύραννος τῶν Ἀθηνῶν.

Πρὸς τοῦτο βοηθούμενος ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις ὀπαδῶν του καὶ τοῦ πενθεροῦ του Θεαγένους, τυράννου τῶν Μεγάρων, κατέλαβεν αἰφνιδίως τὴν Ἀκρόπολιν. Οἱ Ἀλκμεωνίδης ἄρχων Μεγακλῆς τὸν ἐποιλιόρκησεν, ἀλλ’ ὁ λαὸς δὲν ἔξηγέρθη, ὅπως ἥλπιζεν ὁ Κύλων, καὶ ἡ ἀπόπειρα ἀπέτυχεν. Οἱ Κύλων καὶ ὁ ἀδελφός του διέφυγον, οἱ διπαδοί του ὅμως ἡναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσουν καὶ νὰ παραδοθοῦν εἰς τὸν Μεγακλέα. Παρὰ τὴν συνθήκην οἱ περισσότεροι ἐσφάγησαν ἐνῷ κατήρχοντο ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν. Ἡ πρᾶξις αὐτὴ ἔθεωρήθη ὡς ἀσέβεια εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ὡνομάσθη Κυλώνειον ἄγος. Ἐπειδὴ τότε ἐνέσκηψεν εἰς τὴν πόλιν λοιμὸς πρὸς ἀποτροπήν του οἱ Ἀλκμεωνίδαι οἱ διποῖοι εἶχον θεωρηθῆ ὡς ἐναγεῖς δηλ. κατηραμένοι, κατεδικάσθησαν εἰς ἰσόβιον ἔξορίαν. Πλὴν τούτου ἐκλήθη, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ σοφὸς γέρων Ἐπιμενίδης, ὁ διποῖος μὲ θυσίας ἐκαθάρισε τὴν πόλιν.

636 π. X.

Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΔΡΑΚΟΝΤΟΣ. Η κατάστασις τοῦ λαοῦ οὐδόλως μετεβλήθη καὶ μετὰ τὴν ἀπόπειραν τοῦ Κύλωνος. Αἱ ταραχαὶ ἔξηκολούθουν καὶ ὅταν ἔφθασαν εἰς ἐπικίνδυνον σημεῖον ἡναγκάσθησαν οἱ εὔπατρίδαι νὰ ύποχωρήσουν καὶ νὰ ἀναθέσουν τὸ 621 εἰς τὸν εὔπατρίδην Δράκοντα νὰ συντάξῃ νέους νόμους.

621 π. X.

Οἱ Δράκων μὲ τὴν μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος, τὴν διποίαν ἔκαμεν, ἔδωσε πολιτικὰ δικαιώματα εἰς ὅσους ἡδύναντο νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὸν στρατὸν ὁπλιζόμενοι μὲ ἴδια τῶν ἔξιδα. Ἀπέκλεισε δηλαδὴ τοὺς θῆτας καὶ τοὺς δούλους. Τοὺς νόμους του, οἱ διποῖοι περιελάμβανον τὰ ἔως τότε σγραφα ἔθιμα, ἔχάραξεν εἰς λιθίνας πλάκας καὶ τὰς ἐποιθέτησεν εἰς τὴν ἀγοράν. Ἄλλὰ τότε ἐφάνη πόσον τὰ ἔθιμα αὐτὰ ἦσαν αὐστηρά. Διὰ τοῦτο οἱ μεταγενέστεροι Ἐλληνες ἔλεγον ὅτι οἱ νόμοι τοῦ Δράκοντος ἐγράφησαν μὲ αἷμα καὶ ὅχι μὲ μελάνην. Καὶ στήμερον, ὅταν θέλωμεν νὰ δηλώσωμεν ὅτι ἔνας νόμος εἶναι πολὺ αὐστηρός, τὸν ὀνομάζομεν Δρακόντειον νόμον.

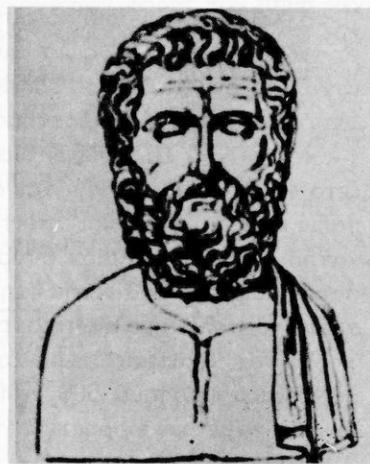
Ο ΣΟΛΩΝ. Οι νόμοι τοῦ Δράκοντος δὲν ἐβελτίωσαν τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν. Ἀντιθέτως ἐστερέωσαν τὴν μεγάλην ἀνισότητα μεταξὺ εὐπατριδῶν καὶ λαοῦ. Τὰ χρέη τῶν ὀγυροτῶν ηὔξανον καὶ ὅσοι δὲν ἦδύναντο νὰ

594 π.Χ. τὰ πληρώσουν, ἔγινοντο δοῦλοι.

Διὰ τοῦτο αἱ ταραχαὶ ἐξηκολούθουν καὶ ἡ πόλις περιῆλθεν εἰς κίνδυνον. Τότε αἱ ἀντιμαχόμεναι μερίδες κατώρθωσαν νὰ συνεννοηθοῦν καὶ ἐξέλεξαν τὸν Σόλωνα ἄρχοντα μὲν ἀπεριόριστον ἔξουσίαν (594), διὰ νὰ μεταβάλῃ τὸ πολίτευμα καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συνδιαλαγήν των.

‘Ο Σόλων κατήγετο ἀπὸ ὀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν, ὀλλὰ διὰ τὴν μετρίαν περιουσίαν καὶ τὴν σοφίαν του ἦτο ὀρεστὸς εἰς τὸν λαόν. Εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην πεῖραν, διότι, ὅταν ἦτο νέος, ἐκαμε πολλὰ ταξίδια καὶ ἐγνώρισε τὰ ἥβη καὶ τοὺς νόμους διαφόρων χωρῶν. Ἐκτὸς τούτου μὲ τὰ πατριωτικά του ποιήματα εἶχεν ἐξεγείρει τὴν φιλοπατρίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ εἶχε γίνει αἴτιος νὰ ἀνακτήσουν τὴν Σαλαμῖνα ἀπὸ τοὺς Μεγαρεῖς. Μὲ τοὺς στίχους του : « Ἄσ πᾶμε στὴ Σαλαμῖνα νὰ πολεμήσωμεν γιὰ τὸ ὀγαπημένο μας νησὶ καὶ νὰ βγάλωμε ἀπὸ ἐπάνω μας τὴν μεγάλη ντροπή » τόσον πολὺ ἐνεθουσίασε τοὺς συμπολίτας του, ὡστε ὥρμησαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν του κατὰ τῶν Μεγαρέων, τοὺς ἐνίκησαν καὶ ἀνέκτησαν τὴν νῆσον.

Η ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ. Πρῶτον νομοθετικὸν ἔργον τοῦ Σόλωνος ἦτο ἡ κατάργησις ὅλων τῶν χρεῶν, ἴδιωτικῶν καὶ δημοσίων καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ δανεισμοῦ μὲν ὑποθήκην τὰ σώματα τῶν δανειζομένων. ‘Ο νόμος αὐτὸς ὠνομάσθησεισάχθεια, ἦτοι ἀπόσεισις τοῦ βάρους, τὸ ὅποιον ἐπίεζε τὸν λαόν. Συγχρόνως διὰ νὰ διευκολύνῃ τὰς συναλλαγὰς καὶ νὰ ἀνακουφίσῃ τοὺς ζημιωθέντας ἀπὸ τὴν σεισάχθειαν εὐπόρους μετέβαλε τὸ νομισματικὸν σύστημα. ‘Η μνᾶ ἀντὶ τῆς τιμῆς τῶν 70 δραχμῶν ποὺ εἶχε, ἐτιμᾶτο τώρα 100 δραχμάς.

Ο Σόλων.

Ἐξ ἀλλου δ Σόλων, διὰ νὰ συγκρατήσῃ τὰς πλεονεκτικὰς τάσεις τῶν εὐγενῶν, ὡρισε διὰ νόμου ἀνώτατον ὄριον κτηματικῆς περιουσίας μεγαλύτερον τοῦ ὅποιου οὐδεὶς ἐπετρέπετο νὰ ἔχῃ. Τοιουτορόπως ἡ Ἀττικὴ ἔγινε χώρα μικροκτηματιῶν.

Μέχρι τοῦ Σόλωνὸς ἡ διαιρεσίς τῶν πολιτῶν εἰς τάξεις ἐστηρίζετο εἰς τὴν καταγωγὴν καὶ ἀπεκλείετο ἡ προαγωγὴ εἰς ἀνωτέραν τάξιν ἑκείνων, οἱ ὅποιοι ἀπέκτων μεγαλυτέραν περιουσίαν. Ὁ Σόλων κατήργησε τὴν παλαιὰν διαιρεσίν καὶ διήρεσε τοὺς πολίτας εἰς τέσσαρας τάξεις μὲ βάσιν τὴν κτηματικήν των περιουσίαν, δηλαδὴ μετέτρεψε τὸ πολίτευμα εἰς πιμοκρατικόν.

Ἡ νέα διαιρεσίς περιελάμβανε : 1) τοὺς πεντακοσιομεδίμνους μὲ ἑτήσιον εἰσόδημα 500 μεδίμνων σίτου, οῖνου ἢ ἔλαιου. (Ὁ μεδίμνος ἦτο μέτρον χωρητικότητος ἵσον πρὸς 48 περίπου χιλιόγραμμα.) 2) Τοὺς τριακοσιομεδίμνους ἢ ἴππεις μὲ ἑτήσιον εἰσόδημα 300 μεδίμνων ἀπὸ τὰ ἴδια προϊόντα. 3) Τοὺς διακοσιομεδίμνους ἢ ζευγίτας μὲ εἰσόδημα 200 μεδίμνων καὶ 4) τοὺς θῆτας μὲ εἰσόδημα κάτω τῶν 200 μεδίμνων ἢ μὲ κανὲν εἰσόδημα. Ἀνάλογος ὑπῆρξε καὶ ἡ κατάταξις τῶν ἐμπόρων μὲ βάσιν τὰ ἔσοδά των εἰς χρῆμα. Δι’ αὐτοὺς ἐλήφθη ὡς βάσις ἡ δραχμὴ, ἡ ὅποια ὑπελογίσθη ἵση πρὸς ἓνα μέδιμνον. “Οσοι ἀνῆκον εἰς τὰς δύο πρώτας τάξεις ὑπηρέτουν εἰς τὸν στρατὸν ὡς ὀπλῖται καὶ ὡς ἴππεις, οἱ ζευγίται ὡς ὀπλῖται καὶ οἱ θῆτες ὡς ψιλοί ἢ ὡς ναῦται.

Ο Σόλων ἀναλόγως τῆς τάξεως εἰς τὴν ὅποιαν ἀνῆκεν ἕκαστος καθώρισε τὰ φορολογικὰ βάρη καὶ τὰ πολιτικά του δικαιώματα. Αἱ τρεῖς ἀνώτεραι τάξεις ἔφερον ὅλα τὰ βάρη τῆς πολιτείας, ὀλλὰ καὶ ἔξ αὐτῶν ἔξελέγοντο οἱ ἄρχοντες. Μόνον οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἔξελέγοντο ἀπὸ τοὺς πεντακοσιομεδίμνους καὶ τοὺς ἴππεις. Οἱ θῆτες ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου καὶ εἰς τὰ δικαστήρια.

ΜΕΤΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ο Σόλων ἔκαμε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου κυρίαρχον σῶμα τῆς ἀμηναῖκῆς πολιτείας. “Ολοι οἱ πολῖται καὶ τῶν τεσσάρων τάξεων ἡλικίας ἀνω τῶν 20 ἐτῶν ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Αὐτὴ ἐψήφιζε τοὺς νόμους, ἔξέλεγε τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς δικαστάς, ἔζήτει παρ’ αὐτῶν εὐθύνας μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἀρχῆς των, ὡριζε τοὺς φόρους, ἀπεφάσιζε περὶ πολέμου, περὶ εἰρήνης καὶ περὶ συμμαχιῶν. Ἡ ἐκκλη-

σία τοῦ δήμου συνήρχετο τρεῖς τούλάχιστον φοράς τὸν μῆνα μέχρι μὲν τοῦ 5ου αἰῶνος εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς ἀγορᾶς, ἀπὸ τὸν 5ον δὲ αἰῶνα εἰς τὴν Πινύκα. Πᾶς πολίτης ἡδύνατο νὰ λάβῃ τὸν λόγον, οἱ μεγαλύτεροι ὅμως κατὰ τὴν ἡλικίαν εἶχον προτεραιότητα.

‘Ο Σόλων διετήρησε τὴν βουλήν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἴδρυσει ὁ Δράκων, ἀλλὰ τὴν διωργάνωσε συστηματικώτερον. Ἡ βουλὴ ἦτο ἐν συμβούλιον ἀπὸ 400 μέλη ἡλικίας ἄνω τῶν 30 ἑτῶν, τὰ ὁποῖα ἔξελέγοντο κατ’ ἔτος καὶ ἔξεδίδε προβουλεύματα περὶ παντὸς ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἐπρόκειτο νὰ συζητηθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Ἡ βουλὴ δηλαδὴ ἦτο ἀρχὴ προβουλευτική.

Μέγα βῆμα πρὸς τὴν δημοκρατίαν εἶναι ἡ ἴδρυσις ὑπὸ τοῦ Σόλωνος μεγάλου λαϊκοῦ δικαστηρίου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζετο Ἡλιαία. Εἰς τὴν Ἡλιαίαν, ἐλάμβανον μέρος καὶ οἱ θῆτες. Ἀπετελεῖτο ἀπὸ 6000 δικαστὰς κληρουμένους κατ’ ἔτος ἐκ τῶν ἔχοντων ἡλικίαν ἄνω τῶν 30 ἑτῶν. Δὲν συνεδρίαζον ὅλοι ὁμοῦ, ἀλλὰ διηροῦντο εἰς δέκα τμῆματα ἐκ 500 δικαστῶν ἔκαστον, ἔμενον δὲ καὶ 1000 ὡς ἀναπληρωματικοί. Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἀρχόντων ἐπετρέπετο ἔφεσις εἰς τὴν Ἡλιαίαν καὶ ἡ κρίσις τῆς ἦτο τελεσίδικος.

Ἐπειδὴ πολλάκις ἡ πόλις ἐταράσσετο ἀπὸ στάσεις, μερικοὶ δὲ πολιτίται ἡσαν ἀδιάφοροι, ὁ Σόλων ἔθεσε νόμον διὰ τοῦ ὁποίου ἐκηρύσσετο ἀτίμος, δηλαδὴ ἐστερεῖτο τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν στάσιν ἐτήρει οὐδετερότητα. Μὲ τὸν νόμον αὐτὸν ἥθελησε νὰ προφυλάξῃ τὴν πολιτείαν ἀπὸ τὴν ἐπικράτησιν τῶν πονηρῶν. Ἐπίσης ὑπεχρέωντες τοὺς γονεῖς νὰ μορφώνουν τὰ τέκνα των καὶ ἐπέβαλεν εἰς ἔκαστον Ἀθηναῖον νὰ ἔχῃ ἐν ἐπάγγελμα.

Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἐγράφησαν εἰς τετραγώνους χυλίνας στήλας στενούμένας πρὸς τὰ ἄνω καὶ στρεφομένας περὶ ἄξονα, αἱ ὁποῖαι ἐλέγοντο κύρρεις καὶ ἐτοποθετήθησαν εἰς τὴν βασίλειον στοάν. Οἱ πολιτίται ὀρκίσθησαν ὅτι θὰ τοὺς τηρήσουν. ‘Ἄλλ’ ὁ Σόλων μὲ τὴν νομοθεσίαν του ὡς δίκαιος διαιτητής δὲν ἥρεσεν εἰς οὐδεμίαν ἐκ τῶν ἀντιπάλων μερίδων. ‘Ο λαὸς ἡλπιζεν ἀναδασμὸν τῆς γῆς, οἱ δὲ εὐπατρίδαι ἐδυσφόρουν διὰ τὴν κατάργησιν τῶν χρεῶν. Διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὰς ἐνοχλήσεις πρὸς μεταβολὴν τῶν νόμων του ὁ Σόλων ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀθηνῶν. Κατὰ τὴν ἀποδημίαν του ἡ ὁποία διήρκεσε 10 ἔτη, ἐπεσκέφθη πολλὰς χώρας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν Λυδίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου συνηντήθη μὲ τὸν βασιλέα Κροῖσον.

Ο ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣ. Μετά τὴν ἀποδημίαν τοῦ Σόλωνος οἱ Ἀθηναῖοι μόνον ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἔμειναν ἡσυχοι. Κατόπιν αἱ ταραχαὶ ἐπανελήφθησαν. Τρία κόμματα, οἱ Πεδιακοί, οἱ Παράλιοι καὶ οἱ Διάκριοι διεμορφώθησαν τότε, τὰ ὅποια ὠνομάσθησαν ὀπὸ τὰ μέρη εἰς τὰ ὅποια κατώκουν ἢ εἶχον τὰ κτήματά των οἱ ἀνήκοντες εἰς αὐτά. Τὸ κόμμα τῶν Πεδιακῶν ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν μεγάλων ἰδιοκτητῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον τὰ κτήματά των εἰς τὴν εὔφορον πεδιάδα τοῦ Κηφισοῦ. Οἱ Πεδιακοὶ ἦσαν δυστρεπτημένοι ἀπὸ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Σόλωνος καὶ μὲ ἀρχηγὸν τὸν Λυκούργον ἐπεδίωκον τὴν μεταβολὴν τοῦ πολιτεύματος εἰς ὀλιγαρχικόν. Εἰς τὸ κόμμα τῶν Παραλίων ἀνῆκον οἱ ἔμπτοροι, οἱ ναυτικοί, οἱ ἐπαγγελματίαι καὶ ἐκ τῶν ἀγροτῶν, ὅσοι ἀπέκτησαν μὲ τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος μετρίαν περιουσίαν. Αὐτοὶ ἀπετέλουν τὴν μέσην τάξιν καὶ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἀλκμεωνίδην Μεγακλέα ἦσαν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ πολιτεύματος τοῦ Σόλωνος. Ὁνομάσθησαν « Παράλιοι » ἐπειδὴ εἶχον τὰ κτήματά των εἰς τὰ νοτιοανατολικὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς. Τὸ τρίτον κόμμα τῶν Διακρίων περιέλαβεν ὅσους μὲ τὴν ἀποκοπὴν τῶν χρεῶν ἔχασαν τὴν περιουσίαν των καὶ ἔκείνους οἱ ὅποιοι κατώκουν τὰ πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολὰς ὁρεινὰ μέρη τῆς Ἀττικῆς. Αὐτὰ τὰ μέρη ὠνομάζοντο Διακρία. Οἱ Διάκριοι ἦσαν οἱ περισσότεροι καὶ ἐπεδίωκον τὴν κατάργησιν τῶν προνομίων τῶν εὐγενῶν καὶ νέον ἀναδασμὸν τῆς γῆς. Ἀρχηγὸν εἶχον τὸν εύπατρίδην Πεισίστρατον, ὁ ὅποιος ἀπὸ φιλοδοξίαν τοὺς ἔκολάκευεν.

‘Ο Πεισίστρατος ἦτο φιλόδοξος, ἀλλ’ ἱκανὸς πολιτικὸς καὶ στρατηγός. Εἶχε διαπρέψει εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Μεγαρέων πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Σαλαμίνος. Μὲ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τοὺς καλοὺς τρόπους του ἐκέρδισε τὴν συμπάθειαν τοῦ λαοῦ. Ἐπέτυχε νὰ τοῦ δοθοῦν κατόπιν ἀποφάσεως τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου πεντήκοντα σωματοφύλακες διὰ νὰ μὴ κινδυνεύῃ ἡ ζωή του ἀπὸ τοὺς πολιτικούς του ἀντιπάλους.

560 π.Χ.

Μὲ τοὺς σωματοφύλακας αὐτοὺς τοὺς ὅποιους ηὕξησεν εἰς 400 κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν Ἀκρόπολιν καὶ νὰ γίνη τύραννος τῶν Ἀθηνῶν (560).

Δὲν παρέμεινεν ὅμως ἐπὶ πολὺν χρόνον, διότι Πεδιακοί καὶ Παράλιοι συνεννοήθησαν καὶ ἐπέτυχον νὰ τὸν ἐκδιώξουν. Μετά τινα χρόνον συμφιλιώθεις μὲ τὸν Μεγακλέα, τοῦ ὅποίου τὴν θυγατέρα ἔλαβε σύζυγον, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἀρχήν. Ἀλλ’ ἔξεδιώχθη διὰ δευτέραν φορὰν

καὶ ἔμεινε πολλὰ ἔτη μακράν τῆς Ἀττικῆς. Μὲ μισθοφορικὸν στρατὸν ἴδικόν του καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Ἐρετριέων κατώρθωσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχὴν (546) τὴν δόποιαν διετήρησε μέχρι τέλους τοῦ βίου του.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΥ. Ὁ

Πεισίστρατος ἡσκησε φιλειρηνικὴν πολιτικὴν.

Ἐνίσχυσε τὴν ναυτικὴν ἐπιρροήν τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸ

Αἰγαῖον πέλαγος καὶ ἐσταθεροποίησε τὴν κυριαρχίαν των εἰς τὸ Σιγειον καὶ εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Τροίας. Ἐβοήθησε τὸν Μιλτιάδην, θεῖον τοῦ νικητοῦ τοῦ Μαραθῶνος Μιλτιάδου, νὰ ἀποικίσῃ τὴν θρᾳκικὴν χερσόνησον καὶ τὰς νήσους Λῆμνον καὶ Ἰμβρον. Μὲ τὴν πολιτικὴν του αὐτὴν ὁ Πεισίστρατος ἔθεσε τὰ θεμέλια τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς κατὰ θάλασσαν κυριαρχίας τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ κυβέρνησις τοῦ Πεισιστράτου ὑπῆρξεν ἡπία καὶ δικαία. Πρὸς τοὺς ἔχθρούς του δὲν ἐφάνη ἐκδικητικός. Μόνον τὴν ἰσχυρὰν οἰκογένειαν τῶν Ἀλκμεωνιδῶν καὶ δλίγους ἄλλους ἔξωρισεν. Ἐκυβέρνησε σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος καὶ τίποτε δὲν ἐπεδίωξε διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Ἐδάνειζεν εἰς τοὺς γεωργούς χρήματα διὰ νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆν καὶ νὰ πληρώνουν τακτικὰ τὸν φόρον. Διὰ νὰ μὴ καταβαίνουν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παραμελοῦν τοὺς ἄγρους των ὥρισε τοὺς κατὰ δήμους δικαστάς, οἱ ὅποιοι περιήρχοντο τὴν χώραν καὶ διέλυνον τὰς διαφοράς των. Ἡ σώφρων πολιτικὴ του συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἀναπτυχθοῦν εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὰ μέσα τοῦ δοκιμαστικοῦ ἐμπόριον καὶ ἡ βιοτεχνία.

Ο Πεισίστρατος ἦτο φίλος τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Ἐστόλισε τὴν πόλιν μὲ σπουδαῖα καλλιτεχνικὰ ἔργα. Ἀνέθεσεν εἰς φίλους

Αθηναῖος ἵππεύς.

του ποιητάς νὰ συλλέξουν καὶ καταγράψουν τὰ δημητρικὰ ποιήματα, τὰ ὄποια μέχρι τότε ἀπηγγέλλοντο κατὰ τμῆματα ὑπὸ τῶν ποιητῶν καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις μετεβάλλοντο. Κατεσκεύασεν ὁδοὺς καὶ ὑδραγωγεῖα καὶ ἔθεσε τὰ θεμέλια τοῦ μεγάλου ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὁ ὄποιος συνεπληρώθη μετὰ πολλοὺς αἰῶνας (138 μ.Χ.) ἀπὸ τὸν φιλέλληνα Ρωμαῖον αὐτοκράτορα Ἀδριανὸν. Τότε ἴδρυθη βιβλιοθήκη καὶ κατεσκευάσθησαν ἡ κρήνη Καλλιρρόη, ἡ νέα ἀγορά, ὁ ναὸς τοῦ Διονύσου. Οἱ ναοὶ καὶ τὰ ἔργα γλυπτικῆς μιμοῦνται τὴν Ἱωνικὴν τέχνην. Εἰς τὴν μεγάλην ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων ἔδωσε λαμπροτέραν μορφὴν μὲ τὴν εἰσαγωγὴν μουσικῶν ὀγώνων. Γενικῶς ὁ Πεισίστρατος μὲ τὴν δημοκρατικὴν μᾶλλον παρὰ τυραννικὴν διοίκησίν του ἐπέτυχε νὰ ἐνώσῃ ὅλους τοὺς Ἀθηναίους καὶ νὰ ἀφήσῃ τὴν καλυτέραν ἀνάμνησιν διὰ τὴν ἐποχήν του.

ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΙΔΑΙ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πεισιστράτου (527 π.Χ.) ἡ ἀρχὴ περιῆλθεν ὁμαλῶς εἰς τὸν πρεσβύτερον υἱὸν του Ἰππίαν, ὁ ὄποιος κατ’ ἀρχὰς ἐκυβέρνησε μὲ σύνεσιν καὶ πραότητα, ὥπως ὁ πατέρας του. "Οταν ὅμως μετά τινα ἔτη δύο εὐγενεῖς νέοι, ὁ Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων, ἐφόνευσαν κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων διὰ προσωπικούς λόγους τὸν ἀδελφόν του Ἰππαρχον, ὁ Ἰππίας ἔγινε σκληρότατος. Τότε οἱ ἔδροιστοι Ἀλκμεωνίδαι βοηθούμενοι ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Κλεομένην ἐποιούρκησαν τὸν Ἰππίαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὸν ἡνάγκασαν νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἀσίαν (510 π.Χ.). Τοιουτοτρόπως αἱ Ἀθῆναι ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίδος.

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΛΕΙΣΘΕΝΟΥΣ.
Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίδος ἤρχισαν πάλιν ταραχαῖ. Ἰδίως ἐστασίαζον οἱ φίλοι τῶν τυράννων ὑπὸ τὸν Ἰσαγόραν καὶ οἱ δημοκρατικοί ὑπὸ τὸν Ἀλκμεωνίδην Κλεισθένην. Ἀπὸ τὸν ἀνταγωνισμὸν αὐτὸν τῶν κομμάτων ὑπερίσχυσεν ὁ Κλεισθένης (507 π.Χ.), ὁ ὄποιος μετερρύθμισε τὸ πολίτευμα τοῦ Σόλωνος ἐπὶ τὸ δημοκρατικότερον.

Καὶ πρῶτον ἔχορήγησεν εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς, ἔγχωρίους καὶ ξένους, πολιτικὰ δικαιώματα. Ἡ παλαιὰ διαιρεσίς εἰς 4 φυλάς, ἡ ὄποια ἦτο ἀριστοκρατικὴ καὶ ἔχυπηρέτει τοπικὰ συμφέροντα, κατηργήθη. Τώρα ὁ Κλεισθένης διήρεσεν ὅλην τὴν Ἀττικὴν

είς δέκα φυλάς. 'Εκάστη φυλὴ περιελάμβανε δέκα δήμους. Μὲ τὴν νέαν δηλαδὴ διαιρέσιν ἡ Ἀττικὴ εἶχεν 100 δήμους. Διὰ νὰ ἀναμείξῃ τοὺς πολίτας, οὕτως ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ διάκρισις μεταξύ των, εἰς ἑκάστην φυλὴν περιέλαβε πολίτας ἀπὸ ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας, παραλίους, πεδιακούς καὶ διακρίους.

'Αλλὰ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν βουλευτῶν ηὔξησεν ὁ Κλεισθένης εἰς πεντακοσίους ἀντὶ τετρακοσίων. 'Εκάστη φυλὴ ἔξελεγε 50 βουλευτὰς ἀπὸ τοὺς δημότας της, οἱ δόποιοι εἶχον τὴν ἔξουσίαν ἐπὶ 36 ἡμέρας. Τὸ ἔτος εἶχε διαιρεθῆ εἰς 10 τμήματα. Κυρίαρχον σῶμα ἦτο ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, ἡ δόποια ἀπεφάσιζε περὶ πολέμου, περὶ εἰρήνης καὶ περὶ συμμαχιῶν. Καθώρισεν ἐπίστης νὰ ἐκλέγωνται κατ' ἔτος δέκα στρατηγοί, ἔνας ἔξι ἑκάστης φυλῆς. Οἱ στρατηγοὶ ἀπετέλουν τὸ κυριώτερον ἀξίωμα τῆς πολιτείας.

'Ο Κλεισθένης διὰ νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν πολιτείαν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς τυραννίδος ἔθεσε τὸν περὶ ἔξοστρακισμοῦ νόμον. Πᾶς πολίτης, ὁ δόποιος διὰ τὴν μεγάλην πολιτικήν του δύναμιν καθίστατο ἐπικίνδυνος εἰς τὴν πολιτείαν, ἔξωρίζετο ἐκ τῆς πόλεως ἐπὶ δέκα ἔτη. Τὸ δικαίωμα τοῦ ἔξοστρακισμοῦ τὸ εἶχεν ἡ ἐκκλησία. Κατ' ἄρχας ὁ νόμος ἔφηρμόσθη ἐπὶ τῶν φίλων καὶ συγγενῶν τοῦ Πεισιστράτου. Βραδύτερον ὅμως ἔγινε κατάχρησις ἐκ μέρους τῶν κομμάτων καὶ συνήθως ἔξωστρακίζετο ὁ ἀρχηγός τοῦ ἀσθενεστέρου κόμματος. Μὲ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ πολιτεύματος ἔγινε πλήρης δημοκρατικὴ ἔξισσις τῶν πολιτῶν καὶ διὰ τοῦτο ὁ Κλεισθένης θεωρεῖται ως ὁ κύριος ἰδρυτὴς τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας.

Αἱ τολμηραὶ μεταβολαὶ τοῦ Κλεισθένους ἡρέθισαν τοὺς ἀριστοκρατικούς, ὁ δὲ ἀρχηγός των Ἰσαγόρας ἔζήτησε τὴν βοήθειαν τῆς Σπάρτης. 'Ο βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Κλεομένης δύο φοράς ἔξεστράτευσε κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ' ἀπέτυχε καὶ ἡναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπράκτος. 'Απὸ τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἀφωσιώθησαν εἰς τὴν τήρησιν τοῦ πολιτεύματος τοῦ Κλεισθένους καὶ κατώρθωσαν νὰ καταλάβουν τὴν πρώτην θέσιν μεταξύ τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου.

Η ΕΝΟΤΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΟΝΟΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ. Οι κάτοικοι της Ελλάδος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 7ου αἰώνος π.Χ. δὲν εἶχον κοινὸν ὄνομα. Εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Όμηρου ὀνομάζονται Ἀχαιοί, Δαναοί, Ἀργεῖοι. Μόνον ἐν μέρος ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Φθίας εἰς τὴν νότιον Θεσσαλίαν, ὅπου ἔβασιλευεν ὁ Ἀχιλλεύς, ὀνομάζει ὁ Όμηρος "Ελληνας.

Τὸ ὄνομα "Ελληνες κατὰ πᾶσαν πιθανότητα προηλθεν ἀπὸ τοὺς Σελλοὺς ἢ "Ελλούς, οἱ ὅποιοι κατώκουν τὴν Ἐλλοπίαν τῆς Ἡπείρου, ὅπου ἔκειτο ἡ Δωδώνη μὲ τὸ περίφημον μαντεῖόν της. Ἔκειθεν κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους τὸ ὄνομα αὐτὸ ἔξηπλώθη μέχρι τῆς Φθίας. Μὲ τὰς μεταναστεύσεις ἥρχισε νὰ διαδίδεται καὶ εἰς τὰ ἄλλα μέρη, ἀλλὰ κοινὸν εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς κυρίως Ελλάδος καὶ τῶν ἀποικιῶν ἔγινε μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 7ου αἰώνος π.Χ.

Οἱ "Ελληνες διὰ νὰ ἔξηγήσουν τὸ κοινὸν ὄνομα καὶ τὴν διαίρεσίν των εἰς φυλὰς ἔπλασαν τὸν μῦθον τοῦ "Ελληνος ὡς κοινοῦ προγόνου ὅλων τῶν Ελλήνων. Τοῦ "Ελληνος υἱοὶ ἦσαν ὁ Δῶρος, ὁ Αἴολος καὶ ὁ Ξούθος. Ἐκ τοῦ Ξούθου ἐγεννήθησαν ὁ Ἀχαιός καὶ ὁ Ἰων. Δῶρος, Αἴολος, Ἀχαιός καὶ Ἰων ἦσαν οἱ παλαιοὶ πρόγονοι τῶν Δωριέων, τῶν Αἰολέων, τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Ἰώνων. Οἱ "Ελληνες ὅλους τοὺς ξένους λαοὺς τοὺς ὠνόμασαν βαρβάρους.

ΗΘΙΚΟΙ ΔΕΣΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ. Οἱ "Ελληνες, ὅπως εἴδομεν, ἔμειναν χωρισμένοι εἰς πολλὰς ἀνεξαρτήτους πολιτείας καὶ ποτὲ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀποτελέσουν ἑνιαῖον κράτος. Παρὰ τὴν διαίρεσιν αὐτὴν καὶ τὴν ἔξαπλωσίν των εἰς ἀπομεμακρυσμένας καὶ ποικίλας χώρας εἶχον πλήρη συνείδησιν ὅτι ἀνῆκον εἰς ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος. Ἀδιάσπαστοι ἡθικοὶ δεσμοὶ συνέδεον τοὺς "Ελληνας τόσον στενῶς μεταξύ των, ὡστε ὅλοι ἔθεώρουν τοὺς ἑαυτούς των ὡς μέλη ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους. Τοιοῦτοι δεσμοὶ ἦσαν ἡ κοινὴ καταγωγὴ, ἡ κοινὴ γλῶσσα, ἡ κοινὴ θρησκεία, τὰ κοινὰ ἥθη καὶ ἔθιμα ἢ ὅπως λέγει ὁ Ἡρόδοτος « τὸ ὄμαιμον καὶ τὸ ὄμόγλωσσον καὶ τὰ κοινὰ τῶν θεῶν ἴδρυματα καὶ αἱ θυσίαι καὶ τὰ ὄμότροπα ἥθη ».

‘Ο πνευματικὸς σύνδεσμος τῶν Ἑλλήνων ποτὲ δὲν ἔλειψε καθ’ ὅλον τὸν βίον τοῦ ἔθνους. Εἰς τὴν διατήρησιν του συνετέλεσε πολὺ ἡ θρησκεία μὲ τὰ ἀποτελεσματικὰ μέσα, τὰ ὅποια διέθετε. Τὰ μέσα αὐτὰ ἥσαν τὰ μαντεῖα, αἱ ἀμφικτιονίαι καὶ οἱ πανελλήνιοι ἄγῶνες.

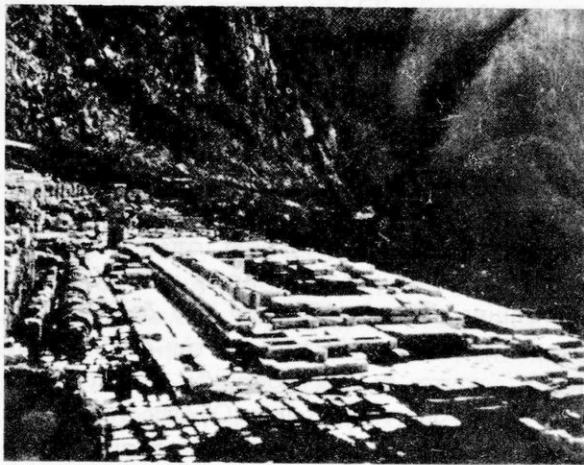
MANTEIA. Οἱ Ἀρχαῖοι Ἑλλῆνες ἐπίστευον ὅτι οἱ θεοὶ μὲ διάφορα σημεῖα προεμήνυον εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν. Τοιαῦτα σημεῖα ἥσαν ἀσυνήθη φυσικὰ φαινόμενα, ὅπως αἱ ἀστραπαί, αἱ βρονταί, οἱ σεισμοί, αἱ ἐκλείψεις τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἥλιου, τὰ ὅποια ἐλέγοντο διοσημίαι. Διὰ τὴν ἔξήγησίν των ὅμως ἔχρειάζετο ἴδιαιτέρα ἱκανότης. Ὡρισμένοι ἀνθρωποί μὲ τὴν εὔνοιαν τῶν θεῶν εἶχον τὴν χάριν νὰ δύνανται ἐκ τῶν διοσημιῶν νὰ κατανοοῦν τὴν θέλησίν των καὶ νὰ προλέγουν τὰ μέλλοντα. Οἱ ἀνθρωποί αὐτοὶ ἐλέγοντο μάντεις. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ σπλαγχνα τῶν θυσιαζομένων ζῷων καὶ ἀπὸ τὴν πτῆσιν τῶν οἰωνῶν δηλ. τῶν σαρκοφάγων ὄρνέων, προσεπάθουν νὰ μάθουν τὴν θείαν θέλησιν. Ἡ μαντικὴ τέχνη εἶχε σπουδαίαν ἐπίδρασιν εἰς τὸν δημόσιον καὶ εἰς τὸν ἴδιωτικὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Κυρίως ὅμως τὴν θέλησιν τῶν θεῶν διὰ τὰ μέλλοντα νὰ συμβοῦν ἐμάνθανον οἱ Ἑλλῆνες εἰς Ἱεροὺς τόπους, ὅπου ἐπίστευον ὅτι παρίσταντο ἀօράτως αὐτοὶ οἱ θεοί. Αὐτοὶ οἱ Ἱεροὶ τόποι ὡνομάζοντο μαντεῖα καὶ συνέρρεον εἰς αὐτὰ ἀνθρωποὶ ἀπὸ διάφορα μέρη διὰ νὰ λάβουν χρησμόν.

MANTEION TΩΝ ΔΕΛΦΩΝ. Μαντεῖα ὑπῆρχον πολλὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀρχαιότερον ἔξ ὅλων ἦτο τὸ μαντεῖον τοῦ Διὸς εἰς τὴν Δωδώνην τῆς Ἡπείρου. Ἀλλὰ τὸ ὀνομαστότερον ἔξ αὐτῶν, τὸ ὅποιον πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἔθνικήν ἐνότητα τῶν Ἑλλήνων ἦτο τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν.

Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἐκείτο εἰς τὰς νοτίους κλιτῦς τοῦ Παρνασσοῦ ἐν μέσῳ ἀποτόμων βράχων καὶ ἦτο ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Ἐκ τῶν βράχων ἀνέβλυζον πηγαὶ δροσεροῦ ὕδατος, μεταξὺ τῶν ὅποιων κυριωτέρα ἦτο ἡ Κασταλία. Ἡ ἱέρεια, ἡ ὅποια ἔλεγε τοὺς χρησμούς, ὡνομάζετο Πυθία. Προηγουμένως ἐλούετο εἰς τὴν Κασταλίαν πηγὴν, κατόπιν ἐμάσα φύλλα δάφνης καὶ στεφανωμένη προσήρχετο εἰς τὸ Ἱερόν.

Ἐκεῖ ἐκάθητο ἐπὶ τρίποδος τοποθετημένου ὑπεράνω χάσματος,

Ἐρείπια τοῦ ναοῦ
τοῦ Ἀπόλλωνος
εἰς Δελφούς.

ἐκ τοῦ ὃποίου ἀνήρχοντο ἀναθυμιάσεις. Αἱ ἀναθυμιάσεις καὶ τὰ φύλλα τῆς δάφνης ἔφερον τὴν Πυθίαν εἰς ἔκστασιν καὶ ἐλεγε λόγους ἀσαφεῖς. Ἐπὸ τοὺς λόγους αὐτούς οἱ παριστάμενοι ἱερεῖς κατήρτιζον τοὺς χρησμούς, οἱ ὅποιοι ἡσαν ἔμμετροι, σύντομοι καὶ συνήθως διφορούμενοι.

Οἱ ἱερεῖς ἡσαν ἄνδρες συνετοί, πεπειραμένοι καὶ εύφυεις. Ἐγνώριζον πολὺ καλὰ τὴν κατάστασιν τῶν ἐλληνικῶν πόλεων καὶ διὰ τῶν χρησμῶν παρεῖχον εἰς τὰς πόλεις, αἱ ὅποιαι προσέφευγον εἰς τὸ μαντεῖον τὰς καταλλήλους συμβουλάς. Διὰ τοῦτο τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἔγινε ταχέως πανελλήνιον καὶ σπουδαῖον κέντρον ἐθνικῆς ἐνότητος τῶν Ἑλλήνων. Ἡ φήμη του ἦτο τεραστία. Ὁχι μόνον "Ἑλληνες ἀλλὰ καὶ ξένοι ἤρχοντο ἀπὸ διάφορα μέρη διὰ νὰ ζητήσουν χρησμόν, ἔφερον δὲ πλουσιώτατα δῶρα. Αἱ δωρεαὶ καὶ τὰ ἀφιερώματα ἡσαν τόσον πολλά, ὥστε οἱ Δελφοὶ ἐστολίσθησαν ταχέως μὲ λαμπρὰ οἰκοδομήματα καὶ καλλιτεχνικοὺς θησαυρούς. Οἱ θησαυροὶ ἡσαν οἰκοδομήματα τῶν διαφόρων πόλεων, τὰ ὅποια ἔκτιζον διὰ νὰ φυλάσσουν ἐντὸς αὐτῶν τὰ ἀφιερώματά των εἰς τὸν θεόν.

ΑΜΦΙΚΤΙΟΝΙΑΙ Εἰς μερικὰ κεντρικὰ Ἱερὰ τῆς Ἑλλάδος προσήρχοντο διὰ νὰ προσφέρουν θυσίας ὅχι μόνον οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, ὅπου εύρισκετο τὸ Ἱερόν, ἀλλὰ καὶ οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ πόλεων, οἱ πε-

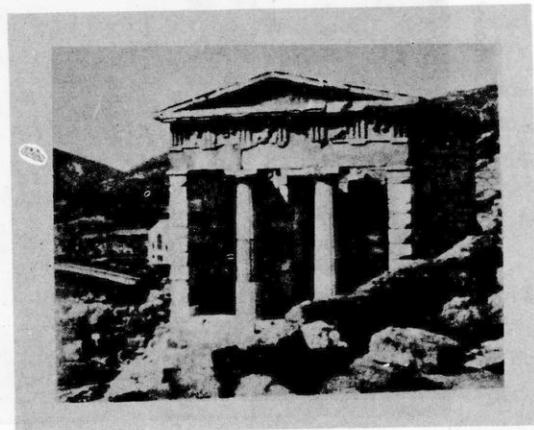
ρίοικοι ἢ ἀμφικτίονες, ὅπως ἔλεγοντο. Διὰ τοῦτο τὴν διοργάνωσιν τῶν κοινῶν ἑορτῶν καὶ τὴν προστασίαν τῶν συμφερόντων τοῦ ἱεροῦ εἶχον ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν γειτονῶν πόλεων. Τοιουτοτρόπως ἐδημιουργήθη μεταξὺ τῶν πόλεων αὐτῶν ἐν εἴδος θρησκευτικοῦ συνδέσμου, ὃ ὅπτοις κατὰ μικρὸν ἔφερε καὶ τὴν πολιτικήν των ἔνωσιν, ὑπὸ μορφῆν σημειρινῆς ὁμοσπονδίας. Ο θρησκευτικὸς αὐτὸς σύνδεσμος ἢ ὁμοσπονδία ὠνομάζετο ἀμφικτιονία καὶ εἶχε κέντρον τὸ Ἱερόν.

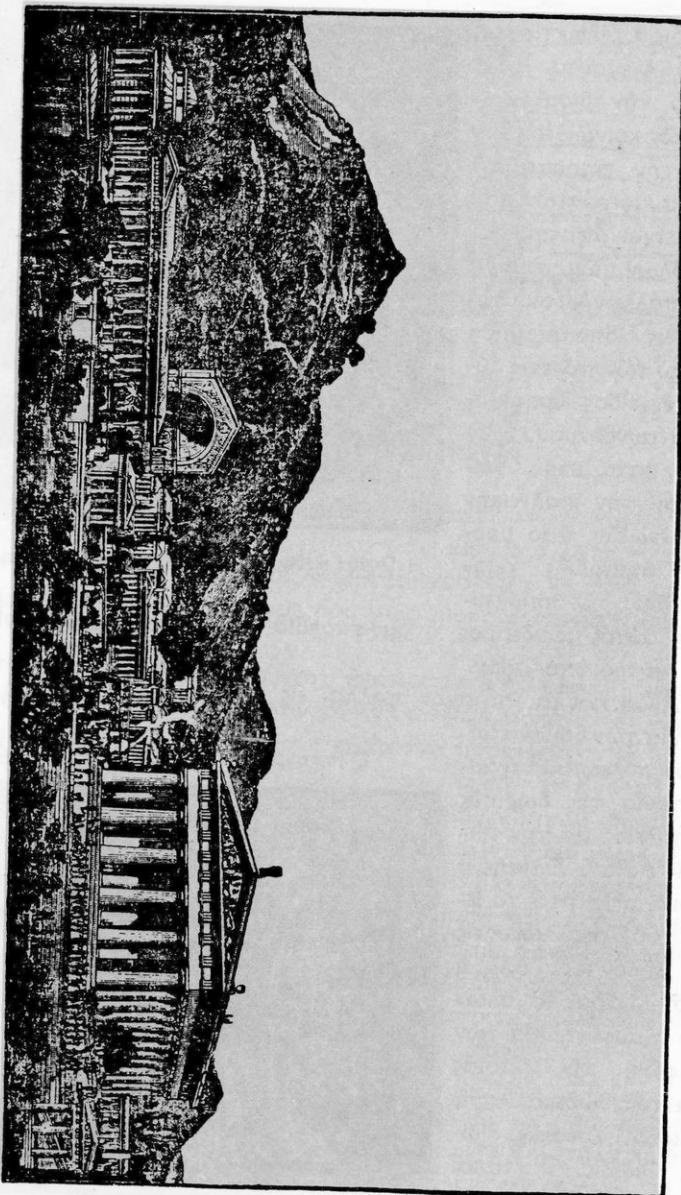
Ἀμφικτιονία ὑπῆρχον πολλαὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως ἡ ἀμφικτιονία τῶν δώδεκα Ἰωνικῶν πόλεων καὶ ἡ ἀμφικτιονία τῆς δωρικῆς ἔξαπόλεως εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἐπίσης ἡ ἀμφικτιονία περὶ τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὴν Δῆλον κ.ἄ. Ἄλλ' ἡ ἐπισημοτέρα ἐξ ὅλων ἦτο ἡ ἀμφικτιονία τῶν Δελφῶν, τῆς δόποιας μετεῖχον δώδεκα λαοί, Βοιωτοί, Δωριεῖς, Ἰωνεῖς, Φωκεῖς, Θεσσαλοί καὶ ἄλλοι, δηλαδὴ τὸ

Ἡ Πυθία καθημένη ἐπὶ τοῦ τρίποδος χρησμοδοτεῖ.

Ο θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς τοὺς Δελφούς.

*Αποψη της Ολυμπίας. (Ανταράστασις).

μεγαλύτερον μέρος τῆς Ἐλλάδος. Τόσον ἡτο τὸ ἀξίωμά της μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ὥστε τὴν δελφικὴν ἀμφικτιονίαν ἐνόσουν, ὅταν ἔκαμνον λόγον περὶ ἀμφικτιονικοῦ συνεδρίου.

Ἐκαστος λαὸς ἔστελλε κατ' ἔτος εἰς τὸ συνέδριον δύο ἀντιπροσώπους ἐκ τῶν ὁποίων δεῖς ἐλέγετο Ἱερομνήμων καὶ δὲ ἔτερος πυλαγόρας. Τὸ ἀμφικτιονικὸν συνέδριον συνήρχετο δύο φοράς τὸ ἔτος, τὸ μὲν ἔαρ εἰς τοὺς Δελφούς, τὸ δὲ φθινόπωρον εἰς τὴν Ἀνθήλην παρὰ τὰς Θερμοπύλας. Εἶχε τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ἱεροῦ τῶν Δελφῶν, διεχειρίζετο τὰ κτήματα καὶ τοὺς θησαυρούς του, διηύθυνε τοὺς πυθικοὺς ἄγῶνας καὶ ἡδύνατο νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον ἐναντίον ἑκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔβλαππον τὴν Ἱερὰν περιουσίαν. Πολλάκις ἐπενέβαινεν ὡς διαιτητὴς καὶ ἐφρόντιζε νὰ λύῃ τὰς ἀναφυομένας διαφορὰς μεταξὺ τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν τὸ συνέδριον. Ἡτο δηλαδὴ τὸ ἀμφικτιονικὸν συνέδριον εἰς τὴν ἐποχήν του ἐν εἰδος Ὁργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

ΟΙ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἐλληνες εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ τελοῦν εἰς διαφόρους πόλεις θρησκευτικὰς πανηγύρεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐλάμβανον μέρος ὅχι μόνον οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἐπανηγύριζον, ἀλλὰ καὶ οἱ περίοικοι. Κατὰ τὰς μεγάλας πανηγύρεις εἰς τὰ πανελλήνια Ἱερὰ συνέρρεον ἐορτασταὶ ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἐλλάδος, διὰ νὰ παρακολουθήσουν ἢ νὰ λά�ουν μέρος εἰς τὰς θρησκευτικὰς τελετάς, νὰ ψάλουν τὰ τραγούδια τῆς ἴδιαιτέρας των πατρίδος, νὰ σύρουν τοὺς χορούς της, νὰ ἀγωνισθοῦν τέλος μὲ τοὺς ἄλλους Ἐλληνας εἰς εὐγενεῖς ἀθλητικοὺς ἄγῶνας.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀθλητικοὺς αὐτοὺς ἄγῶνας εἶλκουν περισσότερον τὴν Ἐλληνικὴν νεότητα, ἀπέκτησαν μεγάλην φήμην καὶ κατέστησαν συντόμως Πανελλήνιοι. Διὰ νὰ ἀγωνισθῇ κανεὶς εἰς αὐτοὺς ἐπτρεπε νὰ είναι Ἐλλην. Οἱ βάρβαροι δὲν εἶχον δικαίωμα συμμετοχῆς. Ἡ νεανικὴ χάρις, τὸ κάλλος, ἡ σωματικὴ δύναμις καὶ ἡ εύφυΐα τῶν Ἐλλήνων ἀγωνιστῶν προεκάλουν τὸν θαυμασμὸν ὅλων.

Οἱ Πανελλήνιοι ἄγῶνες ἦσαν τέσσαρες : 1) τὰ Πύθια, τὰ ὁποῖα ἐτελοῦντο εἰς τοὺς Δελφούς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος κατὰ τετραετίαν, 2) τὰ "Ισθμια, τὰ ὁποῖα ἐτελοῦντο εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος ἀνὰ τριετίαν, 3) τὰ Νέμεα, τὰ ὁποῖα ἐτελοῦντο εἰς τὴν Νεμέαν τῆς Ἀργολίδος πρὸς τιμὴν τοῦ

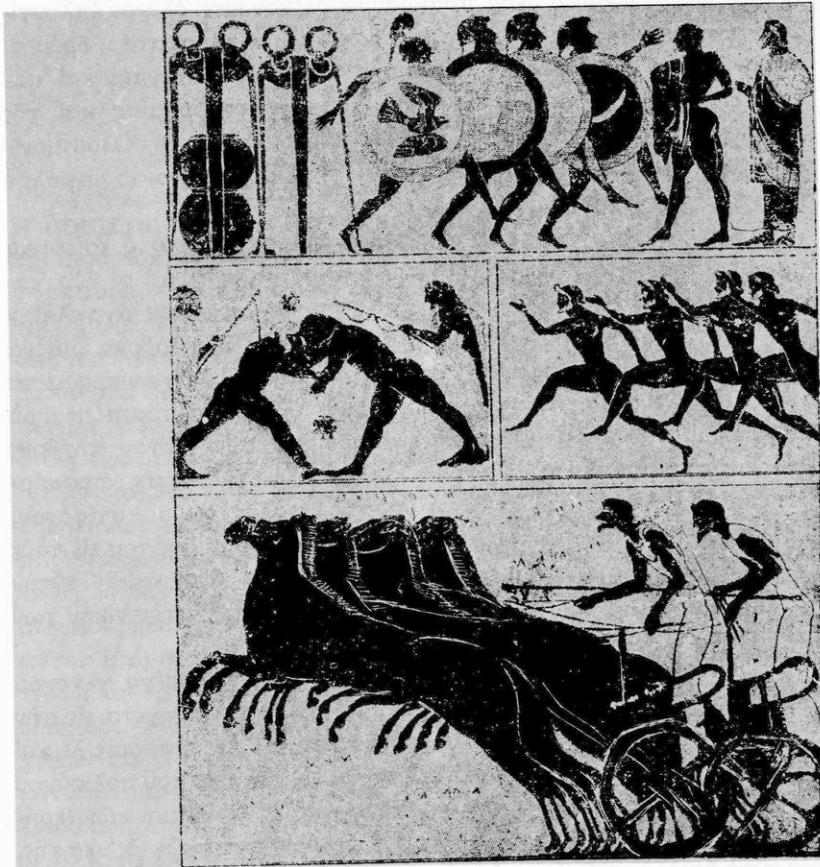
Διός κατά διετίαν καὶ 4) τὰ Ὀλύμπια ἢ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, οἱ ὅποιοι ἐτελοῦντο κατὰ τετραετίαν εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Ὀλυμπίας πρὸς τιμὴν τοῦ Διός.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀγώνων κήρυκες ἐκήρυσσον ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς χώρας τὴν κατάπαυσιν τῶν ἔχθροπραξιῶν, τὴν ἐκεχειρίαν, ὅπως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Οἱ Ἑλληνες ἐγκατέλειπον τὰς ἕριδας καὶ τὰ μίση των καὶ ἐσπευδον εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους τῶν ἀγώνων. Ἐκεῖ ἡσθάνοντο τὴν ἀδελφικὴν συγγένειαν μεταξύ των, ἐθυσίαζον εἰς τοὺς ἴδιους θεούς, ἐστεφάνων τοὺς ἴδιους ἥρωας, ἥκουν τοὺς ποιητάς, τοὺς ἱστορικούς, ἔθαύμαζον τοὺς καλλιτέχνας.

Οἱ ἀγῶνες δὲν ἦσαν χρηματικοί, ἀλλὰ στεφανίται, δηλαδὴ ὡς βραβεῖα ἐδίδοντο εἰς τοὺς νικητὰς ἀπλοὶ στέφανοι, οἱ ὅποιοι ἐσυμβόλιζον τὴν ἡθικὴν σημασίαν τῆς νίκης. Ἐξαιρετικὴ ἡτο ἡ ἐντύπωσις τῶν ξένων ἀπὸ τὰ βραβεῖα αὐτά. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὅποια συνέπεσε μὲ τὴν ἐποχὴν τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων, οἱ Πέρσαι ἐξεπλάγησαν, ὅταν ἐπληροφορήθησαν, ὅτι τὸ βραβεῖον διὰ τὸ ὅποιον διηγωνίζοντο οἱ Ἑλληνες ἡτο ἀπλοὺς κλάδος ἐλαίας. Ἐμειναν ἱστορικοὶ οἱ λόγοι τοὺς ὅποιους ἀπηύθυνε τότε πρὸς τὸν Μαρδόνιον κάποιος ἀπὸ τοὺς Πέρσας ἀξιώματούχους: «Παπαΐ, Μαρδόνιε, ἐπὶ ποίους ἄνδρας ἤγαγες μαχησομένους ἡμᾶς, οἱ οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιοῦνται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς;» (‘Ηρόδοτος').

ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐτελοῦντο ἀνὰ πᾶν τέταρτον ἔτος εἰς τὴν Ὀλυμπίαν πρὸς τιμὴν τοῦ Διός κατὰ μῆνα Ἰούλιον καὶ διήρκουν πέντε ἡμέρας. Ἡ ἰδρυσίς των ἀπεδίδετο εἰς τὸν Ἡρακλέα. Τὰ Ὀλύμπια ἦσαν ἡ ἀρχαιοτέρα καὶ λαμπροτέρα ἀπὸ τὰς πανελλήνιους ἑορτάς.

Ἡ Ὀλυμπία κεῖται εἰς τὴν Ἡλιδα, ἐκεῖ ὅπου ἐνώνονται οἱ ποταμοὶ Ἀλφειός καὶ Κλάδεος μεταξύ κοιλάδος καὶ καταφύτων λόφων. Εἰς τὸν χῶρον τῆς Ὀλυμπίας, ὁ ὅποιος ἐλέγετο Ἀλτις, ὑψοῦτο μαρμάρινος ὁ μεγαλοπρεπῆς ναὸς τοῦ Διός, ἐντὸς τοῦ ὅποίου ὑπῆρχε τὸ κολοσσιαῖον χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ θεοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἔργον τοῦ Φειδίου. Ἡ Ἀλτις εἶχε γεμίσει ἀπὸ ναούς, ἥρωας καὶ ἀγάλματα, διότι κάθε πόλις ἐφιλοτιμήθη νὰ ἰδρύσῃ ἐκεῖ κάτι τὸ ἴδιαίτερον. Βορειοανατολικῶς τῆς Ἀλτεως ἡτο τὸ στάδιον,

Σκηναί ἀπὸ τοὺς Ὀλυμπιακούς ἀγῶνας.

ὅπου ἐτελοῦντο οἱ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες.

Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν οἱ ἱερεῖς ἔθυσίαζον εἰς τοὺς θεοὺς καὶ οἱ Ἑλλανοδίκαι, δηλαδὴ οἱ κριταὶ τῶν ἀγώνων, οἱ όποιοι ἤσαν Ἡλεῖοι, ὥρκίζοντο ὅτι θὰ εἶναι δίκαιοι καὶ ἀμερόληπτοι εἰς τὸ ἔργον των. Τέλος οἱ ἀγωνισταὶ ἔδιδον ἐνόρκως τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ἔγυ- μνάσθησαν συμφώνως πρὸς τὸν νόμον καὶ ὅτι θὰ ἀγωνισθοῦν τιμίως καὶ χωρὶς δόλον.

Αἱ ἐπόμεναι τρεῖς ἡμέραι διετίθεντο εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀγω-

νισμάτων. Τὸ ἀγωνιστικὸν πρόγραμμα ὀλίγον κατ’ ὀλίγον ἐπλουτίζετο καὶ περιέλαβεν ὅλων τῶν εἰδῶν τὰ ἀγωνίσματα : δρόμον, πάλην, ἄλμα, δισκοβολίαν, ἀκόντισιν, πυγμαχίαν, πυγμὴν καὶ πάλην. Θεαματικὰ ἡσαν τὰ ἀγωνίσματα τῆς ἵπποδρομίας καὶ τῆς τεθρίππου ἀρματοδρομίας. 'Ο ἀγών ἦτο σκληρός. Οἱ Ὀλυμπιονῖκαι ἔχειροκροτοῦντο ἐνθουσιωδῶς καὶ οἱ ἕδοι ἤσθάνοντο μεγάλην τιμὴν διὰ τὴν νίκην των.

Κατὰ τὴν πέμπτην καὶ τελευταίαν ἡμέραν ἐγίνετο ἡ ἀπονομὴ τῶν βραβείων. Παῖς ἀμφιθαλῆς, τοῦ ὁποίου δηλαδὴ καὶ οἱ δύο γονεῖς εύρισκοντο ἐν ζωῇ, ἔκοπτεν ἀπὸ τὴν παλαιοτάτην ἀγριελαίαν τῆς ἱερᾶς "Ἀλτεως, τὸν κότινον, ὅπως ἐλέγετο, 17 κλάδους, διὰ νὰ κατασκευασθοῦν οἱ στέφανοι τῶν νικητῶν εἰς τὰ 17 ἀγωνίσματα τὰ ὅποια ἐβραβεύοντο. Οἱ στέφανοι ἐτοποθετοῦντο ἐπὶ τραπέζης πρὸ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διός. 'Ο κήρυξ ἐνώπιον τοῦ συνηγμένου πλήθους ἔξεφώνει τὸ δνομά καὶ τὴν πατρίδα τοῦ νικητοῦ. 'Ο νικητής προσήρχετο καὶ οἱ Ἑλλανοδίκαι ἐπέθετον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τὸν στέφανον, ἀνέγραφον δὲ τὸ δνομά του καὶ τὸ δνομά τῆς πατρίδος του εἰς τοὺς ἐπισήμους καταλόγους. Τοῦτο ἀπετέλει μεγίστην δόξαν καὶ δι' αὐτὸν καὶ διὰ τὴν πατρίδα του. Οἱ Ὀλυμπιονῖκαι ἔωρταζον τὴν νίκην των μὲ θυσίας καὶ ἐπινίκια συμπόσια.

'Η ἐπιστροφὴ τοῦ νικητοῦ εἰς τὴν πατρίδα ἦτο μέγα γεγονός. 'Ἐν μέσῳ τῶν ἐπευφημιῶν τῶν συμπολιτῶν του εἰσήρχετο εἰς τὴν πόλιν ἐν πομπῇ ἐπάνω εἰς ἄρμα, τὸ ὅποιον ἔσυρον τέσσαρες λευκοὶ ἵπποι καὶ κατέθετε τὸν στέφανον τῆς νίκης εἰς τὸν ναὸν τοῦ πολιούχου θεοῦ. Μερικαὶ πόλεις κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ὀλυμπιονικῶν ἐκρήμνιζον μέρος τοῦ τείχους διὰ νὰ εἰσέλθῃ θριαμβευτικῶς ὁ νικητής. Μὲ αὐτὸν ἤθελον νὰ δείξουν ὅτι ἡ πόλις, ἡ ὁποία ἔχει τοιούτους ἀθλητάς, δὲν χρειάζεται τείχη. Καθ' ὅλον του τὸν βίον ὁ Ὀλυμπιονίκης ἐθεωρεῖτο πρόσωπον ἱερόν, ἔτρέφετο ἀπὸ τὸ δημόσιον, ἦτο ἀπηλλαγμένος παντὸς φόρου καὶ εἶχε τιμητικὴν θέσιν κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ εἰς τὸ θέατρον. Εἰς τὴν Σπάρτην εἶχε καὶ τιμητικὴν θέσιν κατὰ τὴν μάχην πλησίον τοῦ βασιλέως ὡς ὑπασπιστής του.

'Η ὀλυμπιακὴ τετραετία ὠνομάζετο Ὀλυμπίας. Οἱ "Ἐλληνες εἶχον τὰς Ὀλυμπιάδας ὡς βάσιν διὰ τὸν ὑπολογισμὸν κοινῆς χρονολογίας. Αἱ Ὀλυμπιάδες ἥρχιζον ἀπὸ τὸ 776 π.Χ., διότι ἀπὸ τότε ἥρχισαν νὰ καταγράφωνται τὰ ὄνόματα τῶν Ὀλυμπιονικῶν.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ

Η ΠΟΙΗΣΙΣ. ΤΟ ΗΡΩΙΚΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ ΕΠΟΣ. Τὸ εἶδος τῆς ποιήσεως, τὸ ὅποιον ἔξυμνησε τοὺς ἡρωας βασιλεῖς καὶ ἐκαλλιεργήθη εἰς τὰς αὐλάς των, είναι τὸ ἡρωικὸν ἔπος. Κορυφαῖος ἀντιπρόσωπος τοῦ ἡρωικοῦ ἔπους ὑπῆρξεν ὁ "Ομηρος. Αἱ μακραὶ εἰς στίχους διηγήσεις του ἔτερπον τοὺς ἀκροατάς, οἱ ὅποιοι ἐπίστευον εἰς τοὺς παλαιοὺς μύθους καὶ ηὔχαριστοῦντο νὰ ἀκούουν τὰ κατορθώματα καὶ τὰς περιπετείας τῶν προγόνων τῶν βασιλέων των. Μέτρον τοῦ ἡρωικοῦ ἔπους είναι τὸ δακτυλικὸν ἔξαμετρον.

"Ἐνα αἰῶνα μετὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ ἡρωικοῦ ἔπους ἀνεπτύχθη εἰς τὴν κυρίως Ἐλλάδα, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Βοιωτίαν, νέον εἶδος ἐπικῆς ποιήσεως μὲ χαρακτῆρα διδακτικόν, τὸ ὅποιον ὠνομάσθη διδακτικὸν ἔπος. Ἡ βασιλεία εἶχε καταλυθῆ καὶ τὴν ἔξουσίαν εἶχον εἰς χεῖράς των οἱ γαιοκτήμονες εύγενεῖς, οἱ ὅποιοι ἐπίεζον τὸν λαόν. Εἰς τὴν σκληρὰν αὐτὴν ἐποχὴν ἔγεννηθη τὸ διδακτικὸν ἔπος. Ἔργον του δὲν είναι νὰ τέρψῃ καὶ νὰ συγκινήσῃ, ὅπως τὸ ἡρωικόν, ἀλλὰ νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους. Τὴν τεχνικήν του τελειότητα ὀφείλει εἰς τὸν δεύτερον μεγάλον ποιητὴν τῆς Ἐλλάδος, τὸν Ἡσίοδον. Ὁ Ἡσίοδος ἔγεννήθη κατὰ τὰ μέσα τοῦ 8ου αἰῶνος π.Χ. εἰς τὴν Ἀσκραν τῆς Βοιωτίας, ὅπου μετώκησεν ὁ πατήρ του ἐκ τῆς Κύμης τῆς Αἰολίδος.

Εἰς τὸ ἔνα ἐκ τῶν ποιημάτων του, τὴν «Θεογονίαν», ὁ Ἡσίοδος διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους πῶς ἔγινεν ὁ κόσμος καὶ πῶς ἔγεννήθησαν οἱ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου. Εἰς τὸ ἄλλο ποίημά του μὲ τὸν τίτλον «Ἔργα καὶ Ἡμέραι» ὁ ποιητὴς συμβουλεύει τὸν ἀδελφόν του νὰ ζῇ ἐντίμως διὰ τῆς ἐργασίας, τῆς ὅποιας τὴν ἀξίαν ἔχουμενη.

‘Ο Ἡσίοδος λέγει ὅτι ἡ ἐποχὴ του είναι ὁ σιδηροῦς αἰών, κατὰ τὸν ὅποιον ἡ Αἰδώς καὶ ἡ Νέμεσις ἀπέπτησαν ἐκ τῶν ἀνθρώπων εἰς τοὺς θεούς. Γλῶσσα καὶ μέτρον τοῦ διδακτικοῦ ἔπους είναι τὰ ἴδια μὲ τοῦ ἡρωικοῦ.

Η ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

‘Απὸ τὰ μέσα τοῦ 8ου αἰῶνος π.Χ. συνέβησαν

*Αρπα και λύρα.

εις την κυρίως Ἑλλάδα καθώς και εις τὰς πόλεις και τὰς νήσους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μεγάλαι πολιτικαὶ και κοινωνικαὶ μεταβολαῖ. Ἡ βασιλεία ἔξελιπε σχεδὸν παντοῦ, τὴν δὲ ἀρχὴν ἔλαβον εἰς χεῖράς των οἱ εὐγενεῖς. Σφοδροὶ ἀγῶνες ἐπηκολούθησαν μεταξὺ τῶν εὐγενῶν και τοῦ λαοῦ, ὁ δποιος μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας και τῆς ναυτιλίας εἶχεν εὐπορήσει και ἤθελε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν διοίκησιν.

Εις τὴν νέαν κοινωνικὴν και πολιτικὴν κατάστασιν ἀναπτύσσεται τὸ αἰσθημα τῆς προσωπικότητος και ἡ προσοχὴ τῶν Ἑλλήνων στρέφεται εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ παρόντος και εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ἐχρειάζετο νέα ποίησις διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὰ αἰσθήματα, τὰ πάθη και τὰς σκέψεις τῶν πολιτῶν, ποίησις προσωπική, ἡ δποια ὀνομάσθη λυρική, ἀπὸ τὸ κυριώτερον τῶν συνοδευόντων αὐτὴν μουσικῶν ὀργάνων, τὴν λύραν. Ὁ 7ος και ὁ 6ος αἰώνι εἶναι ἐποχὴ τῆς λυρικῆς ποιήσεως. Ἡ λυρικὴ ποίησις ἔνεκα τοῦ διαφόρου χαρακτῆρος τῶν Ἑλληνικῶν φύλων ἀπὸ τὰ δποια ἐκαλλιεργήθη, ἔλαβε διαφόρους μορφάς. Τὰ κυριώτερα εἶδη τῆς λυρικῆς ποιήσεως εἶναι ἡ ἐλεγεία, ὁ ἴαμβος, ἡ ὠδὴ και ἡ χορικὴ ποίησις. Ἔκαστον ἐκ τῶν εἰδῶν τούτων ἔχει ίδιαίτερα μέτρα και συστήματα μετρικά, ἡ δὲ μουσικὴ συνδέεται μὲ αὐτὰ στενῶς.

ΕΛΕΓΕΙΑ - ΙΑΜΒΟΣ - ΩΔΗ

124

‘Ἡ ἐλεγεία κατ’ ἀρχὰς ἦτο ἄσμα θρηνῶδες,

συνοδευόμενον ύπό αύλοι, ἔπειτα δὲ ἐλαφε ποικίλον περιεχόμενον καὶ ἑκφρασιν. Ἀνεπτύχθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τοὺς Ἰωνας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατὰ τὰς μεγάλας πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς μεταβολάς, αἱ ὅποιαι ἥρχισαν ἀπὸ τὸν 8ον π.Χ. αἰῶνα. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα κατὰ τὰς πολιτικὰς μεταβολὰς ἔγινε χρῆσις τοῦ εἶδους αὐτοῦ τῆς λυρικῆς ποίησεως.

Ο ἐλεγειακὸς ποιητής ἑκφράζει ιδίας σκέψεις καὶ αἰσθήματα λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὰς περιπτείας τοῦ δημοσίου ἢ τοῦ ἴδιωτικοῦ βίου. Ἐπειδὴ εἰς τὴν ποίησίν του ἀφθονοῦν αἱ γνῶμαι καὶ τὰ ἀποφθέγματα, διὰ τοῦτο ἡ ἐλεγειακὴ ποίησις λέγεται καὶ γνωμική.

Η ἐλεγεία είναι ποίημα σύντομον. Ἀποτελεῖται ἀπὸ δίστιχα, τὰ ὅποια ἐπαναλαμβάνονται μέχρι τέλους τοῦ ποιήματος καὶ φέρουν τὸν τύπον μικρᾶς στροφῆς. Ο πρῶτος στίχος τοῦ διστίχου είναι δακτυλικὸν ἑξάμετρον καὶ ὁ δεύτερος δακτυλικὸν πεντάμετρον. Ἔνεκα τῆς ἐπικῆς γλώσσης καὶ τοῦ μέτρου ἡ ἐλεγειακὴ ποίησις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἔπους εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν. Ἀπὸ τὴν ἐλεγείαν ἀργότερον ἀνεπτύχθη τὸ ἐπίγραμμα. Ἀναλόγως τῆς ὑπόθεσεως ἡ ἐλεγεία ἦτο πολεμική, πολιτική, ἥθική κ.λπ. Πολεμικὰς ἐλεγείας ἐποίησαν ὁ Καλλίνος ὁ Ἐφέσιος περὶ τὸ 650 π.Χ. καὶ ὁ γνωστὸς εἰς ἡμᾶς ποιητὴς Τυρταῖος κατὰ τὸν δεύτερον Μεσοτηνιακὸν πόλεμον. Ο ποιητὴς Μίμωνερμος ὁ Κολοφώνιος μὲ ἐλεγείας ἔψαλλε τοὺς πόθους του καὶ τὰς ἀπολαύσεις τῆς νεότητος. Πολιτικὰς ἐλεγείας ἐποίησαν ὁ περίφημος νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν Σόλων καὶ ὁ Θεογνις ὁ Μεγαρεύς (540 - 470 π.Χ.), φανατικὸς ἀριστοκράτικός.

Ο ιάμβος είναι σατιρικὴ ποίησις διὰ τῆς ὅποιας σκώπιτονται τὰ ἐλαττώματα καὶ αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων μὲ σκοπὸν τὴν ἥθικήν των βελτίωσιν. Ἐνίστε ἡ ποίησις αὐτὴ ἔχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῶν ποιητῶν πρὸς ἐκδίκησιν κατὰ τῶν προσωπικῶν των ἔχθρων. Περίφημος ιάμβογράφος ὑπῆρχεν ὁ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος (725 - 650 π.Χ.). Συνέθεσεν ιάμβους μὲ τοὺς ὅποιους ἔξεδικήθη τοὺς ἔχθρούς του καὶ τοὺς ἔφερεν εἰς ἀπόγνωσιν. Πολλοὶ νεώτεροι ποιηταὶ ἐμιμήθησαν τὸν Ἀρχίλοχον, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ ρωμαῖος ποιητὴς Ὁράτιος.

Τὴν τελείαν μορφὴν τῆς λυρικῆς ποίησεως χαρακτηρίζει ἡ θερμὴ ἐκδήλωσις τῶν ἀτομικῶν τοῦ ποιητοῦ συγκινήσεων, χαρᾶς, λύπης, ἀγάπης, μίσους, φιλίας. Η ποίησις αὐτὴ είναι προσωπική, τὴν ἐκαλ-

Αλκαῖος καὶ Σαπφώ.

λιέργησαν δὲ οἱ Αἰολεῖς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ πρὸ πάντων οἱ Λέσβιοι. Οὐσιῶδες στοιχείον της εἶναι ἡ μουσική, μορφὴ δὲ ποιητικὴ ὡδή, πρωρισμένη νὰ φάλλεται. Γλώσσα τῆς ωδῆς εἶναι ἡ αἰολικὴ διάλεκτος, ὁ δὲ ρυθμός γοργὸς καὶ ζωηρός. Ἐπιφανέστεροι ἐκ τῶν ποιητῶν τῆς κατηγορίας αὐτῆς εἶναι ὁ Ἀλκαῖος, ἡ Σαπφώ καὶ ὁ Ἀνακρέων. Οἱ Ἀλκαῖος περὶ τὸ 600 π.Χ. ἐγεννήθη εἰς τὴν Μυτιλήνην καὶ ἀνῆκεν εἰς ἀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν. Τὰ πολιτικοῦ περιεχομένου ποιήματά του ὠνόμασαν στασιωτικά.

Οὐλίγον νεωτέρα τοῦ Ἀλκαίου εἶναι ἡ Σαπφώ ἀπὸ τὴν Ἐρεσσὸν τῆς Λέσβου. Τὰ ποιήματά της ἔχουν τόσην συναισθηματικότητα, χάριν καὶ περιπάθειαν, ὃσην οὐδενὸς ἄλλου ποιητοῦ. Η Σαπφώ ἦτο μεγάλη ποιήτρια. Ἐθαυμάσθη καὶ ἐτιμήθη εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ὀνομασθεῖσα δεκάτη Μοῦσα, Λεσβία ἀηδῶν καὶ ἀδελφὴ τῶν Χαρίτων.

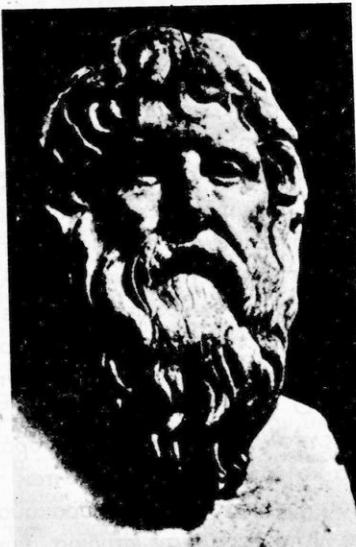
Οἱ Ἀνακρέων ὁ Τήιος (περὶ τὸ 560 π.Χ.) ὑμνησε τὴν νεότητα, τὸν οἶνον, τὴν χαρὰν τοῦ συμποσίου καὶ γενικῶς τὴν καλὴν ζωήν.

Σ 87

ΤΟ ΧΟΡΙΚΟΝ ΑΣΜΑ. Χορικὸν ἄσμα λέγεται, τὸ ἄσμα τὸ ἀδόμενον ὑπὸ χοροῦ. Θέμα ἔχει τὴν πανηγυρικὴν ἔξυμνησιν τῶν θεῶν, τῶν ἡρώων, τῶν ἔξοχῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν νικητῶν εἰς ἀγῶνας καὶ πανηγύρεις. Δέν ἐκφράζει, ὅπως ἡ κυρίως λυρικὴ ποίησις, τὰ πάθη καὶ τὰ συναισθήματα ἐνὸς προσώπου, ἀλλὰ διερμηνεύει τὰς ἴδεας καὶ τὰ συναισθήματα τοῦ πλήθους. Τὸν χορὸν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἄσματος συνώδευεν ὁ αὐλός, ὁ ὄποιος εἶχε γίνει δημοφιλῆς ἀπὸ τὰς διονυσιακὰς ἑορτάς. 'Ο χαρακτήρ τοῦ χορικοῦ ἄσματος εἴναι μεγαλοπρεπέστερος ἀπὸ τὰ ἄλλα εἴδη τῆς λυρικῆς ποιήσεως. Ποιητικὴ μορφὴ καὶ ἐδῶ εἴναι ἡ ὥδη, ἀλλ' αἱ στροφαὶ τῆς εἴναι μεγάλαι καὶ τεχνικαί, ἄδονται δὲ ὑπὸ χοροῦ, ὁ ὄποιος δρχεῖται συνήθως περὶ βωμὸν μὲν μέτρα καὶ ρυθμοὺς ποικιλωτάτους.

'Η χορικὴ ποίησις ἐκαλλιεργήθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τοὺς Δωριεῖς καὶ κατόπιν διεδόθη, λόγω τοῦ γενικοῦ χαρακτῆρός της, καὶ εἰς τοὺς ἄλλους "Ελληνας. Διάλεκτον ἔχει τὴν δωρικὴν μὲν πολλοὺς ἐπικούς καὶ αἰολικοὺς τύπους. Αἱ ὥδαι τῆς ἔχουν διάφορα δύνοματα ἔνεκα τοῦ ποικίλου περιεχομένου των, παιᾶνες, ὕμνοι, προσόδια, παρθένια, ἐγκώμια, ἐπινίκια, ἐπιθαλάμια, σκόλια καὶ διθύραμβοι. 'Ο παιάν ἦτο ὕμνος πρὸς τὸν 'Απόλλωνα θριαμβευτικὸς διὰ τὴν νίκην, ἐψάλλετο δὲ εἰς ἑορτὰς καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων. Εἰς τὴν χορικὴν ποίησιν διεκρίθησαν ὁ Ἀλκμάν, ὁ Στησίχορος, ὁ Ἀρίων, ὁ Σιμωνίδης ὁ Κεῖος καὶ ὁ ἐπισημότερος ὄλων, ὁ Πίνδαρος.

'Ο Ἀλκμάν (630 π.Χ.) ἀπὸ τὰς Σάρδεις τῆς Λυδίας ἔζησεν εἰς τὴν Σπάρτην. Τὰ χορικά του συνωδεύοντο ἀπὸ αὐλὸν καὶ εἶχον μεγάλην διάδοσιν. "Εγραψε ποικίλα ποιήματα, ὕμνους, παιᾶνας κ.λπ. 'Ο Στησίχορος ὁ Ἰμεραῖος (ἀπὸ τὴν Ιμέραν τῆς Σικελίας)

'Ο Ανακρέων.

ήκμασε κατά τάς ἀρχὰς τοῦ βου αἰῶνος π.Χ. Μὲ τὴν γόνιμον καὶ τολμηρὰν φαντασίαν του ἀνύψωσε τὴν φόδην εἰς περίτεχνον εἶδος προσθέσας εἰς τὴν στροφὴν καὶ ἀντιστροφὴν, τὴν ἐπωδόν. Ὅτιος τούς χορούς του, τοὺς ὅποιούς ὁ ἴδιος ἤσκει καὶ οἱ ὅποιοι ἔγιναν ἀγαπητοί, ὡνομάσθη Στησίχορος.

Ο Ἄριων ὁ Μηθυμναῖος (ἀπὸ τὴν Μήθυμναν τῆς Λέσβου) εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ διθυράμβου, χορικοῦ ἄσματος ἀφιερωμένου εἰς τὸν Διόνυσον. Ἦκμασε κατά τάς ἀρχὰς τοῦ βου αἰῶνος π.Χ. καὶ εἶχε στενὴν σχέσιν μὲ τὴν αὐλὴν τοῦ τυράννου τῆς Κορίνθου Περιάνδρου, εἰς τὴν ὅποιαν ἔζησε τὸν περισσότερον χρόνον τῆς ζωῆς του. Ἐκ τοῦ διθυράμβου προῆλθεν ἡ τραγῳδία, περὶ τῆς ὅποιας θὰ γίνη λόγος εἰς τὴν ἐπομένην περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς ιστορίας.

Ο Σιμωνίδης ὁ Κεῖος (556 - 468 π.Χ.) διέμεινεν εἰς τὰς αὐλὰς πολλῶν φιλομούσων τυράννων ὅχι μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδον ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Σικελίαν, ὅπως τοῦ Θήρωνος εἰς τὸν Ἀκράγαντα καὶ τοῦ Ἱέρωνος εἰς τὰς Συρακούσας, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ἐγραψε μὲ πολλὴν ἐπιτυχίαν ἐπινίκια, ὑμνους, παιᾶνας, θρήνους, διθυράμβους, σκόλια καὶ ἐπιγράμματα εἰς τοὺς πεσόντας κατά τὰς μάχας τῶν Περσικῶν πολέμων.

Ο Πίνδαρος (515 - 446 π.Χ.) εἶναι ὁ μέγιστος τῶν Ἑλλήνων λυρικῶν ποιητῶν. Ἡτο Θηβαῖος ἀπὸ εὔπορον καὶ εὐγενῆ οἰκογένειαν. Ἐγραψεν ἐπινικίους ὡδάς, αἱ ὅποιαι καὶ διεσώθησαν. Εἰς αὐτὰς ἔξυμενει τοὺς νικητὰς τῶν τεσσάρων πανελλήνων ἀγώνων μὲ πυκνότητα ἰδεῶν καὶ μεγίστην ποιητικήν ἔξαρσιν. Διὰ τοῦ Πινδάρου ἡ λυρικὴ χορικὴ ποίησις ἔφθασεν εἰς τὴν μεγίστην της ἀκμῆν.

Ο ΠΙΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ. Οἱ "Ἑλλήνες κατ' ἀρχὰς ἐκαλλιέργησαν τὸν ποιητικὸν λόγον. Τὸ ἴδιον συμβαίνει μὲ ὅλους τοὺς λαοὺς εἰς τὴν νηπιακὴν ἥλικιαν των, κατὰ τὴν ὅποιαν παρουσιάζει μεγάλην δύναμιν ἡ φαντασία. "Οταν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου προήχθη εἰς τοὺς "Ἑλληνας ἡ κρίσις, ἐστρεψαν περισσότερον τὴν προσοχὴν των εἰς τὰς πρακτικὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς, τὰς ὅποιας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔξυπηρετήσῃ ἡ ποίησις. Τότε ἀρχίζει νὰ διαμορφώνεται ὁ πεζὸς λόγος.

"Οπως εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ποιήσεως, οὕτω καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πεζοῦ λόγου προηγήθησαν οἱ Ἰωνεῖς. Τὰ πρῶτα ἔργα δη-

λαδή τοῦ πεζοῦ λόγου ἐγράφησαν εἰς τὴν Ἰωνικὴν διάλεκτον. Αὐτή ἔγινε κατὰ τὸν δον αἰῶνα π.Χ. γλῶσσα κοινή, ἡ ὅποια ἀνεγιγνώσκετο καὶ ἐγράφετο ἀπὸ ὅλους τοὺς "Ἐλληνας. Διὰ τῆς Ἰωνικῆς διαλέκτου, τῆς πρώτης κοινῆς γλώσσης τῶν Ἐλλήνων, μετεδόθησαν αἱ γνώσεις, τὰς ὅποιας ἤρχισε νὰ ἀποκτᾷ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα.

ΟΙ ΛΟΓΟΓΡΑΦΟΙ. ΕΚΑΤΑΙΟΣ Ο ΜΙΛΗΣΙΟΣ. Τὸ ἔργον τῆς ἐλληνικῆς ιστοριογραφίας πρὸ τῆς ἐμφανίσεως της εἰς πεζὸν λόγον τὸ ἔξεπλήρωνεν ἡ ἐπικὴ ποίησις μὲ τὰς μυθώδεις καὶ φανταστικὰς διηγήσεις. Μὲ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ πεζοῦ λόγου ἀνεφάνη καὶ τὸ πρῶτον ιστορικὸν ὄλικόν, δηλαδὴ ἐπιγραφαὶ διάφοροι, ἀναγραφαὶ τοῦ γένους καὶ τῶν πράξεων τῶν διαφόρων ἀρχόντων, ἀναγραφὴ τῶν ὀνομάτων τῶν νικητῶν εἰς τοὺς πανελληνίους ἀγῶνας, συνθῆκαι, νόμοι καὶ ἄλλαι δημόσιαι πράξεις. Τὴν πρώτην αὐτὴν ιστορικὴν ὥλην ἤρχισαν νὰ ἐρευνοῦν ἀπὸ τὸν δον αἰῶνα π.Χ. οἱ "Ιωνες πρὸς συγγραφὴν διαφόρων γεγονότων. Τὸ ὄλικὸν ὅμως αὐτὸ τὸ ἐπλούτισαν μὲ προφορικὰς παραδόσεις καὶ μὲ ἴδικάς των παρατηρήσεις καὶ σκέψεις.

Τοὺς πρώτους ιστορικοὺς ὀνόμασαν λογογράφους, διότι τὴν ιστορικὴν διήγησιν ἐκάλεσαν λόγον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἐπικὰς ἀφηγήσεις. Οἱ λογογράφοι ἀπέβλεπον κυρίως πρὸς τέρψιν τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν ἔχωριζον τὸ θαυμαστὸν ἀπὸ τὸ φυσικόν, τὸ μυθῶδες ἀπὸ τὸ πραγματικόν, τὸ ψεudὲς ἀπ' τὸ ἀληθές. Τὸ κριτικὸν πνεῦμα τῶν δὲν εἶχεν ἀναπτυχθῆ ἀρκετά. Ἐπέρασε πολὺς καιρὸς διὰ νὰ φανῇ ὁ πρῶτος πραγματικὸς ιστορικός, ὁ Ἡρόδοτος. Τὰ ἔργα τῶν λογογράφων ἦσαν πλήρη λέξεων καὶ φράσεων ποιητικῶν καὶ διὰ τοῦτο ἀποτελοῦν μετάβασιν ἀπὸ τὸν ποιητικὸν λόγον εἰς τὸν πεζὸν. Οἱ λογογράφοι ἦσαν "Ιωνες, ἔζησαν μετὰ τὸν 600 π.Χ. καὶ ἔγραψαν γενεαλογίας, κτίσεις πόλεων καὶ περιγραφὰς τῆς γῆς.

'Επισημότερος ἐκ τῶν λογογράφων ἦτο ὁ "Ἐκαταῖος ὁ Μιλήσιος (545 - 475 π.Χ.). Ἐτοξίδευσε πολὺ καὶ εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην πείραν. Ἐγράψε δύο μεγάλα ἔργα, τὰς «Γενεαλογίας» καὶ τὴν «Γῆς περίοδον», δηλαδὴ περιήγησιν τῆς γῆς. Εἰς τὰς «Γενεαλογίας» ἀφηγεῖτο, ἀπὸ τοῦ Δευκαλίωνος καὶ ἐντεῦθεν, τὴν ιστορίαν τῶν μεγάλων μυθολογικῶν οἰκογενειῶν, πρὸς τὰς ὅποιας συνέδεον οἱ "Ἐλληνες τὸ ἀπώτερον παρελθόν των. Ἡ «Γῆς περίοδος» περιλαμβάνει ὅ,τι εἶδε καὶ ἔμαθε ἀπὸ τὰς πολλὰς χώρας, τὰς ὅποιας

περιηγήθη. Μὲ τὸ ἔργον του αὐτὸ ὁ Ἐκαταῖος ἔγινεν ὁ πατήρ τῆς Ἑλληνικῆς γεωγραφίας.

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ. Οἱ Ἑλληνες ἀπὸ τὴν παλαιοτάτην ἀκόμη ἐποχὴν ἐζήτησαν νὰ ἔξηγήσουν τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου. Μὲ τὴν ζωηρὰν καὶ δροσερὰν φαντασίαν των ἔπλασαν περὶ αὐτοῦ θελκτικωτάτους μύθους. "Οταν ὅμως προώδευσαν πνευματικῶς, δὲν ἤρκοῦντο πλέον εἰς τὰς περὶ κόσμου ἑρμηνείας τῶν μύθων.

Πρῶτοι οἱ Ἑλληνες τῶν Ἰωνικῶν πόλεων προσεπάθησαν νὰ εὕρουν λογικὴν ἔξήγησιν τῶν φυσικῶν φαινομένων. Οἱ τοιοῦτοι ἐλέγοντο φιλόσοφοι καὶ ἐπειδὴ ἡ σχολοῦντο μὲ τὴν ἔρευναν τῆς φύσεως ὠνομάσθησαν φυσικοὶ φιλόσοφοι. Τῶν φιλοσόφων τούτων διεκρίθησαν τρεῖς σχολαὶ ἡ Ἰωνική, ἡ Πυθαγόρειος καὶ ἡ Ἐλεατική. Τῆς Ἰωνικῆς σχολῆς ιδρυτὴς ὑπῆρξεν ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος. Τρεῖς Μιλήσιοι φιλόσοφοι ἔγιναν ὀνομαστοί, ὁ Θαλῆς, ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Ἀναξιμένης. Ἐκ τούτων ὁ Θαλῆς (624 - 548 π.Χ.) ὡς ἀρχικὴν οὐσίαν τῶν ὄντων ἐθεώρει τὸ ὕδωρ, ὁ Ἀναξίμανδρος (616 - 545 π.Χ.), ὁ ὅποιος εἶχε γνώσεις ἀστρονομικὰς καὶ γεωμετρικάς παρεδέχετο ως ἀρχὴν τοῦ κόσμου τὸ ἄπειρον καὶ ὁ Ἀναξιμένης (585 - 528 π.Χ.) τὸν ἀέρα. Εἰς τὴν Ἰωνικὴν σχολὴν ἀνήκε καὶ ὁ Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος (544 - 484 π.Χ.), ὁ ὅποιος ἐπίστευεν ὅτι τὸ πῦρ εἶναι ἡ μόνη ἀρχικὴ αἴτια τῶν ὄντων. Τὰς σκέψεις του διετύπωσεν εἰς σύντομα καὶ δυσκολονόγτα ἀποφθέγματα καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθη σκοτεινὸς φιλόσοφος. « Πάντα ρεῖ, πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει » εἶπεν ὁ Ἡράκλειτος, ἐπειδὴ ἔβλεπεν ὅτι εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου τίποτε δὲν εἶναι μόνιμον καὶ σταθερόν.

Ἡ Πυθαγόρειος σχολή, ἡ ὅποια ιδρύθη εἰς τὸν Κρότωνα τῆς Κάτω Ἰταλίας ἀπὸ τὸν Σάμιον Πυθαγόραν προσεπάθει νὰ ἀποδείξῃ ως ἀρχὴν τοῦ κόσμου τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ἀρμονίαν.

Τὴν Ἐλεατικὴν σχολὴν ιδρυσεν εἰς τὴν Ἐλέαν τῆς Κάτω Ἰταλίας ὁ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος (570 - 480 π.Χ.), ὁ ὅποιος ἐπίστευεν ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ἐν ὃν αἰώνιον καὶ ἀμετάβλητον καὶ αὐτὸ εἶναι ὁ θεός (πανθεϊσμός). Μαθητής του ὑπῆρξεν ὁ Παρμενίδης ὁ Ἐλεάτης (540 - 470 π.Χ.), ὁ ἐπισημότερος τῶν Ἐλεατῶν. Κατ' αὐτὸν μόνον ἡ νόησις μᾶς παρέχει τὴν ἀλήθειαν, ἐνῷ αἱ αἰσθήσεις εἶναι πηγὴ πάσης πλάνης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ. Ἡ πορεία τὴν ὅποιαν ἡκολούθησε τὸ ἔλληνικὸν πνεῦμα ἀπὸ τὰς πρώτας του ἐκδηλώσεις παρουσιάζει μεγαλειώδη ἔξελιξιν πρὸς τὰ ἄνω.

Κατ’ ἀρχὰς μὲ τὴν ἐπικήν ποίησιν ἔξυμνησε τὰς ἀνδραγαθίας τῶν πολεμιστῶν καὶ τὰς περιπτείας τῶν θαλασσοπόρων ἢ διετύπωσε χρησίμους διὰ τὸν βίον συμβουλάς. Κατόπιν ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ποιητικὴν διατύπωσιν τῶν πόθων καὶ τῶν συναισθημάτων του. Συνέθεσεν ὑμνους διὰ νὰ ἔξαρῃ τὰ μεγάλα πολεμικὰ γεγονότα καὶ ὃδάς διὰ νὰ τιμήσῃ τοὺς νικητὰς τῶν πανελλήνιων ἀγώνων.

Ἄφοι ἔχρησιμοποιήσε τὴν ποίησιν διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸ ὥραῖον ἀνεξήτησε τὴν ἀλήθειαν περὶ τοῦ κόσμου τὴν ὅποιαν ἤρχισε νὰ διατυπώνῃ εἰς πεζὸν λόγον.

Τοιουτοτρόπως τὸ ἔλληνικὸν πνεῦμα μὲ τὴν ἀσύγκριτον δημιουργικότητά του ἔκαμε τὴν ‘Ἐλλάδα’ κατὰ τὸ τέλος τοῦ βου αἰῶνος π.Χ. νὰ κατέχῃ τὸ ἀνώτερον ἐπίπεδον τοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ ὅλους τοὺς συγχρόνους λαούς.

Ο Ἡράκλειτος.

ΑΚΜΗ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΗΔΙΚΟΙ ή ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ. Οι Πέρσαι ἀπετέλουν ἔνα ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους ἀνατολικούς λαούς. Ἡσαν ἵνδοευρωπαῖοι, ὅπως εἶδομεν, μὲ προηγμένον πολιτισμόν. Οι Πέρσαι δὲν ἐπίεζον τοὺς διαφόρους λαούς τοῦ ἀπεράντου κράτους των. Ἡσαν μάλιστα ἀνεκτικοὶ ἀπέναντί των καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὰς θρησκευτικάς των ἀντιλήψεις.

Ἡ θρησκεία τῶν Περσῶν εἶναι θρησκεία ἡθική. Βαθεῖα εἶναι ἡ πίστις των εἰς τὸν ἀγαθὸν θεόν, τὸν Ἀχουρα Μάσδα, τὸν θεὸν τοῦ φωτός. Ἡ πίστις ἐβοήθησε τοὺς βασιλεῖς των εἰς τὸν ἀγῶνα των ἐναντίον τοῦ ψεύδους. Ἡ περσικὴ θρησκεία ἐτέθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους. Οι Πέρσαι δὲν ἐθεοποίησαν τοὺς βασιλεῖς των, ὅπως συνέβη μὲ τοὺς Αιγυπτίους καὶ τοὺς Βαβυλωνίους.

Ἡ ἀλήθεια ἀποτελεῖ τὸν κύριον σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς τῶν Περσῶν. Ὁ Ἡρόδοτος λέγει τὰ ἔξῆς : « Οἱ Πέρσαι μορφώνουν τὰ τέκνα των ἀπὸ τὸν πέμπτον ἔτος μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ, τὰ διδάσκουν δὲ τρία πράγματα μόνον : νὰ ἴππεύουν, νὰ τοξεύουν καὶ νὰ λέγουν τὴν ἀλήθειαν... Ὡς τὸ αἰσχρότερον πρᾶγμα θεωροῦν τὸ ψεῦδος, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον τὸ νὰ ὄφείλῃ κανεὶς χρέος. Καὶ τοῦτο διὰ πολλούς καὶ διαφόρους λόγους, πρὸ πάντων ὅμως, ὅπως λέγουν, διότι κατ' ἀνάγκην ἔκεινος, ποὺ ὄφείλει, συμβαίνει νὰ λέγῃ καὶ κάπιο ψέμα ».

Ἐπίσης ἔργα ἀνωτέρου πολιτισμοῦ εἶναι τὸ εὔρυ ὁδικὸν δίκτυον, τὸ ὅπιον ἥρχιζεν ἀπὸ τὰς Σάρδεις καὶ ἔφθανεν ἔως τὰ Σοῦσα, καθὼς καὶ τὸ ἀποκεντρωτικὸν σύστημα τῆς διοικήσεως τοῦ Δαρείου. Ἐξ ἄλλου τὰ σωζόμενα ἀρχιτεκτονικά μνημεῖα μὲ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν μεγαλοπρέπειάν των εἶναι οἱ καλύτεροι μάρτυρες τοῦ περσικοῦ πολιτισμοῦ.

Ο πολιτισμὸς ὅμως τῶν Περσῶν καθὼς καὶ τῶν ἄλλων ἀνατολι-

κῶν λαῶν δὲν ἡδυνήθη νὰ ἐπιζήσῃ καὶ ἔξελιπε μᾶζι μὲ τὸν κόσμον, ὁ ὄποιος τὸν ἐδημιούργησε. Τοῦτο συνέβη, διότι τὰ κράτη των πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν παρέμειναν στάσιμα. Διετήρησαν μέχρι τέλους τὸ ἀπολυταρχικὸν πολίτευμα καὶ τὴν ίδιαν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν. Οἱ Πέρσαι καὶ οἱ ἄλλοι ἀνατολικοὶ λαοὶ δὲν εἶχον ἀποκτήσει συνείδησιν τῆς ἀξίας των καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἑθνικῆς ἐλευθερίας.

Διάφοροι τῶν Περσῶν καὶ ὄλων τῶν ἀνατολικῶν λαῶν ἦσαν οἱ "Ἐλληνες". Οἱ ἐλεύθεροι πολιτικοὶ των βίος καὶ αἱ πλούσιαι φυσικαὶ ἀρεταὶ των ἐνέπνευσαν εἰς αὐτοὺς ὑψηλὸν καὶ γενναῖον φρόνημα. "Ο, τι κυρίως τοὺς ἀπητσόλει ἦτο ἡ διατήρησις τῆς ἐλευθερίας των καὶ ἡ βελτίωσις τοῦ πνευματικοῦ καὶ ψυχικοῦ των κόσμου. Διὰ τοῦτο ὁ πολιτισμός, τὸν ὄποιον ἀνέπτυξαν, εἶναι αἰώνιος καὶ πανανθρώπινος.

Τὸ μέγα καὶ ἀπέραντον περσικὸν κράτος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 5ου αἰῶνος π.Χ. ἐπεχείρησε νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα. Τότε οἱ "Ἐλληνες" εὔρεθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ διεξαγάγουν ἀγῶνα φοβερὸν καὶ ἀνισον ἐναντίον τῶν Περσῶν. Παρὰ τὴν ἀνισότητα τοῦ ἀγῶνος ἡ νίκη των ὑπῆρξε περιφανής. Οἱ Πέρσαι ἀπὸ τὸ συντριπτικὸν κτύπημα τῶν Ἐλλήνων οὐδέποτε κατόπιν κατώρθωσαν νὰ συνέλθουν.

Τὴν μεγαλειώδη αὐτὴν καὶ τιτανικὴν πάλην Ἐλλήνων καὶ Περσῶν θὰ παρακολουθήσωμεν εἰς τὰ ἐπόμενα.

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΣΩΝ 'Αφ' ὅτου τὸ περσικὸν κράτος ἐξηπλώθη μέχρι τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ασίας, αἱ βλέψεις τῶν Περσῶν βασιλέων ἐστράφησαν πρὸς τὴν Μεσόγειον. Εἶχον τὴν γνώμην ὅτι, διὰ νὰ εἶναι ἀσφαλές τὸ ἀπέραντον κράτος των, ἔπρεπε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης, ἡ ὃποια περιέβρεχε τὰ δυτικὰ παράλια τῆς αὐτοκρατορίας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς τὴν Μεσόγειον ἐκυριάρχουν οἱ "Ἐλληνες". Ήτο ἀνάγκη ἐπομένως ὁ μικρὸς ἀλλὰ δραστήριος αὐτὸς λαὸς νὰ ἔξαφανισθῇ ἢ νὰ συγχωνευθῇ μὲ τοὺς ἄλλους λαούς, οἱ ὄποιοι ἀπήρτιζον τὴν ἴσχυρὰν περσικὴν αὐτοκρατορίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἐκινητοποίησαν ὅλας τὰς ὑλικὰς των δυνάμεις, τὰς ὃποιας οἱ "Ἐλληνες" ἀντιμετώπισαν μὲ ἀνεπαρκῆ πολεμικὴν προπαρασκευήν, ἀλλὰ μὲ ψυχὴν καὶ φρόνημα ἀκατάβλητον.

Μὲ τοὺς Μηδικοὺς ἢ Περσικοὺς πολέμους ἀρχίζει ἡ λαμπροτέρα

περίοδος τῆς ἔθνικῆς μας ιστορίας. Οἱ μεγάλοι πρόγονοί μας μὲ τὸν ἀπαράμιλλον ἡρωισμόν των ἐσωσαν τότε τὴν Ἑλλάδα καὶ δὴ τὴν Εύρώπην ἀπὸ τὴν ὑποδούλωσιν εἰς τοὺς Ἀστάτας. Διὰ τοῦτο τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἀποτελοῦν σπουδαιότατον σταθμὸν εἰς τὴν ιστορίαν διοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 6ου π.Χ. ΑΙΩΝΟΣ. Ο ΔΑΡΕΙΟΣ.

‘Ο Δαρεῖος Α’ ὑπῆρξεν δὲ ὁ ὅργανωτής τοῦ ἀπεράντου περσικοῦ κράτους, τὸ δόποιον ἀπὸ τὰ σύνορα τῶν Ἰνδιῶν ἔφθανε μέχρι τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου. Διήρεσεν αὐτὸν εἰς εἴκοσι διοικητικὰς περιφερείας, τὰς σατραπείας, καὶ εἰς ἑκάστην διώρισε διοικητήν, τὸν σατράπην, μὲ μεγάλα δικαιώματα. Ἐφήρμοσε δηλαδὴ σύστημα διοικήσεως, τὸ δόποιον σήμερον λέγομεν ἀποκεντρωτικόν. ‘Ο σατράπης ἀπέστελλε τοὺς εἰσπραττομένους φόρους εἰς τὰ Σοῦσα καὶ εἶχε πάντοτε ἔτοιμον στρατὸν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ βασιλέως. ‘Ο περσικὸς στόλος ἀπετελεῖτο ἀπὸ φοινικικά, αἴγυπτιακὰ καὶ πλοια τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐπιθεωρηταὶ περιοδεύοντες εἰς τὰς σατραπείας ἀνέφερον εἰς τὸν βασιλέα περὶ τῆς διοικήσεως τῶν σατραπῶν. Τοιουτοτρόπως δὲ Πέρσης μονάρχης εἶχε πάντοτε ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς καταστάσεως τοῦ κράτους του.

Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συγκοινωνίας κατεσκεύασεν δόδούς, αἱ δόποιαι συνέδεον τὴν πρωτεύουσαν Σοῦσα μὲ τὰς σατραπείας, εἰς ὡρισμένας δὲ ἀποστάσεις ὑπῆρχον καταλύματα, οἱ λεγόμενοι σταθμοί. Εἰς αὐτοὺς ἔμενον πάντοτε ὑπάλληλοι τοῦ κράτους, εἶδος ταχυδρόμων, οἱ δόποιοι μετέδιδον τὰς διαταγὰς τοῦ βασιλέως.

Ἐξ ἀλλού διὰ νὰ διευκολύνῃ τὸ ἐμπόριον ἔκοψε χρυσᾶ καὶ ἀργυ-

Δαρεῖος Α’. (‘Απὸ περσικὸν ἀνάγλυφον).

ρᾶ νομίσματα. Μεγάλην κυκλοφορίαν καὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων εἶχον οἱ δαρεικοί, χρυσᾶ νομίσματα μὲ τὴν προτομὴν τοῦ Δαρείου.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Δαρείου ἡ Περσίς ἦτο ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἰσχυροτέρα δύναμις. Δι’ αὐτὸν οἱ Ἑλληνες ὧνόμασαν τὸν Δαρεῖον «μέγαν βασιλέα», ἔξηκολούθησαν δὲ νὰ ὀνομάζουν τοιουτορόπως ὅλους τοὺς μετ’ αὐτὸν Πέρσας βασιλεῖς.

ΑΙ ΙΩΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΑΣ. Αἱ ιωνικαὶ καὶ πόλεις, καθὼς εἴδομεν, μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Λυδίας ὑπὸ τοῦ Κύρου ἔγιναν καὶ αὗται ὑπῆκοοι τῶν Περσῶν. Αἱ ἐπισημότεραι μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν ἡ Φώκαια, ἡ Ἐφέσος, ἡ Μίλητος καὶ ἡ Σμύρνη.

Οἱ Ἑλληνες τῶν ιωνικῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι τότε ἤκμαζον, ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν τοῦ Κροίσου εἶχον αὐτονομίαν. Μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῶν εἰς τοὺς Πέρσας ἔχασαν τὴν αὐτονομίαν καὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ ζοῦν σύμφωνα μὲ τοὺς περσικοὺς νόμους. Ὁ Δαρεῖος διώρισεν εἰς τὰς ιωνικὰς πόλεις ἐμπίστους του Ἑλληνας ὡς διοικητὰς μὲ ἀπόλυτον ἔξουσίαν, οἱ ὁποῖοι ἐλέγοντο τύραννοι. Οὗτοι ἐφρόντιζον νὰ ἐκτελοῦν πιστῶς τὰς ἐντολάς του. Αἱ ιωνικαὶ πόλεις ἔφερον βαρέως τὸν περσικὸν ζυγὸν καὶ ἐζήτουν εὔκαιρίαν νὰ τὸν ἀποτινάξουν.

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΔΑΡΕΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΚΥΘΩΝ. Ὁ Δαρεῖος ἐπεχείρησε νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ ἀπέραντον κράτος του μὲ νέας κατακτήσεις. Κατὰ τὸ ἔτος 514 π.Χ. ἐξεστράτευσε μὲ μεγάλας δυνάμεις ἐναν-

Πέρσαι πολεμισταί. (Παράστασις ἐπὶ βερνικωμένων πλίνθων εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Σούσων).

τίον τῶν Σκυθῶν, οἱ ὁποῖοι ἔζων πέραν τοῦ Δουνάβεως εἰς τὴν σημειρινὴν νότιον Ρωσίαν. Ὁ στόλος του ἀποτελούμενος ἀπὸ Ἰωνικὰ καὶ νησιωτικὰ σκάφη ἐπλευσενεὶς τὸν Δούναβιν διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ γέφυραν. Ἐπὶ τοῦ στόλου ἐπέβαινον οἱ τύραννοι τῶν Ἰωνικῶν πόλεων μὲ τοὺς ὁποίους συνεστράτευσεν ἀναγκαστικῶς καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς θρακικῆς χερσονήσου Ἀθηναῖος Μιλτιάδης.

514 π.Χ.

‘Ο Δαρεῖος διῆλθε διὰ τῆς Θράκης, καθυπέταξε τὰς θρακικὰς φυλὰς καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν Δούναβιν, ὅπου εὗρεν ἐτοίμην τὴν γέφυραν καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Σκυθίαν. Κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις του ὄμως ἐναντίον τῶν Σκυθῶν ἡναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ ἀτάκτως. Τοῦτο ἐπληροφορήθησαν οἱ ‘Ἐλληνες οἱ φυλάσσοντες τὴν γέφυραν εἰς τὸν Δούναβιν καὶ τότε ὁ Μιλτιάδης προέτρεψε νὰ τὴν διαλύσουν. Τοιουτότροπως θὰ ἐπετύγχανον τὴν πλήρη καταστροφὴν τοῦ Δαρείου, ἀλλ’ ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου Ἰστιαῖος ἀντέδρασε καὶ ἡ γέφυρα διετηρήθη.

‘Η ἐκστρατεία τοῦ Δαρείου κατὰ τῶν Σκυθῶν ἀπέτυχε καὶ ὁ ἴδιος καταδιωκόμενος ἀπὸ τοὺς Σκύθας διέβη τὴν γέφυραν καὶ διὰ τῆς Θράκης ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀσίαν. Η Θράκη ὄμως, οἱ Ἐλληνικαὶ ἀποικίαι τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ ‘Ἐλλησπόντου καθὼς καὶ ἡ Μακεδονία ἔγιναν φόρου ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Πέρσας.

50 58

Η ΙΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ. ‘Ο Ἰστιαῖος εἶχεν ἀποκτήσει τὴν εὔνοιαν τοῦ Δαρείου, ἀλλὰ κατόπιν ἐθεωρήθη ἐπικίνδυνος ἔνεκα τῆς μεγάλης δυνάμεως του καὶ ὁ Δαρεῖος τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὰ Σοῦσα διὰ νὰ τὸν ἔχῃ δῆθεν σύμβουλόν του. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν του ἐκυβέρνα τὴν Μίλητον ὁ γαμβρός του Ἀρισταγόρας ὡς ἐπίτροπος αὐτοῦ.

‘Ο Ἀρισταγόρας παρακινηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰστιαίου ἐπεισε πάς Ἰωνικὰς πόλεις νὰ ἐπαναστατήσουν. Κατὰ συμβουλήν του ἔξεδίωξαν

τοὺς τυράννους καὶ ἥρχισαν νὰ ἐτοιμάζουν στρατόν. Συγχρόνως ἐσκέφθη νὰ ζητήσῃ βοήθειαν ἀπὸ τὴν Ἐλλάδα. Κατ’ ἀρχὰς ἥλθεν εἰς τὴν

Σπάρτην, ἀλλ’ οἱ διστακτικοὶ Σπαρτιᾶται ἥρνήθησαν τὴν ζητουμένην συνδρομήν. Τότε ὁ Ἀρισταγόρας ἐστράφη πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Αύτοὶ ὡς ὁμόφυλοι τῶν Ἰώνων καὶ ὡς φίλοι καὶ ὑπερασπισταὶ τῆς ἐλευθερίας ἔστειλαν 20 πλοῖα μὲ ὄλιγον στρατόν. Εἰς αὐτὰ προσέθε-

136

σαν άλλα 5 οι Ἐρετριεῖς. Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ἐρετριεῖς ἥλθον εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ὅπου ἡνώθησαν μὲ τοὺς ἐπαναστάτας.

Οἱ μαζὶ ἔβαδισαν κατὰ τῶν Σάρδεων, πρωτευούσης τῆς σατραπείας, καὶ τὰς ἐκυρίευσαν εὔκόλως. Ἡ ἀκρόπολις ὅμως ἀντέστη. Ἐνῷ οἱ ἐπαναστάται ἐποιόρκουν τὴν ἀκρόπολιν αἰφνιδίᾳ πυρκαϊά κατέκαυσε τὴν πόλιν. Οἱ Ἐλληνες ἡναγκάσθησαν νὰ ἀποχωρήσουν. Κατὰ τὴν ἀποχώρησίν των ἐνικήθησαν πλησίον τῆς Ἐφέσου ἀπὸ τοὺς Πέρσας. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ἐρετριεῖς ἐγκατέλειψαν τοὺς Ἰωνας, οἱ διοῖοι ἔξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα μόνοι.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἐπανάστασις εἶχεν ἐπεκταθῆ μέχρι τοῦ Βυζαντίου. Οἱ Πέρσαι ἔλαβον δραστήρια μέτρα καὶ ὁ Περσικὸς στόλος κατέστρεψε τὸν ιωνικὸν παρὰ τὴν νῆσον Λάδην, πλησίον τῆς Μιλήτου. Μετ' ὀλίγον οἱ Πέρσαι ἐκύριευσαν καὶ ἔκαυσαν τὴν Μιλήτον. Ἡ λύπη

τῶν Ἀθηναίων διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ιωνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Μιλήτου ὑπῆρξε μεγάλη. "Οταν ἀργότερον ἐπαίχθη εἰς τὸ θέατρον τὸ δρᾶμα τοῦ ποιητοῦ Φρυνίχου «Μιλήτου ἄλωσις», ἡ συγκίνησίς των ὑπῆρξε τόση, ὡστε «εἰς δάκρυα ἐπεσε τὸ θέατρον», κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, «καὶ ἐζημίωσαν Φρύνιχον χιλίαις δραχμαῖς ὡς ἀναμνήσαντα οἰκεῖα κακά».

Ἡ ιωνικὴ ἐπανάστασις εἶχε θλιβερὸν τέλος. Κατέστρεψε τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἔγινεν ἀφορμὴ τῶν περσικῶν πολέμων.

Ο ΑΜΥΝΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

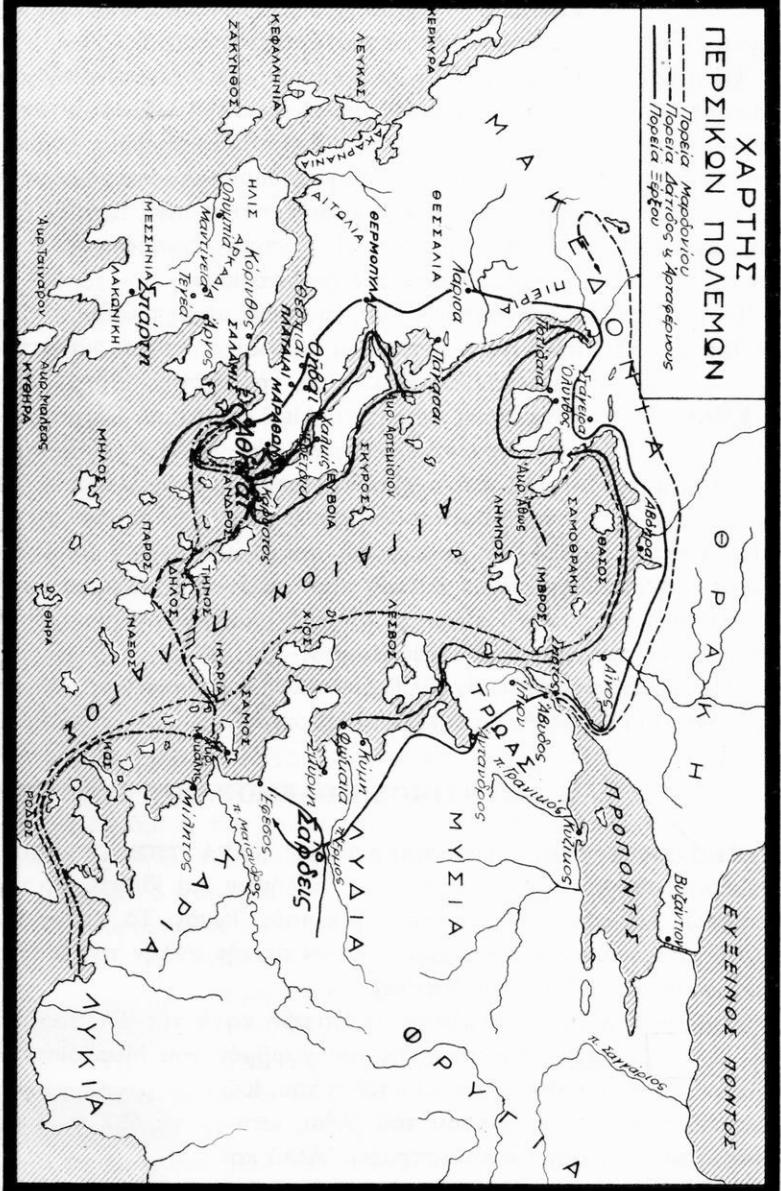
ΑΤΥΧΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΔΟΝΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.
Ο Δαρεῖος ὡργίσθη πολὺ κατὰ τῶν Ἐλλήνων καὶ ιδιαιτέρως τῶν Ἀθηναίων διὰ τὴν βοήθειάν των πρὸς τοὺς Ἰωνας. Τὸ πάθος του αὐτὸ διήγειρε συνεχῶς καὶ ὁ εὐρισκόμενος εἰς τὴν αὐλήν του ἐκπτωτος τύραννος τῶν Ἀθηνῶν Ἰππίας.

Ο Δαρεῖος λοιπὸν ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ἐλλάδος καὶ τὸ **492 π.Χ.** ἔστειλεν ἐναντίον της τὸν γαμβρόν του Μαρδόνιον μὲ ισχυρὸν στρατὸν καὶ στόλον. Ο στόλος του, ἐνῷ ἔπλεε πλησίον τῆς χερσονήσου τοῦ Ἀθω, κατελήφθη ἀπὸ τρικυμίαν καὶ κατεστράφη. Ἄλλὰ καὶ ὁ στρατός του ἐδοκιμάσθη πολὺ εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὅπου εἶχε σοβα-

492 π.Χ.

ΧΑΡΤΗΣ ΠΕΡΣΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ

— — — Πορεία Μαρδονίου
— - - Πορεία Δατσος υ Κροατεύου
— / — Πορεία Σφρέου

ρὰς ἀπωλείας. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Μαρδόνιος ἡναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἄπρακτος.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ. ΜΑΡΑΘΩΝ. Ὁ Δαρεῖος ἐπέμεινεν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν σχεδίων του νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ διέταξε νὰ ἐτοιμασθῇ νέος στρατὸς καὶ στόλος. Τὸν στρατὸν αὐτὸν συνήθροισε καὶ ἐπεβίβασε εἰς 600 πολεμικὰ πλοῖα καὶ πολλὰ φορτηγὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 490 π.Χ.

Ἀρχιγούς τῆς ἐκστρατείας διώρισε τὸν Δᾶτιν καὶ τὸν Ἀρταφέρην. Αὐτοὶ ἡκολούθησαν διαφορετικὴν ὁδὸν ἀπὸ τὸν Μαρδόνιον. Ἐπλευσαν διὰ τοῦ Αιγαίου πελάγους καὶ τῶν Ἑλληνικῶν νήσων καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Εὔβοιαν, ὅπου ἐκυρίευσαν καὶ κατέστρεψαν τὴν Ἐρέτριαν. Ὕστερον ἐπλευσαν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα κατὰ συμβουλὴν τοῦ γέροντος Ἰππίου, τὸν ὄποιον εἶχον μαζί των ὡς σύμβουλον.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἦτοι μάσθησαν νὰ τοὺς ἀποκρούσουν. Ἐστειλαν ἀμέσως εἰς τὴν Σπάρτην τὸν ταχυδρόμον Φειδιππίδην διὰ νὰ ζητήσῃ βοήθειαν. Ὁ Φειδιππίδης ὡμίλησεν εἰς τοὺς ἐφόρους μὲ πνεῦμα πανελήνιον: «Λακεδαιμόνιοι, εἴπεν, οἱ Ἀθηναῖοι σᾶς παρακαλοῦν νὰ τοὺς βοηθήσετε καὶ νὰ μὴ ἀδιαφόρήσετε νὰ ὑποδουλωθῇ ἀπὸ ἄνδρας βαρύβαρους ἀρχαιοτάτη ἐλληνι-

Ἐλλην ὄπλιτης.

κτή πόλις» ('Ηρόδοτος). Οι Σπαρτιάται εἶραδυνα διὰ θρησκευτικούς λόγους νὰ κινητοποιήθουν. Ἀπὸ τοὺς ἄλλους "Ελληνας μόνον οἱ Πλαταιεῖς ἔστειλαν αὐθορμήτως ὅλην τὴν δύναμιν τῶν ἐκ 1.000 ὁπλιτῶν.

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ *Αθηναῖοι καὶ Πλαταιεῖς ἐν ὅλῳ 10.000 παρετάχθησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα ἀπέναντι τῶν Περσῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν δέκα στρατηγῶν μεταξὺ τῶν ὅποιών ὑπερεῖχεν ὁ Μιλτιάδης. Ἐπρεπε νὰ ἐπιτεθοῦν τὸ ταχύτερον, εἴπεν ὁ Μιλτιάδης εἰς τὸ πολεμικὸν συμβούλιον καὶ τὴν γνώμην του αὐτὴν κατώρθωσε ταχέως νὰ τὴν ἐπιβάλῃ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.*

Κατὰ πρότασιν τοῦ Ἀριστείδου, ἐνὸς ἐκ τῶν 10 στρατηγῶν, ὅλοι ἀνεγνώρισαν ως ἀρχιστράτηγον τὸν Μιλτιάδην. Ὁ Μιλτιάδης ἐφήρμοσε τὸ ἔξῆς στρατηγικὸν σχέδιον. Εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τιμῆς ἔνεκα παρέταξε τοὺς Πλαταιεῖς. Διὰ νὰ ἔξισώσῃ τὸ μῆκος τῆς παρατάξεώς του πρὸς τὸ ἔχθρικὸν μέτωπον εἰς μὲν τὸ κέντρον ἐτοποθέτησεν ὀλίγους ἄνδρας, ἀντιθέτως δὲ ἐπύκνωσε τὰς πτέρυγας.

"Οταν ἔδόθη τὸ σύνθημα οἱ Ἀθηναῖοι ὥρμησαν μὲ τόσον ἐνθουσιασμόν, ὡστε οἱ Πέρσαι τοὺς ἐνόμισαν τρελλούς. Ἡ σύγκρουσις ὑπῆρξε φοβερά. Οἱ Ἀθηναῖοι διέσπασαν τὰς τάξεις τῶν Περσῶν καὶ

490 π.Χ.

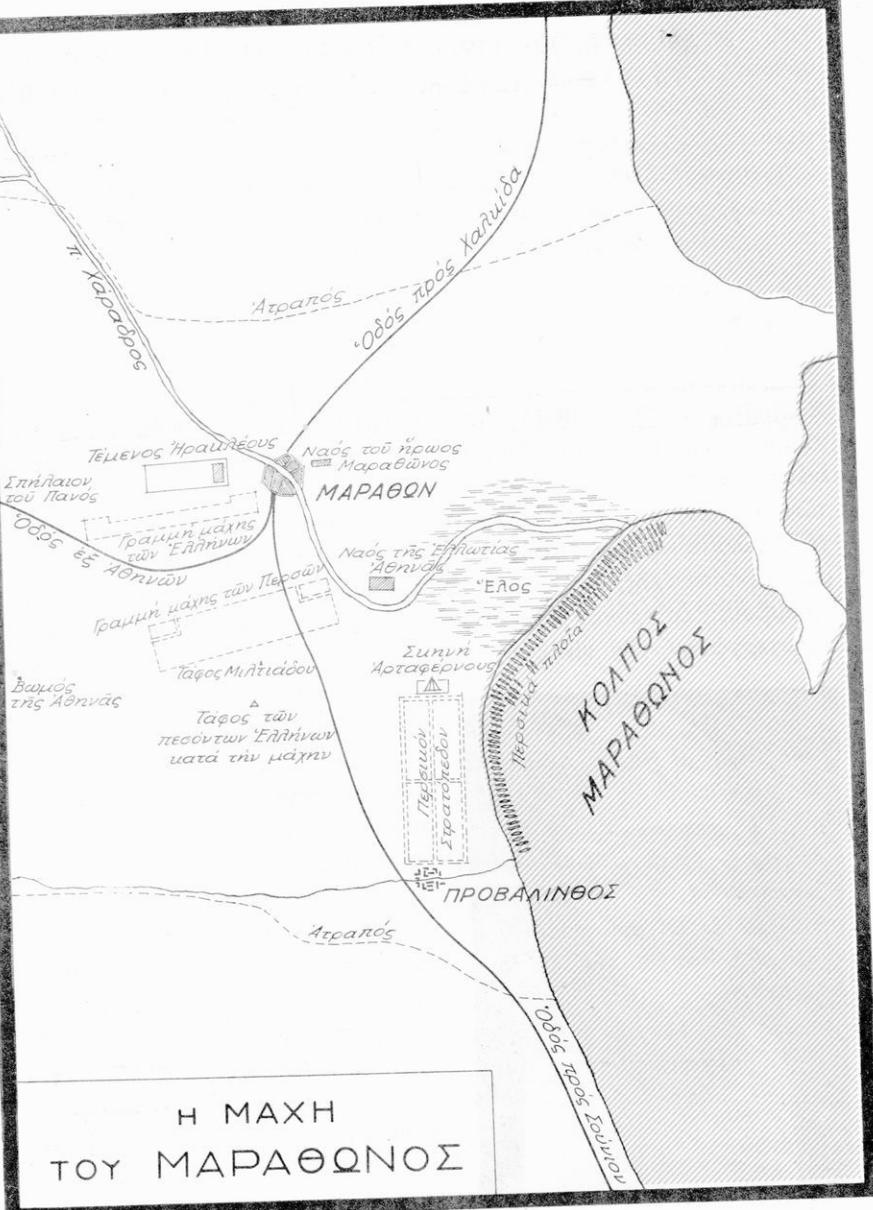
τοὺς κατεδίωξαν μέχρι τῶν πλοίων, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν νὰ ἐπιβιβασθοῦν. Ἐπέτυχον μόνον νὰ κυριεύσουν 7 πλοῖα.

Ἀπὸ τοὺς Πέρσας 6.400 ἔπεσαν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Ἀθηναῖοι δὲ ἐφονεύθησαν 192.

Ο περσικὸς στόλος διησθύνθη πρὸς τὸ Φάληρον μὲ τὴν ἴδεαν, ὅτι θὰ εὕρισκε τὰς Ἀθήνας χωρὶς ὑπερασπιστὰς καὶ θὰ τὰς κατελάμβανεν εὐκόλως. Ὁ Μιλτιάδης ἐννοήσας τὸ ἔχθρικὸν σχέδιον ἔσπευσεν ἀμέσως μὲ τὸν στρατὸν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ παρετάχθη πλησίον τῆς φαληρικῆς ἀκτῆς. Οἱ Πέρσαι ὅταν εἶδον ἀπὸ μακρὰν νὰ ἀστράπτουν ὑπὸ τὸν λαμπτρὸν φθινοπωρινὸν ἥλιον τὰ νικηφόρα ὅπλα τῶν Ἀθηναίων, ἔφυγον ἐντροπιασμένοι εἰς τὴν Ἀσίαν.

Τὴν ἐπομένην τῆς μάχης ἔφθασαν εἰς τὰς Ἀθήνας 2.000 Σπαρτιάται, ἀλλ' ἥτο πλέον ἀργά. Ἐν τούτοις ἐπεσκέφθησαν τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ συνεχάρησαν τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὸ μέγα κατόρθωμα.

'Ἐκ τῶν πλουσίων λαφύρων τὸ δέκατον προσέφερον οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τοὺς θεούς. Ἐξαιρετικῶς ἐτίμησαν τὸν Μιλτιάδην, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ

εύφυες σχέδιόν του ἔγινεν αῖτιος τῆς νίκης. Μοναδικὴν ἐπίσης τιμὴν ἀπένειμαν καὶ εἰς τοὺς πεσόντας Μαραθωνομάχους. Ἐπειδὴ ἔθεωρησαν ὑπέροχον τὴν ἀνδρείαν τῶν ἔθαψαν αὐτὸύς εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Εἰς κοινὸν τάφον ἔθεσαν τοὺς νεκροὺς Ἀθηναίους, εἰς ἄλλον τοὺς Πλαταιεῖς καὶ εἰς τρίτον τοὺς φονευθέντας δούλους. Πλησίον τῶν τάφων ἀνήγειραν τρόπαιον ἀπὸ λευκὸν λίθουν. Ἐπ’ αὐτοῦ ἔχαραξαν ἐπίγραμμα, τὸ δόπιον ἔγραψεν εἰς αἰώνιον ἔπαινον τῆς ἀρετῆς των διποιητῆς Σιμωνίδης ὁ Κεῖος :

‘Ελλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι
χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ. Ο ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ. ‘Η σημασία τῆς νίκης τοῦ Μαραθῶνος ὑπῆρξε μεγίστη. Ἐν πρώτοις ἐνέπνευσε θάρρος καὶ αὐτοπεποίθησιν εἰς τοὺς “Ελληνας ἀπέναντι τῶν Περσῶν. Ἐξ ἄλλου ἀνύψωσε τὸ γόντρον τῶν Ἀθηνῶν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔκαμε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀποκτήσουν τὸ συναίσθημα τῆς ὑπεροχῆς, τὸ δόπιον ὡδήγησεν αὐτοὺς πολλάκις εἰς νέους θριάμβους. Δι’ αὐτὸν τὸν λόγον ἀπέδωσαν μεγάλας τιμὰς εἰς τὸν πρωτεργάτην τῆς νίκης Μιλτιάδην.

‘Ο Μιλτιάδης ἦτο ἀνεψιὸς ἄλλου Μιλτιάδου, ὁ δόπιος ἐπὶ Πεισιστράτου ἴδρυσεν ἀθηναϊκὴν ἀποικίαν εἰς τὴν θρακικὴν χερσόνησον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ θείου του ἔγινεν αὐτὸς κύριος τῆς χερσονήσου, ἔφυγε δὲ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἰώνων. ‘Ο Μιλτιάδης ἐγνώριζε τὴν πολεμικὴν τέχνην, τὴν δύναμιν καὶ τὰς ἀδυναμίας τῶν Περσῶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν δόπιαν ἡ θρακικὴ χερσόνησος εἶχεν

Μιλτιάδης.

ύποταχθῆ εἰς τοὺς Πέρσας. Διὰ τὴν πεῖράν του αὐτὴν καὶ τὴν στρατηγικήν του ἀξίαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἔξελεξαν ἕνα ἐκ τῶν δέκα στρατηγῶν.

’Αλλ’ ἡ ἔξαιρετική τιμή, τὴν διποίαν ἀπέκτησεν ὁ Μιλτιάδης, ἐμεγάλωσε τὴν φιλοδοξίαν του. Τὸ τέλος του ὑπῆρξε θλιβερόν. Παρέσυρε τοὺς Ἀθηναίους εἰς ἀτυχῆ ἐκστρατείαν ἐναντίον τῆς νήσου Πάρου κατὰ τὴν δόποιαν ὁ ἴδιος ἐπληγώθη βαρέως. Οἱ ἔχθροι του τὸν κατηγόρησαν τότε, διτὶ ἔξηπάτησε τοὺς συμπολίτας του καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου ἐπέβαλεν εἰς αὐτὸν ὡς ποινὴν πρόστιμον 50 ταλάντων. ’Ολίγας ἡμέρας μετὰ τὴν καταδίκην του ὁ Μιλτιάδης ἀπέθανεν ἐκ τῆς πληγῆς. Τὸ πρόστιμον ἐπλήρωσε βραδύτερον ὁ υἱός του Κίμων.

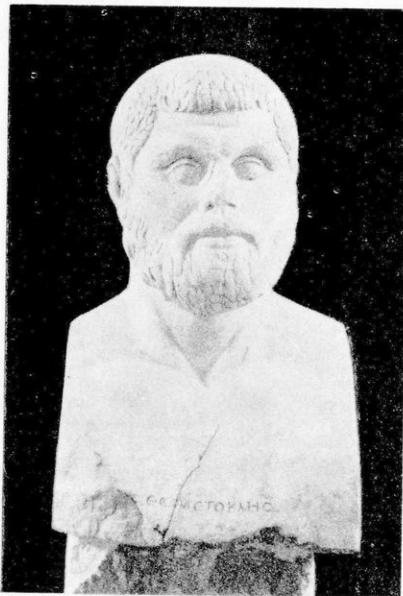

’Αριστείδης.

X

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΚΑΙ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιλτιάδου δύο νέοι καὶ ἔξοχοι ἄνδρες κυριαρχοῦν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς. Ἡσαν ἀντίπαλοι. Ὁ Ἀριστείδης ἦτο ἀρχηγὸς τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς τῶν δημοκρατικῶν.

’Ο Ἀριστείδης ἦτο ἐκ φύσεως συντηρητικὸς καὶ ἀπεστρέφετο τοὺς νεωτερισμοὺς εἰς τὴν πολιτείαν. Δὲν εἶχε τὴν εὐρεῖαν πολιτικὴν ἀντίληψιν τοῦ Θεμιστοκλέους, ἀλλὰ διεκρίνετο διὰ τὸν ἥρεμον, εὐθὺν καὶ δίκαιον χαρακτῆρά του. Ἡτο προσέτι ἀφιλοχρήματος καὶ εἰς ἄκρον φιλόπατρις. Τὴν πατρίδα του ὑπηρέτησεν ὅχι ἀπὸ φιλοδοξίαν, ἀλλ’ ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν τοῦ καθήκοντος. Παροιμιώδης ἦτο ἡ δικαιοσύνη του διὰ τὴν δόποιαν ἐπωνομάσθη δίκαιος. ”Οταν εἰς τὸ θέατρον τῶν Ἀθηνῶν ἡκούσθη ὁ στίχος τοῦ τραγικοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου « οὐ γάρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ’ εἶναι θέλει », ὅλοι οἱ θεαταὶ ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των εἰς τὸν Ἀριστείδην. ’Ο Ἀριστείδης διεξήγαγε σφοδρούς, ἀλλ’ εὔπρεπεῖς πολιτικοὺς ἀγῶνας πρὸς τὸν ἀντίπαλόν του,

Θεμιστοκλῆς.

τὸν Θεμιστοκλέα, ὁ δποῖος εἰς τὸ τέλος κατώρθωσε νὰ τὸν ἔξορίσῃ.

Αντίθετος πρὸς τὸν Ἀριστείδην ὑπῆρξεν ὁ Θεμιστοκλῆς, εἰς ἐκ τῶν μεγαλοφυεστέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του. Ἡτο πολὺ φιλόδιος καὶ φίλαρχος, ἀλλὰ διεκρίνετο διὰ τὸν προβλεπτικὸν του νοῦν, τὸν δποῖον συνώδευεν ἕκτακτος δραστηριότης. Κατὰ τὸν μεγάλον Ἀθηναῖον ἱστορικὸν Θουκυδίδην «Ο Θεμιστοκλῆς ἦτο ἄξιος θαυμασμού περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον, διότι εἰς τὸ πρόσωπόν του ἀπεδείχθη κατὰ τρόπον ἀναμφισβήτητον τὴ μεγάλη ἄξια τῆς μεγαλοφυΐας του».

Μόνον ὁ Θεμιστοκλῆς ἔθεώρει τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος ὡς ἀρ-

χὴν νέων ἀγώνων πρὸς τοὺς βαρβάρους. Διὰ τοῦτο προβλεπτικῶτατα ἔζήτει ἐνίσχυσιν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῆς πόλεως. Μόνον μὲ ἵσχυρὸν στόλον, ἔλεγεν, οἱ Ἀθηναῖοι θὰ ἥδυναντο νὰ ἀποκρούσουν τὸν μέγαν περσικὸν κίνδυνον. Εἰς τὸ πρόγραμμά του συνήντησε σφοδρὰν ἀντίδρασιν ἀπὸ τοὺς ἀριστοκρατικούς. Οἱ ἀριστοκρατικοὶ ἐφιθοῦντο ὅτι μὲ τὴν στρατολογίαν τῶν θητῶν, οἱ δποῖοι θὰ ἤταν ἀπαραίτητοι διὰ τὴν δημιουργίαν ἵσχυροῦ στόλου, οἱ ἀνθρωποί τοῦ λαοῦ θὰ ἀπέκτων μεγάλην πολιτικὴν δύναμιν εἰς βάρος τῆς ἴδιῆς των.

Ο Θεμιστοκλῆς κατώρθωσε νὰ ἔξορίσῃ τὸν Ἀριστείδην καὶ τότε ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν τὸ ναυτικὸν του πρόγραμμα. Ὡχύρωσε τὸν φυσικὸν λιμένα τοῦ Πειραιᾶς. Μὲ τὰ εἰσοδήματα ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρίου κατεσκεύασε 200 τριήρεις καὶ ἔκαμε τὰς Ἀθήνας τὴν ἵσχυροτέραν ναυτικὴν δύναμιν τῆς Ἑλλάδος. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς μεγαλοφυοῦς πολιτικῆς καὶ τῆς ἔξαιρετικῆς δραστηριότητός του ἐφάνησαν κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος.

Ο ΞΕΡΞΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ. Ἡ πρόβλεψις τοῦ Θεμιστοκλέους ἀπεδείχθη ὁρθή. Ὁ Δαρεῖος ἐταράχθη μὲν ἀπὸ τὴν ἥτταν τοῦ στρατοῦ του εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἐπέμεινεν δῆμος εἰς τὸ σχέδιόν του περὶ ὑποταγῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἀνολάβῃ ὁ ἴδιος τὴν ἀρχηγίαν τῆς ἐκστρατείας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν προπαρασκευῶν ἀπέθανε καὶ τὸν διεδέχθη ὁ νιός του Ξέρξης (485 π.Χ.) ὁ ὅποιος ἦτο ἀλαζών, ἀνότος καὶ δειλός.

Ο Ξέρξης διέταξε γενικήν καθ' ὅλον τὸ κράτος στρατολογίαν καὶ ἔτοιμασίαν πολεμικῶν καὶ φορτηγῶν πλοίων μὲ τὰ ἀπαραίτητα ἐφόδια. Μετὰ τέσσαρα ἔτη συνεκεντρώθη τεραστία δύναμις, ἡ ὅποια, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἀπετελεῖτο ἀπὸ 1.700.000 πεζούς, 80.000 ἵππείς, 1207 πολεμικὰ καὶ 3000 μεταγωγικά. Ὁ Ξέρξης ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς μεγάλης στρατιᾶς καὶ ἔξεκίνησεν ἀπὸ τὰς Σάρδεις τὴν ἀνοιξιν τοῦ 480 π.Χ. Ὅταν ἐφθασεν εἰς τὸ μεταξὺ Ἀβύδου καὶ Σηστοῦ στενὸν μέρος τοῦ Ἑλλησπόντου διέβη τὰς γεφύρας, αἱ ὅποιαι εἶχον κατασκευασθῆ ἐκεῖ κατὰ διαταγὴν του καὶ διεπεραιώθη εἰς τὴν Εὐρώπην. Κατόπιν ἐβάδισε διὰ τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλίας χωρὶς νὰ συναντήσῃ καμμίαν ἀντίστασιν. Ἡ τεραστία στρατιὰ ἐσκόρπιζε παντοῦ τὸν τρόμον καὶ τὴν ἀπόγυνωσιν.

480 π.Χ.

ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΣΘΜΟΝ. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅταν ἔμαθαν τὰς ἔτοιμασίας τοῦ Ξέρξου, ἡρώτησαν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ ἔλαβον τὸν χρησμόν, ὅτι μόνον τὰ δύλινα τείχη θὰ τούς σώσουν. Διάφοροι ἐρμηνεῖσι ἐδόθησαν, ἀλλ' ἐπεκράτησεν ἡ γνώμη τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅτι δύλινα τείχη ήσαν τὰ πλοια. Ἀπεφάσισαν τότε ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι, ὅσοι ἡδύναντο νὰ φέρουν ὅπλα, νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰ πλοια, διὰ νὰ ἀγωνισθοῦν ὑπὲρ τῆς πατρίδος των καὶ δλοκλήρους τῆς Ἑλλάδος.

Συγχρόνως Ἀθηναῖοι καὶ Σπαρτιάται συνεκάλεσαν πανελλήνιον συνέδριον εἰς τὸν Ἰσθμόν, ὅπου ὅλαι σχεδὸν αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἔστειλαν ἀντιπροσώπους. Τὸ ἔθνος διὰ πρώτην φορὰν παρουσιάσθη ἡ νωμένον εἰς μίαν δύναμιν πρὸ τοῦ κοινοῦ κινδύνου. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἡ ἔνωσις αὐτῇ, οἱ Ἀθηναῖοι ἐθυσίασαν τὰ πρωτεῖα των. Ἐδέχθησαν νὰ γίνουν οἱ Σπαρτιάται ἀρχηγοὶ τοῦ ἀγῶνος ὅχι μόνον κατὰ ξηράν, ἀλλὰ

481 π.Χ.

καὶ κατὰ θάλασσαν, μολονότι αὐτοὶ εἰχον τὸν ἴσχυρότερον στόλον.

Κατ' ἀρχὰς οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ συνεδρίου ἀπεφάσισαν γὰρ ἐμποδίσουν τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ξέρξου εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Πρὸς τοῦτο ἔστειλαν διὰ θαλάσσης στρατιωτικὴν δύναμιν, ἡ δόπια κατέλαβε θεσιες ἐπικαιρούς εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον αὐτὸ τῆς ἀμύνης ἐγκατελείφθη, διότι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐφοβήθησαν μήπως περικυκλωθοῦν ἀπὸ τὸ πλήθος τῶν ἔχθρων. Ὁ στρατὸς ἐπεβιβάσθη ἐκ νέου εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Ἰσθμόν. Τότε ἀπεφασίσθη νὰ καταληφθῇ τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν διὰ νὰ σταματήσῃ ἡ περσικὴ προέλασις. Συγχρόνως ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἔλαβεν ἐντολὴν νὰ πλεύσῃ εἰς τὸ βορειότερον ἀκρωτήριον τῆς Εύβοιάς, τὸ Ἀρτεμίσιον, διὰ νὰ ματαιώσῃ τὴν εἰσοδον τοῦ περσικοῦ στόλου εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον.

50/50/50 / 50 / 50

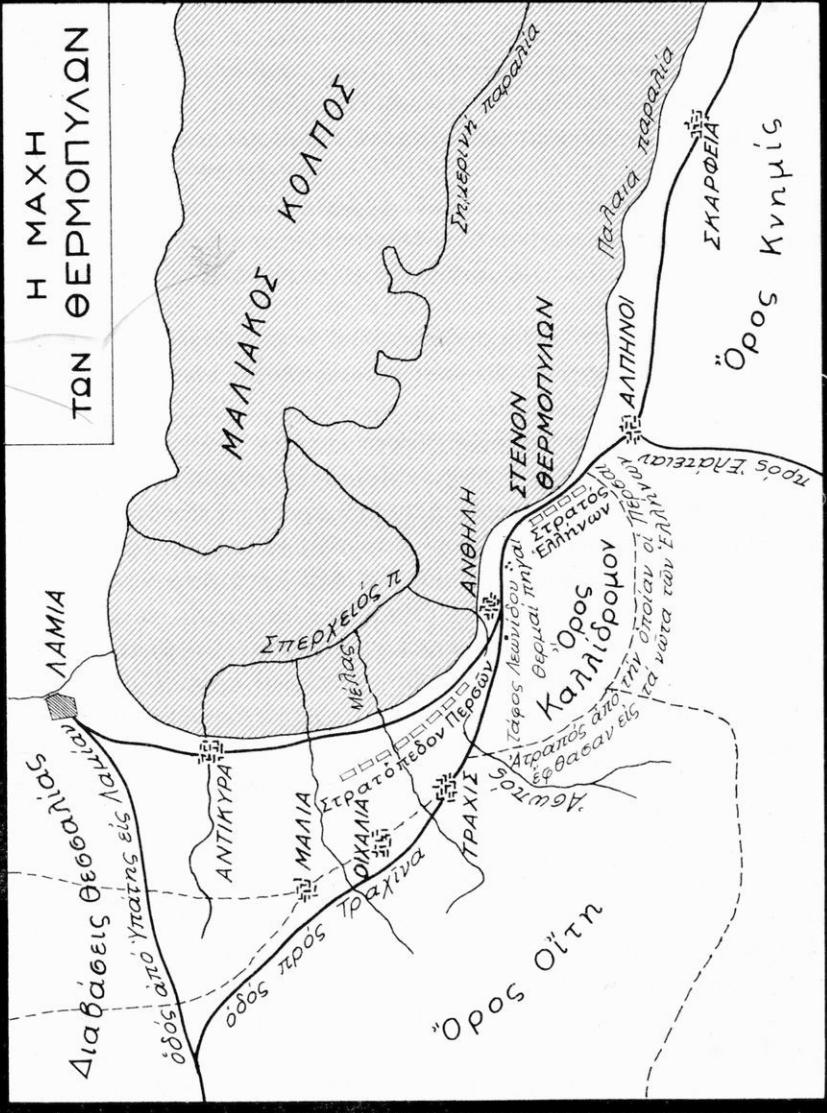
Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Λεωνίδας μὲ 300 Σπαρτιάτας καὶ ἄλλους 7000 Ἑλληνας κατέλαβε τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, διὰ νὰ σταματήσῃ τὴν περσικὴν προέλασιν συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ πανελλήνου συνεδρίου.

Ἐξ ἄλλου στόλος ἀπὸ 300 πολεμικὰ πλοῖα, ἐκ τῶν ὅποιων τὰ 150 ἦσαν ἀθηναϊκά, ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σπαρτιάτου Εὐρυθιάδου περιέμενε τὸν περσικὸν εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον. Ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων ἦτο ὁ Θεμιστοκλῆς.

Οἱ Ξέρξης, ὅταν ἐφθασεν εἰς τὰς Θερμοπύλας, ἔμαθεν, ὅτι ὀλίγοι Ἑλληνες ὑπὸ τὸν Λεωνίδαν κατεῖχον τὸ στενὸν διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν κάθοδον του πρὸς νότον. Πλησίον τοῦ στενοῦ ὑπῆρχον θερμαὶ πηγαί. Ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸ δνομα Θερμοπύλαι. Σήμερον δὲν ὑπάρχει πλέον στενόν, διότι μετεβλήθη τὸ σχῆμα τῆς παραλίας ἐκ τῶν προσχώσεων τοῦ Σπερχειοῦ.

Οἱ Ξέρξης ἐνόμισεν ὅτι οἱ ὀλίγοι Ἑλληνες φρουροὶ θὰ ἐτρέποντο εἰς φυγήν, μόλις θὰ ἔβλεπον τὴν μυρμηκιάν τοῦ στρατοῦ του. Ἡπατήθη ὅμως καὶ ἔστειλεν ἔνα κατάσκοπον ἵππεα νὰ ἴδῃ πόσοι ἦσαν καὶ τί ἔκαμνον. Ὁ ἵππευς ἐπέστρεψε καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Ξέρξην, ὅτι ὀλίγοι Σπαρτιάται ἐφύλασσον ἐκεῖ καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἄλλοι ἐγυμάζοντο καὶ ἄλλοι ἔκτενίζοντο. Οἱ Ξέρξης ἐκάλεσε τότε τὸν ἔξοριστον βασιλέα τῆς Σπάρτης Δημάρατον, ὁ ὅποιος ἤκολούθει τὸν περσικὸν στρατὸν ὡς σύμβουλος τοῦ βασιλέως καὶ ἐζήτησε νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ

Η ΜΑΧΗ
ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ

ὅσα συνέβαινον εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων.

Ο Δημάρατος, λέγει δὲ Ἡρόδοτος, τοῦ ἀπῆκτησε: « Βασιλεῦ, οἱ Ἑλλῆνες εἴναι λαὸς πτωχὸς ἀλλὰ προικισμένος μὲν μεγάλας ἀρετάς. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἔχουν ἔλθει νὰ πολεμήσουν ἐναντίον μας διὰ τὸ στενόν καὶ δι' αὐτὸ ἔτοιμάζονται. Διότι ἔχουν τὴν ἔξῆς συνήθειαν. Ὄταν πρόκειται νὰ κινδυνεύσουν, τότε στολίζουν τὰς κεφαλάς των. Νὰ γνωρίζῃς ὅτι, ἀν ὑποτάξης αὐτούς, καθὼς καὶ ἔκείνους, ποὺ ἔμειναν εἰς τὴν Σπάρτην, κανὲν ἄλλο ἔθνος δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ σοῦ ἀντισταθῇ. Τώρα βαδίζεις ἐναντίον ἐνδοξοτάτης πόλεως καὶ ἐναντίον ἀνδρῶν γενναιοτάτων. Νὰ μὲ θεωρῇς ψεύστην, ἃν δὲν γίνουν αὐτὰ τὰ ὅποια λέγω ».

Ὄταν κατόπιν δὲ Ἐρέξης παρήγγειλεν εἰς τὸν Λεωνίδαν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν ἄσκοπον ἀγῶνα καὶ νὰ παραδώσῃ τὰ ὅπλα, ἔλαβεν παρ' αὐτοῦ τὴν ὑπερήφανον ἀπάντησιν « μολὼν λαβέ ».

Οἱ Πέρσαι ἕκαμαν πολλὰς ἐπιθέσεις κατά τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἀπεκριύσθησαν μὲ μεγάλας ἀπωλείας καὶ δὲ Ἐρέξης εὐρέθη εἰς ἀμηχανίαν. Εἰς τὴν δύσκολον αὔτην περίστασιν τὸν ἔσωσεν ἡ προδοσία. « Ενας ἀνόητος καὶ φιλόδοξος κάτοικος γειτονικῆς κώμης, ὁ Ἐφιάλτης, ὁ ὅποιος ὠνειρεύετο πλοῦτον, τιμὰς καὶ ἀξιώματα ἀπὸ τὸν Ἐρέξην, ὡδήγησε τὸν περσικὸν στρατὸν ἀπὸ μίαν ἀτραπὸν εἰς τὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων. « Ο Λεωνίδας τότε διέταξε τοὺς συμπολεμιστάς του νὰ φύγουν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἐλλάδος. Αὐτὸς μὲ τοὺς 300 Σπαρτιάτας ἔμεινεν ἑκεῖ, διότι οἱ νόμοι τῆς Σπάρτης ἀπηγόρευον τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς θέσεως, τὴν ὅποιαν διετάχθησαν νὰ ὑπερασπίσουν. Παρέμειναν προσέτι καὶ 700 Θεοπιεῖς ἀποφασισμένοι νὰ ἀγωνισθοῦν καὶ νὰ πέσουν μαζί του.

Ο Λεωνίδας δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς ἄμυναν, ἀλλ' ἐπετέθη μὲ δρμήν ἐναντίον των. Ἀγρία πάλη ἐπακολουθεῖ. Οἱ Ἑλλῆνες μάχονται ὡς λέοντες καὶ σπείρουν τὸν θάνατον εἰς τὰ ἔχθρικὰ πλήθη. Τὰ δόρατά των θραύσονται καὶ τότε σύρουν τὰ ξίφη. Εἰς τὸν γιγάντειον αὐτὸν ἀγῶνα πίπτει δὲ Λεωνίδας. Περὶ τὸ πτῶμα τοῦ ἐνδόξου νεκροῦ συνάπτεται τώρα φονικὴ μάχη. Οἱ Ἑλλῆνες ἐπικρατοῦν καὶ παραλαμβάνουν τὸν νεκρὸν βασιλέα των. Περιεκυκλώθησαν ὅμως ἀπὸ παντοῦ καὶ πολεμοῦντες μὲ ὅ,τι μέσον εἶχον ἔπεσαν ὅλοι μεταξὺ σωροῦ ἔχθρικῶν πτωμάτων.

480 π.Χ.

‘Η ήρωική θυσία τῶν ὀλίγων ἄγωνιστῶν τῶν Θερμοπυλῶν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος ἔμεινεν αἰώνιον καὶ ἀσύγκριτον παράδειγμα φιλοπατρίας δι’ ὅλον τὸν κόσμον. Διὰ τὰς κατόπιν ἐλληνικὰς γενεὰς ἀπετέλεσε πηγὴν ἔθνικῆς ὑπερηφανείας καὶ πατριωτικῆς ἐμπνεύσεως. Ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων τὸ « μολὼν λαβέ » τοῦ Λεωνίδου μεταδίδεται εἰς τοὺς ‘Ελληνας ὅλων τῶν ἐποχῶν ὡς δίδαγμα καὶ προσταγὴ καὶ χρέος.

Βραδύτερον εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔμεινεν οὐδετέρη στησαν, ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν ‘Ελλήνων ὑψώσει κενοτάφιον ἐπάνω εἰς τὸ ὅποιον ἐχαράχθη τὸ πολυθρύλητον ἐπίγραμμα τοῦ Σιμωνίδου :

‘Ω ξεῖν’, ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Ο ΞΕΡΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΕΙ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ. ‘Ο ἐλληνικὸς στόλος, δὸς ὅποιος ἐν τῷ μεταξὺ παρέπλεε τὸ Ἀρτεμίσιον συνεκρούσθη ἐπανειλημένως πρὸς τὸν πέρσικὸν καὶ ἐπροξένησεν εἰς αὐτὸν σοβαρὰς ζημίας. ‘Οταν ὅμως ἤλθεν ἡ εἰδῆσις ὅτι ὁ Ξέρχης διέβη τὰς Θερμοπύλας, ἐπλευσε διὰ τοῦ Εύριπου εἰς τὸν Σαρωνικὸν καὶ ἤγκυροφθόλησεν εἰς τὸ στενὸν μεταξὺ τῆς νήσου Σαλαμίνος καὶ τῆς Ἀττικῆς.

Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμὴν οἱ ‘Αθηναῖοι ἔδειξαν ὅλον τὸ ψυχικὸν μεγαλεῖόν των. ‘Ἐπειδὴ δὲν ἦδύναντο μόνοι νὰ ἐμποδίσουν τὴν προέλασιν τοῦ Ξέρχου, ἀπεφάσισαν κατὰ συμβουλὴν τοῦ Θεμιστοκλέους νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πόλιν. Μὲ κατήφειαν καὶ θλῖψιν ἐπεβιθάσθησαν εἰς τὰ πλοῖα. Σπαρακτικὴ ἦτο ἡ σκηνὴ τῆς γενικῆς ἔξόδου τῶν γυναικῶν, τῶν παιδίων καὶ τῶν γερόντων, οἱ ὅποιοι κατέφυγον ὡς πρόσφυγες εἰς τὰς πλησίον νήσους. Οἱ μάχιμοι ἀνδρες ἔμειναν εἰς τὰ πλοῖα. ‘Ολίγοι μόνον ‘Αθηναῖοι γέροντες ἐκλείσθησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, τὴν ὁποίαν ὠχύρωσαν προχείρως μὲ ξύλινον φράγμα. Εἶχον παρερμηνεύσει τὰ ξύλινα τείχη τοῦ χρησμοῦ τῆς Πισθίας.

‘Ο Ξέρχης ἐπέρασε τὴν Βοιωτίαν, κατῆλθεν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἔφθασεν εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως. Οἱ ὀλίγοι ὑπερασπισταί της ὑπέκυψαν κατόπιν ἀντιστάσεως ὀλίγων ἡμερῶν. Οἱ Πέρσαι, ἀφοῦ κατέλαβον τὰς ‘Αθήνας, ἐσύλησαν τοὺς ναοὺς καὶ ἀπεγύμνωσαν τὰς οἰκίας τῶν πλουσίων. Τέλος ἔθεσαν πῦρ καὶ κατέκαυσαν τὴν πόλιν καὶ τοὺς ναούς τῆς Ἀκροπόλεως.

ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΙΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑ. Ο περσικὸς στόλος, ἀφοῦ παρέπλευσε τὴν Εὔβοιαν καὶ τὸ Σούνιον, ἐστάθμευσεν εἰς τὸ Φάληρον. Τότε οἱ ναύαρχοι τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου εἰς τὴν Σαλαμῖνα συνῆλθον εἰς πολεμικὸν συμβούλιον, διὰ νὰ ἀποφασίσουν, τί ἔπρεπε νὰ κάμουν εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν. 'Αλλ' εὐθὺς ἔξ ἀρχῆς διεφώνησαν.

Οἱ Πελοποννήσιοι προέτειναν νὰ πλεύσουν εἰς τὸν Ἰσθμόν, ὅπου ἦτο ὁ στρατός, διότι ὅν ἐνικῶντο εἰς τὴν Σαλαμῖνα διέτρεχον τὸν κίνδυνον νὰ ἀποκλεισθοῦν εἰς τὴν νῆσον. 'Ο Θεμιστοκλῆς ὑπεστήριξεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ναυμαχήσουν εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος, ὅπου τὰ βαρέα καὶ δυσκίνητα σκάφη τῶν Περσῶν δὲν θὰ ἡδύναντο εὐκόλως νὰ κινηθοῦν. 'Ο Πλούταρχος διηγεῖται, ὅτι ὁ Εύρυθιάδης εἰς τὴν ἔξαψιν τῆς συζητήσεως ἐσήκωσε τὸν ράβδον του διὰ νὰ κτυπήσῃ τὸν Θεμιστοκλέα. 'Ατάραχος ὁ Θεμιστοκλῆς τὸν ἐκράτησεν ἀκίνητον μὲ τὴν ἀπάντησίν του « πάταξον μέν, ἄκουσον δέ ».

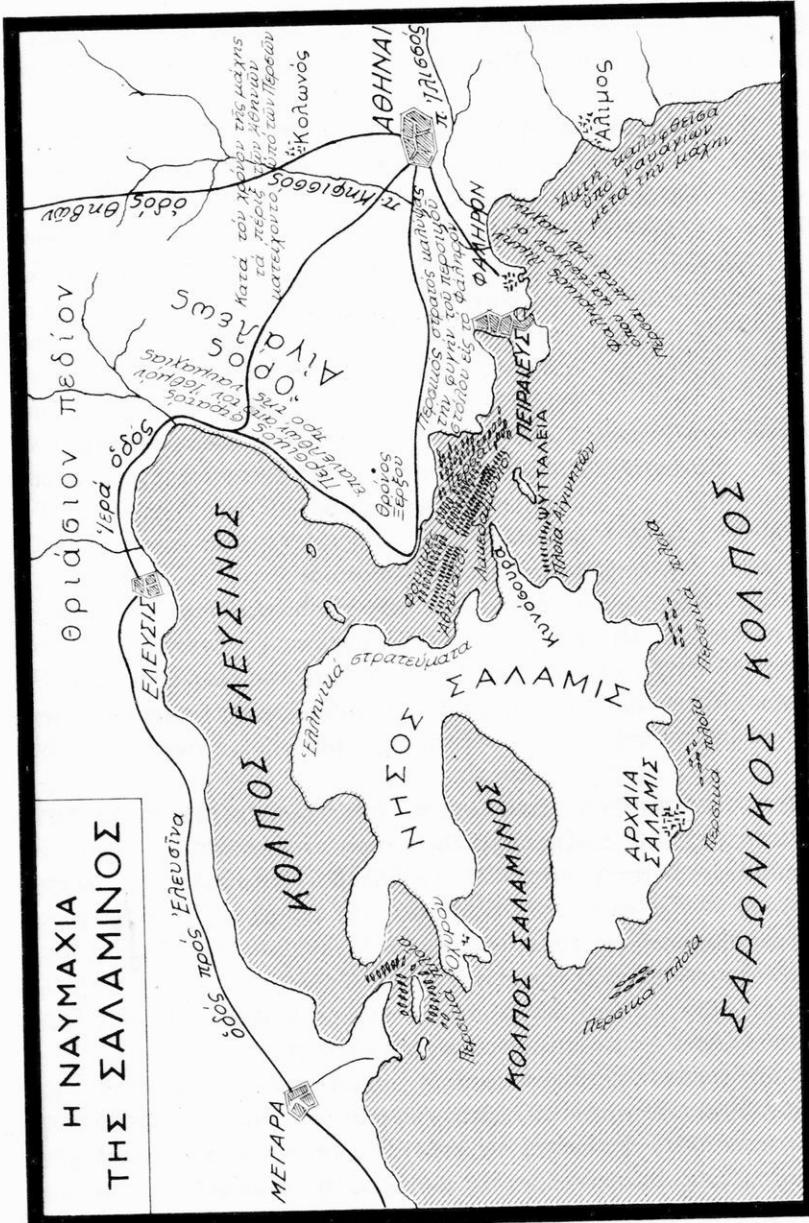
'Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ξέρξης μὲ τὴν ἰδέαν, ὅτι συνέφερεν εἰς αὐτὸν νὰ κλείσῃ τοὺς "Ἐλληνας εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος καὶ νὰ καταστρέψῃ ὅλα τὰ πλοιά των, διέταξε τὸν στόλον τὴν ἴδιαν νύκτα νὰ τὸν κυκλώσῃ. Τὴν κύκλωσιν ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς ναυάρχους ὁ Ἀριστείδης, ὁ ὄποιος εἶχεν ἔλθει ἐπίτηδες μὲ μικρὸν πλοιάριον ἀπὸ τὴν Αἴγιναν, ὅπου ἦτο ἔχόριστος. Τότε οἱ "Ἐλληνες ἡναγκάσθησαν νὰ ναυμαχήσουν. Ἡρχισαν λοιπὸν νὰ λαμβάνουν καταλλήλους θέσεις ἀπέναντι τῆς ἔχθρικῆς παρατάξεως.

Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἀπέναντι ὅρους Αἴγαλεω περιστοιχισμένος ἀπὸ τὰ ἄριστα περσικὰ τάγματα ἐκάθητο ἐπὶ ἀργυρόποδος θρόνου ὁ Ξέρξης, διὰ νὰ ἐπιβλέπῃ τὸν ἀγῶνα.

Σ Δ)

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ. /'Η πρωία τῆς ἐπομένης ἡμέρας, 22ας Σεπτεμβρίου τοῦ 480 π.Χ. εὗρε τοὺς ἔχθρικοὺς στόλους ἀντιμετώπους. 'Ο Ἑλληνικὸς στόλος ἀπέτελείτο ἀπὸ 300 πλοιᾶ, ἐκ τῶν ὄποιών τὰ 180 ἀθηναϊκά, ὁ δὲ περσικὸς ἀπὸ 1000. Πρῶτα ὥρμησαν οἱ "Ἐλληνες ψάλλοντες τὸν πολεμικὸν παιᾶνα :

"Ω παῖδες 'Ἐλλήνων ἵτε, ἐλευθεροῦτε πατρίδα,
ἐλευθεροῦτε δὲ παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῷών ἔδη
θήκας τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών.

Οι Ἀθηναῖοι προσέβαλον τὰ φοινικικὰ πλοϊα καὶ κατόπιν δῆλος ὁ στόλος ἐπετέθη κατὰ τοῦ περσικοῦ. Ἡ ναυμαχία ἐγενικεύθη καθ' ὅλην τὴν γραμμήν.

Οἱ ἀνδρες τοῦ περσικοῦ στόλου ἡγωνίσθησαν γενναιότατα, ἀλλ' ὁ χῶρος ἦτο στενὸς καὶ τὰ μεγάλα πλοϊα των ἐδυσκολεύοντο εἰς τὰς κινήσεις. Τὰ ἐλληνικὰ πλοϊα ἀντιθέτως ἤσαν μικρὰ καὶ εὐκίνητα, οἵ δὲ Ἐλληνες ἡγωνίζοντο μὲν μεγάλην τέχνην καὶ ἀσύγκριτον ἡρωισμόν.

Πρῶτοι ὑπερίσχυσαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα καὶ ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς ἀπέναντί των Φοίνικας, οἵ ὅποιοι παρέσυ-

480 π.Χ.

ρον καὶ τὸν ὑπόλοιπον περσικὸν στόλον. Εἰς διάστημα ὀλίγων ὥρων τὸ στενόν τῆς Σαλαμίνος ἐγέμισεν ἀπὸ συντρίμματα καὶ ναυάγια. Οἱ Πέρσαι ἔφυγον πανικόβλητοι μὲν τόσην σπουδὴν, ὡστε ἐγκατέλειψαν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ἐλλήνων τὸ περσικὸν ἀπόσπασμα, τὸ ὅποιον εἶχον ἀποβιβάσει τὴν προηγουμένην ἡμέραν εἰς τὴν Ψυττάλειαν. Τὴν ἴδιαν ἐσπέραν ὁ Ἀριστείδης μὲν ὀλίγους Ἀθηναίους δπλίτας ἀπεβίβασθη εἰς τὴν ἑρμόνησον καὶ τὸ ἔξωντωσε.

Εἶχε νυκτώσει πλέον καὶ τὸ φῶς τῆς πανσελήνου ἔλαμψεν ὡς φωτοστέφανος εἰς τὰ μέτωπα τῶν νικητῶν. Τὸ τῆμασυ σχεδὸν τοῦ περσικοῦ στόλου εἶχε καταστραφῆ. Ἡ περίλαμπρος νίκη τῶν Ἐλλήνων εἰς τὴν Σαλαμίνα, ἡ ὅποια ὠφείλετο κυρίως εἰς τὸ στρατηγικὸν δαιμόνιον τοῦ Θεμιστοκλέους, εἶχε κρίνει δριστικῶς τὸν ἄγῶνα.

ΦΥΓΗ ΤΟΥ ΣΕΡΞΟΥ. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΡΔΟΝΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥΣ. Ὁ Ξέρξης ἐφοβήθη μήπως οἱ Ἐλληνες, ὡς κύριοι τῆς θαλάσσης, τὸν ἀποκλείσουν εἰς τὴν Ἐλλάδα. Διέταξε λοιπὸν τὸν στόλον του νὰ πλεύσῃ εἰς τὸν Ἐλλήσποντον, διὰ νὰ σώσῃ τὰς γεφύρας, τὰς ὅποιας ὑπῆρχε φόβος νὰ καταστρέψουν οἱ Ἐλληνες. Ὁ Ἱδιος, ἀφοῦ ἀφησεν εἰς τὸν στρατηγὸν του Μαρδόνιον στρατὸν 300.000 ἀνδρῶν, διὰ νὰ ἔξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον, ἐπέστρεψε διὰ ξηρᾶς εἰς τὴν Ἀσίαν ταπεινωμένος καὶ πανικόβλητος.

Τὸ δονομα τοῦ Θεμιστοκλέους, πρωτεργάτου τῆς νίκης, ἔγινε γνωστὸν εἰς ὅλην τὴν Ἐλλάδα. Λέγεται δτι, δταν ὀλίγον βραδύτερον προσῆλθεν ὡς θεατής εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, δῆλοι τὸν ἐπευφήμησαν ἐνθουσιωδῶς, ὡς σωτῆρα τῆς Ἐλλάδος.

‘Ο Μαρδόνιος διεχείμασεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Τὴν ἄνοιξιν τοῦ

479 π.Χ., πρὶν ὀρχίσῃ τὰς ἐπιχειρήσεις, ἐπεδίωξε νὰ κάμη συμμάχους του τοὺς Ἀθηναίους μὲ τὴν πεποιθῆσιν, ὅτι τοιουτοτρόπως θὰ ἐπιτύχῃ εὐκολώτερον τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν διεβίβασεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀλεξάνδρου Α', τὸν ὁποῖον οἱ Πέρσαι εἶχον παραλάβει μαζὶ τῶν διὰ τῆς βίας, προτάσεις συμφερωτάτας. Ὅπερ σχέθη νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς ναοὺς τῶν καὶ γὰ αὐξήσῃ τὸ κράτος τῶν εἰς ἔκτασιν. Οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ πρότασιν τοῦ Ἀριστείδου ἔδωσαν τὴν ἔξῆς ἀπάντησιν εἰς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Μαρδονίου: «Ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος ἀκολουθεῖ τὴν συνήθη πορείαν του, οὐδέποτε οἱ Ἀθηναῖοι θὰ συμμαχήσουν μὲ τοὺς Πέρσας» (Ἡρόδοτος). Παρεκάλεσεν μόνον τοὺς Σπαρτιάτας νὰ στείλουν βοήθειαν τὸ ταχύτερον, διότι κατ' αὐτῶν θὰ ἐστρέφετο πρῶτον ὁ Μαρδόνιος μετὰ τὴν ἀρνητικὴν ἀπάντησιν εἰς τὰς προτάσεις τῶν.

> 0 <

Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΠΛΑΤΑΙΩΝ. Ο Μαρδόνιος μετὰ τὴν ἀπόρριψιν τῶν προτάσεων του ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους ἐπροχώρησε μέχρι τῆς Ἀττικῆς καὶ κατέλαβε τὰς Ἀθήνας, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἐγκαταλειφθῆ καὶ πάλιν ἀπὸ τοὺς κατοίκους. Ἀφοῦ συνεπλήρωσε τὴν καταστροφὴν τοῦ προηγουμένου ἔτους ἀπεσύρθη εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ἐστρατοπέδευσε πλησίον τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὰς Πλαταιάς. Εἰς τὸν στρατὸν του προσετέθησάν καὶ οἱ Θηβαῖοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον προσχωρήσει εἰς τοὺς Πέρσας.

Οι Σπαρτιάται εἶκινθησαν δραστηρίως. Ο στρατός των ὑπὸ τὸν Παυσανίαν ἔσκεινεν ἀπὸ τὴν Σπάρτην καὶ, ἀφοῦ διῆλθε τὸν Ἰσθμόν, ἦνώθη μὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ Πλαταιεῖς, τῶν ὁποίων στρατηγὸς ἦτο ὁ Ἀριστείδης. Ο ἦνωμένος στρατὸς τῶν Ἑλλήνων ἀνερχόμενος περίπου εἰς 70.000 μὲ ὀρχιστράτηγον τὸν Παυσανίαν ἤλθεν εἰς τὰς Πλαταιάς καὶ ἔλαβε θέσιν ἀπέναντι τῆς ἔχθρικῆς παρατάξεως. Ή ὡρα τῆς μεγάλης συγκρούσεως ἐπλησίαζε.

Πρῶτος ὁ Μαρδόνιος ἐπετέθη κατὰ τῆς πτέρυγος τῶν Σπαρτιατῶν. Ο Παυσανίας τότε ἔδωσε τὸ σημεῖον τῆς ἀντεπιθέσεως καὶ ὁ ἄγων ἤρχισε σφοδρὸς καὶ πεισματώδης. Οἱ Πέρσαι ἐπολέμησαν γενναίως, ἀλλ' ἐφάνησαν πολὺ κατώτεροι ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας, εἰς τοὺς ὁποίους διὰ πρώτην φορὰν ἐδίδετο ἡ εὐκαιρία νὰ πολεμήσουν μὲ δλας τὰς στρατιωτικάς των δυνάμεις κατὰ τοῦ περσικοῦ στρατοῦ.

‘Ο Μαρδόνιος μαχόμενος μεταξύ τῶν πρώτων ἐφονεύθη καὶ οἱ Πέρσαι ἥρχισαν νὰ φεύγουν πανικόβλητοι. ’Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον τρέψει εἰς φυγὴν τοὺς ἀπέναντι των Θηβαίους ὁπλίτας. Οἱ Πέρσαι καταδιωκόμενοι ἐκλείσθησαν ἐντὸς ξυλίνου τείχους, τὸ ὅποιον εἶχε κατασκευάσει ὁ Μαρδόνιος ὅπισθεν τοῦ στρατοπέδου του. ’Αλλὰ καὶ τὸ τεῖχος ἐκυριεύθη.

‘Η νίκη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς Πλαταιάς ὑπῆρξεν ἀποφασιστική. Ο περσικὸς στρατὸς εἶχεν δριστικῶς συντριβῆ καὶ κάθε κίνδυνος ἀπό

479 π. X.

τὴν Ἀσίαν εἶχεν ἐκλείψει. Οἱ Θηβαῖοι ἔτιμωρήθησαν σκληρῶς διὰ τὴν διαγωγὴν των. ‘Υπερχρεώθησαν νὰ παραδώσουν τοὺς ἀρχηγούς, οἱ ὅποιοι συνεβούλευσαν τὴν συμμαχίαν μὲ τοὺς Πέρσας. ’Εξ αὐτῶν οὐδεὶς διέφυγε τὸν θάνατον.

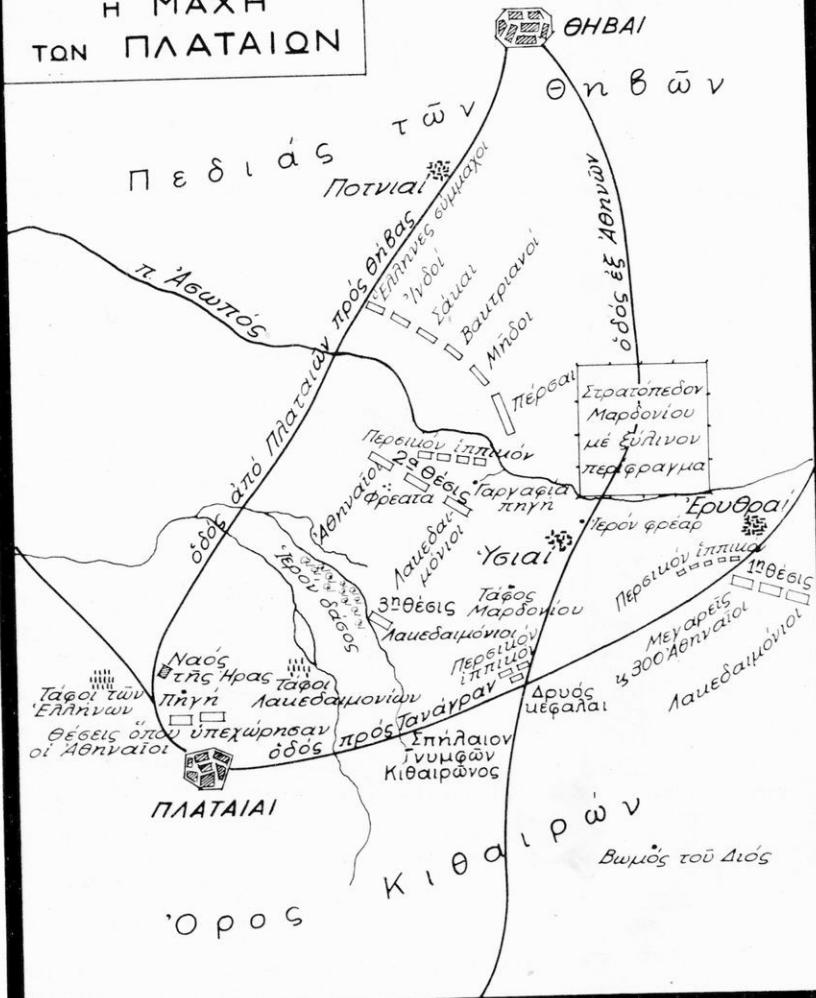
’Ἄπὸ τὰ πιλούσια λάφυρα οἱ “Ἑλληνες κατεσκεύασαν καὶ ἀφίρωσαν εἰς τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν χρυσοῦν τρίποδα, ὁ ὅποιος ἐστηρίζετο ἐπὶ τρικεφάλου χαλκίνου ὅφεως. ’Ἐπίστης μέγα μέρος τῶν λαφύρων ἔδωσαν εἰς τὸν ἀρχιστράτηγον Παυσανίαν.

Οἱ σύμμαχοι δὲν παρέλειψαν νὰ τιμήσουν καὶ τοὺς Πλαταιεῖς. ’Η πόλις των ἐκηρύχθη Ἱερὰ καὶ ἀπαραβίαστος, ἀπεφασίσθη δὲ νὰ τελοῦνται κατὰ πενταετίαν εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης πανελλήνιοι ἀγῶνες, τὰ Ἐλευθέρια.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΜΥΚΑΛΗΣ ΚΑΙ Η ΜΑΧΗ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΙΜΕΡΑΝ. Τὴν ἡμέραν τῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς Πλαταιάς ὁ Ἑλληνικὸς στόλος κατετρόπωσε τοὺς Πέρσας εἰς τὴν Μυκάλην, ἀκρωτήριον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπέναντι τῆς Σάμου.

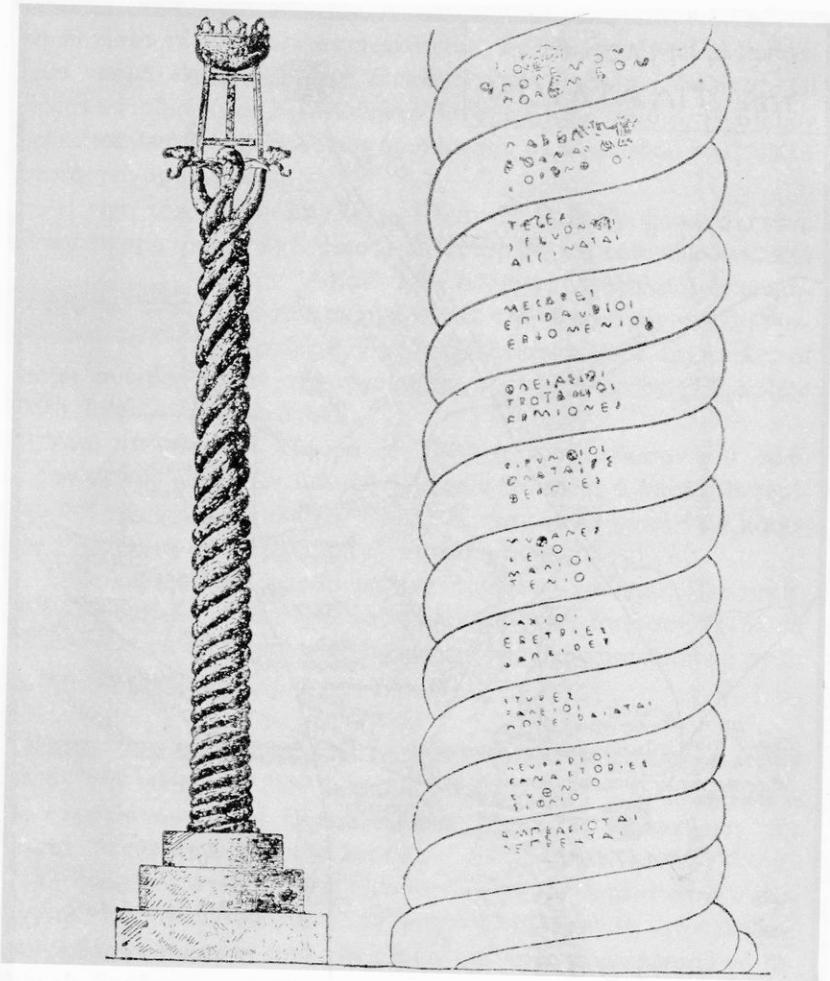
‘Ο ἡνωμένος στόλος τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν Σπαρτιάτην Λεωτυχίδην καὶ τὸν Ἀθηναῖον Ξάνθιππον ἐναυλόχει εἰς τὴν Δῆλον. ’Ἐκεῖ ἔφθασαν πρέσβεις ἀπὸ τὴν Σάμον καὶ τοὺς παρεκάλεσαν νὰ ἔλθουν εἰς βοήθειαν τῶν νήσων καὶ τῶν πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διὰ νὰ ἀποτινάξουν τὸν περσικὸν ζυγόν. ‘Ο Λεωτυχίδης καὶ ὁ Ξάνθιππος ἔπλευσαν εἰς τὴν Μυκάλην, ὅπου ἦτο ἡγκυροβολημένος ὁ περσικὸς στόλος. Μόλις ἔμαθον οἱ Πέρσαι ὅτι ἔρχονται ἐναντίον των οἱ “Ἑλληνες ἔσυραν τὰ πλοιά των εἰς τὴν ξηράν, ὅπου εἶχον συγκεντρώσει ἴσχυρὰν στρατιωτικὴν δύναμιν. Οἱ “Ἑλληνες μὲ δλίγον στρατόν, τὸν ὅποιον ἀπεβίβασαν, ἐνίκησαν καὶ διεσκόρπισαν τοὺς τε-

Η ΜΑΧΗ
ΤΩΝ ΠΛΑΤΑΙΩΝ

τραπλασίους βαρβάρους καὶ κατέκαυσαν τὸν στόλον τῶν.

Ἐξ Ἰσου βαρὺν ἄγωνα μὲ τοὺς "Ελληνας τῆς κυρίως Ἐλλάδος εἰχον ἀναλάβει καὶ οἱ "Ελληνες ἅποικοι τῆς Σικελίας ἐναντίον τῶν Καρχηδονίων, οἱ δόποιοι ἐν συνεννοήσει μὲ τοὺς Πέρσας ἐπεχείρησαν νὰ τοὺς ὑποδουλώσουν.

‘Ο χρυσοῦς τρίπους τῶν Δελφῶν καὶ ἡ ἐπὶ τῶν σπειρῶν τῶν ὅφεων ἐπιγραφή.

Πρὸ τοῦ κοινοῦ κινδύνου συνηγώθησαν τότε ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν Γέλων καὶ τοῦ Ἀκράγαντος Θήρων. Εἰς μεγάλην μάχην παρὰ τὴν Ἰμέραν ἐνίκησαν τὸν πολυτριηθέστερον στρατὸν τῶν Καρχηδονίων καὶ ἐπυρπόλησαν τὸν στόλον τῶν. Λέγεται ὅτι ἐν μόνον πτο-

λεμικὸν πλοϊον ἔσωθη καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὴν θαλασσοκράτειραν Καρχηδόνα τὴν μεγάλην συμφοράν.

Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων τῆς Σικελίας συνέπεσε κατὰ τὴν παράδοσιν μὲ τὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων τῆς κυρίως Ἑλλάδος εἰς τὰ ὕδατα τῆς Σαλαμῖνος.

ΣΟΙ ΣΟΙ ΣΟΙ ΣΟΙ ΣΟΙ

[ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΝΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ] Ὁ μέγας ἄγων διὰ τὴν ανεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐτελείωσε μὲ πλήρη θρίαμβον τῶν προγόνων μας. Θαυμάζομεν καὶ ἀποροῦμεν πῶς κατώρθωσαν οἱ Ἑλληνες νὰ συντρίψουν τοὺς ισχυροτάτους στρατούς καὶ στόλους, οἱ ὅποιοι ἥλθον κατὰ τῆς χώρας των.

Ο Ἡρόδοτος λέγει, ὅτι οἱ Πέρσαι ἐφάνησαν κατώτεροι εἰς τὴν εὐφύιαν καὶ τὴν ὁρθὴν ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων, ἀπειροὶ δὲ εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων. Πράγματι ἐνῷ ὁ Περσικὸς στρατὸς ἐπολέμησε μὲ ἔξαιρετικὴν ἀνδρείαν, οἱ ἀρχηγοὶ του δὲν εἶχον τὴν εὐστροφίαν νὰ τὴν ἐκμεταλλευθοῦν. Ὁ Ξέρξης, ἐκτὸς τῆς προσωπικῆς του δειλίας, ἐφάνη ἀνίκανος ἀκόμη καὶ νὰ ἀντιληφθῇ καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὰς συστάσεις καὶ ὑποδείξεις τοῦ Δημαράτου, τὸν ὅποιον εἶχε μαζί του ὡς σύμβουλον. Ἐστηρίζετο μόνον εἰς τὴν τεραστίαν δύναμίν του κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.

Ἄλλος σπουδαῖος λόγος τῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων εἶναι τὸ ὑψηλὸν φρόνημα, τὸ ὅποιον ἐκαλλιέργησε καὶ ἀνέπτυξεν εἰς αὐτοὺς ὁ ἐλεύθερος ἔθνικός των βίος. Τοὺς διαφόρους λαούς, ἀπὸ τοὺς ὅποιους ἀπετελεῖτο ὁ περσικὸς στρατός, συνέδεε μόνον ἡ τυφλὴ ὑποταγὴ εἰς τὴν παντοδύναμον θέλησιν τοῦ αὐθέντου. Τοὺς Ἑλληνας ἀντιθέτως ἦνωνεν ἡ κοινὴ φυλετικὴ καταγωγὴ καὶ ἐκίνει ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἡ ἀφοσίωσις καὶ στοργὴ πρὸς τὴν ἄγονον γῆν, τὴν ὅποιαν ἐκληροδότησαν εἰς αὐτοὺς οἱ πατέρες των.

Ἐξ ἄλλου ἡ σωματικὴ ἄσκησις, εἰς τὴν ὅποιαν ὑπερβάλλοντο ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν οἱ Ἑλληνες, ὁ καλύτερος ὀπλισμός, ἡ ἀνωτέρα στρατιωτικὴ ὄργανωσις τῆς Ἑλλάδος καὶ ίδιαιτέρως τὸ ναυτικὸν ὑπῆρχαν σοβαρώτατοι παράγοντες τῆς νικηφόρου ἐκβάσεως τοῦ ἀγῶνος. Οἱ Ἀθηναῖοι παρουσίασαν κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν περίοδον ἀρχηγούς τοῦ στόλου των ἀνδρας ἔξόχους. Εἰς τὴν Σαλαμῖνα, ὅπου οἱ ἀνδρες τῶν περσικῶν πλοίων ἤγωνισθησαν γενναιότατα, ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἡ μεγαλοφύτια τοῦ Θεμιστοκλέους. Οὗτος ἀντελήσωσε τὴν Ἑλλάδα ἡ μεγαλοφύτια τοῦ Θεμιστοκλέους. Οὗτος ἀντελήσωσε τὴν

φθη ἐγκαίρως, ποῦ θὰ ἔκρινετο ὁ ἀγών καὶ ἐκεῖ συνεπύκνωσε τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεως του. Ἀντιθέτως οἱ Πέρσαι ὅχι μόνον ἡσαν ξένοι πρὸς τὴν ναυτικὴν τέχνην, ἀλλ’ ἐστεροῦντο καὶ ἐνιαίας διοικήσεως κατὰ τὴν ὥραν τῆς ναυμαχίας. Πλὴν τούτου ὁ περσικὸς στόλος ἀπετελεῖτο ἀπὸ πλοοῖα καὶ πληρώματα, τὰ ὅποια ἔδιδον οἱ ἀλλοεθνεῖς ὑπήκοοι τοῦ κράτους (Φοίνικες, Ἰωνες κ.λπ.). Δὲν ὑπῆρχεν ἐπομένως ὁ ἀπαραίτητος διὰ τὴν νίκην ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ δρᾶσις τῶν πληρωμάτων εἶχεν ὡς κίνητρον τὸν φόβον ἢ τὴν ἐπίδειξιν.

Πρωτίστως ὅμως ὁ θρίαμβος τῶν Ἑλλήνων, ὁφείλεται εἰς τὸ ύψηλόν των φρόνημα καὶ εἰς τὴν πίστιν των εἰς τὴν ἴδεαν τῆς πατρίδος καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἐλευθερίας.

Τὸ τέλος τῶν ἐνδόξων ἀμυντικῶν ἀγώνων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν ἔγινεν ἡ ἀρχὴ νέας καὶ μεγάλης ἐποχῆς διὰ τὴν Ἑλλάδα.

X

Η ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΓΕΜΟΝΙΑ

ΟΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

‘Ο νικηφόρος ἀμυντικὸς ἄγων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν ἐνέπνευσεν εἰς αὐτοὺς αὐτοπεποίθησιν καὶ τοὺς κατέστησεν ὑπερηφάνους. Δὲν ἔβράδυνεν ὅμως νὰ δημιουργηθῇ καὶ ἀντιζηλίᾳ μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐθεώρουν τοὺς ἑαυτούς των πρωτεργάτας τῆς νίκης. Αὐτοὶ ἐκέρδισαν τὴν πρώτην νίκην εἰς τὸν Μαραθῶνα, εἰς αὐτοὺς κυρίως ὡφείλετο ἡ νίκη τῆς Σαλαμῖνος, αὐτοὶ ὑπεβλήθησαν εἰς τὰς μεγαλυτέρας θυσίας. Οἱ Σπαρτιᾶται ἔξι ἄλλου ἐπίστευον, ὅτι μὲ τὸν πειθαρχικὸν καὶ γενναῖον στρατόν των ἔξησφάλισαν τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος.

‘Ἄλλ’ ἡ συνεργασία τῶν Ἑλλήνων καὶ μετὰ τὰς νίκας των κατὰ τῶν Περσῶν δὲν διεσπάσθη. ‘Ο πόλεμος ἔξηκολούθησεν ὑπὸ νέαν μορφήν. ‘Εγινεν ἐπιθετικός. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς ἐπιθέσεως τῶν ‘Ἑλλήνων ἦτο ἡ ἐκδίωξις τῶν Περσῶν ἀπὸ τὸ Αἴγαιον καὶ τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. ‘Ο ἐπιθετικὸς πόλεμος διήρκεσε 30 ἔτη καὶ ἐτελείωσε μὲ τὴν ἀπαλλαγὴν ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν περικήν κυριαρχίαν.

ΟΧΥΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ. Οἱ Ἀθηναῖοι, ὅταν ἐπέστρεψαν εἰς τὰς Ἀθήνας, εῦρον αὐτὰς κατεστραμμένας. Ἀφοῦ ἐπεδόθησαν εἰς πρόχειρον ἀνοικοδόμησιν τῶν ἐρειπίων, ἀπεφάσισαν κατὰ συμβουλὴν τοῦ Θεμιστοκλέους νὰ περιτειχίσουν τὴν πόλιν. Εἰς τοῦτο ἀντέδρασαν οἱ Σπαρτιᾶται, διότι δῆθεν τὰ τείχη ἦτο δυνατὸν νὰ χρησιμεύσουν ὡς ὅρμητήρια τῶν Περσῶν εἰς ἐνδεχομένην ἐπιδρομήν των.

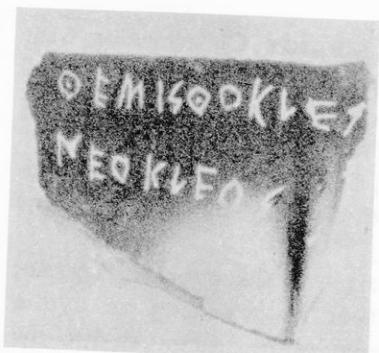
Οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν εἰς τὴν Σπάρτην τὸν Θεμιστοκλέα, ὁ ὅποιος διὰ τῆς ἐπιτηδειότητός του κατώρθωσε νὰ ματαιώσῃ τὰ σχέδια των καὶ ἡ πόλις ἐτειχίσθη. ‘Οταν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν

Σπάρτην συνεπλήρωσε τὰ ὄχυρωματικὰ ἔργα τῶν Ἀθηνῶν. Κατόπιν ὠχύρωσε καὶ τὸν Πειραιᾶ, τὸν δόποιον κατέστησεν ἵσχυρότατον πολεμικὸν ναύσταθμον καὶ ἐμπορικὸν λιμένα ἀσφαλέστατον.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπιθετικοῦ πολέμου ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Παυσανίου ἔξεδίωξε τοὺς Πέρσας ἀπὸ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ ἀπῆλυσθέρωσε τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Αἱ πόλεις αὐταὶ μετὰ τῶν νήσων εἰσῆλθον εἰς τὴν συμμαχίαν. "Ἐπειτα ὁ συμμαχικὸς στόλος ἐπλευσεν εἰς τὸν Ἐλλήστοντον, κατόπιν δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Προποντίδα καὶ ἐκυρίευσε τὸ Βυζάντιον. Τοιουτορόπως ἀποκατεστάθη ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τοῦ Εὔξεινου πόντου καὶ τῆς Ἐλλάδος.

'Ο Παυσανίας ἀπὸ τὰς μεγάλας τιμὰς καὶ τὴν δόξαν εἶχε γίνει πολὺ ἔγωιστής καὶ ὑπερήφανος. Δὲν ἦθελε νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του, ἥρχισε νὰ ζῇ πολυτελῶς καὶ κατεπίεζε τοὺς συμμάχους. Διὰ τὴν διαγωγὴν του αὐτὴν οἱ Σπαρτιάται τὸν ἀνεκάλεσαν καὶ ἐπειδὴ ἀπέδειχθη, ὅτι εύρισκετο εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν Ξέρξην, τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον. Τοιοῦτον οἰκτρὸν τέλος εἶχεν ὁ νικητής τῶν Πλαταιῶν Παυσανίας.

'Ο Θεμιστοκλῆς, ὁ νικητής τῆς Σαλαμῖνος, ἀπέθανεν ἐπίσης ἀδόξως. Βίαιος τὸν χαρακτῆρα, ταχέως περιῆλθεν εἰς ὁξεῖαν ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς πολιτικούς του ἀντιπάλους. Ἄλλα καὶ ἡ Σπάρτη είργάζετο διὰ τὴν ἔξοντωσίν του, διότι τὸν ἔθεωρει ἐπικίνδυνον ἀνταγωνιστήν.

160

Τὸ 472 π.Χ. ἐπεκράτησαν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ ἀριστοκρατικοί, τῶν δόποίων ἀρχηγὸς ἦτο ὁ Κίμων, υἱὸς τοῦ Μιλιτιάδου, φίλος τῶν Σπαρτιάτων. 'Ο Κίμων κατόπιν συνεννοήσεως μὲ τοὺς ἄλλους πολιτικούς ἔχθροὺς τοῦ Θεμιστοκλέους κατώρθωσε νὰ τὸν ἔξορίσῃ (471 π.Χ.).

"Οστρακον μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ πατρός του.

‘Ο Θεμιστοκλῆς κατέφυγεν εἰς τὸ Ἀργος. Οἱ Σπαρτιάται τὸν κατηγόρησαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὡς δῆθεν συνένοχον τοῦ Παυσανίου, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον. Συγχρόνως ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς Σπαρτιάτας ἐπεδίωξαν νὰ τὸν συλλάβουν. Ἡναγκάσθη τότε ὁ Θεμιστοκλῆς νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀρταξέρξου, ὁ ὄποιος εἶχε διαδεχθῆ τὸν Ξέρην. ‘Ο Ἀρταξέρξης τὸν ἔδέχθη μὲ ἔξαιρετικὰς τιμάς, τοῦ παρεχώρησε μάλιστα καὶ τρεῖς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διὰ νὰ συντηρῆται ἀπὸ τὰς προσόδους των. Εἰς μίαν ἔξ αὐτῶν, τὴν Μαγνησίαν, εἰς τὴν ὅποιαν καὶ διέμενεν, ἀπέθανεν ἐκ νόσου, ὅπως λέγει ὁ Θουκυδίδης, τὸ 459 π.Χ. εἰς ἥλικίαν 64 ἑτῶν. Οἱ συγγενεῖς του μετεκόμισαν τὰ δόστὰ του κρυφίως εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ ἔθαψαν εἰς τὴν εἰσόδου τοῦ λιβένος τοῦ Πειραιῶς.

Η ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ. Μετὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Παυσανίου οἱ σύμμαχοι ἐστράφησαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους στρατηγοὺς Ἀριστείδην καὶ Κίμωνα καὶ τοὺς παρεκάλεσαν νὰ ἀναλάβουν τὴν ἡγεμονίαν των. Οἱ Σπαρτιάται ἀπεσύρθησαν ἐκ τῆς συμμαχίας. Τοὺς ἐμιμήθησαν καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι. Τοιουτοτρόπως τὸν ἐπιθετικὸν πόλεμον κατὰ τῶν Περσῶν ἔξηκολούθησαν οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τοὺς νησιώτας καὶ τοὺς λοιποὺς “Ἐλληνας.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέθεσαν εἰς τὸν Ἀριστείδην, τὸν ὄποιον διώρισαν ἀρχηγὸν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου, τὴν ὄργανωσιν τῆς συμμαχίας. ‘Ο δίκαιος οὗτος ἀνὴρ καθώρισε τὸ ποσὸν τοῦ στρατοῦ ἢ τῶν πλοίων ἢ τῶν χρημάτων, τὰ ὄποια θὰ ἐπρεπε νὰ δίδῃ ἐκάστη πόλις διὰ τὴν συμμαχίαν μὲ τόσην ἀμεροληψίαν, ὥστε δὲν ἥκουσθη κανὲν ἀπολύτως παράπονον.

Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐσχηματίσθη ἡ πρώτη ἀθηναϊκὴ συμμαχία, ἡ ὄποια, ἐπειδὴ εἶχεν ἔδραν τὴν νῆσον Δῆλον, ὀνομάσθη συμμαχία τῆς Δήλου. Εἰς τὴν συμμαχίαν ἔλαβον μέρος ἑκτὸς τῶν Ἀθηναίων οἱ νησιῶται καὶ οἱ “Ἐλληνες τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἀντιπρόσωποι αὐτῶν συνήρχοντο κατὰ περιόδους εἰς τὴν Δῆλον καὶ ἀπεφάσιζον μὲ ἴσοψηφίαν διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς συμμαχίας. Εἰς τὴν νῆσον ὑπῆρχε καὶ τὸ κοινὸν ταμεῖον, οἱ διαχειρισταὶ τοῦ ὄποιού ὡνομάζοντο ἐλληνοταρμίαι καὶ ἦσαν Ἀθηναῖοι. Τὸ ποσὸν τῆς ἐτήσιας συμμαχικῆς εἰσφορᾶς ἦτο κατ’ ἀρχὰς 460 τάλαντα. Μετὰ δέκα ἔτη ὁ

477 π.Χ.

Κεφαλή τοῦ Κίμωνος.

Πρῶτος ὁ Κίμων ὥρμησε πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ παρέσυρε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ τὸν ἀκολουθήσουν, ὅταν ὁ Θεμιστοκλῆς, πολιτικός του ἀντίπαλος, προσεπάθει νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πόλιν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ προελαύνοντος Ξέρξου. Νέος ἀκόμη ἐπολέμησε μὲ γενναιότητα εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμίνος.

‘Ο Κίμων εἰς ὅλην τὴν ζωήν του ὑπῆρξεν ἀδωροδόκητος καὶ πρὸς τοὺς συμπολίτας του πολὺ γενναιόδωρος. Τὴν περιουσίαν του ἔκαμε κοινὸν κτῆμα τοῦ λαοῦ. Εἰς τοὺς τρόπους ἦτο ἀπλοῦς, σοβαρὸς καὶ ἀπεστρέφετο τὴν πολυλογίαν. ‘Ανηκεν εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν μερίδα. Μετὰ τὴν ἔσορίαν τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστείδου (470 π.Χ.) ὁ Κίμων ἔγινεν ὁ ἀδιαφιλονίκητος ἡγέτης τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτικῆς καὶ διέπρεψεν ὡς πολιτικὸς καὶ ὡς στρατηγός.

Κατ’ ἀρχὰς ἀπηλευθέρωσεν ὄλας τὰς πόλεις τῶν θρᾳκιῶν παραλίων καὶ τῆς Χαλκιδικῆς, αἱ ὅποιαι προσετέθησαν εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν. Μετὰ ταῦτα ἐστράφη κατὰ τὴν νήσου Σκύρου, τὴν ὅποιαν κατεῖχον οἱ Δόλοπες, φοβεροὶ πειραταί. ‘Ο Κίμων ἐνίκησε τοὺς πειρατὰς καὶ κατέλαβε τὴν Σκύρον, ὅπου ἐγκατέστησεν Ἀθηναίους κληρούχους.

‘Αριστείδης, ὁ δίκαιος ὁργανωτῆς τῆς πρώτης ἀθηναϊκῆς συμμαχίας, ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας πτωχότατος.

Ο ΚΙΜΩΝ. Ο Κίμων εἶχε χάσει μικρὸς τὸν πατέρα του Μιλτιάδην. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς νεότητός του ὁ βίος του ἦτο ἀτακτος. Ἀργότερον ἀπέβαλε τὰς κακὰς συνηθείας καὶ μετεβλήθη εἰς πολίτην χρηστὸν καὶ γενναιόφρονα. Κατὰ σύστασιν τοῦ Ἀριστείδου ἀφωσιώθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὰς ἀνώτατας ἀξιώματα τῆς πολιτείας.

ΑΙ ΝΙΚΑΙ ΤΟΥ ΚΙΜΩΝΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ. ΚΙΜΩΝΕΙΟΣ ΕΙΡΗΝΗ. Ό Κίμων, ἀφοῦ ἐστερέωσε τὴν ἀθηναϊκὴν ἡγεμονίαν εἰς τὸ Αἰγαῖον, ἐστράφη κατὰ τῶν Περσῶν εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃ τὰς ἐκεὶ ἔλληνικὰς πόλεις ἀπὸ τὸν ζυγόν των.

‘Ο Κίμων ὡς ἀρχηγὸς τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ἔξεδίωξε τὸ 467 π.Χ. τοὺς Πέρσας ἀπὸ διαφόρους πόλεις τῶν παραλίων τῆς Καρίας καὶ Λυκίας. Τὸν περσικὸν στόλον, ὃ ὅποιος ἀπετελεῖτο ἀπὸ 200 πολεμικὰ πλοῖα κατὰ τὸ πλεῖστον φοινικικά, κατέστρεψεν εἰς ἀποφασιστικὴν ναυμαχίαν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὔρυμέδοντος ποταμοῦ εἰς τὴν Παμφυλίαν. Ἀμέσως κατόπιν ἀπεβίβασε ‘στρατὸν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ διεσκόρπισε τὸ παρατεταγμένον εἰς τὴν παραλίαν πεζικὸν τῶν Περσῶν.

467 π.Χ.

‘Ο Κίμων ἀπέθανε τὸ 449 π.Χ. πολιορκῶν τὸ Κίτιον τῆς Κύπρου (σημειρινὴν Λάρνακα). Καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος ἐνίκησε τὸν περσικὸν μετὰ βραχεῖαν ναυμαχίαν παρὰ τὴν Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου. Τὰ πολεμικὰ κατορθώματα τοῦ Κίμωνος τόσον φόβον ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς Πέρσας, ὥστε εἰς τὸ Αἴγαον ἔπαισεν ὁ πλοῦς περσικῶν πλοίων καὶ ὁ περσικὸς στρατὸς ἀπεσύρθη ἀπὸ τὰ ἔλληνικὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐκ τούτου προῆλθεν ὁ θρῦλος, δτι συνωμολογήθη εἱρήνη μεταξὺ Περσῶν καὶ Ἀθηναίων, ἡ ὅποια ἔφερε τὸ δνομα Κιμώνειος εἱρήνη.

449 π.Χ.

ΟΙ ΣΥΜΜΑΧΟΙ ΧΑΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΝ ΤΩΝ. Ή παράτασις τοῦ πολέμου ἐστενοχώρει τοὺς συμμάχους, οἱ ὅποιοι ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον φιλήσυχοι ἔμποροι καὶ ναυτικοί. Διὰ τοῦτο, ὅταν ἔξελιπεν ὁ κίνδυνος ἐκ μέρους τῶν Περσῶν, ὅσαι πόλεις ἔδιδον πλοῖα καὶ ἄνδρας προέτειναν νὰ δίνουν ἀντὶ τούτων μόνον χρήματα. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἔφεραν ἀντίρρησιν. Μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ κατεσκεύασαν ἴσχυρὸν στόλον, εἰς τὸν ὅποιον τὰ πληρώματα ἦσαν Ἀθηναῖοι πολίται καὶ μισθοφόροι. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπῆλθε βαθεῖα μεταβολὴ εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν. Δι’ αὐτῆς οἱ Ἀθηναῖοι ἔγιναν εἰς τὴν πραγματικότητα κυρίαρχοι τῶν συμμάχων των.

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου αἱ συμμαχικαὶ πόλεις εύρεθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προσαρμόσουν τὰ πολιτεύματά των πρὸς τὸ πο-

λίτευμα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοιουτορόπως ἔχασαν καὶ τὴν αὐτονομίαν των. Μόναι αἱ νῆσοι Χίος, Λέσβος, Σάμος παρέμειναν πραγματικοὶ σύμμαχοι. Τὸ συμμαχικὸν ταμεῖον μετεκομίσθη εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ μόνη πλέον ἡ ἐκκλησία τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηναίων ἀπεφάσιζε διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν πόρων του.

Τοιουτορόπως ἐδημιουργήθη τὸ μέγα ναυτικὸν κράτος τῶν Ἀθηνῶν, τὸ ὅποιον κατὰ τὰ μέσα τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος περιελάμβανεν ἑκτὸς τῆς Ἀττικῆς, τὴν Εὕβοιαν, τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, τὰς νήσους τοῦ Αιγαίου, τὰς ἐλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τοῦ Ἐλλησπόντου. Συγχρόνως ἐξηπλώθη καὶ εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἐλλάδα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν περιέλαβε τὰ Μέγαρα, τὴν Βοιωτίαν, τὴν Φωκίδα καὶ τὴν Λοκρίδα.

Ο ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ Εἴδομεν, ὅτι ἡ ἀντιζηλία μεταξὺ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης ἐξεδηλώθη ἀμέσως μετὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν. Ἡ ἴδρυσις καὶ ὁργάνωσις τοῦ μεγάλου ἀθηναϊκοῦ κράτους προεκάλεσε μεταξὺ τῶν δύο πόλεων ὅξεν ἀνταγωνισμὸν διὰ τὴν ἡγεμονίαν εἰς τὴν Ἐλλάδα.

Ἐφόσον τὰς Ἀθήνας ἐκυβέρνων οἱ ἀριστοκρατικοὶ αἱ σχέσεις Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης ἦσαν καλαί. Οἱ Σπαρτιάται εἰς ὅλας τὰς διαπραγματεύσεις των μὲ τὸν Κίμωνα ἔδειξαν πνεῦμα διαλλακτικόν. Ὁ Κίμων ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὴν πολιτικὴν τῆς ταπεινώσεως τῆς Σπάρτης. Διὰ τοῦτο ὑπεστήριξεν αἵτησιν τῶν Σπαρτιατῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους περὶ ἀποστολῆς βοηθείας, ὅταν ἐπιέζοντο ἀπὸ τοὺς Μεσσηνίους κατὰ τὸ τρίτον μεσσηνιακὸν πόλεμον (464 - 455 π.Χ.). Οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν πρὸς ἐνίσχυσιν 4.000 ὀπλίτας ὑπὸ τὸν ἴδιον τὸν Κίμωνα, ἀλλ’ οἱ Σπαρτιάται τοὺς ἀπέτεμψαν μετ’ ὀλίγον μὲ διαφόρους προφάσεις. Οἱ δημοκρατικοὶ ἀντίπαλοι τοῦ Κίμωνος τὸν διέβαλον ὡς αἴτιον τῆς προσβολῆς καὶ ἐπέτυχον τὴν ἔξορίαν του (461 π.Χ.).

Ἡ μοιραία σύγκρουσις Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης ἔγινεν εἰς τὴν Τάναγραν τῆς Βοιωτίας (457 π.Χ.). Κατὰ τὴν μάχην ἐνίκησαν οἱ Σπαρτιάται. Καίτοι ὅμως νικηταὶ ἔκριναν φρόνιμον νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν Σπάρτην. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔξ ἄλλου ἀνεκάλεσαν τὸν Κίμωνα ἐκ τῆς ἔξορίας κατὰ πρότασιν τοῦ Περικλέους καὶ αἱ Ἀθῆναι μὲ τὴν συμφιλίωσιν τῶν δύο ἐπιφανεστάτων πολιτικῶν, τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ

Κίμωνος, ἀνέκτησαν τὴν ἐπιβολὴν τῶν. Ἡ Βοιωτία ἡναγκάσθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν. Τὴν Βοιωτίαν ἡκολούθησαν κατόπιν ἡ Φωκὶς καὶ ἡ Λοκρὶς. Τὸ 455 π.Χ. παρεδόθη ἡ Αἴγινα καὶ ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος ὑπὸ τὸν ναύαρχον Τολμίδην παραπλεύσας τὴν Πελοπόννησον ἔκαυσε τοὺς λιμένας τῶν Σπαρτιατῶν, Μεθώνην καὶ Γύθειον. Ἡ Σπάρτη ἡναγκάσθη νὰ συνάψῃ πενταετῆ εἰρήνην (451 π.Χ.).

Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ πόλεμος ἐπανελήφθη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνικήθησαν εἰς τὴν Κορώνειαν (447 π.Χ.) ἀπὸ τοὺς ἐπαναστατήσαντας Βοιωτούς. Φωκεῖς, Λοκροὶ καὶ Μεγαρεῖς ἀπεσύρθησαν ἀπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν. Καθ' ὑποκίνησιν τῆς Σπάρτης ἐπανεστάτησε καὶ ἡ Εὔβοια. Κατὰ τῆς νήσου ἐστάλη ὁ Περικλῆς καὶ τὴν ἔξηνάγκασε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν συμμαχίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ σπαρτιατικὸς στρατὸς εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐπροχώρησε μέχρι τῆς Ἐλευσίνος.

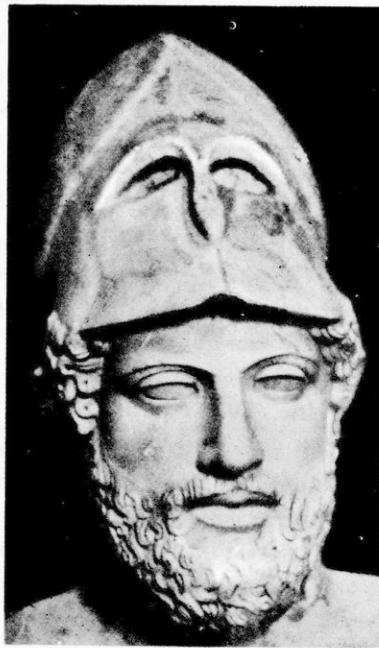
Τὸν κίνδυνον τοῦ πολέμου ἀπεμάκρυνεν ὁ Περικλῆς. Δι' ἐνεργειῶν του συνωμολογήθη εἰρήνη διὰ 30 ἔτη μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν. Εἶναι αἱ τριακοντούτεις σπονδαί, ὥπως τὰς ὀνομάζει ὁ Θουκυδίδης.

445 π.Χ.

Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ ^{δο} Ο Περικλῆς ἦτο υἱὸς τοῦ Ξανθίππου, τοῦ νικητοῦ τῆς Μυκάλης, καὶ τῆς Ἀγαρίστης, ἀνεψιᾶς τοῦ Κλεισθένους. Ἡρχισε τὸ πολιτικὸν του στάδιον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστείδου. Εἶχεν ἴσχυρὸν πολιτικὸν ἀντίπαλον τὸν Κίμωνα, τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἀριστοκρατικῶν, ἐνῷ αὐτὸς ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς δημοκρατικῆς μερίδος μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ πολιτικοῦ Ἐφιάλτου.

Σοβαρὸς καὶ ἀτάραχος ὁ Περικλῆς οὐδέποτε ἐκολάκευσε τὸν λαόν, εἰς τὸν ὅποιον ἦσκει μεγάλην ἐπιτροπὴν μὲ τὴν συναρπαστικὴν εὐγλωττίαν του. Διὰ τὴν εὐφράδειαν, τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ παραστήματος, εἰς τὸ ὅποιον ἔδιδε μεγαλυτέραν ἐπιβολὴν τὸ κράνος, καὶ τὸν ἥρεμον χαρακτῆρά του οἱ Ἀθηναῖοι τὸν παρωμοίασαν μὲ τὸν Δία καὶ τὸν ὄνομασαν Ὁλύμπιον. Οἱ ποιηταὶ ἔλεγον ὅτι, ὅταν ὡμίλει ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς ἐκκλησίας, ἥστραπτεν, ἐβρόντα καὶ συνεκλόνιζε τὴν Ἑλλάδα.

Ο Περικλῆς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος ἔξελέγετο κατ' ἔτος στρατηγὸς καὶ ἡ σχεδὸν μοναρχικὴ ἔξουσία του ἐντὸς δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ὡφείλετο εἰς τὴν ἔξαιρετικὴν προσωπικότητά του. Ο

Περικλῆς.

τῶν του ἐφρόντισεν ὁ Περικλῆς. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του τὸ θέατρον ἥτο λαϊκὸν σχολεῖον. Ἐπρεπε λοιπὸν οἱ πολίται ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν κοινωνικῶν τάξεων νὰ δύνανται νὰ παρακολουθοῦν τὰς θεατρικὰς παραστάσεις. Πρὸς τοῦτο μὲ εἰδικὸν νόμον ὑπεχρέωσεν ὁ Περικλῆς τὴν πολιτείαν νὰ πληρώνῃ εἰς κάθε πτωχὸν τὸ ἀντίτιμον τοῦ εἰσιτηρίου διὰ τὸ θέατρον. Τὰ χρήματα αὐτὰ ἔλεγοντο θεωρικά.

Ο Περικλῆς εἶχε πρόγραμμα νὰ ἐνώσῃ ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηνῶν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἔπαινεν ἡ διαίρεσις τῆς Ἑλλάδος εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη μὲ ἀντιζηλίας καὶ πολέμους μεταξὺ τῶν. Κατόπιν προτάσεώς του ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου ἐψήφισε νὰ προσκληθοῦν εἰς τὰς Ἀθήνας ἀντιπρόσωποι ἀπὸ ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις. Εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν τοῦ Περικλέους οἱ Σπαρτιᾶται ἀντέδρασαν καὶ τὸ σχέδιόν του ἐναυάγησε.

Μεγάλην ἐπίσης σημασίαν ἔδιδεν ὁ Περικλῆς εἰς τὴν κατὰ θά-

Θουκυδίδης ἔξαίρων τὰ μεγάλα πολιτικὰ προσόντα τοῦ Περικλέους λέγει ὅτι ἐπ’ αὐτοῦ ἡ πολιτεία « ἐγίγνετο τε λόγω μὲν δημοκρατίᾳ, ἔργῳ δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς ἀρχῆς ».

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

Ο Περικλῆς, διὰ νὰ μὴ νοθεύεται τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα μὲ τὴν μὴ συμμετοχὴν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τῶν πτωχῶν πολιτῶν, εἰσήγαγε διὰ νόμου τὸν ἐκκλησιαστικὸν, δικαστικὸν καὶ βουλευτικὸν μισθόν. Εἰς τοὺς πολίτας δηλαδή, οἱ ὅποιοι ἔλαμβανον μέρος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἢ ἐκληρώνοντο δικασταὶ ἢ ἔξελέγοντο βουλευταί, ἐδίδετο ἀποζημίωσις.

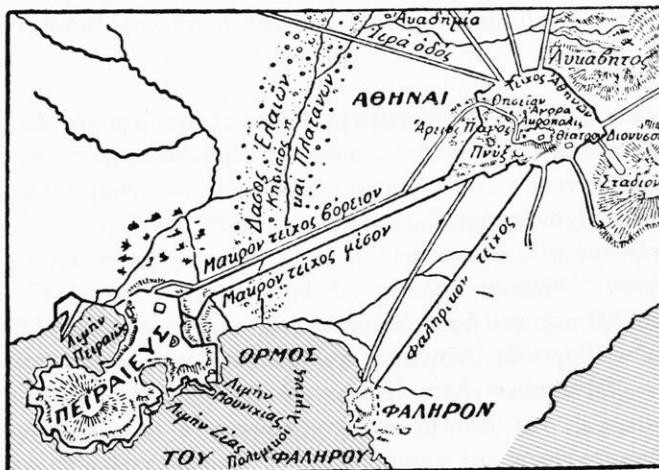
Αλλὰ καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἡθικὴν ἐξύψωσιν τῶν συμπολι-

λασσαν ύπεροχὴν τῶν Ἀθηνῶν, τὴν ὁποίαν μὲ κάθε τρόπον προσεπάθησε νὰ αὐξήσῃ. Διὰ τὴν ἀξίαν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ἔλεγε : « Μέγα τὸ τῆς θαλάσσης κράτος » (Θουκυδίδης). Ἐσκέφθη λοιπὸν νὰ συνδέσῃ στενότερον καὶ ἀσφαλέστερον τὰς Ἀθήνας μὲ τὴν θάλασσαν. Καὶ ὁ Κίμων προτιγουμένως εἶχε δείξει παρομοίαν φροντίδα. Ἐκτισε δηλαδὴ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἔως τὸν Πειραιᾶ ἀφ' ἐνὸς καὶ μέχρι τοῦ (Παλαιοῦ) Φαλήρου ἀφ' ἑπέρου τὰ λεγόμενα μακρὰ τείχη, τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον ἡ Φαληρικόν, ὅπως ὠνομάζοντο. Ὁ Πειρικλῆς διὰ νὰ ἔξασφαλίσῃ καλύτερον τὸν μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν τειχῶν εύρον διάδρομον ἔκτισε τὸ λεγόμενον μέσον τεῖχος. Εἰς τὸν χῶρον μεταξὺ τῶν τειχῶν ἥδυναντο νὰ εύρισκουν ἀνέτως ἄσυλον εἰς περίπτωσιν ἔχθρικῆς ἐπιδρομῆς οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς μὲ ὅλην τὴν κινητὴν περιουσίαν των.

Καὶ διὰ τὸν καλλωπισμὸν τῶν Ἀθηνῶν ἐφρόντισεν ἐπίστης ὁ Πειρικλῆς. Ἐστόλισε τὴν Ἀκρόπολιν μὲ καλλιτεχνικὰ μνημεῖα, τὰ ὁποῖα ἔδωκαν εἰς αὐτόν, εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα ἀφθαρτὸν δόξαν.

Σχέδιον τῶν μακρῶν τειχῶν.

ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

1. Η ΛΑΜΠΡΑ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΙΑ

Μετά τούς περσικούς πολέμους ἀρχίζει διὰ τὴν Ἑλλάδα περίοδος μεγάλης ἀκμῆς. Οἱ Ἑλληνες ἀνοικοδομοῦν τὰς πόλεις των ἀνεγείρουν τοὺς ναούς των καὶ κτίζουν ἄλλους ὡραιοτέρους, καλλιεργοῦν τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας, ὅσον ποτὲ ἄλλοτε.

Ἡ μεγαλυτέρα καὶ σημαντικωτέρα πρόοδος ἐστιμειώθη εἰς τὰς Ἀθήνας, αἱ ὅποιαι τότε ἔφθασαν εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς δυνάμεως καὶ τῆς πνευματικῆς ἀκμῆς. Ὁ σπουδαιότερος δημιουργὸς τοῦ ἀθηναϊκοῦ μεγαλείου ὑπῆρξεν ὁ Περικλῆς, ὁ μεγαλύτερος πολιτικὸς τῆς ἀρχαιότητος. Δι’ αὐτὸν τὸν λόγον τὴν λαμπρὰν πεντηκονταετίαν, ἡ ὅποια ἀρχίζει ἀπὸ τὸ τέλος τῶν περσικῶν πολέμων καὶ τελειώνει μὲ τὴν ἔναρξιν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὴν ὧνόμασαν αἰῶνα τοῦ Περικλέους. Ὁ αἰών τοῦ Περικλέους εἶναι ὁ χρυσοῦς αἰώνων τῶν Ἀθηνῶν. Τὰ ἔξαιρετικὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς προκαλοῦν τὸν θαυμασμὸν τοῦ πολιτισμένου κόσμου, ὁ ὅποιος ὅμιλει περὶ Ἑλληνικοῦ θαύματος.

α) Η ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ. "Ολοι οι κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς δὲν ἥσαν Ἀθηναῖοι πολίται. Διὰ νόμου τοῦ Περικλέους μόνον οἱ ἔχοντες ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς Ἀθηναίους ἔθεωροι ὑντο γνήσιοι. Οἱ Ἀθηναῖοι πολίται εἶχον πλήρη δικαιώματα καὶ αὐτοὶ ἐκυβέρνων τὸ κράτος. Κατὰ τὸν 5ον π.Χ. αἰῶνα ἐπὶ 600.000 κατοίκων τῆς Ἀττικῆς μόνον 140.000 ἥσαν Ἀθηναῖοι πολίται (ἄνδρες, γυναῖκες, παιδία). Ἀπὸ αὐτοὺς 30.000 περίπου ἥσαν ἄνδρες καὶ αὐτοὶ ἀπετέλουν τὸν δῆμον τῶν Ἀθηνῶν. Πλὴν τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν ὑπῆρχον οἱ μέτοικοι καὶ οἱ δοῦλοι.

Οἱ μέτοικοι ἥσαν Ἑλληνες ἀπὸ ἄλλα μέρη, οἱ ὅποιοι ἔμενον μονίμως εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἥσχολοῦντο μὲ τὸ ἐμπόριον ἢ μὲ ἔργασίας βιομηχανικὰς καὶ χρηματιστικάς. Ἐπροστατεύοντο ἀπὸ τὸ κράτος,

ἀλλὰ δὲν ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν διοίκησιν οὔτε ἐπετρέπετο νὰ ἔχουν ἀκίνητον περιουσίαν. Ἡσαν ὅμως ὑποχρεωμένοι νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὸν στρατόν. Ἐπλήρωνον φόρον, τὸ μετοίκιον, δώδεκα ἀττικὰς δραχμὰς ἔτησίως.

Οἱ δοῦλοι ήσαν ἡ βάρβαροι ἀγορασμένοι μὲ χρῆμα ἢ ἀπόγονοι δούλων ἢ αἰχμάλωτοι πολέμου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους εἰς τὴν Ἀττικὴν ἡσαν περισσότεροι ἀπὸ 200.000. Οἱ δοῦλοι ἔμενον εἰς τὰς οἰκίας τῶν κυρίων των καὶ ἔκαμνον διαφόρους ἔργασίας. Ἀλλοι ἔχρησιμοποιοῦντο εἰς τὰ ἔργοστάσια, ὅπου εἰργάζοντο μόνον διὰ τὴν τροφήν των. Δὲν εἶχον κανὲν δικαίωμα. Ὁ κύριος μετεχειρίζετο τὸν δοῦλον, ὅπως ἦθελε, μόνον δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ τὸν φονεύσῃ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους ἡ θέσις τῶν δούλων ἐβελτιώθη. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔθεώρουν αὐτοὺς ὡς μέλη τῆς οἰκογενείας των καὶ τοὺς ὀνόμαζον οἰκέτας καὶ παῖδας. Ὅσοι δοῦλοι ἔμάνθανον γράμματα προσελαμβάνοντο ἀπὸ τὸ κράτος ὡς ὑπάλληλοι, ίδιως λογισταί. Ἐπίσης δοῦλοι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Σκύθαι, ἡσαν ὅλοι οἱ ἀστυνομικοὶ ὑπηρέται. Ἔφερον τόξον καὶ μαστίγιον καὶ ἐπέβλεπον τὴν τάξιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὰ δικαστήρια καὶ εἰς τοὺς δημοσίους τόπους.

β) ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον πολίτευμα δημοκρατικόν. "Ολοι οἱ πολῖται εἶχον ἵσα δικαιώματα καὶ αὐτοὶ ἔκυβερνων τὸ κράτος. Κυρίαρχον ὅργανον τοῦ πολιτεύματος ἦτο ἡ ἐκκλησία τοῦ δῆμου, δηλαδὴ ἡ συνέλευσις τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου συνεκέντρων δλην τὴν ἔξουσίαν. Τὸ πρόγραμμα τῶν συζητήσεων συνέτασσον οἱ πρυτάνεις. Ολοι εἶχον δικαίωμα νὰ λαμβάνουν τὸν λόγον. Οἱ ρήτορες, ὅπως ἐλέγοντο οἱ διμιούντες, ἀνέβαινον εἰς τὸ βῆμα μὲ στέφανον εἰς τὴν κεφαλήν. Ἡ ἀπόφασις ἐλαμβάνετο δι' ἀνατάσεως τῆς χειρός.

Μετὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου σπουδαιοτέρα ἀρχὴ ἦτο ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων. Τὸ ἔργον τῆς βουλῆς ἦτο, ὅπως εἴδομεν, προβουλευτικόν. Προητοίμαζε δηλαδὴ τὰ νομοθετήματα, διὰ τὰ ὅποια θὰ ἀπεφάσιζεν ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου. Αἱ ἀποφάσεις τῆς βουλῆς ἐλέγοντο προβουλεύματα. Μόνον μετὰ τὴν ψήφισίν των ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἐγίνοντο νόμοι τοῦ κράτους. Διὰ τοῦτο τὰ ψηφίσματα τῆς ἐκκλησίας ἔφερον εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν ἔντης τυπικὴν φράσιν: « Ἐδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ ».

Οι 50 βουλευταί ἑκάστης φυλῆς ἐκυβέρνων τὸ κράτος ἐπὶ 36 ἡμέρας καὶ ὡνομάζοντο τότε πρυτάνεις, ἡ φυλή των πρυτανεύουσα καὶ ὁ χρόνος τῆς ἀρχῆς πρυτανεία. Ἡ σειρὰ τῶν πρυτάνεων ὠρίζετο διὰ κλήρου. Διὰ κλήρου ἐπίστης ἔξελέγετο καθ' ἑκάστην ἐκ τῶν πρυτάνεων ὁ πρόεδρός των, ὁ ὅποιος ἐκαλεῖτο ἐπιστάτης τῶν πρυτάνεων. Ὁ ἐπιστάτης ἐκράτει τὴν σφραγίδα τῆς πόλεως, τὰς κλεῖδας τοῦ δημοσίου θησαυροῦ καὶ προήδρευεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡτο μὲν ἄλλους λόγους ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀθηναϊκήν πολιτείαν. Οἱ πρυτάνεις ἐτρέφοντο δημοσίᾳ δαπάνῃ εἰς τὸ πρυτανεῖον, πλησίον τοῦ βουλευτηρίου.

Ἄλλο σοβαρώτατον ἔργον τῆς βουλῆς ἦτο ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐκκλησίας. Εἶχε δηλαδὴ ἡ βουλὴ καὶ τὴν ἐκτελεστικὴν ἔξουσίαν, τὴν ὅποιαν σήμερον ἀσκεῖ ἡ κυβέρνησις.

γ) ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ. Οἱ δέκα στρατηγοί, ἥσαν οἱ ἐπισημότεροι ἀρχοντες. Ἐξελέγοντο δι’ ἓν ἔτος κατ’ ἀρχὰς μὲν ἔνας ἔξι ἑκάστης φυλῆς, ἀπὸ δὲ τοῦ 487 π.Χ. καὶ ἔξῆς μόνον οἱ ἔννέα. Ὁ δέκατος στρατηγὸς ἔξελέγετο ἀδιακρίτως φυλῆς ἀπὸ ὅλους τούς Ἀθηναίους πολίτας καὶ ἦτο τρόπον τινὰ ὁ ἀρχιστράτηγος. Ὁ οὕτως ἐκλεγόμενος στρατηγὸς ἦτο συνήθως ἡ σπουδαῖος πολιτικὸς ἢ ἐπιφανῆς στρατιωτικός, ὅπως π.χ. ὁ Θεμιστοκλῆς ὁ Κίμων, ὁ Περικλῆς.

Οἱ στρατηγοὶ καθὼς καὶ οἱ ταμίαι ἥσαν οἱ μόνοι ἀρχοντες, οἱ ὅποιοι ἔξελέγοντο διὰ ψηφοφορίας (αἵρετοι) καὶ ὅχι διὰ κλήρου (κυαμευτοί). Ἡ ἐπανεκλογή των ἐπετερέπετο χωρὶς κανένα περιορισμόν. Οἱ στρατηγοὶ ἐκτὸς τῆς διοικήσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου καὶ γενικῶς τῆς φροντίδος διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς χώρας διηγύθυνον καὶ τὴν ἔξωτερικήν πολιτικήν. Ἐδέχοντο τούς ζένους πρεσβευτάς καὶ ἡδύναντο νὰ συνάπτουν συνθήκας. Ἔνιοτε ὁ λαὸς ἔχορήγει εἰς αὐτοὺς εύρυτάτην δικαιοδοσίαν καὶ τότε ἐλέγοντο στρατηγοὶ αὐτοκράτορες.

2. ΑΙ ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

α) Ο ΣΤΡΑΤΟΣ. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον στρατὸν ἀποτελούμενον ἀπὸ πτεζοὺς καὶ ἵππεῖς. Οἱ πεζοὶ ἥσαν ἡ ἴσχυροτέρα καὶ πολυαριθμοτέρα δύναμις, ἐνῷ οἱ ἵππεῖς ἥσαν ὀλίγοι. Ἡ πολεμικὴ ἀξία τοῦ ἵππικοῦ

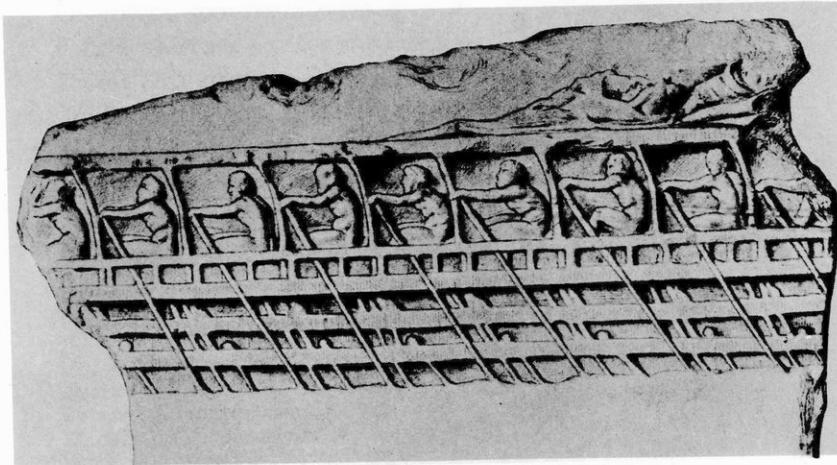
ήτο μικρά, άλλα διὰ τὴν λαμπρότητα, τὴν ὅποίαν προσέδιδον εἰς τὰς θρησκευτικὰς πομπὰς καὶ τὰς λοιπὰς πανηγύρεις, ἐτίμων πολὺ αὐτὸν τὸ σῶμα οἱ Ἀθηναῖοι. Οἱ ὅπλιται ἀνήρχοντο εἰς 13.000 καὶ διεκρίνοντο διὰ τὴν ἀνδρείαν των εἰς τὰς μάχας.

Οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὴν φρούρησιν τοῦ ἔκτεταμένου κράτους των εἰσήγαγον τὸ σύστημα τῆς κληρουχίας. Οἱ κληροῦχοι ἡσαν πτωχοὶ Ἀθηναῖοι, τοὺς ὅποίους ἐγκαθίστα ἡ κυβέρνησις εἰς ἐπίκαιρα σημεῖα, διὰ νὰ χρησιμεύουν ὡς φρουροὶ καὶ νὰ ἐπιβλέπουν τοὺς συμμάχους. Εἰς τὴν νέαν των πατρίδα οἱ κληροῦχοι διετήρουν ὅλα τὰ δικαιώματα τοῦ Ἀθηναίου πολίτου.

β) Ο ΣΤΟΛΟΣ. Οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἐπεδόθησαν μὲν μεγαλύτερον ζῆλον εἰς τὴν ναυτικὴν τέχνην, τὴν ὅποίαν ἐτελειοποίησαν. Πολεμικὰ πλοῖα ἡσαν αἱ τριήρεις. Ἐκτὸς τῶν τριήρων ὑπῆρχον καὶ τὰ ὁπλιταγωγὰ ἢ ἵππαγωγὰ πλοῖα διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ἵππων. Τὰ φορτηγὰ πλοῖα ἐλέγοντο ὄλκάδες ἢ στρογγύλα πλοῖα ἢ ἀπλῶς πλοῖα. Τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου, ὡς εἴδομεν, εἶχον οἱ στρατηγοί.

Οἱ Ἀθηναῖοι κατέστησαν τὸν Πειραιᾶ μέγαν πολεμικὸν λιμένα Κατεσκεύασαν ἐκεῖ ναυπηγεῖα καὶ ὑπόστεγα ἐπὶ τῆς παραλίας, τοὺς

Τριήρης. (Μαρμάρινον ἀνάγλυφον ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν).

λεγομένους νεωσοίκους. Εἰς αύτοὺς ἀνεσύροντο καὶ ἐφυλάσσοντο τὰ ππλοῖα, διὰ νὰ μὴ ὑφίστανται φθορὰν εἰς τὴν θάλασσαν. 'Ο Πειραιεὺς ἥτο δὲ ναύσταθμος τοῦ κράτους τῶν Ἀθηνῶν.

3. ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ. Οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὰς μεγάλας δαπάνας τῆς διοικήσεως τοῦ κράτους καὶ τοῦ ἔξοπλισμοῦ διέθετον ἔσοδα, τὰ ὅποια προήρχοντο ἀπὸ τοὺς φόρους καὶ ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρείου, τῆς νήσου Θάσου καὶ τῆς Θράκης, ἀπὸ τὸν φόρον τῶν μετοίκων, ἀπὸ τὰ χρηματικὰ πρόστιμα κατὰ τὰς δίκας. Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον εἰσόδημα εἶχε τὸ κράτος τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὰς χρηματικὰς εἰσφορὰς τῶν συμμάχων μετὰ τὴν Ἰδρυσιν τῆς ἀθηναϊκῆς συμμαχίας. Αἱ χρηματικαὶ αὐταὶ πρόσοδοι ἀνῆλθον ἐπὶ Περικλέους εἰς 600 τάλαντα. Ἐκτὸς τῶν τακτικῶν ἔσόδων ὑπῆρχον καὶ τὰ ἔκτακτα. Τὰ ἔσοδα αὐτὰ προήρχοντο ἀπὸ ἔκτακτους ἐπιβαρύνσεις, τὰς ὅποιας ἐπέβαλεν ἡ πολιτεία εἰς πλουσίους πολίτας.

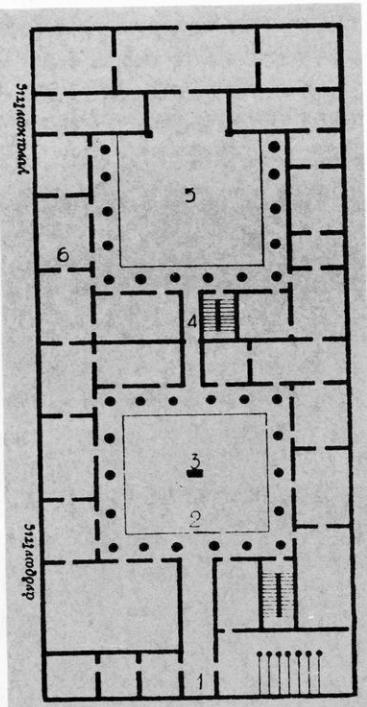
'Η ἀθηναϊκὴ πολιτεία πλήν τῶν δαπανῶν τῆς διοικήσεως καὶ τοῦ ἔξοπλισμοῦ εἶχε καὶ ἄλλα πρόσθετα ἔξοδα. Σοβαρὰ ποσὰ διετίθεντο διὰ τὰς ἑορτὰς καὶ ἴδιως διὰ τὰ θεωρικά. Σημαντικὸν ἐπίστης ποσὸν ἔδαπάνα ἡ πόλις δι' ἡμερησίαν ἀποζημίωσιν τῶν ἀναπήρων τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἀνικάνων πρὸς ἐργασίαν. Οἱ τελευταῖοι αὐτοὶ ὠνομάζοντο ἀδύνατοι.

Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑ ΖΩΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

1. Η ΚΑΤΟΙΚΙΑ. Αἱ κατοικίαι τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, ἀκόμη καὶ τῶν πλουσιωτέρων δὲν παρεῖχον τὰς ἀνέσεις τῶν σημερινῶν κατοικιῶν, αἱ ὅποιαι εἶναι προϊὸν τῆς μεγάλης τεχνικῆς προόδου τοῦ τελευταίου αἰώνος. Ἐν τούτοις ἡ ἀθηναϊκὴ οἰκία ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς οἰκίας τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων ἦτο ἀρκετὰ περιποιημένη. Διὰ τοῦτο ὁ Περικλῆς εἰς τὸν περίφημον Ἐπιτάφιον του, ἐκτὸς τῆς πολιτικῆς, ἔγκωμιάζει καὶ τὴν ἴδιωτικὴν ζωὴν τῶν Ἀθηνῶν. « Καὶ ἐναντίον τῶν κόπτων, λέγει, ἔφροτίσαμεν νὰ εὔρωμεν πλεῖστα μέσα ἀνακουφίσεως... μὲ τὸ νὰ χρησιμοποιοῦμεν εὐπρεπεῖς ἴδιωτικάς κατοικίας ».

Γενικῶς αἱ οἰκίαι τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ἦσαν μικραὶ καὶ ἰσόγειοι, ἀλλ' ὑγιειναί, εὐάεροι καὶ εὐήλιοι. Οἱ τοῖχοι κατεσκευάζοντο ἀπὸ λίθους ἢ πλίνθους καὶ δὲν εἶχον παράθυρα εἰς τὸ ἰσόγειον. Τὰ δωμάτια ἐλάμβανον φῶς καὶ ἀέρα ἀπὸ τὴν αὐλήν. Αἱ μεγαλύτεραι οἰκίαι ἀνῆκον εἰς τοὺς πλουσίους καὶ μερικαὶ ἐστολίζοντο μὲ τοιχογραφίας. Ἡ ἀρχαϊκὴ οἰκία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περιελάμβανε δύο εὐρύχωρα διαμερίσματα, τὸ διαμέρισμα τῶν ἀνδρῶν (ἀνδρών,

Σχέδιον ἀρχαϊκαίς οἰκίας. 1. Εἴσοδος ἀπὸ τὸν δρόμον. 2. Περίστυλος αὐλή. 3. Βωμός. 4. Εἴσοδος εἰς γυναικωνίτιν. 5. Περίστυλος αὐλή γυναικωνίτιδος. 6. Θάλαμοι.

ἀνδρωνῖτις) καὶ τὸ διαμέρισμα τῶν γυναικῶν (γυναικών, γυναικῶνīτις). Εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς ὑπῆρχε βωμὸς καὶ πλησίον αὐτοῦ τὸ ἄγαλμα τοῦ ἔρκείου Διός.

Οἱ ἄνδρες τὰς περισσοτέρας ὥρας τῆς ἡμέρας διήρχοντο ἐκτὸς τῆς οἰκίας εἰς τὰς παλαίστρας καὶ εἰς τὴν ἀγοράν, ὅπου συνεζήτουν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐνδιαφερόντων ζητημάτων. Αἱ γυναῖκες παρέμενον εἰς τὰς οἰκίας ἐργαζόμεναι.

2. Η ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ. Ἡ ἐνδυμασία ὅλων τῶν ἀρχαίων ‘Ελλήνων ἦτο πολὺ ἀπλῆ. Ἀνδρες καὶ γυναῖκες ἐφόρουν τὰ ἵδια περίπου ἐνδύματα. Τὰ συνήθη φορέματά των ἡσαν ὁ χιτών καὶ τὸ ἱμάτιον. Τὸν χιτῶνα ἐφόρουν κατάσαρκα, ὅπως τὸ σημερινὸν ὑποκάμισον. Τὸ ἱμάτιον, εἶδος σημερινοῦ ἐπανωφορίου, ἐφέρετο ἐπὶ τοῦ χιτῶνος. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπρόσεχον πολὺ διὰ τὴν καλαίσθητον ἐμφάνισίν των. Αἱ γυναῖκες ἴδιως διέθετον δλην τὴν ἐφευρετικότητά των εἰς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον ἐφόρουν τὰ ἐνδύματα αὐτὰ διὰ νὰ προσδίδουν ἴδιαιτέρων χάριν εἰς τὸ σῶμά των.

Καὶ τὰ ὑποδήματα τῶν ἀρχαίων ‘Ελλήνων ἦσαν πολὺ ἀπλᾶ. Ἐφόρουν σανδάλια ἢ πέδιλα, τὰ ὅποια ἀπετελοῦντο ἐξ ἐνὸς δερμα-

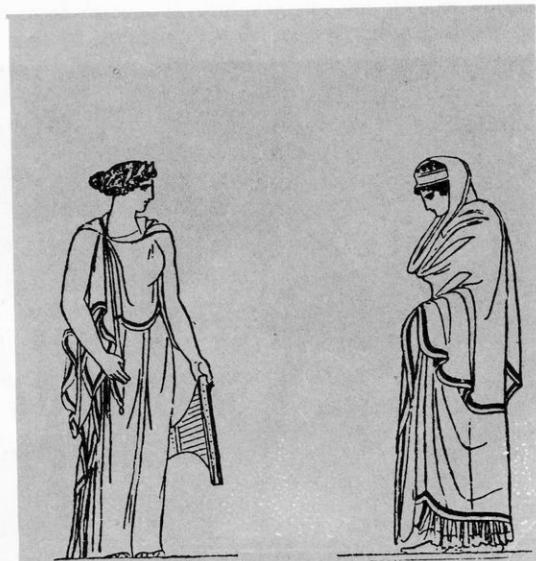
Ἀνὴρ μὲ χιτῶνα καὶ
ἄνὴρ μὲ ἱμάτιον.

τίνου πέλματος καὶ ἐδένοντο μὲν ίμάντας εἰς τὰ σφυρά. Τὰ ἔχρησιμο-
ποίουν εἰς ἐπισήμους ἐμφανίσεις (ἐπισκέψεις, πανηγύρεις κ.λπ.),
διότι συνήθως ἄνδρες καὶ γυναῖκες περιεπάτουν ἀνυπόδητοι.

3. ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ .

Τὰ παιδία μέχρις ἐπτὰ ἔτῶν ἔμενον εἰς τὰ σπίτια των, ὅπου ἔπαι-
ζον, ὅπως σήμερον. "Οταν ἐμεγάλωνον τὰ μὲν ἄρρενα ἐστέλλοντο
εἰς κατωτέρους διδασκάλους, διὰ νὰ διδαχθοῦν τὰ πρῶτα γράμματα,
τὰ δὲ κορίτσια ἡσχιοῦντο μὲν τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας. Σκοπὸς τῆς μορ-
φώσεως τῶν νέων εἰς τὰς Ἀθήνας ἦτο ἡ ἀρμονικὴ ἀνάπτυξις τῶν πνευ-
ματικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεών των, διὰ νὰ γίνουν τέλειοι ἄν-
θρωποι, « καλοὶ κἀγαθοί », ὅπως ἔλεγον. Αἱ Ἀθῆναι δὲν ἐπεδίωκον
μὲν τὴν μόρφωσιν νὰ παρασκευάσουν ἀποκλειστικῶς στρατιώτας,
ὅπως συνέβαινε μὲν τὴν Σπάρτην.

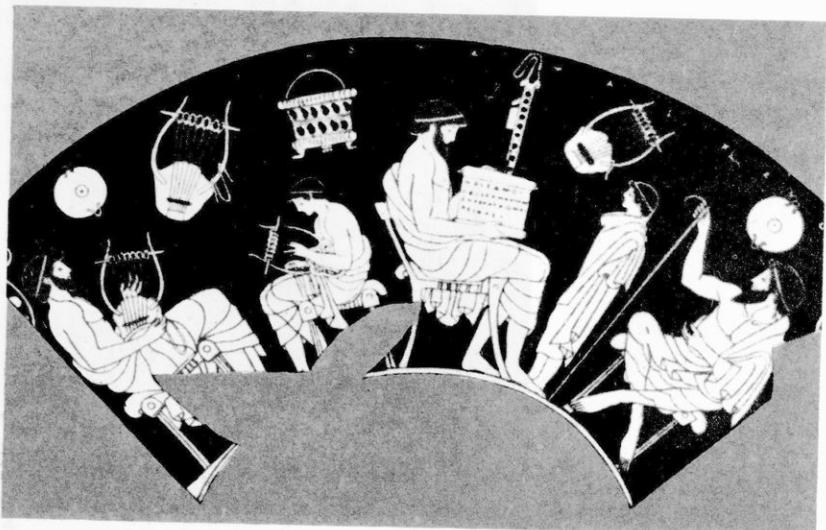
Τὰ σχολεῖα δὲν ἦσαν δημόσια, ἀλλὰ ἴδιωτικά, οἱ δὲ διδάσκαλοι
ἴδιωται, οἱ δποῖοι ἐπληρώνοντο ἀπὸ τοὺς γονεῖς. Ἐλέγοντο γραμ-
ματισταὶ (γραμματοδιδάσκαλοι) καὶ ἐδίδασκον ἀνάγνωσιν, γρα-
φήν, ἀριθμητικὴν καὶ γεωμετρίαν. Εἰδικοὶ διδάσκαλοι, οἱ δποῖοι ἔλέ-
γοντο παιδοτρίβαι, ἐδίδασκον τὰ παιδιὰ τὴν γυμναστικήν. *Αλλοι

έδίδασκον μουσικήν καὶ ἐλέγοντο κιθαρισταί. Οἱ μαθηταὶ ἐμάνθανον καὶ νὰ ἀπαγγέλλουν ποιήματα μεγάλων ποιητῶν, τὰ ὅποια ἀπεστήθιζον. Ἀπὸ τὸ δωδέκατον ἔτος ἐπεδίδοντο εἰς ἀσκήσεις εἰς τὰς παλαιόστρας καὶ τὰ δημόσια γυμνάσια (γυμναστήρια). Καὶ κατὰ τὸ στάδιον τῆς σωματικῆς ἀσκήσεως συνεπλήρωνον τὴν μόρφωσίν των. Ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια, δημόσια ἡ ἴδιωτικά, δὲν ὑπῆρχον. Οἱ ἔφηβοι ὅμως τῶν Ἀθηνῶν ἡδύναντο νὰ συμπληρώσουν τὴν μόρφωσίν των εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τὰ γυμναστήρια καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς ἀκόμη, διότι εἰς τὰς Ἀθήνας συνέρρεον τότε ὄλοι οἱ σοφοὶ διὰ νὰ ἐπιδείξουν τὴν σοφίαν των. Οἱ νέοι ἐν τούτοις τῶν πλουσιωτέρων οἰκογενειῶν δσοι ἴδιως ἡσθάνοντο ἔλξιν πρὸς τὴν πολιτικήν, προσέφευγον εἰς τοὺς λεγομένους σοφιστάς, οἱ ὅποιοι ἐδίδασκον τὴν πολιτικήν τέχνην μὲν μεγάλα δίδακτρα.

Οἱ νέοι ἐστρατεύοντο εἰς ἱλικίαν 18 ἔτῶν, ὅτε καὶ ἐνεγράφοντο εἰς τὸν κατάλογον τῶν πολιτῶν. Μόλις ἐστρατεύοντο ἐλάμβανον ἀπὸ

Σχολεῖον. (‘Απὸ ἀγγεῖον τοῦ ἀγγειογράφου Δούριδος’). Εἰς τὸ μέσον ὁ διδάσκαλος μὲν ἀνοικτὸν τὸ βιβλίον ἀκούει τὸν μαθητὴν νὰ ἀπαγγέλῃ ποίημα. Ἀριστερὰ ἄλλος διδάσκει μουσικήν. Δεξιὰ ὁ δοῦλος παιδαγωγὸς ἀναπένει τὸν μαθητὴν διὰ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν του. Εἰς τὸν τοῖχον κρέμονται μουσικὰ ὅργανα.

Παλαιότερα.

τὸν ἄρμόδιον ἄρχοντα τὰ ὅπλα καὶ ἔδιδον τὸν ἀκόλουθον ὕρκον : « Δέν θά ἐντροπιάσω τὰ ὅπλα μου τὰ ιερά, οὔτε θὰ ἐγκαταλείψω τὸν σύντροφόν μου κατὰ τὴν μάχην, μὲ ὅποιον καὶ ἂν ταχθῶ εἰς τὴν ἴδιαν γραμμήν. Θὰ ὑπερασπισθῶ δὲ τὰ ιερὰ καὶ τὰ ὁσια καὶ μόνος μου καὶ μὲ πολλούς· τὴν δὲ πατρίδα μου δὲν θὰ τὴν παραδώσω μικροτέραν, ἀλλὰ μεγαλυτέραν καὶ ἵσχυροτέραν ἀπὸ ὅσην θὰ τὴν παραλάβω. Καὶ θὰ ὑπακούω προθύμως εἰς τοὺς ἑκάστοτε δικαστὰς καὶ θὰ συμμορφοῦμαι μὲ τοὺς κειμένους νόμους καὶ μὲ οίουσδήποτε ἄλλους θεσπίση ἀπὸ κοινοῦ δ λαός· καὶ ἂν κανεὶς προσπαθῇ νὰ ἀνατρέψῃ τοὺς νόμους ή δὲν συμμορφοῦται μὲ αὐτούς, δὲν θὰ τὸ ἐπιτρέψω, ἀλλὰ θὰ τοὺς ὑπερασπίσω καὶ μόνος καὶ μὲ πολλούς. Καὶ θὰ τιμῶ τὰ ιερά τῆς πατρίδος μου. Μάρτυρες δι' αὐτὰ ἀς εἶναι οἱ θεοί "Αγλαυρος, Ἔνυάλιος, Ζεύς, Αὖξω, Θαλλώ, Ἡγεμόνη". »

« Ή στρατιωτική θητεία ήτο διετής. Τὴν κυρίαν δύναμιν τοῦ στρατοῦ ἀπετέλουν οἱ ὅπλῖται, οἱ ὅποιοι ήσαν βαρέως ώπλισμένοι καὶ προήρχοντο ἀπὸ τὰς τρεῖς εύπορωτέρας τάξεις, τοὺς πεντακοσιομεδίμνους, τοὺς ἵππεῖς καὶ τοὺς ζευγίτας. Ὡς ὅπλῖται ἐστρατεύοντο καὶ οἱ μέτοικοι. Ἐκτὸς τῶν ὅπλιτῶν εἰς τὸν στρατὸν ὑπηρέτουν καὶ οἱ ἵππεῖς καὶ οἱ ψιλοί. Οἱ ἵππεῖς προήρχοντο ἀπὸ τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις καὶ εἶχον μᾶλλον διακοσμητικήν ἀποστολήν. Οἱ ψιλοὶ ήσαν ἐλαφρῶς ώπλισμένοι (πελτασταί, σφενδονῆται, τοξόται) καὶ ἐλαμβάνοντο ἀπὸ τὴν τελευταίαν τάξιν τῶν θητῶν. »

4. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ ΕΜΠΙΟΡΙΟΝ. « Ή Ἀττική ήτο χώρα ἄγονος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐστρεψαν τὴν προσοχήν των πρὸς τὴν βιομηχανικήν

Ἐσωτερικὸν σιδηρουργείου. (Ἀπὸ ἀγγεῖον). Δύο δοῦλοι ἔργαζονται ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ἔργαστηρίου. Μεταξὺ τοῦ δούλου καὶ τοῦ ἰδιοκτήτου εἰκονίζεται ἐπισκέπτης.

ἀνάπτυξιν τῆς πόλεως. Κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα π.Χ. αἱ Ἀθηναὶ εἶναι μεγάλη βιομηχανικὴ πόλις. Σπουδαίαν ἴδιας ἔξελιξιν ἔσημείωσεν ἡ κεραμευτική. Τὰ περίφημα ἀττικὰ ἄγγεια κυριαρχοῦν εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγοράν. Ἐκτὸς τῆς κεραμευτικῆς καὶ ἡ ναυπηγική, ἡ βιομηχανία τῶν μετάλλων, τῶν ὅπλων, τῶν οἰκιακῶν ἐπίπλων, τῶν ὑφασμάτων, τῶν ὀρωμάτων εἴχον μεγίστην ἀνάπτυξιν.

Ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις εἴχεν ώς ἀποτέλεσμα τὴν ἀκμὴν τοῦ ἐμπορίου. Εἰς τοῦτο ἔβοήθει καὶ ἡ ἐπικαιροτάτη θέσις τοῦ Πειραιῶς, ὁ ὅποιος εἴχε γίνει ὁ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς Μεσογείου. Ἐξ ἄλλου οἱ Ἀθηναῖοι ἥσαν λαὸς ναυτικός, ἡ δὲ ναυτιλία ἔχει μεγάλην συγγένειαν μὲ τὸ ἐμπόριον. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι ἔγιναν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου οἱ πρῶτοι ἔμποροι τῆς Ἑλλάδος.

Σπουδαίας ἐμπορικὰς συναλλαγὰς εἴχον ἴδιας μὲ τὰς χώρας τοῦ Εὔξείνου Πόντου, διότι ἀπὸ ἐκεῖ πρὸ πάντων ἐπρομηθεύοντο τὸν ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἄγονον Ἀττικὴν σῆτον. Διὰ νὰ ἔξασφαλίσουν μάλιστα τὴν ἀνεμπόδιστον εἴσοδον εἰς τὸν Εὔξεινον, κατέλαβον τὴν θρα-

κικήν χερσόνησον καὶ ἐφρόντιζον νὰ ἔχουν πάντοτε καλάς σχέσεις μὲ τὸν βασιλέα τῆς Θράκης.

Σῖτον ἐπρομηθεύοντο οἱ Ἀθηναῖοι ἅμποροι καὶ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον. Ἐκτὸς τοῦ σίτου εὔρισκον ἐκεῖ τὰ περιζήτητα προϊόντα τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῶν νήσων τοῦ Ἰνδικοῦ ὥκεανοῦ καὶ ἴδιως μπαχαρικά. Καὶ μὲ τοὺς κατοίκους τῶν παραλίων τῆς Μακεδονίας εἶχον ἐπίσης οἱ Ἀθηναῖοι συναλλαγάς. Ἀπὸ τὴν περιοχὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Στρυμόνος καὶ Νέστου, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι κατεῖχον μεταλλεῖα, ἐκεῖθεν ἐπίσης οἱ Ἀθηναῖοι ἐπρομηθεύοντο ξυλείαν πρὸς ναυπήγησιν πλοίων. Εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου ἴδρυσαν καὶ περίφημον ἀποικίαν, τὴν Ἀμφίπολιν.

Εἰς τὴν νότιον Ἰταλίαν ἔξ ἄλλου οἱ Ἀθηναῖοι ἴδρυσαν ἀποικίαν, τοὺς Θουρίους, καὶ ἔξετειναν τὰς ἅμπορικὰς συναλλαγάς των μέχρι τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Τυρρηνίας. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἤρχισαν νὰ συναγωνίζωνται ἐπιτυχῶς τοὺς Κορινθίους, οἱ ὅποιοι εἶχον προηγηθῆ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἅμποροι μάλιστα ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν παραλίων τῆς Γαλατίας καὶ τῆς Ἰσπανίας.

Τοιουτοτρόπως οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὰ ἐκλεκτὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας των καὶ τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα συνεκέντρωσαν εἰς χεῖράς των τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἅμπορίου. Νομίσματα παντὸς εἴδους ἐκυκλοφόρουν εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἀγοράν. Διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν των καὶ διὰ τὴν χορήγησιν ἅμπορικῶν καὶ ναυτικῶν δανείων ἐδημιουργήθησαν τὰ ἐπαγγέλματα τοῦ ἀργυραμοιβοῦ καὶ τοῦ τραπεζίτου.

5. ΑΙ ΜΕΓΑΛΑΙ ΕΩΡΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ Οἱ Ἀθηναῖοι σχετικῶς μὲ τοὺς ἄλλους "Ἐλληνας εἶχον τὰς περισσοτέρας ἑορτάς. Αἱ ἐπισημότεραι ἦσαν τὰ Παναθήναια, τὰ Διονύσια καὶ τὰ Ἐλευσίνια, τὰ ὅποια ἐτελοῦντο μὲ ἔξαιρετικὴν λαμπρότητα. Ὁ Περικλῆς ἐφρόντισε διὰ νόμου νὰ δίδωνται χρήματα εἰς τοὺς ἀπόρους ἀπὸ τὸ δημόσιον ταμεῖον, διὰ νὰ μετέχουν καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ νὰ μὴ δοκιμάζουν πικρίαν.

Τὰ Παναθήναια, ^{οἱ} μεγίστη ἀθηναϊκὴ ἑορτή, ἐτελοῦντο πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς ἀνὰ τέσσαρα ἔτη κατὰ μῆνα Ἱούλιον. Ἐντόπιοι καὶ ξένοι προσήρχοντο ἀθρόοι εἰς τὴν ἑορτήν, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὴν τελετὴν καὶ τοὺς ἀγῶνας καὶ νὰ θαυμάσουν τὴν μεγαλοπρέπειαν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν τῆς πόλεως. Ἡ ἑορτὴ διήρκει ἔξ ήμέρας. Τὰς πρώτας ήμέρας ἐγίνοντο ἀγῶνες μουσικοί, ἀθλητικοί, ιππικοί,

Παναθηναϊκός δάμφορεύς.

άρματοδρομικοί, ναυτικοί. Τὸ βραβεῖον διὰ τὸν νικητὴν ἦτο ἀμφορεὺς μὲ ἔλαιον ἀπὸ τὰς Ἱερὰς Ἐλαίας τῆς Ἀθηνᾶς, τὰς μορίας, ὅπως ἐλέγοντο. Ἐπίστης ἐγίνετο ἀγών εὐανδρίας, κατὰ τὸν διποῖον ἐνίκα ἡ φυλή, ἡ ὁποία παρουσίαζε τοὺς ρωμαλεωτέρους ἄνδρας ἢ τοὺς ἀκμαιοτέρους γέροντας. Κατὰ τὴν τελευταίαν νύκτα τῶν Παναθηναϊών ἐγίνετο λαμπαδηδρομία.

Ἄλλα τὸ σπουδαιότερον καὶ θεαματικώτερον μέρος τῆς ἑορτῆς ἦτο ἡ πομπὴ τῶν Παναθηναϊών, ἡ ὁποία ἐγίνετο τὴν τελευταίαν ἡμέραν. Κατ' αὐτὴν οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέβαινον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, διὰ νὰ προσφέρουν εἰς τὴν πολιοῦχον θεὰν τὸν κίτρινον μάλλινον πέπλον, τὸν διποῖον εἶχον ὑφάνει εὐγενεῖς παρθένοι τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ πομπὴ ἔξεκίνει ἀπὸ τὸν Κεραμεικὸν καὶ διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐπροχώρει εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Προηγεῖτο πλοῖον κινούμενον ἐπὶ τροχῶν μὲ τὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς κρεμασμένον εἰς τὸν ίστόν του. Ἡκολούθουν οἱ

ἀρχοντες καὶ οἱ Ἱερεῖς. Μετὰ τούτους αἱ κανηφόροι καὶ κατόπιν τὰ πρὸς θυσίαν ζῷα. Ἡκολούθουν προσέτι ἀντιπρόσωποι τῶν συμμάχων καὶ τῶν ξένων, γέροντες μὲ κλάδους Ἐλαίας, οἱ μέτοικοι μὲ τὰς γυναικάς των. Τὴν μακράν συνοδείαν ἔκλειον ἵππεῖς, οἱ ὁποῖοι μὲ δυσκολίαν συνεκράτουν τοὺς ζωηροὺς ἵππους των. Πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς Ἀκροπόλεως δὲ πέπλος κατεβιβάζετο καὶ μετεκομίζετο εἰς τὸν Παρθενῶνα. Ἐπηκολούθουν θυσίαι καὶ γενικὴ εὐωχία. Τὴν πομπὴν ἀπηθανάτισαν εἰς τὴν ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος δὲ Φειδίας καὶ οἱ μαθηταί του.

Τὰ Διονύσια ἐτελοῦντο πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου, θεοῦ τοῦ οἴνου καὶ τῆς βλαστήσεως. Ἔωρτάζοντο τὸν Μάρτιον μὲ μεγάλην εὐθυμίαν. Νέοι μετημφεισμένοι εἰς σατύρους ἔλεγον πειρακτικούς λόγους εἰς οἰονδήποτε χωρὶς νὰ παρεξηγοῦνται. Ἡτο καὶ αὐτὸς τρόπος λατρείας πρὸς τὸν θεόν, δὲ διποῖος ἥγάπα τὰς διασκεδάσεις καὶ τὸν γέλωτα. Πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ ἐψάλλετο ἐνθουσιῶδες ᾧσμα, τὸ διποῖον ἐλέγετο διθύραμβος. Κατὰ τὰ Διονύσια ἐπαίζοντο εἰς τὸ θέατρον νέα δραματικὰ ἔργα.

Τὰ Ἐλευσίνια ἐτελοῦντο κατ' ἔτος εἰς τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Περσεφόνης. Διήρκουν 9 ἡμέρας. Κατὰ τὰς πρώτας πέντε ἐγίνοντο καθαρμοί, θυσίαι καὶ προσευχαί. Τὴν ἕκτην μεγάλη πομπὴ ἔξεκίνει ἀπὸ τὸν Κεραμεικὸν καὶ διὰ τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ ἐφθανεν εἰς τὴν Ἐλευσίνα. Κατὰ τὴν διάβασιν τῆς γεφύρας τοῦ Κηφισοῦ ἐγίνοντο οἱ λεγόμενοι γεφυρισμοί, πειράγματα δηλαδὴ καὶ ἀστεῖσμοὶ πρὸς τοὺς διαβάτας. Ἡ πομπὴ ἐφθανε τὴν νύκτα εἰς τὴν Ἐλευσίνα καὶ τὸ πλῆθος διενυκτέρευεν εἰς τὸν εὔρυτατον περίθολον τοῦ ναοῦ. Κατὰ τὰς ἐπομένας νύκτας ἐγίνοντο μυστικαὶ τελεταὶ ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος, τὰ λεγόμενα Ἐλευσίνια μυστήρια.⁵⁰⁾ Ἔπισης εἰς τὴν Βραυρῶνα ἐτελοῦντο τὰ Βραυρώνια πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος.

6. ΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ. Ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία διὰ νὰ ἀνακουφίζεται ἀπὸ τὰς δαπάνας ἐπέβαλλεν εἰς τοὺς εὐπόρους πολίτας ὡρισμένας ἔκτάκτους ὑποχρεώσεις. Αἱ ἴδιαίτεραι αὐταὶ ὑποχρεώσεις τῶν εὐπόρων Ἀθηναίων πολιτῶν ἐλέγοντο λειτουργίαι καὶ ἀπετέλουν τρόπον τινὰ εἰδικὴν φορολογίαν τῶν πλουσίων. Αἱ σπουδαιότεραι ἔξ αὐτῶν ἦσαν ἡ χορηγία, ἡ γυμνασιαρχία, ἡ ἀρχιθεωρία καὶ ἡ τριηραρχία.

Ἡ χορηγία ἦτο πολὺ δαπανηρὰ λειτουργία. Ὁ ἀναλαμβάνων αὐτὴν ὀνομάζετο χορηγός. Αὔτὸς ὑπεχρεοῦτο νὰ εὕρῃ τὰ κατάλληλα πρόσωπα διὰ τὸν χορόν, δὲ ὅποιος προωρίζετο διὰ τοὺς λυρικοὺς ἢ δραματικοὺς ἄγῶνας, νὰ τὰ μισθοδοτῇ καὶ νὰ τὰ συντηρῇ, ἐφ' ὃσον χρόνον ἥσκοῦντο. Ἐπὶ πλέον ὑπεχρεοῦτο νὰ εὕρῃ καὶ νὰ μισθοδοτῇ τὸν κατάλληλον χοροδιδάσκαλον. Ἐὰν τὸ δρᾶμα ἐνίκα εἰς τὸν δραματικὸν ἄγῶνα, δὲ χορηγὸς ἐλάμβανεν ὡς βραβεῖον ἀπλοῦν στέφανον ἀπὸ κισσόν. Πρὸς διαιώνισιν τῆς νίκης του ἀνέθετε χάλκινον τρίποδα μὲ ἀναμνηστικὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὸν Διόνυσον ἢ τὸν Ἀπόλλωνα. Αὔτοὶ οἱ τρίποδες ἐλέγοντο χορηγικοὶ καὶ τὰ καλλιτεχνικὰ μνημεῖα, ἐπὶ τῶν ὅποιων τοὺς ἐτοποθέτουν, χορηγικά. Σώζεται ὡραιότατον χορηγικὸν μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, τὸ ὅποιον σήμερον ὀνομάζεται κοινῶς φανάρι τοῦ Διογένους.

Οἱ πολίτης, δὲ ὅποιος ἀνελάμβανε τὴν λειτουργίαν τῆς γυμνασιαρχίας, ἐλέγετο γυμνασίαρχος. Αὔτὸς κατέβαλλεν ὅλα τὰ ἔξοδα διὰ τὴν ἄσκησιν καὶ τὴν διατροφὴν τῶν ἀγωνιστῶν τῆς λαμπαδηδρομίας.

‘Η ἀρχιθεωρία συνίστατο εἰς τὴν ἀνάληψιν τῆς δαπάνης διὰ τὰς θεωρίας. ’Ελέγετο δὲ θεωρία ἡ ἀποστολή ἀντιπροσώπων ἐκ μέρους τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων εἰς τὰς πανελλήνιους ἑορτὰς ἢ τοὺς Ἱεροὺς τόπους, ὅπως εἰς τὴν Δῆλον. Οἱ ἀντιπρόσωποι ὠνομάζοντο θεωροί.

’Εκ τῶν δαπανηροτέρων λειτουργιῶν ἦτο ἡ τριηραρχία. ’Ο τριήραρχος παρελάμβανεν ἀπὸ τὴν πολιτείαν κενὴν τριήρη καὶ ὑπεχρεοῦτο νὰ τὴν ἔξοπλίσῃ καὶ νὰ τὴν συντηρῇ ἐξ ἴδιων του.

Ο ΑΙΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ

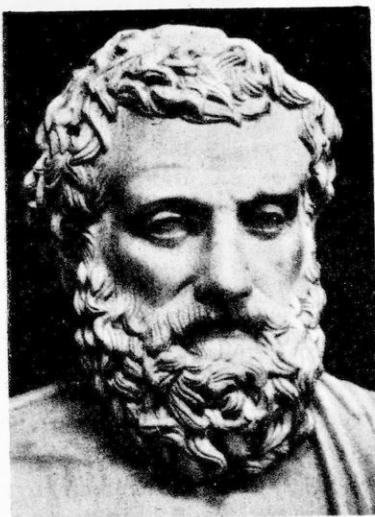
1. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΚΜΗ

Κατά τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 5ου αἰῶνος π.Χ., μὲ τὸν ὅποιον συμπίπτει ἡ πολιτικὴ δρᾶσις τοῦ Περικλέους, αἱ Ἀθῆναι ἔφθασαν εἰς μεγίστην ἀκμήν. "Οχι μόνον ἡ δημαρχικὴ καὶ ἀτομικὴ δραστηριότης ὑπῆρξεν ἔντονος εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς πολιτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν ἔφθασεν εἰς μοναδικὴν τελειότητα. Δι’ αὐτό, ὅταν λέγωμεν αἰών τοῦ Περικλέους, ἐννοοῦμεν τὴν λαμπροτέραν περίοδον ὅχι μόνον τῆς Ἑλληνικῆς ιστορίας, ἀλλ’ διλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

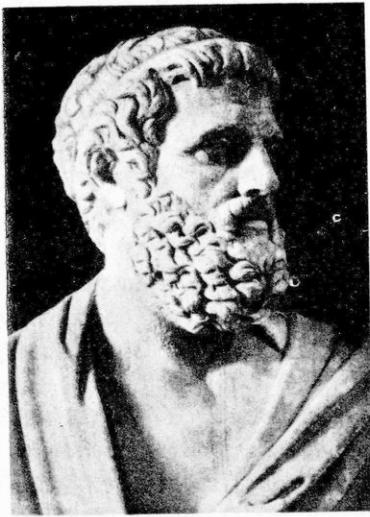
Η ΠΟΙΗΣΙΣ Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους ἀνεπτύχθη τὸ καθαρῶς Ἑλληνικὸν δημιούργημα, ἡ δραματικὴ ποίησις. Ἡ ποίησις αὐτὴ εἶναι ἔντεχνος συνδυασμὸς τῆς ἐπικῆς καὶ τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ συνδέεται στενῶς μὲ τὴν λατρείαν καὶ τοὺς μύθους τοῦ Διονύσου. Ἐπειδὴ ἀπὸ τοὺς μύθους αὐτοὺς ἄλλοι μὲν ἔχουν ὑπόθεσιν θλιβεράν, ἄλλοι δὲ φαιδράν, ἐγεννήθησαν δύο εἰδη δραματικῆς ποιήσεως, ἡ τραγῳδία καὶ ἡ κωμῳδία. Οἱ ἐνδιξότεροι τραγικοὶ ποιηταὶ τῶν Ἀθηνῶν εἶναι κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὔριπίδης.

‘Ο Αἰσχύλος ὑπῆρξε ποιητικὴ μεγαλοφυΐα καὶ τὰ ἔργα του δημιουργήματα ὑψηλῆς καὶ δυνατῆς ἐμπνεύσεως. Τὰ πρόσωπα τῶν τραγῳδιῶν του εἶναι ὑπερφυσικά, δηλαδὴ δὲν συναντῶνται εἰς τὰς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων. Μαραθωνομάχος, ἀλλὰ πρὸ πάντων Σαλαμινομάχος ὁ Ἰδιος, ἔγραψε καὶ ιστορικὴν τραγῳδίαν, τοὺς Πέρσας, διὰ νὰ ἔξυμνήσῃ τὴν νίκην τῶν ‘Ἐλλήνων εἰς τὴν Σαλαμῖνα.

‘Ο Σοφοκλῆς εἶναι ὁ γνησιώτερος ἀντιπρόσωπος τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους. Ἀγαπᾷ τὸ μέτρον καὶ τὴν ἀρμονίαν εἰς τὴν διαγραφὴν τῶν χαρακτήρων. Παρουσιάζει εἰς τὰ ἔργα του μορφὰς ἴδαινικάς, τὰς ὅποιας πρέπει νὰ φροντίζουν νὰ φθάσουν οἱ ἀνθρωποι.

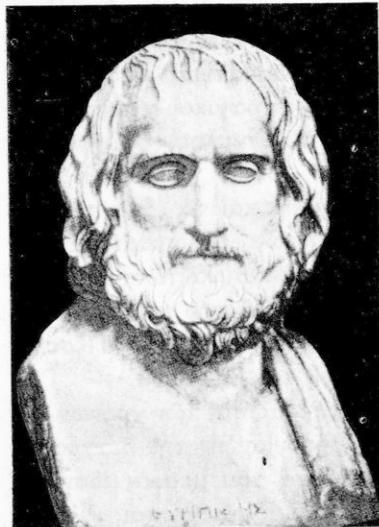

Αισχύλος.

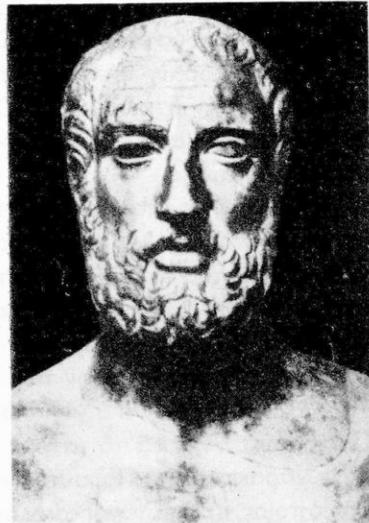

Σοφοκλῆς.

Εύριπίδης.

Αριστοφάνης.

‘Ο Εύριπίδης έμφανίζει τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰς τραγῳδίας του, ὅπως πράγματι είναι καὶ ὅχι ὅπως ἔπειπε νὰ είναι, ἐπειδὴ δὲ πολλάκις ἐκφράζουν καὶ φιλοσοφικὰς ἴδεας ώνομάσθη ἀπὸ σκηνῆς φιλόσοφος.

’Απὸ τοὺς κωμικοὺς ποιητὰς ἔξοχώτερος είναι ὁ Ἀριστοφάνης. Τὴν σάτιράν του δὲν διέφυγεν οὔτε αὐτὸς ὁ Σωκράτης, τοῦ διοίου εἶχε παρεξηγήσει τὴν διδασκαλίαν. ’Απὸ τοὺς ποιητὰς διασύρει ὑπερβολικὰ τὸν Εύριπίδην. Συντηρητικὸς εἰς τὰς ἀντιλήψεις του δὲν ἥδυνατο νὰ ἀνεχθῇ καινοτομίας.

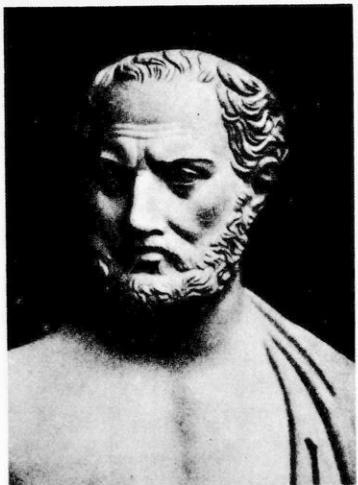
Η ΙΣΤΟΡΙΑ. Πατὴρ τῆς πραγματικῆς ιστορίας, ὑπῆρξεν ὁ Ἡρόδοτος ἀπὸ τὴν Ἀλικαρνασσόν (484 - 425 π.Χ.). Οἱ περσικοὶ πόλεμοι, μὲ τοὺς δόποίσυς συμπίπτει ἡ παιδική του ἡλικία, τὸν συνεκίνησαν πολύ. Διὰ τοῦτο ἡθέλησε νὰ ἐκθέσῃ τὰ αἴτια, τὰς ἀφορμάς, τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἔξελιξιν τῶν. Συγχρόνως ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ διηγηθῇ καὶ τὴν ιστορίαν τῶν λαῶν, οἱ δόποιοι, ὡς ὑπήκοοι τῶν Περσῶν, ἔλαβον μέρος εἰς τὴν τιτανικὴν πάλην Εύρωπης καὶ Ἀσίας. Διὰ νὰ συγκεντρώσῃ πληροφορίας περὶ ὅσων ἐπρόκειτο νὰ διηγηθῇ, περιῆλθεν ὅλας τὰς τότε γνωστὰς χώρας τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Εύρωπης.

Κατὰ τὴν ἔκθεσιν τῶν γεγονότων, παρὰ τὴν προσπάθειάν του, καὶ ὁ Ἡρόδοτος εἰς πολλὰ σῆμεῖα είναι ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὰς μυθ.κὰς διηγήσεις τῶν πρὸ αὐτοῦ ιστοριογράφων. Γενικῶς ὅμως λέγει τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ διήγησίς του είναι ἀπλῆ καὶ εὐχάριστος. Τὸ ἔργον του ἔχει ἀξίαν, διότι ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἐθνικήν μας ιστορίαν.

‘Η Ιστορία λαμβάνει ἐπιστημονικὴν μορφὴν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ

Ἡρόδοτος.

Θουκυδίδης.

Περικλέους. Τότε ἔζησεν δὲ μεγαλύτερος ἴστορικὸς τοῦ ἀρχαίου κόσμου, δὲ Θουκυδίδης, δὲ ὅποιος εἶναι δὲ πρῶτος κριτικὸς ἴστοριογράφος καὶ δὲ ἐπισημότερος ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀττικῶν πεζογράφων. Συνέγραψε τὴν ἴστοριάν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μὲ μεγίστην ἀμεροληψίαν, σπανίαν κρίσιν καὶ ἀπαράμιλλον ἐκφραστικήν δύναμιν. Διὰ τὰς ἀρετὰς του αὐτὰς δὲ Θουκυδίδης θεωρεῖται ὑπόδειγμα ἴστορικοῦ συγγραφέως.

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῶν Ἀθηνῶν μεταξύ ἄλλων φιλοσόφων ἥλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ δὲ Ἀνασαγόρας ἀπὸ τὴν Ἰω-

νίαν. Ὅπηρε διδάσκαλος τοῦ Περικλέους. Πρῶτος αὐτὸς ἐκήρυξεν, διτὶ δὲ νοῦς ζωγογονεῖ, κινεῖ καὶ ρυθμίζει τὰ πάντα. Κατὰ τὴν θεωρίαν αὐτὴν δὲ κόσμος παρουσιάζεται ὡς προϊὸν λογικῆς δυνάμεως.

Ἄμεσως κατόπιν ἐνεφανίσθησαν οἱ σοφισταί. Αὐτοὶ ἡσαν ἀνθρώποι εὐρείας μορφώσεως καὶ προήρχοντο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπὸ τὰς ἀποικίας. Οἱ ἐπισημότεροι ἔξ αὐτῶν ἡσαν δὲ Γοργίας δὲ Λεοντίνος, δὲ Πρωταγόρας δὲ Ἀβδηρίτης, δὲ Ἰππίας δὲ Ἡλεῖος καὶ δὲ Πρόδικος δὲ Κεῖος. Μὲ τοὺς σοφιστὰς ἡ φιλοσοφία στρέφει τὴν προσοχήν της εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ἀνθρωπον. Δὲν ὑπάρχει, ἔλεγον, ἀλήθεια πάραδεκτὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἀληθές εἶναι δὲ τι συμφέρει εἰς τὸ ἀτομον καὶ ἀγαθὸν δὲ τὸ ὡφελεῖ. Εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου εἶχον συρρεύσει κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 5ου αἰῶνος π.Χ., ὅπως εἴδομεν, ἡσκουν, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ρητορικῆς. Ἡ προσπάθεια νὰ διαστρέψουν τὰ πράγματα μὲ τὴν ρητορικὴν δεξιοτεχνίαν των (παρίσταντον τὸ δίκαιον ὡς ἄδικον καὶ ἀντιθέτως) καὶ γενικῶς ἡ νεωτερίζουσα διδασκαλία των ἀνεστάτωσε τὴν συντρητικὴν ἀθηναϊκὴν κοινωνίαν. Διὰ τοῦτο ἀργότερον ἐθεωρήθησαν ὑπεύθυνοι τῆς παρακμῆς τῶν Ἀθηνῶν.

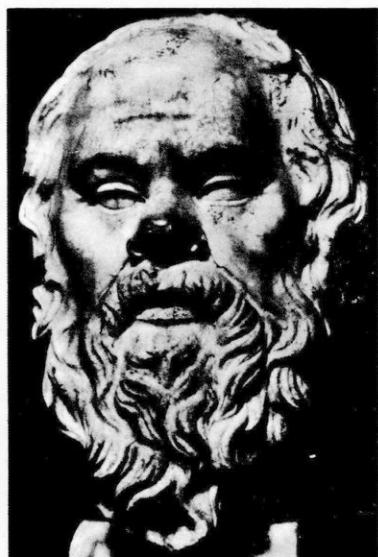
Συγχρόνως σχεδὸν μὲ τοὺς σοφιστὰς παρουσιάσθη δὲ Σωκράτης

(469 - 399 π.Χ.). 'Εγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ πτωχούς γονεῖς, τὸν λιθοξόον Σωφρονίσκον καὶ τὴν μαῖαν Φαιναρέτην. Γράμματα ἔμαθεν δλίγα, ἀλλ' ἡ φύσις τὸν εἶχε προικίσει μὲν δυνατὸν νοῦν. Κατ' ἀρχὰς ἡκολούθησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του, ταχέως ὅμως τὸ ἐγκατέλειψε καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλοσοφίαν, ἡ δποία δι' αὐτοῦ ἔλαβε σπουδαίαν ἔξελιξιν.

'Αντικείμενον τῆς φιλοσοφικῆς ἔρευνης τοῦ Σωκράτους, ὅπως καὶ τῶν σοφιστῶν, είναι ὁ ἄνθρωπος. 'Άλλὰ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς σοφιστάς, ὁ Σωκράτης ἐδίδασκεν, ὅτι ὑπάρχει καὶ ἀλήθεια καὶ ἀγαθόν, τὰ δποία ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὰ ἀντιλαμβάνονται ὅμοιως. Δι' αὐτὸ σκοπὸν τῆς φιλοσοφίας του ἔθεσε τὴν εὔρεσιν τῶν αἰωνίων νόμων, οἱ δποίοι κανονίζουν τὴν διαγωγὴν τοῦ ἄνθρωπου καὶ τὸν ὄδηγον νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθὸν καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὸ κακόν. 'Εδίδασκεν ἐπίσης ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ τὴν ἀρετὴν καὶ ὅχι τὴν ἀπατηλήν καὶ πρόσκαιρον υλικὴν εύτυχίαν. Είναι δὲ ἀρετὴ κατὰ τὸν Σωκράτην ἡ γνῶσης. 'Η πρώτη γνῶσης, τὴν δποίαν πρέπει νὰ ἀποκτήσῃ ὁ ἄνθρωπος, είναι ἡ γνῶσης τοῦ ἑαυτοῦ του, τὸ γνῶθι σαυτόν. Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς σωκρατικῆς διδασκαλίας.

Πλῆθος νέων, ἴδιως ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν, ἀλλὰ καὶ ώριμων ἄνθρωπων τὸν ἡκολούθει διαρκῶς καὶ ἥκουε τὴν διδασκαλίαν του, διὰ τὴν δποίαν οὐδέποτε ἔλαβε χρήματα. 'Εκτὸς ὅμως τῶν πολυπληθῶν θαυμαστῶν καὶ φίλων ὁ Σωκράτης ἀπέκτησε καὶ ἔχθρούς θανασίμους. Οἱ σοφισταὶ πρῶτοι, τῶν δποίων ἐπολέμησε τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι οἱ ἐπιφανεῖς Ἀθηναῖοι, οἱ δποίοι ἀπὸ πλάνην ἔθεωρουν αὐτὸν ἔχθρὸν τῆς δημοκρατίας, ἐπεδίωκον νὰ τὸν ἔξοντώσουν. 'Υπέβαλον ἐναντίον του μήνυσιν δι' ἀσέβειαν καὶ περιφρόνησιν πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ ἐπέτυχον νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον τὸ 399 π.Χ.

Σωκράτης.

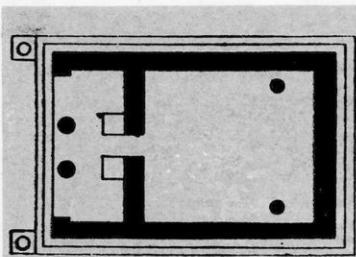

2. Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

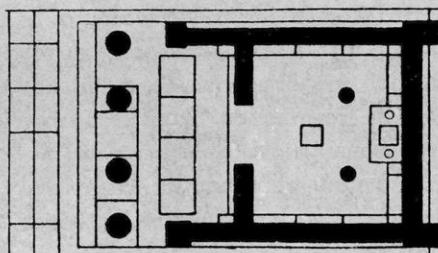
Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ. ΟΙ ΡΥΘΜΟΙ. Κατά τὸν αἰώνα τοῦ Περικλέους ἔξι ἵσου μὲ τὰ γράμματα ἀνεπτύχθησαν καὶ αἱ καλαι τέχναι, ἡ ἀρχιτεκτονική, ἡ γλυπτική, ἡ ζωγραφική. Ἡ ἀρχιτεκτονική εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐδῶσεν, ὅπως γνωρίζομεν, ἀπὸ τοὺς μυκηναϊκούς χρόνους ἔξαίρετα δείγματα σημαντικῆς ἀναπτύξεως. Διὰ νὰ φθάσῃ ὅμως εἰς τὴν τελειότητα τῶν μέσων τοῦ 5ου αἰώνος π.Χ., ἐπέρασεν ἀπὸ πολλὰ στάδια, τὰ ὅποια δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν κυρίως εἰς τὸν ναούς.

· Οἱ ναοὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦσαν γενικῶς μικροί, διότι ἐθεωροῦντο ὡς κατοικίαι τῶν θεῶν καὶ δὲν ἔχρησίμευον ὡς τόποι συγκεντρώσεως τῶν πιστῶν, ὅπως σήμερον. Ἀπὸ τὴν μορφὴν τῶν κιόνων διακρίνομεν δύο τεχνοτροπίας, δηλαδὴ δύο διαφορετικὰ σχέδια κατασκευῆς ναῶν, τὰ ὅποια λέγονται ρυθμοί, τὸν δωρικὸν καὶ τὸν ίωνικόν. Ὁ δωρικὸς ρυθμὸς εἶναι βαρύς καὶ ἐπιβλητικός, ἐνῷ ὁ ἰωνικὸς εἶναι ἐλαφρότερος καὶ κομψότερος.

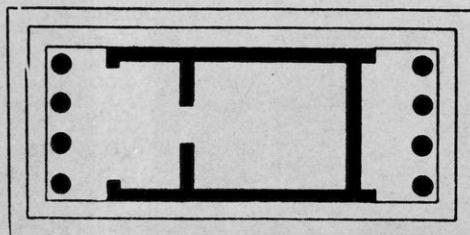
ΜΟΡΦΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΝΑΩΝ. Κατ' ἀρχὰς ὁ ναὸς ἦτο πολὺ ἀπλοῦς. Ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἐν ὁρθογώνιον δωμάτιον τοῦ ὅποιου οἱ δύο μακροὶ τοῖχοι ἔξειχον πρὸς ἀνατολάς. Μεταξὺ τῶν ἄκρων τῶν τοίχων αὐτῶν, τὰ ὅποια ἐλέγοντο παραστάδες, ἐτοποθετήθησαν δύο κίονες. Τοιουτορόπως ὁ ναὸς ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύο μέρη. Τὸ πρὸς ἀνατολὰς μέρος, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἦτο ἡ εἰσόδος, ἐλέγετο πρόδομος ἢ πρόναος. Ὁ δπισθεν τοῦ προνάου κλειστὸς χῶρος ἐλέγετο σηκός. Εἰς τὸν σηκὸν ἐτοποθετεῖτο τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ. Ὁ ναός, ὁ ὅποιος εἶχεν αὐτὸ τὸ σχῆμα, ἐλέγετο ναὸς ἐν παραστάσι. Ἀργότερον κα-

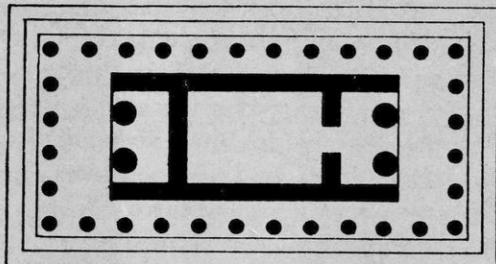
Ναὸς ἐν παραστάσι.

Ναὸς πρόστυλος.

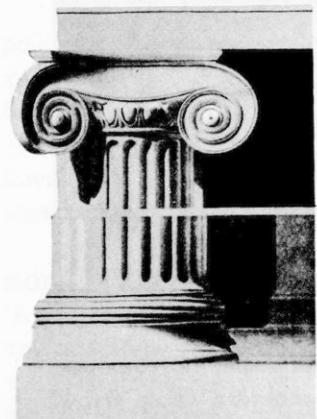
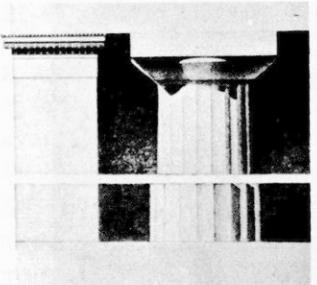
Ναός ἀμφιπρόστυλος.

Ναός περίπτερος.

τεσκεύασαν στοάν μὲ τέσσαρας κίονας εἰς τὴν πρόσοψιν. ‘Ο τοιοῦτος ναός ἐλέγετο πρόστυλος. Χάριν συμμετρίας προσετέθη ὅμοιά στοά καὶ πρὸς δυσμάς, δ λεγόμενος ὁπισθόδομος, καὶ δ ναὸς ἔγινεν ἀμφιπρόστυλος. ‘Ο τύπος τοῦ ἀρχαίου ναοῦ διεμορφώθη δριστικῶς, ὅταν προσετέθη ὀλόγυρά του στοὰ ἀπὸ κίονας. ‘Η στοὰ τοῦ εἴδους αὐτοῦ ἐλέγετο ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους περίστασις ἢ πτερὸν καὶ δ ναὸς μὲ τὸ σχῆμα αὐτὸ ὡνομάσθη περίπτερος.

Οἱ τοῖχοι τοῦ ναοῦ καὶ οἱ κίονες στηρίζονται εἰς βάσιν λιθόκτιστον, τὸ κρηπίδωμα, τὸ ὅποιον ἔχει βαθμίδας διὰ τὴν ἀνάβασιν. Πρὸ τοῦ ναοῦ ὑπῆρχε βωμός. ‘Ἐπ’ αὐτοῦ ἐγίνοντο αἱ θυσίαι κατὰ τὰς τελετάς, διόπτε δ λαὸς συνηθροίζετο πέριξ τοῦ βωμοῦ. Τὸ ἄνω μέρος τοῦ ναοῦ, τὸ ὅποιον στηρίζεται εἰς τοὺς τοίχους καὶ τοὺς κίονας μέχρι καὶ τῆς στέγης, λέγεται θριγκός. ‘Η στέγη τοῦ ναοῦ εἶναι ἐπικλινής καὶ σχηματίζει εἰς τὰς στενὰς πλευρὰς τρίγωνα, τὰ ὅποια λέγονται ἀετώματα. Καὶ τὰ δύο ἀετώματα ἐστολίζοντο μὲ ἀγάλματα, τὰ ὅποια παρίστανον σκηνὰς ἀπὸ τοὺς μύθους τοὺς σχετικούς μὲ τὸν θεόν, εἰς τὸν ὅποιον δ ναὸς ἦτο ἀφιερωμένος.

‘Ο δωρικός κίων στηρίζεται ἀπ’ εύθειας εἰς τὸ κρηπίδωμα καὶ φέρει οὐλακας, αἱ ὅποιαι ἀπολήγουν εἰς ὁξέα ἄκρα. ‘Ο Ἰωνικός κίων στηρίζεται εἰς ὀραίαν βάσιν, ἡ ὅποια λέγεται σπεῖρα. Είναι ύψηλότερος καὶ λεπτότερος τοῦ δωρικοῦ καὶ ἔχει περισσότερας αὐλακας, αἱ ὅποιαι ἀπολήγουν εἰς στενὰς ταινίας. Τὸ κιονόκρανον τοῦ δωρικοῦ κίονος εἶναι πολὺ ἀπλοῦν, ἐνῷ τοῦ Ἰωνικοῦ φέρει κοσμήματα, τὰ ὅποια λέγονται ἔλικες. Βραδύτερον ἀπὸ τὸν Ἰωνικὸν κίονα προῆλθεν ὁ πολυτελέστερος κορινθιακὸς μὲ καταστόλιστον κιονόκρανον. “Οπως γίνεται φανερὸν ἐκ τοῦ ὀνόματος, δικίων αὐτὸς ἔχρησιμοποιήθη κατ’ ἀρχὰς εἰς τοὺς ναοὺς τῆς Κορίνθου. Τὸ κορινθιακὸν κιονόκρανον ἔχει σχῆμα καλαθίου, τὸ ὅποιον περιβάλλεται ἀπὸ φύλλα ἀκάνθης. Τοιουτοτρόπως ἐδημιουργήθη καὶ τρίτος ρυθμός, δικόνθιακός.

Η ΓΛΥΠΤΙΚΗ. ΑΡΧΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ. Η γλυπτικὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα π.Χ. ἐφθασεν εἰς τελειότητα, τὴν ὅποιαν κανεὶς λαός, ἀρχαῖος ἢ νέος, δὲν κατώρθωσε νὰ πλησιάσῃ. Εἰς τὴν ἀκμὴν αὐτὴν ἐφθασεν ἡ γλυπτικὴ ὕστερον ἀπὸ μακράς καὶ ἐπιπόνους προσπαθείας.

Τὰ πρῶτα δημιουργήματα τῆς γλυπτικῆς ήσαν ἀτεχνα εἰδωλα ἀπὸ ξύλου μὲ τοὺς ὄφθαλμούς κλειστούς, τὰς χεῖρας προσκεκολλημένας εἰς τὸ σῶμα καὶ τοὺς πόδας ἡνωμένους. Μὲ κορμοὺς δένδρων δηλαδὴ ἥρχισαν οἱ τεχνῖται νὰ κατασκευάζουν ἀγάλματα θεῶν, τὰ λεγόμενα ξόανα. Πρῶτοι οἱ Σάμιοι καλλιτέχναι Ροίκος καὶ Θεόδωρος τὸν 6ον αἰῶνα π.Χ. ἔχρησιμοποίησαν διὰ τὴν κατασκευὴν ἀγαλμάτων τὸν

Δωρικός, Ἰωνικός καὶ κορινθιακός κίων.

Κοῦρος. (Μαρμάρινον ἀρχαϊκὸν ἄγαλμα δωρικῆς τέχνης).

Κόρη. (Μαρμάρινον ἀρχαϊκὸν ἄγαλμα ιωνικῆς τέχνης).

δρείχαλκον. Ἡ τέχνη, ἡ ὅποια προηγήθη τῶν περσικῶν πολέμων, λέγεται ἀρχαϊκὴ καὶ περιλαμβάνει δύο αἰῶνας, τὸν 7ον καὶ τὸν 6ον.

Καὶ εἰς τὴν γλυπτικὴν διακρίνομεν δύο τεχνοτροπίας, τὴν δωρικὴν καὶ τὴν ιωνικήν. Ἡ δωρικὴ προτιμᾶς νὰ παριστάνῃ ἀθλητὰς γυμνούς, δυνατοὺς εἰς τὸ σῶμα, σχεδὸν ὑπερφυσικούς. Χρησιμοποιεῖ κυρίως τὸν δρείχαλκον, ὁ ὅποιος ἀποδίδει ζωηρότερον τὸ σκληραγγημένον ἀνδρικὸν σῶμα. Οἱ ἀνδριάντες αὐτοὶ ἔχουν τὴν ίδιαν μορφὴν καὶ δονομάζονται κοῦροι.

Μαρμάρινον ἀντίγραφον τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς. (Ἀθηνᾶ τοῦ Βαρβακείου).

Μεταξὺ τῶν τριῶν τούτων καλλιτεχνῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ Φειδίας, ὁ δόποιος δὲν ἦτο μόνον γλύπτης, ἀλλὰ καὶ ἀρχιτέκτων. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας δλίγον μετὰ τὸ 500 π.Χ. Τὰ δόνομαστότερα ἔργα του εἶναι τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Διός εἰς τὴν Ὁλυμπίαν, τὸ ἐπίσης χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὸν Παρθενῶνα καὶ ἡ χαλκίνη Λημνία Ἀθηνᾶ. Πῶς ἀπεικονίζετο ὁ Ζεὺς τῆς Ὁλυμπίας σχηματίζομεν μικρὸν ἵδεαν ἀπὸ τὰ νομίσματα τῶν Ἡλείων. Εἰς τοὺς ἀρχαίους τόσην ἐντύπωσιν ἔκαμνε τὸ ἄγαλμα αὐτό, ὥστε ἔλεγον, ὅτι ὁ Φειδίας ἀπέδωσε κατὰ τρόπον τέλειον τὴν μορφὴν τοῦ Διός, διότι ὁ ἵδιος ὁ Ζεὺς κατέβη ἐπίτηδες ἀπὸ τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον εἰς τὸν καλλιτέχνην.

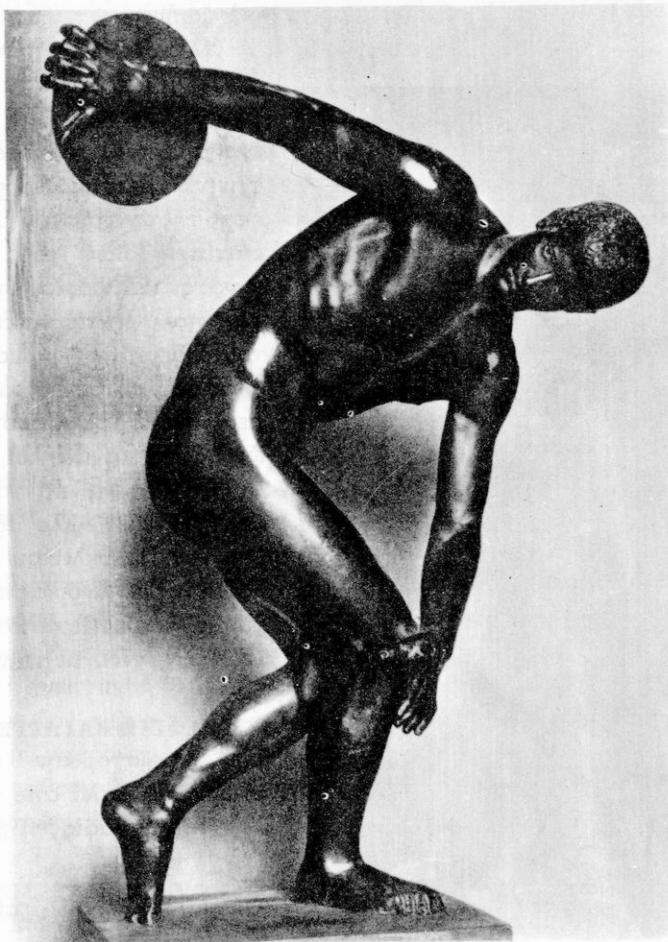
Οἱ Ἱωνες ἦσαν ἀνθρωποι εὔθυμοι. Ἐθαύμαζον τὴν εὐλυγισίαν, τὴν χάριν καὶ τὴν δροσερότητα τοῦ σώματος καὶ παρέστησαν κατὰ προτίμησιν τὸ γυναικεῖον σῶμα. Ὡς ὑλικὸν μετεχειρίσθησαν τὸ μάρμαρον, διότι εἶναι καταλληλότερον, διὰ νὰ ἀποδώσῃ τὴν λευκὴν καὶ τρυφεράν γυναικείαν σάρκα. Τὰς γυναικας παριστάνουν μὲ πλουσίαν ἐνδυμασίαν, μὲ ώρατον κτένισμα καὶ μὲ ἐλαφρὸν μειδίαμα εἰς τὰ χείλη. Τὸ μειδίαμα αὐτὸν εἶναι κοινὸν καὶ εἰς τοὺς κούρους καὶ δόνομάζεται ἀρχαϊκὸν μειδίαμα. Τὰ γυναικεῖα ἄγαλματα λέγονται κόραι. *50) 50)*

ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΓΛΥΠΤΑΙ ΤΟΥ 5ΟΥ ΑΙΩΝΟΣ.

[Κατὰ τὸν 5ον π.Χ. αἰώνα ἔζησαν οἱ διασημότεροι γλύπται ὅλων τῶν ἐποχῶν. Οἱ ἐπιφανέστεροι ἔξι αὐτῶν, ὁ Φειδίας, ὁ Μύρων καὶ ὁ Πολύκλειτος, ἔγιναν αἰώνια πρότυπα καλλιτεχνικῆς μεγαλοφυΐας καὶ ἀσυγκρίτου ἐμπνεύσεως.]

Ἐξαιρετικῆς ἐπίσης τέχνης ἦτο καὶ τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὸν σηκὸν τοῦ Παρθενῶνος. Ἰδέαν τοῦ ἀγάλματος λαμβάνομεν ἀπὸ μαρμάρινον ἀντίγραφον, τὴν Ἀθηνᾶν τοῦ Βαρβακείου. Περίφημον ἄγαλμα τοῦ Φειδίου ἦτο καὶ ἡ χαλκίνη Λημνία Ἀθηνᾶ. Ὡνομάσθη Λημνία, διότι τὴν ἀφιέρωσαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν κληροῦχοι τῆς Λήμνου.

‘Ο δισκοβόλος τοῦ Μύρωνος. (Ἀντίγραφον).

‘Ο Μύρων είναι Ἀθηναῖος ὀλίγον προγενέστερος τοῦ Φειδίου. Τὰ ἔργα του είναι ὀρειχάλκινα καὶ παρουσιάζουν μεγάλην ἐλευθερίαν εἰς τὰς κινήσεις. Ἡ χαλκῆ βοῦς, τὴν ὅποιαν εἶχε στήσει εἰς μίαν πλατεῖαν τῶν Ἀθηνῶν, προεκάλει τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν φυσικότητά της. Ὡραῖον ἄγαλμα τοῦ Μύρωνος ἦτο καὶ ὁ Δισκοβόλος, ἀθλητὴς ἔτοιμος νὰ ἐκσφενδονήσῃ τὸν δίσκον. Τὸν παριστᾶ εἰς μίαν στιγμαίαν στάσιν, ἡ ὅποια δεικνύει ὅτι ὁ καλλιτέχνης κατώρθωσε νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν ἀρχαϊκὴν παράδοσιν καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὰ ἔργα του κίνησιν καὶ ζωήν.

‘Ο Πολύκλειτος, νεώτερος τοῦ Φειδίου, κατήγετο ἀπὸ τὴν Σικουῶνα τῆς Κορινθίας. Ὡς ύλικὸν ἔχρησιμοποιεί τὸν ὀρείχαλκον καὶ ἔγινεν ὁ διασημότερος χαλκοπλάστης τῆς σχολῆς τοῦ (Ἀργούς). Παρίστανεν ἴδιως νέους ἀθλητὰς μὲ δυνατὸν καὶ ὡραῖον σῶμα. Ἐπρόσεχε πολὺ εἰς τὰς ὄρθας ἀναλογίας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ τὰς ἰδέας του αὐτὰς ἐφήρμοσεν εἰς τὸν περίφημον Δορυφόρον, ὁ ὅποιος ὀνομάσθη κανῶν καὶ ἔχρησίμευεν ὡς ὑπόδειγμα εἰς τοὺς κατόπιν καλλιτέχνας. Ἀλλο ἔξαίρετον ἔργον τοῦ Πολυκλείτου είναι ὁ Διαδούμενος. Ὁ ἀνδριὰς παριστᾶ ἔφηβον, ὁ ὅποιος προσπαθεῖ νὰ δέσῃ τὴν κόμην του μὲ ταινίαν.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΑ.
Τὴν προϊστορικὴν ζωγραφικὴν γνωρίζομεν καλὰ ἀπὸ τὰς περιφήμους τοιχογραφίας τῆς Κρήτης καὶ

‘Ο δορυφόρος τοῦ Πολυκλείτου. (Μαρμάρινον ἀντίγραφον).

τῆς Τίρυνθος. Αἱ γνώσεις μας ὅμως διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ζωγραφικὴν τῶν ἱστορικῶν χρόνων εἶναι πολὺ περιωρισμέναι. Δι’ αὐτῆν ἔχομεν μόνον εἰδήσεις ἀπὸ ἀρχαίους συγγραφεῖς. Ἀπὸ αὐτούς μανθάνομεν περὶ τῶν ἔργων καὶ τῆς ἀξίας τῶν μεγαλυτέρων ζωγράφων τοῦ 5ου αἰῶνος π.Χ., τοῦ Πολυγνώτου, τοῦ Ζεύξιδος καὶ τοῦ Παρρασίου, διότι οὐδεὶς πίναξ αὐτῶν σώζεται.

Τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους διαφωτίζουν σημαντικώτατα αἱ ἀγγειογραφίαι. Οἱ ἀγγειογράφοι, καίτοι ἥσαν ἀπλοῖ τεχνῖται, μᾶς ἀφῆκαν ἀληθινὰ καλλιτεχνήματα. Πολλὰ μάλιστα εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν μεγάλων ζωγράφων. Πλῆθος τοιούτων ἀγγείων ἔχουν διασωθῆ καὶ στολίζουν ὅλα τὰ μουσεῖα τοῦ πολιτισμούν κόσμου.

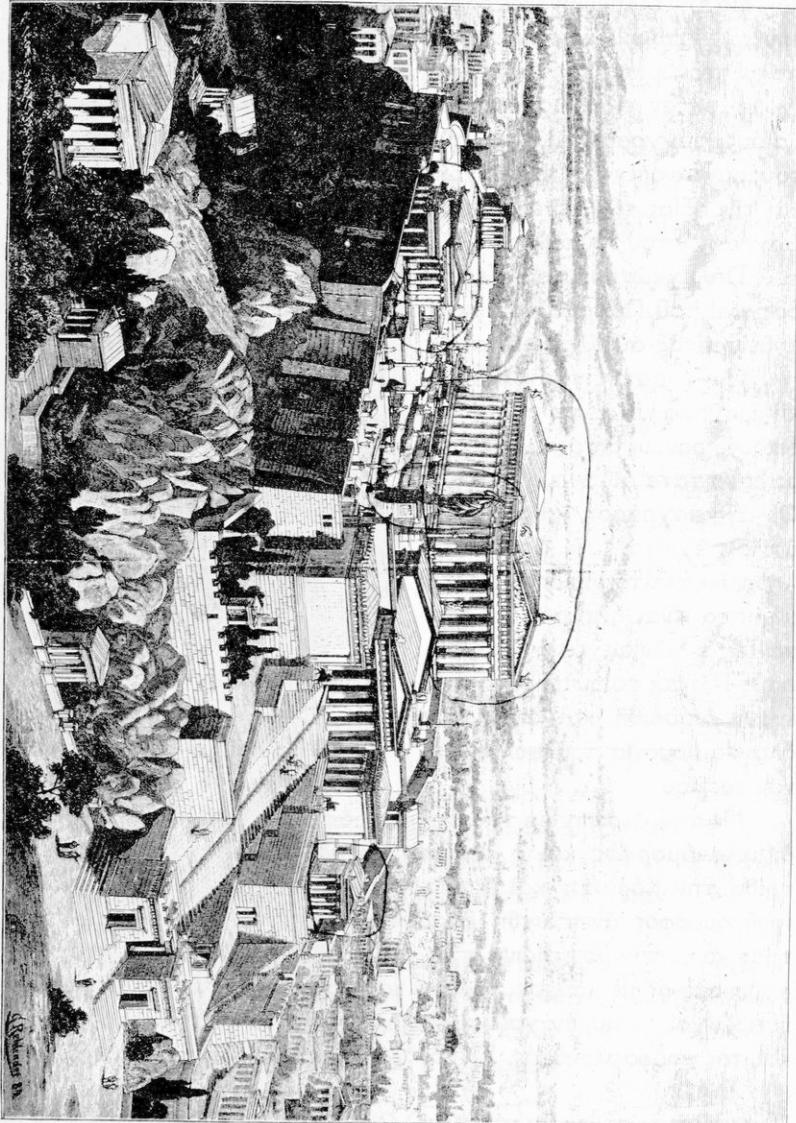
Μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀγγειογραφίας ἐπεκράτησαν δύο ρυθμοί, ὁ μελανόμορφος καὶ ὁ ἐρυθρόμορφος. Ὁ μελανόμορφος ἔχει πατρίδα τὴν Κόρινθον καὶ ἐκυριάρχησε κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα π.Χ. Ὁ ἐρυθρόμορφος ἀνεπτύχθη βραδύτερον εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπεκράτησε κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα π.Χ. Τὰ μελανόμορφα ἀγγεῖα φέρουν ζωγραφισμένας μὲ μαῦρον χρῶμα τὰς μορφάς. Τὰ ἐρυθρόμορφα ἀντιθέτως ἔχουν μαῦρον χρῶμα εἰς δλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀγγείου καὶ τὰς μορφάς ἐρυθράς. Τὰ ἐρυθρόμορφα εἶναι τὰ ώραιότερα.

Μελανόμορφος ἀμφορεύς. Ὁ Αἴας καὶ ὁ Ἀχιλλεύς παίζουν πεσσούς. (Ἐργον τοῦ ὁνομαστοῦ Ἀθηναίου ἀγγειογράφου τοῦ 6ου αἰῶνος Ἐξηκίου).

Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ. Οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἡτταν τῶν Περσῶν καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀπέδωσαν εἰς τὴν πολιούχον Ἀθηνᾶν,

Η 'Ακρόπολις τῶν Αθηνῶν. (Ανωπαράστασις).

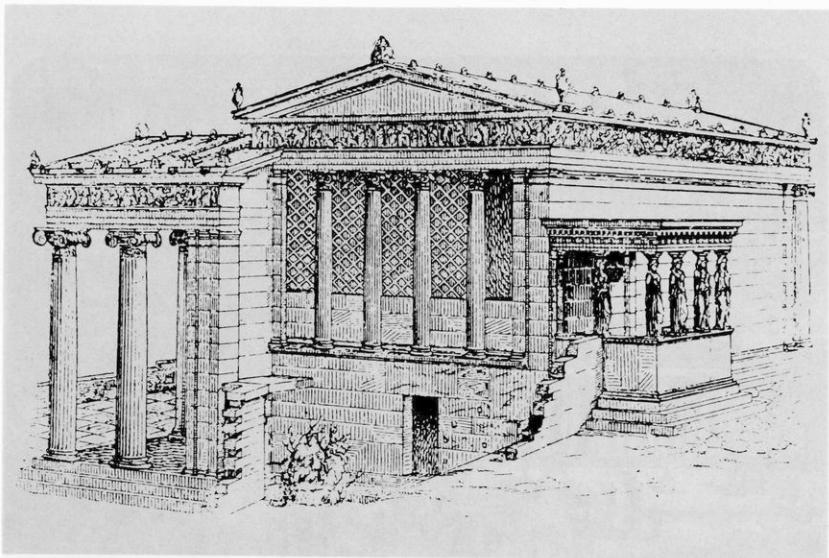

Παρθενών. (Αναπαράστασις).

είς τὴν δόποίαν ἢτο ἀφιερωμένη ἡ Ἀκρόπολις. Ἀπὸ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν θεὰν ἀπεφάσισαν νὰ κτίσουν τοὺς ἐρειπωμένους ναοὺς τῆς Ἀκροπόλεως πολυτελεστέρους καὶ ώραιοτέρους. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀνέλαβεν δὲ Περικλῆς καὶ κατώρθωσε μὲ τὴν συνεργασίαν τοῦ Φειδίου νὰ καταστήσῃ τὴν Ἀκρόπολιν τὸ λαμπρότερον καλλιτεχνικὸν μνημεῖον ὅλων τῶν αἰώνων.

Εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀνερχόμεθα ἀπὸ τὴν δυτικὴν πλευράν, ὅπου σήμερον ὑπάρχει λιθίνη κλίμαξ. Ὄταν ἀνέλθωμεν τὴν κλίμακα εύρισκόμεθα ἔμπροσθεν μεγαλοπρεποῦς εἰσόδου, ἡ δόποία ὧνομάζετο Προπύλαια. Τὴν λαμπρὰν αὔτὴν μαρμαρίνην στοὰν ἔκτισεν δὲ ὁ ἀρχιτέκτων Μνησικλῆς. Ταυτοχρόνως μὲ τὰ Προπύλαια ἔκτισθη δὲ μικρὸς ἀλλὰ κομψότατος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης ἡ Ἀπτέρου Νίκης. Εἶναι ναὸς ἀμφιπρόστυλος ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, εύρισκεται δὲ δεξιά μας, πρὶν διέλθωμεν τὰ Προπύλαια, ἐπὶ προεξοχῆς τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως.

“Οταν προχωρήσωμεν ἀπὸ τὰ Προπύλαια θὰ παρατηρήσωμεν

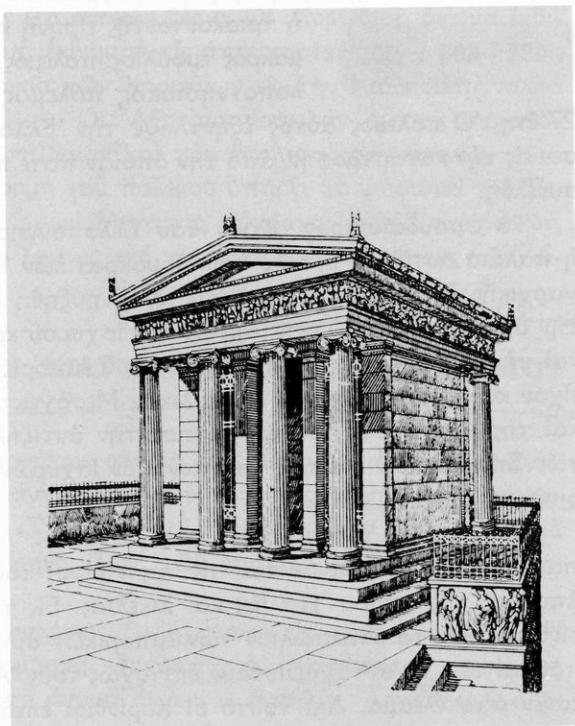
Τὸ Ἐρέχθειον. Στοὰ τῶν Καρυατίδων. (Ἀναπαράστασις).

ἀριστερά μας τμήματα βάσεως τοῦ κολοσσιαίου ὄρειχαλκίνου ἀγάλματος τῆς Προμάχου Ἀθηνᾶς, τὸ ὅποιον κατεσκεύασεν ὁ Φειδίας. Τόσον μέγα ἦτο τὸ ὑψος του ὥστε οἱ παραπλέοντες τὸ Σούνιον ἔβλεπον τὴν αἰχμὴν τοῦ δόρατος τῆς θεᾶς. Καθὼς προχωροῦμεν δεξιά μας ὑψοῦται τὸ μεγαλοπρεπέστερον καὶ σεβαστότερον μνημεῖον τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὁ Παρθενών. Ο ναὸς αὐτὸς τῆς Ἀθηνᾶς ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου εἶναι τὸ τελειότερον ἐργον τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ γλυπτικῆς. Ο Ἰκτῖνος καὶ ὁ Καλλικράτης ἡσαν οἱ ἀρχιτέκτονες τοῦ ναοῦ, ὁ δόποιος εἶναι περίπτερος δωρικοῦ ρυθμοῦ. Εἰς τὸν σηκόν του ὑπῆρχε τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου. Περίφημα διὰ τὴν ἀνυπέρβλητον τέχνην των εἶναι τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ ἀνάγλυφα μὲ τὰ ὅποια ἐστόλισαν τὸν ναὸν ἀπὸ παντοῦ ὁ Φειδίας καὶ οἱ μαθηταί του.

Απέναντι τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ Παρθενῶνος ὑπάρχει τὸ κομψότατον καὶ χαριτωμένον δημιούργημα τῆς ἀττικῆς τέχνης, τὸ Ἐρέχθειον, ναὸς τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος Ἐρέχθεως, ιωνικοῦ ρυθμοῦ. Εἰς τὸν χῶρον ὃπου ἴδρυθη, ἔγινε κατὰ τὴν παράδοσιν ἡ φιλονικία τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος

διὰ τὴν κυριαρχίαν τῆς πόλεως. Τὸ λαμπρότερον τμῆμα τοῦ ναοῦ εύρισκεται εἰς τὴν νοτίαν πλευράν, ἡ δποία ἔχει ἐστεγασμένην προεξοχὴν ἐν εἴδει στοᾶς. Ἀντὶ κιόνων ἔξι ὥραῖαι κόραι μὲ τὴν τοπικὴν ἐνδυμασίαν τῶν γυναικῶν τῆς μικρᾶς κώμης τῆς Λακωνικῆς, τῶν Καρυῶν (σήμερον 'Αράχωβα), ὑποβαστάζουν τὴν στέγην τῆς στοᾶς. Είναι αἱ περίφημοι Καρυάτιδες, ἀπὸ τὰ ζωντανώτερα καὶ θελκτικώτερα γλυπτὰ τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, αἱ δποῖαι ἔχουν ἐμπνεύσει πλείστους ποιητὰς καὶ ζωγράφους ὅλων τῶν ἐποχῶν.

"Οπως βλέπομεν, ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν είναι συγκεντρωμένα τὰ σεβαστότερα καὶ μεγαλοπρεπέστερα μνημεῖα, πρὸς τὰ δποῖα ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς κόσμος ἡσθάνετο ἔξαιρετικὸν σεβασμόν. Ὁ ἕδιος σεβασμὸς παρακινεῖ καὶ σήμερον τοὺς πολιτισμένους ἀνθρώπους νὰ ἔρχωνται ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου εὐλαβεῖς προσκυνηταὶ τῶν Ἱερῶν ἐρειπίων τῆς Ἀκροπόλεως.

'Ο ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς
('Απτέρου) Νίκης, Ι-
ωνικοῦ ρυθμοῦ.
(Ἀναπαράστασις).

Ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

1. ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΑΦΟΡΜΑΙ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

‘Η αύθαίρετος διαγωγή τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς συμμάχους συνετέλεσεν, ὡστε νὰ γεννηθοῦν μίση καὶ τὰ παλαιὰ πάθη μεταξὺ τῶν ἐλληνικῶν πόλεων νὰ ἔξαφθοῦν εἰς μέγαν βαθμόν. Τὴν εὔκαιρίαν αὐτὴν ἐπωφελήθησαν οἱ Σπαρτιᾶται καὶ παρουσιάσθησαν προστάται τῶν καταδυναστευομένων. ‘Υπὸ τὰς περιστάσεις αὐτὰς δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διατηρηθῇ ἡ εἰρήνη. Πράγματι κατὰ τὸ ἔτος 431 π.Χ.

431 - 404 π.Χ.

ἡ τριακονταετής εἰρήνη κατελύθη καὶ ἥρχισε μακρὸς ἐμφύλιος πόλεμος, ὁ γνωστὸς ὡς Πελοποννησιακὸς πόλεμος, ὁ ὅποιος διήρκεσεν 27 ἔτη. ‘Ο πόλεμος αὐτὸς ἔξήντλησε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ὡδήγησεν εἰς τὴν καταστροφήν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ποτὲ πλέον δὲν ἥδυνήθη νὰ συνέλθῃ.

Τὸ σπουδαιότερον αἴτιον τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἦτο ἡ παλαιὰ ἀντίθεσις μεταξὺ τῶν δημοκρατικῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς ὀλιγαρχικῆς Σπάρτης. ‘Η ἀντίθεσις αὐτὴ ἡ νῦξήθη εἰς μέγαν βαθμὸν μὲ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἐκτεταμένου καὶ ἰσχυροῦ κράτους τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου των. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον κυριαρχῆσει εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον μέχρι τοῦ Εὔξείνου καὶ τῆς Αἰγύπτου. Τοῦτο ἐγένησε τὴν ἀντιζηλίαν καὶ τὸν φθόνον τῶν Σπαρτιατῶν καὶ πρὸ πάντων τῶν ἰσχυρῶν συμμάχων των Κορινθίων.

Οἱ Κορίνθιοι ἀνησύχησαν πολύ, ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἥρχισαν νὰ ἐπεκτείνουν τὸ ἐμπόριόν των εἰς τὰς νήσους τοῦ Ιονίου καὶ εἰς τὰς ἀποικίας τῆς νοτίου Ἰταλίας καὶ Σικελίας. Εἰς τὰ μέρη αὐτὰ οἱ Κορίνθιοι εἶχον τὸ μονοπώλιον τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν. Αἱ προσπάθειαι των νὰ ἀνταγωνισθοῦν ἐπιτυχῶς τοὺς Ἀθηναίους δὲν ἔφερον κανὲν ἀποτέλεσμα. Διὰ τοῦτο οἱ Κορίνθιοι ἐπεδίωκον τὸν πόλεμον.

Μόλις ἐδόθη ἡ πρώτη ἀφορμὴ ἥλθον εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Εἰς τὸ τέλος κατώρθωσαν νὰ παρασύρουν καὶ τοὺς Σπαρτιάτας, οἱ ὅποιοι παρὰ τὴν ἀνησυχίαν τῶν διὰ τὴν ἔξαπλωσιν τῶν Ἀθηναίων, ἥσαν πάντοτε διστακτικοὶ νὰ ἀναλάβουν πόλεμον ἐναντίον τῶν.

’Αφορμὰς εἰς τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου ἔδωσαν τὰ ἔξῆς γεγονότα. Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐπίδαμνον (σημερινὸν Δυρράχιον), ἀποικίαν τῶν Κερκυραίων εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰλυρίας, ἔγινεν ἐπανάστασις. Οἱ Κορίνθιοι ἐπενέβησαν, ἀλλ’ ἡ ἐπέμβασίς των κατέληξεν εἰς πόλεμον μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Κερκυραίων, οἱ ὅποιοι ἔζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἀν καὶ ἐγνώριζον, διτὶ μὲ τὸ νὰ βοηθήσουν τοὺς Κερκυραίους παρεβίαζον τὴν τριακονταετῆ εἰρήνην, ἔκριναν, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ χάσουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ προσεταιρισθοῦν ὡς σύμμαχον τὴν Κέρκυραν. Ἡ νῆσος εἶχεν ἀξιόλογον ναυτικὴν δύναμιν καὶ εύρισκετο εἰς ἔξαιρετικὴν θέσιν. Οἱ Κορίνθιοι, διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τοὺς Ἀθηναίους, ἔκινησαν εἰς ἀποστασίαν τὴν Ποτείδαιαν, ἡ ὅποια ἦτο μὲν ἀποικία τῶν Κορινθίων εἰς τὴν Χαλκιδικήν, ἀλλὰ σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν ἀμέσως στρατὸν καὶ στόλον εἰς τὴν Ποτείδαιαν καὶ τὴν ἐπολιόρκησαν στενῶς.

”Ἀλλη σοβαρὰ ἀφορμὴ τοῦ πολέμου ὑπῆρξε τὸ ψήφισμα τοῦ Περικλέους, διὰ τοῦ ὅποιου οἱ Μεγαρεῖς, σύμμαχοι τῶν Σπαρτιατῶν, ἀπεκλείοντο ἀπὸ τοὺς λιμένας καὶ τὰς ἀγορὰς τοῦ κράτους τῶν Ἀθηνῶν.

2. ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΕΙΣ ΣΠΑΡΤΗΝ. Η ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Κατόπιν τῶν γεγονότων αὐτῶν οἱ Κορίνθιοι ἐπέτυχον νὰ συγκληθῇ συνέδριον τῶν ἀντιπροσώπων τῆς πελοποννησιακῆς συμμαχίας εἰς τὴν Σπάρτην. Τὸ συνέδριον ἀπεφάσισε τὸν πόλεμον παρὰ τὴν ἀντίδρασιν τῶν εἰρηνοφίλων, τῶν ὅποιων ἀρχηγὸς ἦτο ὁ βασιλεὺς Ἀρχίδαμος.

Αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις διεξήχθησαν εἰς τρεῖς περιόδους. Ἡ πρώτη περίοδος ὡνομάσθη δεκαετῆς ἡ Ἀρχιδάμειος πόλεμος (431 - 421). ”Ἐλαβε τὸ δνομα ἀπὸ τὸν βασιλέα Ἀρχίδαμον, ὁ ὅποιος διηύθυνε τὰς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν. Κατὰ τὴν

περίοδον αύτὴν τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου ἥσαν ἀμφίβολα.

‘Η δευτέρα περίοδος περιλαμβάνει τὴν εἰς Σικελίαν ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων (415 - 413), ἡ ὅποια ἀπέληξεν εἰς καταστροφήν των.

Τὴν τρίτην περίοδον ἀποτελεῖ ὁ λεγόμενος ΔΕΚΕΛΕΙΚΟΣ πόλεμος (413 - 404), ὁ ὅποιος ἐτελείωσε μὲ τὴν ὑποταγὴν τῶν Ἀθηνῶν.

“Ολη ἡ Ἑλλὰς διηρέθη εἰς δύο στρατόπεδα. Μὲ τὴν Σπάρτην εἶχε συνταχθῆ ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ Πελοπόννησος, μερικαὶ πόλεις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ ἀπὸ τὰς Ἰονίους νήσους ἡ Λευκάς. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκτὸς τῶν ὑπηκόων των εἶχον ὡς συμμάχους τὴν Ναύπακτον, τοὺς Ἀκαρνάνας καὶ ἀπὸ τὰς Ἰονίους νήσους τὴν Κέρκυραν, τὴν Κεφαλληνίαν καὶ τὴν Ζάκυνθον. Ἄλλοι οἱ Σπαρτιᾶται εἶχον συμπαθείας καὶ μεταξὺ τῶν ὑπηκόων τῶν Ἀθηνῶν, διότι διεκήρυξτον, ὅτι πολεμοῦν, διὰ νὰ τοὺς ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ἀθηναίων. Καὶ οἱ δύο ἀντίπαλοι κατήρχοντο εἰς τὸν πόλεμον μὲ ἀκμαίας δυνάμεις. Ἰσχυρότεροι οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ θάλασσαν, ύστερουν τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τὴν δύναμιν κατὰ ξηράν.

3. ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΑΡΧΙΔΑΜΕΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ. Ο ΛΟΙΜΟΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ. Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 431 π.Χ. ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀρχίδαμος μὲ ἵσχυρὸν στρατὸν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἤρχισε κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νὰ κόπτῃ τὰ δένδρα καὶ νὰ καταστρέψῃ τοὺς ἀγρούς. Οἱ ἀγρόται κατὰ συμβουλὴν τοῦ Περικλέους, εἶχον καταφύγει μέσα εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως, ὅπόθεν μὲ πόνον ψυχῆς παρηκολούθουν τὴν φθορὰν τῆς περιουσίας των. ‘Ο Περικλῆς εἶχε τὴν γνώμην, ὅτι κατὰ ξηράν οἱ Ἀθηναῖοι ἔπρεπε νὰ περιορισθοῦν μόνον εἰς ἀμυναν. ‘Ο ἀθηναϊκὸς στόλος, διὰ νὰ ἀποδώσῃ τὰ ἵσα εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἔπλευσεν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἐλεηλάτει τὰ παράλιά της.

‘Ο Ἀρχίδαμος μόλις ἤρχισαν νὰ λείπουν αἱ τροφαὶ ἔγκατέλειψε τὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. ‘Ο ἀθηναϊκὸς στόλος ἐπίστησ, ἀφοῦ ἐλεηλάτησε τὰ εὐφορώτερα παράλια τῆς Πελοποννήσου, ἔπανέπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπέρασε τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου.

Κατά τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους τούτου οἱ Ἀθηναῖοι ἔθαψαν μὲν φροντίδα τοῦ δημοσίου τοὺς πρώτους νεκροὺς τοῦ πολέμου, ὡρίσθη δὲ ὁ Περικλῆς ἐκ μέρους τῆς πόλεως νὰ εἴπῃ « ἐπ’ αὐτοῖς ἔπαινον τὸν πρέποντα ». Ὁ λόγος, τὸν ὅποιον ἔξεφώνησε τότε ὁ ἀθηναῖος πολιτικός, εἶναι πραγματικὸν ἀριστούργημα. Ὁ Ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους, ὃπως λέγεται, ἀποτελεῖ ὑμνον πρὸς τὴν δύναμιν τῶν Ἀθηνῶν, τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ τὸν πολιτισμόν των. « Μόνη, λέγει, ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ ὅλας τὰς σημερινὰς πόλεις παρουσιάζεται εἰς τὰ μάτια τοῦ ἐρευνητοῦ ἀνωτέρα τῆς φήμης τῆς... Λοιπὸν χάριν τοιαύτης πόλεως αὐτοὶ ἐδῶ γενναίως μαχόμενοι ἐφεύθησαν, ἐπειδὴ ἔθεώρησαν χρέος των νὰ μὴν τὴν ἀφήσουν νὰ χαθῇ, καὶ δικαίως ἀπὸ ὅσους μένουν εἰς τὴν ζωὴν δίκαιον εἶναι νὰ θέλῃ νὰ ὑποφέρῃ πρὸς χάριν τῆς ». (Θουκυδίδου, Περικλέους Ἐπιτάφιος).

Τὸ δεύτερον ἔτος ὁ Ἀρχίδαμος εἰσέβαλε καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἀττικήν, δὲ στόλος τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τὸν Περικλέα ἐλεηλάτησεν ἐκ νέου διάφορα μέρη τῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου.

Ἄλλα τὸ ἔτος αὐτὸν συγχρόνως περίπου μὲ τὴν εἰσβολὴν τῶν Σπαρτιατῶν φοβερὰ ἐπιδημικὴ νόσος, λοιμός, ἐνέσκηψεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ. Ἡ ἐπιδημία ἔλαβε τεραστίαν ἀνάπτυξιν λόγω τοῦ συνωστισμοῦ μεταξὺ τῶν μακρῶν τειχῶν ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπαίθρου. Προσέβαλεν ὅλους χωρὶς διάκρισιν φύλου ἢ ἡλικίας. Ὁ Θουκυδίδης, ὁ ὅποιος προσεβλήθη ἀπὸ τὸν λοιμὸν καὶ ἐσώθη, τὸν περιγράφει μὲ θαυμαστὴν ἀκρίβειαν. Ἀπὸ τὰ συμπτώματα φαίνεται, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τυφοειδοῦς πυρετοῦ. Ὁ λοιμὸς διήρκεσε μὲ μικρὰς ὑποχωρήσεις καθ’ ὅλον τὸ δεύτερον καὶ τρίτον ἔτος τοῦ πολέμου καὶ ἐπροξένησε μεγάλην φθορὰν εἰς τὸν πληθυσμόν.

ΔΥΣΦΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ. Ὁ Ἀρχίδαμος ἐφοβήθη, μήπως προσβληθῇ ὁ στρατός του ἀπὸ τὴν ἐπιδημίαν καὶ ἀπεχώρησε μὲ σπουδὴν ἀπὸ τὴν Ἀττικήν. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ κατάστασις ἀπὸ τὴν ἔξαπλωσιν καὶ τὴν θροῦσιν τοῦ λοιμοῦ ἦτο σχεδὸν ἀπελπιστική. Οἱ Ἀθηναῖοι ἥρχισαν νὰ χάνουν τὸ ἡθικόν των. Εἰς τὴν ἀπόγνωσιν των ἐστράφησαν κατὰ τοῦ Περικλέους, τὸν ὅποιον ἔθεώρουν ὑπαίτιον τῶν συμφορῶν, καὶ ἀφήρεσαν ἀπὸ

αύτὸν τὸ ἀξίωμα τοῦ στρατηγοῦ. Χωρὶς δυσφορίαν καὶ παράπονον ὁ Περικλῆς ἀπεσύρθη εἰς τὴν Ἱδιωτικὴν ζωὴν. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἔχασεν ἀπὸ τὴν νόσον τοὺς δύο υἱούς του.

‘Η ἀνικανότης τῶν διαδόχων τοῦ Περικλέους ἡνάγκασε τοὺς Ἀθηναίους νὰ τὸν ἐπαναφέρουν εἰς τὴν ἀρχὴν. Προσεβλήθη ὅμως καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν λοιμὸν καὶ ἀπέθανε τὸ φθινόπωρον τοῦ 429 π.Χ. εἰς ἥλικιαν 62 ἔτῶν. Οἱ θάνατοι τοῦ Περικλέους εἰς τὴν κρίσιμον ἑκείνην περίστασιν ὑπῆρξε διὰ τοὺς Ἀθηναίους ἀνεπανόρθωτος συμφορά.

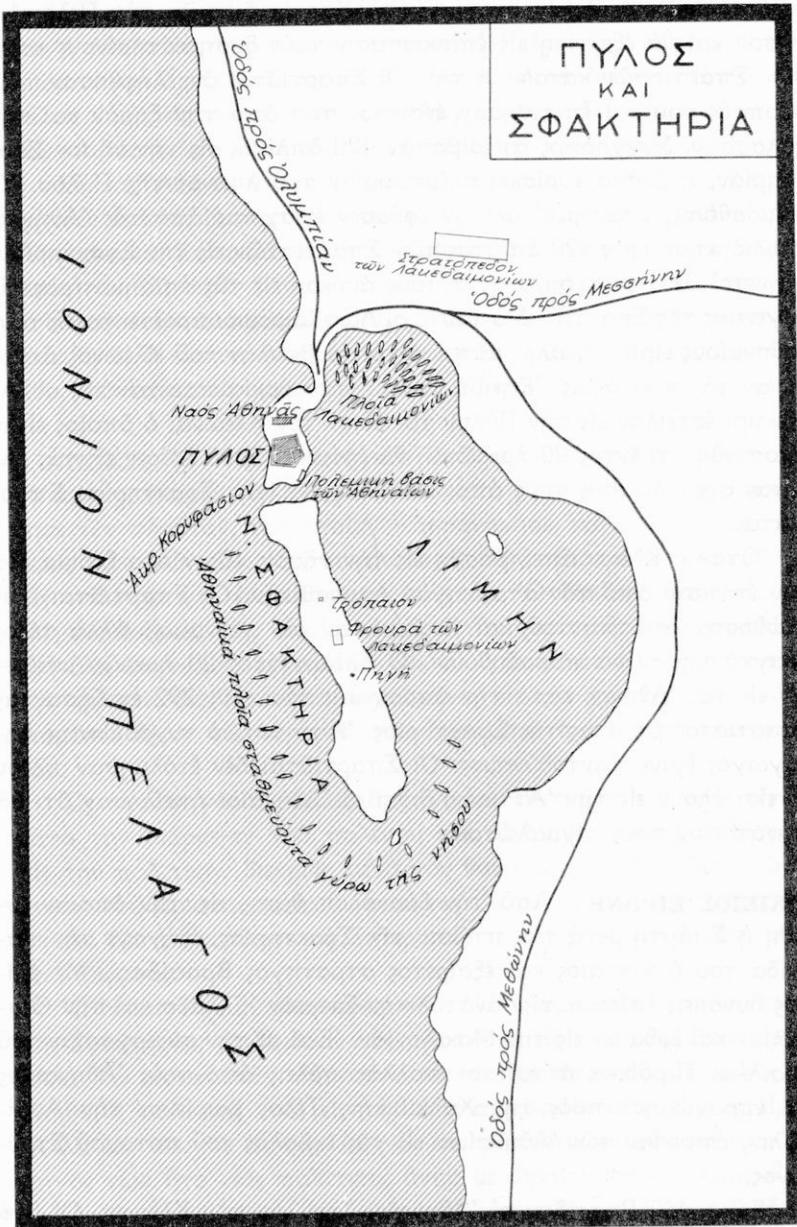
Μετὰ τὸν Περικλέα ἐπεκράτησαν πολιτικοί, οἱ ὄποιοι ἀπέβλεπον εἰς τὴν ἰκανοποίησιν τῆς προσωπικῆς των φιλοδοξίας. Διὰ νὰ ἔξασφαλίζουν τὴν ἐκλογὴν των εἰς τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα ἐκολάκευσαν τὰς ἀδυναμίας τοῦ λαοῦ. Οἱ πολιτικοὶ αὐτοὶ ὠνομάζοντο δημαγωγοί. Περίφημος δημαγωγός τῶν χρόνων αὐτῶν ὑπῆρξεν ὁ Κλέων, ἀνθρώπος ἐμπαθέστατος καὶ τυχοδιώκτης. Κατήγετο ἀπὸ ταπεινὴν οἰκογένειαν, ἀλλ’ εἶχε πλουτίσει ὡς βιομήχανος βυρσοδέψης. Πλὴν τῶν χρημάτων διέθετε καὶ ρητορικὴν καὶ δημαγωγικὴν ἰκανότητα μοναδικήν. Μὲ τὰ προσόντα αὐτὰ ἐπεβάλλετο εἰς τὸ πλῆθος καὶ τὸ παρέσυρεν εἰς τὰς ἴδεας του. Ἡτοί ὑπέρ τῆς ἔξακολουθήσεως τοῦ πολέμου μέχρις ἐσχάτων.

ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ. ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΗΣ ΠΥΛΟΥ. Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ πολέμου ὁ Ἀρχίδαμος δὲν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ λοιμοῦ, ἀλλ’ ἔξεστράτευσε κατὰ τῶν Πλαταιῶν, τὰς ὄποιας ἐπολιόρκησεν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπεσεν ἡ Ποτείδαια καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος (428) ἀπεστάτησεν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους ἡ Λέσβος. Ἡ Μυτιλήνη ἐπολιορκήθη κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν καί, ἀφοῦ προέβαλεν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν, ἐκυριεύθη καὶ ἐτιμωρήθη σκληρῶς. Ἡ Λέσβος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηνῶν.

Οἱ Σπαρτιάται μετὰ διετῆ πολιορκίαν ἐκυρίευσαν τὰς Πλαταιαὶς καὶ διὰ νὰ εὐχαριστήσουν τοὺς συμμάχους των Θηβαίους, ἐφόνευσαν τοὺς δλίγους ὑπερασπιστὰς τῆς ἐνδόξου πόλεως. Ὅπο τὰς περιστάσεις αὐτὰς ὁ πόλεμος ἐγίνετο ὀγριώτερος.

Κατὰ τὴν ἐπομένην περίοδον σημαντικώτερον πολεμικὸν γεγονόδος ὑπῆρξεν ἡ κατάληψις τῆς Πύλου καὶ τῆς Σφακτηρίας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Οἱ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Δημοσθένης κατέλαβε καὶ ὡχύρωσε τὸν λιμένα τῆς Πύλου (425). Ἐσχεδίαζε νὰ καταστήσῃ

ΠΥΛΟΣ
ΚΑΙ
ΣΦΑΚΤΗΡΙΑ

τὴν πόλιν ὁρμητήριον διὰ νὰ ἀποκλείσῃ ἐκ δυσμῶν τὴν Πελοπόννησον καὶ νὰ ἔξεγείρῃ εἰς ἐπανάστασιν τοὺς δυσηρεστημένους κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν κατοίκους τῆς. Οἱ Σπαρτιᾶται ἀντελήθησαν τοὺς σκοπούς του καὶ ἐπετέθησαν 420 ὁπλίτας εἰς τὴν νῆσον Σφακτηρίαν, ἡ ὅποια εύρισκεται ἐμπροσθεν τοῦ λιμένος τῆς Πύλου. ‘Ο Δημοσθένης, ὅταν μετ’ ὀλίγον ἔφθασεν ἐνίσχυσις ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἐποιούρκησε τοὺς 420 ὁπλίτας τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τὴν Σφακτηρίαν. ’Αρκετοὶ ἀπὸ τοὺς ὁπλίτας αὐτοὺς ἀνῆκον εἰς τὰς ἐπισημοτέρας οἰκογενείας τῆς Σπάρτης. Διὰ τοῦτο οἱ Λακεδαιμόνιοι προέτειναν εἰς τοὺς Ἀθηναίους εἰρήνην, ἀλλ’ αὐτοὶ κατὰ συμβουλὴν τοῦ Κλέωνος ἀπέρριψαν τὰς προτάσεις. ’Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πολιορκία παρετείνετο, οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν εἰς τὴν Πύλον τὸν ἴδιον τὸν Κλέωνα, ὁ ὅποιος εἶχεν ὑποσχεθῆ ὅτι ἐντὸς 20 ἡμερῶν ἦταν ἐφόνευεν ἢ θὰ ἔφερεν εἰς τὰς Ἀθήνας αἰχμαλώτους τοὺς ἀποκλεισμένους εἰς τὴν Σφακτηρίαν Σπαρτιάτας.

“Οταν δὲ Κλέων ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν νῆσον, εὗρεν ὅλα ἔτοιμα διὰ τὴν ἐπίθεσιν ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Δημοσθένην. Οἱ Σπαρτιᾶται ἐκυκλώθησαν ἀπὸ παντοῦ καὶ ἐπολέμησαν μὲν γενναίως, ἀλλὰ τέλος ἤναγκάσθησαν νὰ παραδοθοῦν. ‘Ο Κλέων ἐντὸς 20 ἡμερῶν μετέφερεν εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του τοὺς 292 ἐπιζήσαντας Σπαρτιάτας ὁπλίτας τῆς Σφακτηρίας. ’Απὸ τότε δὲ τυχοδιώκτης δημαγωγὸς ἔγινε παντοδύναμος. Οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἐτόλμησαν πλέον νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν Ἀττικήν, διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἡπείλησαν ὅτι θὰ ἔθανάτωντον τοὺς αἰχμαλώτους.

ΝΙΚΙΕΙΟΣ ΕΙΡΗΝΗ. ’Απὸ τὴν δύσκολον θέσιν, εἰς τὴν ὅποιαν εὔρεθη ἡ Σπάρτη μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Σφακτηρίας, ἔξήγαγε τὴν πατρίδα του δὲ γενναῖος καὶ ἔξαίρετος στρατηγὸς Βρασίδας. Μὲ ὅλιγας δυνάμεις ἐπέρασε τὴν ἀνατολικὴν Στερεάν ‘Ελλάδα καὶ τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Μακεδονίαν. ’Εκεῖ μὲν τὴν συνεργασίαν τοῦ βασιλέως Περδίκκα ἀπέσπασε πολλὰς πόλεις ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Χαλκιδικήν. Τέλος ἐκυρίευσε τὴν Ἀμφίπολιν, ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος.

Κατὰ τοῦ Βρασίδου οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν τὸν Κλέωνα. Οἱ δύο

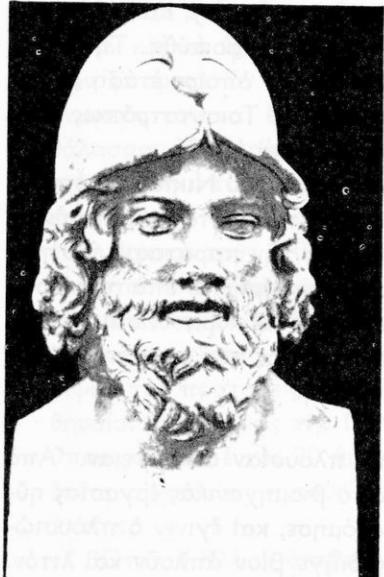
ἀντίπαλοι συνεκρούσθησαν εἰς τὴν Ἀμφίπολιν (422). Κατὰ τὴν μάχην δὲ ἀθηναϊκὸς στρατὸς ἐνικήθη καὶ δὲ Κλέων ἐφονεύθη. Τὴν ιδίαν ὅμως τύχην εἶχε καὶ δὲ στρατηγὸς Βρασίδας, δὲ δόποιος ἐτάφη μὲν γάλας τιμᾶς εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Ἀμφιπόλεως. Τοιουτοτρόπως ἔλειψαν οἱ δύο φιλοπόλεμοι ἀρχηγοὶ Βρασίδας καὶ Κλέων.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ύπερίσχυσε τότε τὸ κόμμα τοῦ Νικίου, δὲ δόποιος ἥρχισεν ἀμέσως διαπραγματεύσεις μὲν τοὺς Σπαρτιάτας περὶ εἰρήνης. Ἀθηναῖοι καὶ Σπαρτιᾶται ἔξηντλημένοι ἀπὸ τὴν παράτασιν τοῦ πολέμου τὸ 421 π.Χ. ἔκλεισαν πεντηκονταετῆ εἰρήνην ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ἀποδοθοῦν ἀμοιβαίως οἱ αἰχμάλωτοι καὶ αἱ κυριευθεῖσαι πόλεις. Ἐπειδὴ δὲ ἡ εἰρήνη αὐτὴ ἔγινε μὲν τὰς ἐνεργείας τοῦ στρατηγοῦ Νικίου, διὰ ταῦτα ὠνομάσθη Νικίειος εἰρήνη.

Ο ΝΙΚΙΑΣ. Ὁ Νικίας κατήγετο ἀπὸ πλουσίαν οἰκογένειαν. Ἀπὸ τὰ ἀργυρωρυχεῖα τοῦ Λαυρείου καὶ ἀπὸ βιομηχανικὰς ἐργασίας ὦνται τὸν πλοῦτον, τὸν δόποιον ἐκληρονόμησε, καὶ ἔγινεν ὁ πλουσιώτερος τῶν Ἀθηνῶν. Καίτοι πλούσιος διῆγε βίον ἀπλοῦν καὶ λιτόν. Ὡς πολίτης ἦτο ἐνάρετος καὶ συνετός. Ὁ Νικίας εἶναι ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἄνδρας, τῶν δόποιων ἐπαινεῖ τὸν χαρακτῆρα δὲ Θουκυδίδης : «Ἡ δλῆ διαγωγή, λέγει, τοῦ Νικίου ἦτο κανονισμένη κατὰ τοιούτον τρόπον, ὥστε νὰ ἀποβλέπῃ μόνον εἰς τὴν χρηστότητα ». Ἄλλ’ ύπεράνω τῶν ἀρετῶν του διέλαμπεν ἡ φλογερὰ φιλοπατρία του.

‘Ως στρατηγὸς δὲ Νικίας διεξήγαγεν ἐπιτυχῶς πολλοὺς ἀγῶνας κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου καὶ ἀπέλαυνε γενικῆς ύποληψεως. Εἰς τὴν πολιτικὴν διεκρίθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἀριστοκρατικοῦ κόμματος. Ἐπειδὴ ὅμως εἶχε χαρακτῆρα ἥπιον, δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπικρατήσῃ τοῦ βιαιοτάτου ἀντιπάλου του Κλέωνος.

‘Ο Νικίας εἶχε συμβουλεύσει τοὺς Ἀθηναίους μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Σφακτηρίας νὰ δεχθοῦν τὰς προτάσεις εἰρήνης τῶν Σπαρτιατῶν, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη. Μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κλέωνος ἐπεβλήθη ἡ πολιτικὴ του, εἰς τὴν δόποιαν ὧφείλετο ἡ Νικίειος εἰρήνη. ‘Ἄλλα μετ’ ὀλίγον εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπεκράτησαν οἱ φιλοπόλεμοι. Ἀρχηγός των ἦτο νέος πολιτικὸς ἀνήρ μὲν ὡραίον παράστημα, εὐφυής καὶ δραστήριος, ἀλλὰ καὶ πλήρης ἐλαττωμάτων, δὲ Ἀλκιβιάδης.

Αλκιβιάδης.

Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ. Ο 'Αλκιβιάδης ἀνῆκεν εἰς μεγάλην οἰκογένειαν. Πολὺ ἐνωρὶς ἔχασε τὸν πατέρα του Κλεινίαν, ὁ ὅποιος ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τῆς Κορωνείας (447) καὶ τὴν κηδεμονίαν του ἀνέλαβεν ὁ ἐκ μητρὸς συγγενής του Περικλῆς. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς νεότητός του παρηκολούθησε τὴν διδασκαλίαν τῶν σοφωτέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του καὶ ἴδιαιτέρως τοῦ Σωκράτους. Ο Σωκράτης παρὰ τὰς προσπαθείας του, πολὺ ὀλίγον ἐπέδρασεν εἰς τὸν ἀτίθασον χαρακτῆρα τοῦ μαθητοῦ του. Ο 'Αλκιβιάδης μὲ τὴν λαμπρὰν μόρφωσιν, τὴν ρητορικήν του δεινότητα, τὴν εύφυΐαν, τοὺς εὐγενεῖς τρόπους καὶ τὴν ὠραιότητά του ἐγοήτευεν σλούσ.

'Αλλ' εἶχεν ὁ 'Αλκιβιάδης καὶ μεγάλα ἐλαττώματα, διότι ἦτο ἀτίθασος ὑπερβολικὰ φιλόδοξος καὶ φίλαρχος. Χάριν τῶν προσωπικῶν ἐπιδιώξεών του ἔγινεν ἀρχηγὸς τῶν δημοκρατικῶν χωρὶς νὰ πιστεύῃ εἰς τὰς δημοκρατικὰς ἴδεις. 'Ενῷ ἦτο καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ὅπως καὶ ὁ Νικίας, ἐν τούτοις ἀμέσως σχεδὸν μετὰ τὴν ὑπογραφήν της ἐκπρύχθη ὑπὲρ τῆς συνεχίσεως τοῦ πολέμου. 'Εφαντάζετο, ὅτι θὰ τοῦ ἐδίδετο ἡ εύκαιρια νὰ ἀποκτήσῃ δόξαν καὶ ὄνομα. Μὲ τὴν ἀλλοπρόσαλλον πολιτικήν καὶ τὴν ἵσχυρογνωμοσύνην του ὀδήγησε τὴν πατρίδα του εἰς μεγάλας συμφοράς.

4. ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΣΙΚΕΛΙΑΣ. Άπο τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους οἱ 'Αθηναῖοι εἶχον στρέψει τὴν προσοχὴν των πρὸς δυσμάς. Τοὺς προσείλκυεν ἡ ἐπίκαιρος θέσις τῆς Σικελίας μὲ τὰς πλουσίας ἐλληνικὰς ἀποικίας της, μεταξὺ τῶν ὅποιων τὴν πρώτην θέσιν κατείχον αἱ

Συρακοῦσαι. Ἐὰν ἐγίνοντο κύριοι τῆς μεγάλης νήσου, σπουδαιότατα ἑλληνικὰ κέντρα τῆς Δύσεως θὰ περιήρχοντο εἰς τὴν ἡγεμονίαν των. Ἐξ ὅλου δὲ Πελοπόννησος θὰ ἀπεκλείετο ἀπὸ παντοῦ καὶ δὴ Σπάρτη θὰ ἦτο ὑποχείριος εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Οὐδὲν δὲ πραγματοποιήσει τὸ μεγαλεπήβολον αὐτὸν σχέδιον. Καὶ δὴ εὔκαιρία δὲν ἔβράδυνε νὰ παρουσιασθῇ.

Εἰς τὴν Σικελίαν εἶχον ἀρχίσει ἔχθροπραξίαι μεταξὺ τῶν πόλεων Ἐγέστης καὶ Σελινοῦντος. Ἐπειδὴ οἱ Συρακούσιοι ἔβοήθουν τοὺς Σελινούντίους, οἱ Ἐγεσταῖοι ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν τῶν Ἀθηναίων. Οὐδὲν δὲ προνιμώτεροι Ἀθηναῖοι καὶ πρὸ πάντων ὁ Νικίας ἀπέκρουν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Νικίας ἐτόνισε τὸν μέγιστον κίνδυνον, τὸν δόπιον θὰ διέτρεχον, ἀντὶ ἀπετύχανον εἰς τὴν μακρινὴν αὐτὴν ἐπιχείρησιν. Οἱ φρόνιμοι λόγοι τοῦ Νικίου δὲν ἔπεισαν τοὺς Ἀθηναίους. Η γοητεία καὶ τὰ ἀπατηλὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ἀλκιβιάδου τοὺς παρέσυραν καὶ ἀπεφάσισαν τὴν ἐκστρατείαν, τὴν δόπιαν ἥρχισαν νὰ ὀργανώνουν μὲ ζῆλον καὶ ἐνθουσιασμόν. Ἀμέσως ἔξελέχαν στρατηγούς τὸν Ἀλκιβιάδην, τὸν Λάμαχον καὶ τὸν Νικίαν.

Ἄλλ' ἐνῷ αἱ πολεμικαὶ ἔτοιμασίαι εὐρίσκοντο εἰς τὸ τέλος των, ἀπροσδόκητον γεγονός συνετάραξε τὰς Ἀθήνας. Μίαν πρωίαν εὐρέθησαν κομμέναι αἱ κεφαλαὶ τῶν Ἐρμῶν. Ἡσαν δὲ οἱ Ἐρμαὶ μικραὶ τετράγωνοι στήλαι μὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἐρμοῦ εἰς τὴν κορυφὴν καὶ ἐτοπισθεοῦντο ως ὁδοδεῖκται εἰς τὰς ὁδούς. Οὐδὲν δὲν ἔπειπεν τοῦ Ερμοῦ ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ως μεγάλη ἀσέβεια καὶ ως κακὸς οἰωνὸς διὰ τὴν ἐκστρατείαν. Οἱ ἔνοχοι δὲν ἀνευρίσκοντο, ἀλλ' οἱ πολλοὶ ὑπώπτευον τὸν Ἀλκιβιάδην.

Ο στόλος μὲ τὴν ἄλλην ἐκστρατευτικὴν δύναμιν ἀπέπλευσεν ἐκ τοῦ Πειραιῶς κατὰ τὰ μέσα τοῦ θέρους τοῦ 415 π.Χ. Ο ἀπόπλους ἔλαβε μορφὴν πανηγυρικήν. "Ολοι οἱ Ἀθηναῖοι

Στήλη Ἐρμοῦ.

καὶ Πειραιεῖς συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ κατευώδωσαν τοὺς ἀναχωροῦντας μὲν τὰς θερμοτέρας εὔχάς. Εἰς τὴν Κέρκυραν, ἡ ὅποια εἶχεν δρισθῆ ὡς τόπος συγκεντρώσεως, συνηθροίσθησαν 134 τριήρεις, 5.100 ὁπλῖται, ἀπὸ τοὺς ὅποιους 1.500 Ἀθηναῖοι, 1.300

415 π.Χ.

μισθοφόροι ψιλοί καὶ πλῆθος ἄλλο φορτηγῶν

καὶ μεταγωγικῶν πλοίων. Ἀπὸ τὴν Κέρκυραν
δ στόλος διηθύνθη εἰς τὸ Ρήγιον τῆς Ἰταλίας
καὶ κατόπιν εἰς τὴν Σικελίαν. Τότε παρουσιάσθησαν αἱ πρῶται δυσκολίαι. Αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς νήσου δὲν ἔδειξαν προθυμίαν νὰ
βοηθήσουν τοὺς Ἀθηναίους.

Ἄλλὰ τὸ χειρότερον ἀπὸ ὅλα ἦτο τὸ ἔξῆς : εἰς τὴν Σικελίαν κατέπλευσεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας τὸ ιερὸν πλοῖον Σαλαμινία, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ παραλάβῃ τὸν Ἀλκιβιάδην, διὰ νὰ ἀπολογηθῇ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἔχθρῶν του κατηγορίαν διὰ τὸν ἀκρωτηριασμὸν τῶν Ἐρμῶν. Οἱ Ἀλκιβιάδης ἡκολούθησε μὲ τὴν ἴδικήν του τριήρη τὴν Σαλαμινίαν, καθ' ὅδὸν ὅμως ἐδραπέτευσε καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Σπάρτην. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν κατεδίκασαν ἐρήμην εἰς θάνατον καὶ ἐδήμευσαν τὴν περιουσίαν του. Τότε ἐφάνη ὁ διεστραμμένος χαρακτήρα τοῦ Ἀλκιβιάδου. Διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἀθηναίους συνεβούλευσε τοὺς Σπαρτιάτας ἀφ' ἐνὸς νὰ στείλουν εἰς τὴν Σικελίαν ἵκανὸν στρατηγὸν μὲ ἰσχυρὰν δύναμιν καὶ ἀφ' ἐτέρου νὰ τειχίσουν εἰς τὴν Ἀττικὴν τὴν Δεκέλειαν καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν αὐτὴν μονίμως.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ. Οἱ δύο ἄλλοι στρατηγοὶ Νικίας καὶ Λάμαχος ἀφοῦ ἐνίκησαν τοὺς Συρακουσίους εἰς μάχην ἐκ παρατάξεως ἐπολιόρκησαν στενῶς τὴν πόλιν. Τότε οἱ Σπαρτιᾶται κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ἀλκιβιάδου ἔστειλαν πρὸς βοήθειάν των τὸν ἐμπειροπόλεμον στρατηγὸν Γύλιππον μὲ δύναμιν τριῶν χιλιάδων ἀνδρῶν. Ἡ ἄφιξις του ἀνεπτέρευσε τὸ ἥθικὸν τῶν Συρακουσίων.

Ἀντιθέτως εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀθηναίων ἡ κατάστασις ἔχειροτέρευε διαρκῶς. Οἱ στρατηγὸς Λάμαχος ἐφονεύθη ὁ δὲ Νικίας μετὰ ἐπανειλημμένας ἀποτυχίας συνέστησε δι' ἐπιστολῆς του εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἐπιχείρησιν. Εἰς ἀπάντησιν οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν βοήθειαν ἀπὸ 70 πλοῖα καὶ 4.000 ὁπλῖτας ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Δημοσθένην. Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν ἐνισχύσεων τὰ πράγματα διαρκῶς ἔχειροτέρευον διὰ τοὺς Ἀθηναίους. Ἡ ἐπίθε-

σις, τὴν ὅποιαν ἐνήργησαν κατὰ τῶν Συρακουσῶν, ἀπέτυχεν. Ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος κατεστράφη κατὰ μέγα μέρος εἰς ἐπανειλημμένας ἀτυχεῖς ναυμαχίας. Ἡ θέσις τῶν Ἀθηναίων ἔγινε κρίσιμος. Μόνοι των ἔκαυσαν τὸν ὑπόλοιπον στόλον καὶ ἐπεχείρησαν νὰ ὑποχωρήσουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου. Οἱ Συρακούσιοι τοὺς ἐπετέθησαν ἐκ τῶν ὅπισθεν. Κατόπιν ἔξαιρετικῆς φθορᾶς καὶ ἀφαντάστου κακοπαθείας οἱ δύο Ἀθηναῖοι στρατηγοὶ ἡναγκάσθησαν νὰ παραδοθοῦν μὲ τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ των κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ 413 π.Χ.

413 π.Χ.

Ἄπὸ 40.000 ἄνδρας μόλις 7.000 εἶχον διασωθῆν. Ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἄλλους ἔθανάτωσαν οἱ Συρακούσιοι καὶ μεταξὺ αὐτῶν τὸν Δημοσθένην καὶ τὸν Νικίαν, καὶ ἄλλους ἔρριψαν εἰς τὰ λατομεῖα. Ἐκεῖ ἀπὸ τὰς κακουχίας, τὰς στερήσεις καὶ τὰς ἀσθενείας οἱ περισσότεροι ἀπέθανεν. Ὅσοι ἔζησαν ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι. Μόνον ἐλάχιστοι κατώρθωσαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ φέρουν τὴν θλιβερὰν εἰδησιν τῆς μεγάλης συμφορᾶς. Τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς ἔδωκεν ὁ Θουκυδίδης συμπυκνωμένον εἰς μίαν φράσιν: « οὐδέν ἔστιν, ὅτι οὐκ ἀπώλετο ».

5. ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΕΚΕΛΕΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ. ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ. Ἀπὸ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 413 π.Χ. ὁ πόλεμος ἐγενικεύθη. Αἱ ἔχθροπραξίαι ἐπανελήφθησαν εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα. Σπαρτιατικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν βασιλέα Ἀγίν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀττικήν, ὡχύρωσε τὴν Δεκέλειαν κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ ἀπέκλεισε στενῶς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ ἔηρᾶς.

Εἰς τὴν δύσκολον αὐτὴν στιγμὴν ἔφθασαν αἱ πληροφορίαι διὰ τὴν καταστροφήν. Μεγάλη ἀγωνία καὶ ἀπελπισία κατέλαβε τοὺς Ἀθηναίους. Ἐφοβοῦντο ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν θὰ ἥρχετο ἀπὸ τὴν Σικελίαν ὁ νικητής καὶ θὰ κατελάμβανε τὰς Ἀθήνας. Ἐσυλλογίζοντο ἀκόμη, ὅτι ἵσως καὶ οἱ σύμμαχοι ἐκινοῦντο εἰς ἀποστασίαν ἐπωφελούμενοι ἐκ τῆς δυσκόλου θέσεώς των. Παρ' ὅλα αὐτὰ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἔχασαν ὅλως διόλου τὸ ἡθικόν των. Μετὰ τὴν πρώτην κατάπληξιν ἥρχισαν ἀμέσως νέας ἐτοιμασίας καὶ ἐντὸς ὀλίγου κατώρθωσαν νὰ ἀνασυγκροτήσουν τὰς δυνάμεις των.

Ἐν τούτοις ἡ θέσις τῶν Ἀθηναίων ἔχειροτέρευε καθημερινῶς. Οἱ Σπαρτιάται δὲν περιωρίσθησαν εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Ἀττικῆς ἀπὸ τὴν Δεκέλειαν. Ἡρχισαν νὰ ἐτοιμάζουν ἰσχυρὸν στόλον διὰ νὰ προσβάλουν τοὺς Ἀθηναίους καὶ κατὰ θάλασσαν. Συγχρόνως ἔστειλαν τὸν Ἀλκιβιάδην εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν του ἀπεστάτησαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς σημαντικωτέρους συμμάχους τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Ἰωνίας καὶ ἐτάχθησαν μὲ τὴν Σπάρτην.

Ἄλλ' οἱ Σπαρτιάται ἔκαμαν καὶ κάτι ἄλλο πολὺ φιβερώτερον. Διὰ τοῦ σατράπου τῆς Ἰωνίας καὶ Καρίας Τισσαφέρνους συνενοήθησαν μὲ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν, ἔγιναν σύμμαχοί του καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν περσικὴν κυριαρχίαν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Εἰς ἀντάλλαγμα ἀνέλαβεν δὲ Τισσαφέρνης νὰ μισθοδοτῇ τὰ πληρώματα τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου. Τοιουτορόπως οἱ Πέρσαι ἐπεμβαίνουν εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐνισχύουν μὲ χρήματα τοὺς Σπαρτιάτας.

ΣΟΣ ΣΟΣ

ΑΝΑΚΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ / Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΠΑΡΑ ΤΑΣ ΑΡΓΙΝΟΥΣΑΣ. Μετ' ὀλίγον ὁ Ἀλκιβιάδης ἐκίνησε τὰς ὑποψίες τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἡναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν Τισσαφέρνην, εἰς τὸν ὅποιον ἔδωκε καταστρεπτικὰς συμβουλάς διὰ τὴν Ἑλλάδα. Παρέστησεν εἰς αὐτὸν ὅτι τὸ συμφέρον τῶν Περσῶν ἐπιβάλλει νὰ εὐρίσκωνται εἰς διαρκῆ πόλεμον αἱ δύο ισχυρότεραι Ἑλληνικαὶ πόλεις, αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη. Συγχρόνως διεβεβαίωσε τοὺς ἐν Σάμῳ στρατηγούς τῶν Ἀθηναίων ὅτι θὰ ἔκαμνε φίλους τῶν Ἀθηναίων τοὺς Πέρσας. Μὲ τὰς ἐνεργείας τῶν ούτω παραπλανηθέντων στρατηγῶν κατώρθωσεν ὁ Ἀλκιβιάδης νὰ ἀνακληθῇ ἀπὸ τὸν Ἀθηναϊκὸν λαόν.

Ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ ἀριστοκρατικοί, τῶν ὅποιων ἡ ἐπιρροὴ εἶχεν αὔξηθη, μετέβαλον τὴν δημοκρατίαν εἰς δλιγαρχίαν. Κατέλυσαν τὴν βουλὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου καὶ ἐγκαθίδρυσαν νέαν βουλὴν, τὴν λεγομένην κυβέρνησιν τῶν τετρακοσίων (411 π.Χ.). Ο στόλος δὲν ἐνέκρινε τὴν μεταβολὴν καὶ ἐπανέφερε τὴν δημοκρατίαν.

Ο Ἀλκιβιάδης, ὅστερα ἀπὸ ἀρκετάς ἐπιτυχίας, ἐπλευσε κατὰ τὰ μέσα τοῦ 407 π.Χ. εἰς τὸν Πειραιᾶ, ὅπου δ λαός τὸν ὑπεδέχθη μὲ ἔξαλλον χαρὰν καὶ διὰ ψηφίσματος τῆς ἐκκλησίας ἀνεκήρυξεν αὐτὸν

στρατηγὸν αὐτοκράτορα, δηλαδὴ στρατηγὸν μὲ ἀπεριόριστον ἔξουσίαν. Μὲ ἰσχυρὸν στόλον ἔπλευσεν εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Εἰς τὰς πρώτας του ὅμως ἐπιχειρήσεις εἶχεν ἀποτυχίας καὶ τοῦτο τὸν κατέστησεν ὑποπτὸν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι τὸν καθήρεσαν ἀπὸ τὴν στρατηγίαν. Εἰς ἀντικατάστασίν του ἔξελεξαν δέκα στρατηγοὺς ἀπὸ τοὺς ὅποιους ἱκανώτερος ἦτο ὁ Κόνων.

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 406 οἱ Σπαρτιάται ἔστειλαν ὡς ναύαρχον τὸν Καλλικρατίδαν, ἄνδρα μὲ πανελλήνια αἰσθήματα. Ὁ Καλλικρατίδας ἥσθανετο ψυχικὸν πόνον διὰ τὸν ἐμφύλιον σπαραγμὸν ἀλλὰ πιστὸς εἰς τὰς ἐντολὰς τῆς πατρίδος του ἐκινήθη μὲ δραστηριότητα καὶ εἶχε σπουδαῖαν ἐπιτυχίαν. Κατώρθωσε νὰ ἀποκλείσῃ τὸν ναύαρχον Κόνωνα εἰς τὸν λιμένα τῆς Μυτιλήνης.

Οἱ Ἀθηναῖοι, ὅταν ἔμαθον τὸ ἀτύχημα τοῦ Κόνωνος, ἤτοίμασαν ταχέως στόλον, ὁ ὅποιος ἔπλευσε πρὸς τὴν Λέσβον. Ὁ Καλλικρατίδας ἄφησε μοῖραν τοῦ στόλου του νὰ πολιορκῇ τὸν Κόνωνα, αὐτὸς δὲ μὲ τὰ ὑπόλοιπα πλοῖα διηθύνθη πρὸς συνάντησιν τῶν Ἀθηναίων.

Οἱ δύο στόλοι συνεκρούσθησαν πλησίον τῶν νησίδων Ἀργινουσῶν, μεταξὺ τῆς Λέσβου καὶ τῆς μικρασιατικῆς παραλίας. Μέγα μέρος τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου κατεστράφη, ὁ ἕδιος δὲ ὁ ναύαρχος Καλλικρατίδας ἐπινίγη. Οἱ Σπαρτιάται, οἱ ὅποιοι ἐπολιόρκουν τὸν Κόνωνα, ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν καὶ ἀπέπλευσαν εἰς Χίον, ὁ δὲ Κόνων ἤνωθη μὲ τοὺς νικητάς.

‘Αλλ’ οἱ Ἀθηναῖοι ἔδειξαν ἀξιοκατάκριτον διαγωγὴν ἀπέναντι τῶν νικητῶν στρατηγῶν καὶ ἡμαύρωσαν τὴν νίκην των. Ἐπειδὴ οἱ στρατηγοὶ λόγῳ τῆς μεγάλης θαλασσοταραχῆς δὲν ἤδυνήθησαν νὰ περισυλλέξουν τοὺς ναυαγοὺς καὶ τοὺς νεκροὺς κατηγορήθησαν ἀπὸ τοὺς δημαγωγούς διὰ παράβασιν καθήκοντος καὶ ἀνεκλήθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας. Μετὰ μικράν διαδικασίαν κατεδικάσθησαν ὅλοι εἰς θάνατον πλήν τοῦ Κόνωνος, ὁ ὅποιος δὲν εἶχε λάβει μέρος εἰς τὴν ναυμαχίαν.

406 π.Χ.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΙΓΑΙΟΣ ΠΟΤΑΜΟΥΣ. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῶν Ἀργινουσῶν οἱ Σπαρτιάται κατ’ ἀπαίτησιν τῶν συμμάχων ἀνέθεσαν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου εἰς τὸν Λύσανδρον, ἄνδρα μὲ στρατηγικὴν πεῖραν καὶ ἐξαίρετον διπλω-

ματικήν εύστροφίαν. 'Ο Λύσανδρος μὲ ἐπιδεξίους ἑλιγμούς εἰσῆλθεν εἰς τὸν Ἐλλήσποντον καὶ ἐκυρίευσε τὴν Λάμψακον, πόλιν ἐπὶ τῆς μικρασιατικῆς παραλίας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἡκολούθουν κατὰ πόδας τὸν Λύσανδρον καὶ ἤγκυροβόλησαν μὲ 180 πλοῖα εἰς μίαν θέσιν τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Ἐλλησπόντου, ἡ ὁποία ὠνομάζετο Αἴγιδος ποταμοί. Ἀπὸ ἑκεī ἰσχυραὶ μοῖραι τοῦ στόλου ἔξηρχοντο καθημερινῶς εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος καὶ ματαίως προεκάλουν τὸν Λύσανδρον εἰς ναυμαχίαν (405 π.Χ.).

Τὴν πέμπτην ἡμέραν συνετελέσθη εἰς τὴν θέσιν ἑκείνην τὸ μεγαλύτερον δρᾶμα ὀλοκλήρου τοῦ πολέμου. Ἐνῷ τὰ πληρώματα τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου ἥσαν διεσκορπισμένα εἰς τὴν ξηράν, ὁ Λύσανδρος ἐπετέθη αἰφνιδιαστικῶς κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν κατέλαβεν ὀλόκληρον. Μαζὶ μὲ τὰ πλοῖα ἥχμαλώτισε καὶ τὰ πληρώματά των ἐκ 3.000 ἀνδρῶν, τοὺς ὅποιους ἀνηλεῖως κατέσφαξε. Μὲ τὴν ἀπάνυθρωπον αὐτὴν πρᾶξιν ἐκηλίδωσε τὸ λαμπρόν του κατόρθωμα. Μόνον δὲ Κόνων μὲ 12 πλοῖα κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ εἰς τὴν Κύπρον. Ἐξέφυγεν ἐπίστης καὶ τὸ ἱερὸν πλοῖον τῶν Ἀθηνῶν, ἡ Πάραλος, ἡ ὁποία ἔφερεν εἰς τὰς Ἀθηναῖς τὴν τρομερὰν ἀγγελίαν. Ἡ συμφορὰ διὰ τοὺς Ἀθηναίους ὑπῆρξεν αὐτὴν τὴν φορὰν ἀνεπανόρθωτος. Ὁ Λύσανδρος ἀφοῦ ἐκανόνισε τὰ πράγματα εἰς τὰς κτήσεις καὶ τὰς συμμαχικὰς πόλεις τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως συνέφερεν εἰς τὴν Σπάρτην, ἐπλεε πρὸς τὸν Πειραιᾶ μὲ 200 πολεμικὰ πλοῖα.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ. Ἡτο νύξ, ὅταν ἡ Πάραλος ἔφθασεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἀνήγγειλε τὴν καταστροφήν. Ἀθηναῖοι καὶ Πειραιεῖς ἐβυθίσθησαν εἰς τὸ πένθος. « Δὲν ἐπένθουν, λέγει ὁ Ξενοφῶν, μόνον τοὺς σκοτωμένους, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον τοὺς ἴδιους τοὺς ἑαυτούς των, ἐπειδὴ εἶχον τὴν ἴδεαν, ὅτι θὰ πάθουν δὲ τι κακὸν εἶχον κάμει κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν Ἐλλήνων ».

Μετ' ὀλίγον κατέπλευσεν ὁ Λύσανδρος εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἤρχισε τὴν πολιορκίαν τῶν δύο πόλεων ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Συγχρόνως οἱ βασιλεῖς Ἄγις καὶ Παυσανίας μὲ ὅλην τὴν πεζικὴν δύναμιν τῆς σταρτιατικῆς συμμαχίας ἀπέκλεισαν τελείως τὰς Ἀθηναῖς ἀπὸ τὴν ξηράν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπέμειναν μὲ καρτερίαν τὴν πολιορκίαν ἐπ' ἀρκετόν. Μόνον ὅταν αἱ τροφαὶ ἐξέλιπον ἐντελῶς καὶ οἱ θάνατοι ἀπὸ

τὴν πεῖναν καθημερινῶς ἐπληθύνοντο ἡναγκάσθησαν νὰ στείλουν εἰς τὴν Σπάρτην πρέσβεις περὶ εἰρήνης.

Εἰς τὸ συνέδριον τῶν συμμάχων, τὸ ὅποιον συνῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην διὰ νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῶν ὄρων τῆς εἰρήνης, οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Θηβαῖοι προέτειναν νὰ μὴ συνθηκολογήσουν μὲ τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλὰ νὰ καταστρέψουν ἐντελῶς τὰς Ἀθήνας. Οἱ Σπαρτιᾶται ὅμως ἤρνηθησαν νὰ ἔξαφανίσουν πόλιν ἐλληνικήν, ἡ ὅποια εἶχε προσφέρει σπουδαιοτάτας ὑπηρεσίας, ὅταν ἡ Ἑλλὰς εὐρέθη εἰς μέγιστον κίνδυνον.

‘Υπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης οἱ Ἀθηναῖοι συνῆψαν εἰρήνην μὲ βαρυτάτους ὄρους. ‘Υπεχρεώθησαν: 1) νὰ κρημνίσουν τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ ὀχυρώματα τοῦ Πειραιῶς, 2) νὰ παραδώσουν τὸν στόλον των ἑκτὸς 12 πλοίων, 3) νὰ δεχθοῦν τὴν ἐπάνοδον τῶν ἔξορίστων διὰ πολεμικὰ ἀδικήματα καὶ 4) νὰ γίνουν σύμμαχοι τῶν Σπαρτιατῶν.

404 π. X

‘Ο Λύσανδρος ἀπεβιβάσθη εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἀμέσως ἤρχισε νὰ κρημνίζῃ τὰ τείχη, ἐνῷ αὐλητρίδες ἔχόρευον μὲ τὴν συνοδείαν αὐλοῦ καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπανηγύριζον. Είχον τὴν ιδέαν ὅτι ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἤρχιζεν ἡ πραγματικὴ ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τοῦτο δὲ Λύσανδρος ἔπλευσεν εἰς τὴν Σάμον, ἡ ὅποια ἔμενεν ἀκόμη πιστὴ εἰς τοὺς Ἀθηναίους, κατέλαβε τὴν νῆσον καὶ ἀνέθεσε τὴν κυβέρνησίν της εἰς τοὺς ὄλιγαρχικούς. Κατόπιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην θριαμβευτής. ‘Εφερε μαζί του ἑκτὸς τῶν ἀλλων λαφύρων καὶ 470 τάλαντα, περισσεύματα ἐκ τῶν περσικῶν χρημάτων.

6. ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

‘Ο Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἦτο ὀλέθριος διὰ τὴν Ἑλλάδα. ‘Ολη ἡ μικρά, ἐπίμονος καὶ δημιουργικὴ ἔργασία τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν περίοδον τῆς εἰρήνης ἔξεμηδενίσθη. Οἱ ἀγροὶ ἐγκατελείφθησαν, ἡ ὑπαιθρος ἔδενδροτομήθη, σπουδαῖαι ἐλληνικαὶ πόλεις μετεβλήθησαν εἰς ἑρείπια. ‘Εξ ἀλλου μυριάδες ἀνθρωποι ἦ ἐφονεύθησαν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν ἢ ἀπέθανον ἀπὸ τὰς στερήσεις, τὰς κακουχίας καὶ τὰς ἐπιδημίας. ‘Αλλὰ καὶ οἱ ἡθικαὶ ζημίαι δὲν ἦσαν μικρότεραι ἀπὸ τὰς ύλικάς. Οἱ Ἑλληνες διεκρίνοντο ἀνέκαθεν διὰ τὰ ἀπαλά των

ήθη. Κατά τὴν διάρκειαν ὅμως τοῦ πολέμου αὐτοῦ καὶ οἱ δύο ἀντίπαλοι παρεσύρθησαν εἰς ἀγριότητας, αἱ ὄποιαι ἐκηλίδωσαν τὸν πολιτισμόν των. Ἐλησμόνησαν τὴν κοινὴν καταγωγὴν καὶ τοὺς κοινοὺς ἀγῶνας κατὰ τῶν Περσῶν καὶ ἔθεσαν ὡς σκοπὸν τὴν ἔξοντωσιν τῶν διμοφύλων καὶ τὴν ἑρήμωσιν τῆς ὥραίς των χώρας. Τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου εἶναι ὁ μόνος νόμος τὸν ὄποιον ἀκολουθοῦν. Ἔφθασαν ἀκόμη εἰς τοιοῦτον σημεῖον ταπεινώσεως οἱ Ἑλληνες, ὡστε νὰ προκαλέσουν τὴν ἐπέμβασιν καὶ αὐτῶν τῶν Περσῶν εἰς τὸν μεταξύ των ἀγῶνα. Οἱ Σπαρτιάται ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους μὲ περσικὰ χρήματα.

Αὐτὰς τὰς ὑλικὰς καὶ ἡθικὰς συμφορὰς ἐπεσώρευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος. Ὅπηρξε δυστύχημα διὰ τὸν ἐλληνισμὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας, οἱ ὄποιοι τόσον ἔξυψωσαν τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα καὶ ἐδημιούργησαν πολιτισμόν, πρὸ τοῦ ὄποιου κλίνει εὐλαβῶς τὸ γόνυ ή ἀνθρωπότης, εἶχον καὶ σοβαρὰ ἐλαττώματα. Τὰ χειρότερα ἔξ αὐτῶν ἦσαν ὁ ἑγωισμὸς καὶ η φιλοπρωτία. Αὐτὰ προεκάλεσαν τοὺς μακροὺς ἐμφυλίους πολέμους, οἱ ὄποιοι ὡδήγησαν τὸ ἔθνος εἰς τὴν παρακμὴν, ἐξησθένησαν τὰς δυνάμεις του καὶ ὑπέσκαψαν τὴν ἐλευθερίαν του. Τοῦτο ἀποτελεῖ διδακτικώτατον μάθημα δι' ἡμᾶς. Μόνον η εὐγενής ἀμιλλα μεταξὺ τῶν πολιτῶν καὶ η ἰσχυρὰ ἔθνικὴ ἀλληλεγγύη συντηροῦν τὴν δύναμιν τῶν λαῶν καὶ ὁδηγοῦν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν εὐημερίαν.

7. ΑΚΜΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ ἀκμὴ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν λαμπρὰν πεντηκονταετίαν ὡφείλετο εἰς τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν δραστηριότητα τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ. Κυρίως ὅμως ἦτο ἔργον τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὄποιοι διηγύθυνον κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην τὰς τύχας του. Ὁ Μιλτιάδης πρῶτος μὲ τὴν στρατηγικὴν ἴδιοφυΐαν, τὴν φλογεράν φιλοπατρίαν καὶ τὴν ἰσχυρὰν θέλησιν ἔθεσεν εἰς τὸν Μαραθῶνα τὰ θεμέλια τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος του. Ὁ Θεμιστοκλῆς μὲ τὸν δαιμόνιον νοῦν κατέστησε τὰς Ἀθήνας ναυτικὴν δύναμιν, η ὄποια συνέτριψε τὸν περιστούν στόλον καὶ ἐξησφάλισε τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλος ὀνομαστὸς Ἀθηναῖος, ὁ Ἀριστείδης, διωργάνωσε καὶ ἐστέρεωσε τὸ ναυτικὸν κράτος τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ ἀντάξιος πρὸς τὸν πατέρα

υίος τοῦ Μιλτιάδου Κίμων προσέθεσεν εἰς αύτὸ τὰς νησιωτικὰς καὶ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ περιώρισε τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν μόνον εἰς τὰς κατὰ ξηρὰν κτήσεις του. "Οταν ἡ διοίκησις τῶν Ἀθηνῶν περιῆλθεν εἰς τὰς ἴσχυρὰς χεῖρας τοῦ μεγαλοφυους Περικλέους ἡ δύναμις τῶν Ἀθηνῶν ἔφθασεν εἰς τὴν ύψιστην ἀκμήν. Ἡ ἐξαιρετικὴ ἀνθησις τῆς κοινωνικῆς, πνευματικῆς, καλλιτεχνικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς ἔδωκε δόξαν καὶ γόητρον εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰς ἐπέβαλεν εἰς τὴν συνείδησιν ὅλων τῶν Ἐλλήνων ὡς πρώτην πόλιν τῆς Ἑλλάδος.

Μὲ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους ἐκλείπουν αἱ μεγάλαι φυσιογνωμίαι μὲ τὸν ἀγνὸν πατριωτισμόν, τὸν ἔξοχον νοῦν, τὸν ἀκέραιον χαρακτῆρα. Τὴν θέσιν τῶν καταλαμβάνουν κατὰ τὸ πλεῖστον δημαγωγοί, ταπεινοὶ συμφεροντολόγοι, χωρὶς πολιτικὰς ἢ θήθικὰς ἀρχάς, ἄνθρωποι μὲ ἕνα λόγον φαῦλοι. Αὐτοὶ ἐντὸς δλίγων ἐτῶν ἐσπατάλησαν ἀσκόπτως τὰς δυνάμεις τῆς πόλεως καὶ προητοίμασαν τὴν παράδοσιν τῆς πατρίδος τῶν εἰς τὴν δουλείαν τῆς Σπάρτης.

Εύτυχεις οι λαοί, οι όποιοι ᔁρουν τὴν εύτυχίαν νὰ τοὺς κυβερνοῦν εὐφυεῖς, ίκανοί, φιλοπάτριδες καὶ ἡθικοὶ ἄνδρες! Καὶ ἂν δὲν τοὺς δόηγοιν πάντοτε εἰς τὴν μεγαλουργίαν, ἔξασφαλίζουν τούλάχιστον εἰς αὔτοὺς τὴν εὐτυμερίαν καὶ τὴν προκοπήν.

Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

ΑΙ ΝΕΑΙ ΟΛΙΓΑΡΧΙΑΙ. ΟΙ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΤΥΡΑΝΝΟΙ. Οι Σπαρτιάται, άφοῦ ἐπέτυχον νὰ γίνουν ἡγεμόνες τῆς Ἑλλάδος, ἐλησμόνησαν ὅλας τὰς ὑποσχέσεις περὶ ἐλευθερίας, τὰς ὅποιας εἶχον δώσει εἰς τοὺς "Ἑλληνας εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου. Πρώτη πολιτική των πρᾶξις ἦτο νὰ καταλύσουν τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα τῶν πόλεων, αἱ ὅποιαι πρότερον ἤσαν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ νὰ ἐγκαταστήσουν δλιγαρχικὰ κυβερνήσεις ἀπὸ τοὺς πιστοτέρους φίλους των." Εστειλαν ἐπίστης εἰς ἑκάστην ἐξ αὐτῶν Σπαρτιάτην - διοικητήν, δονομαζόμενον ἄρμοστήν καὶ τὰς ὑπεχρέωνον νὰ πληρώνουν φόρον μεγαλύτερον ἐκείνου τὸν ὅποῖον ἔδιδον εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Εἰς τὰς Ἀθήνας δὲ Λύσανδρος παρέδωκε τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως εἰς 30 ἀπὸ τοὺς φανατικωτέρους δλιγαρχικούς, οἱ ὅποιοι ἀντικατέστησαν ὅλας τὰς ἀρχάς, ὅπως ἥθελον. Διὰ νὰ στηρίξουν τὴν ἀρχὴν των οἱ τριάκοντα, ἔχρησιμοποιούν ἐκτὸς τῆς σπαρτιατικῆς φρουρᾶς, τὴν ὅποιαν ἐγκατέστησεν δὲ Λύσανδρος, καὶ σῶμα ἵππεων ἀπὸ δλιγαρχικούς τῆς ἀρεσκείας των. Συγχρόνως ἐπεδίωξαν νὰ ἐπιβληθοῦν μὲ τὴν τρομοκρατίαν, τὴν ἔξορίαν καὶ τὴν σφαγήν. Κάθε πολίτην πλούσιον ἢ πτωχόν, δημοκρατικὸν ἢ δλιγαρχικόν, δὲ ὅποιος δὲν τοὺς ἐνέπνεεν ἐμπιστοσύνην, τὸν ἐφόνευον.

Κατὰ τὸ ὀκτάμηνον διάστημα τῆς ἀρχῆς των οἱ τριάκοντα ἐφόνευσαν περισσοτέρους ἀπὸ 1.500 πολίτας, ἐνῷ πολλοὺς ἄλλους ἡνάγκασαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πόλιν. Διὰ τὰ βίαια μέσα καὶ τὰς φρικιαστικὰς κακουργίας των ὠνομάσθησαν τύραννοι. Ἡ τρομοκρατία των ἐφθασεν εἰς τὴν ἀποκορύφωσίν της, ὅταν δὲ σημαντικώτερος καὶ αίμοβορώτερος ἀπὸ αὐτούς, δὲ Κριτίας, ἐθανάτωσε καὶ αὐτὸν τὸν συνάρχοντά του Θηραμένην.

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ. Ἀπὸ αὐτούς, οἱ ὅποιοι εἴτε ἔξωρίσθησαν εἴτε μόνοι των ἐγκατέλειψαν τὰς

Αθήνας ως δημοκρατικοί, πολλοί κατέφυγον εἰς τὰς Θήβας. Μεταξύ αὐτῶν ήτο καὶ ὁ Θρασύβουλος διακριθεὶς ως στρατηγὸς κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Ο Θρασύβουλος δὲν ἦνείχετο νὰ βλέπῃ τὴν πατρίδα του ὑπὸ τὴν τυραννίαν τῶν 30 καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ.

Πρὸς τοῦτο μὲ 70 ἀπὸ τοὺς ἀνδρειοτέρους ἔξορίστους κατέλαβε τὴν Φυλήν, ὀχυρὸν φρούριον ἐπὶ τῆς Πάρνηθος. Ἐντὸς ὀλίγου ἡ δύναμις του ἐδεκαπλασιάσθη καὶ μὲ αὐτὴν ἐπροχώρησε καὶ κατέλαβε τὸν Πειραιᾶ. Ο Κριτίας ὥρμησεν ἐναντίον του, ἀλλ’ ἤττηθη καὶ ἐφονεύθη. Τότε οἱ ἴδιοι οἱ ὀλιγαρχικοὶ εἰς τὰς Ἀθήνας καθήρεσαν τοὺς τριάκοντα, οἱ ὅποιοι κατέφυγον εἰς τὴν Ἐλευσῖνα. Οἱ Σπαρτιάται, οἱ ὅποιοι εἶχον ἔλθει πρὸς βοήθειαν τῶν ὀλιγαρχικῶν, προετίμησαν νὰ μεσολαβήσουν διὰ τὴν συμφιλίωσιν τῶν δύο μερίδων. Χάριν αὐτῆς ἐδέχθησαν νὰ μὴ ἐπανέλθουν οἱ τριάκοντα εἰς τὰς Ἀθήνας.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Σπαρτιατῶν ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὁ Θρασύβουλος εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔχορήγησε γενικὴν ἀμνηστίαν καὶ ἐπανέφερε τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα.

403 π.Χ.

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ ΚΑΙ ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΜΥΡΙΩΝ. Ο σατράπης τῆς Λυδίας Κύρος ὁ νεώτερος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας Δαρείου Β', ἀπεφάσισε νὰ ἐκθρονίσῃ τὸν ἀδελφόν του Ἀρταξέρξην καὶ νὰ γίνῃ αὐτὸς βασιλεύς. Τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σχεδίων του ἐβάσιζε κυρίως εἰς τὴν ἀγάπην, τὴν ὅποιαν ἔτρεφον πρὸς αὐτὸν οἱ Πέρσαι τῆς σατραπείας του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν βοήθειαν τῶν Λακεδαιμονίων, διὰ τὰς πρὸς αὐτοὺς ὑπηρεσίας του κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Συνήθροισε λοιπὸν 100.000 περσικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Ἀριαίον καὶ 13.000 Ἑλληνας μισθοφόρους, οἱ ὅποιοι χάριν συντομίας ὠνομάσθησαν μύριοι. Μεταξύ τῶν Ἑλλήνων ὀρχηγῶν διεκρίνετο ὁ Σπαρτιάτης Κλέαρχος. Μὲ τὰς δυνάμεις αὐτὰς ἐξεκίνησεν ὁ Κύρος ἀπὸ τὰς Σάρδεις τὴν ἄνοιξιν τοῦ 401 π.Χ. καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Περσίας. Αὔτὴ εἶναι ἡ περίφημος Κύρου Ἀνάβασις.

Ο Ἀρταξέρξης ἐπληροφορήθη ἐγκαίρως ἀπὸ τὸν σατράπην τῆς Καρίας Τισσαφέρνην τὰ σχέδια καὶ τὰς ἐτοιμασίας τοῦ Κύρου καὶ ἐπῆλθεν ἐναντίον του μὲ μεγάλας δυνάμεις. Οἱ δύο στρατοὶ συνεκρού-

σθησαν παρὰ τὰ Κούναξα τῆς Βαθύλωνίας. Κατὰ τὴν μάχην ἐνίκησαν μὲν οἱ "Ελληνες τοὺς ἀπέναντι των βαρβάρους, ἀλλ' ὁ Κῦρος

401 π.Χ.

ἔφονεύθη καὶ ἡ ἐκστρατεία ἀπέτυχεν. 'Ο 'Αρταξέρξης ἐζήτησε τότε ἀπὸ τοὺς "Ελληνας νὰ τοῦ παραδώσουν τὰ ὅπλα, ἀλλ' ὁ Κλέαρχος ἔξι δύναμις ὅλων ἀπήντησεν ὑπερηφάνως : « Οὐ τῶν νικώντων τὰ ὅπλα παραδιδόναι » (Ξενοφῶντος Κύρου 'Ανάβασις).

Οι "Ελληνες ἐσκέφθησαν ὅτι μόνον συντεταγμένοι, ὅπως ἦσαν, ἥτο δυνατὸν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των. Οἱ Πέρσαι προσεποιήθησαν ὅτι ἦσαν πρόθυμοι νὰ διευκολύνουν τὴν ἐπιστροφήν των, ἔως ὅτου ὁ Τισσαφέρνης κατώρθωσε μὲ δόλον νὰ φονεύσῃ τοὺς στρατηγούς των. Κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν ὁ Ἀθηναῖος Ξενοφῶν, ὁ ὄποιος εἶχεν ἀκολουθήσει ὡς ἴδιωτης τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Κύρου, μὲ λόγους πατριωτικούς ἀνεπτέρωσε τὸ ἡθικὸν τοῦ ἀπηλπισμένου στρατοῦ τῶν μυρίων. Κατὰ συμβουλήν του ὁ στρατὸς ἐξέλεξε νέους στρατηγούς καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸν ἴδιον. Τότε ἤρχισεν ἡ πορεία διὰ μέσου τῶν ἀγνώστων καὶ χιονοσκεπῶν ὁρέων τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Περσίας μὲ διεύθυνσιν πρὸς τὸν Εὔξεινον. Αὐτὴ εἶναι ἡ πολυθρύλητος Κάθιδος τῶν Μυρίων. Μὲ τὴν δύνηγίαν τῶν νέων στρατηγῶν καὶ πρὸ πάντων τοῦ Ξενοφῶντος οἱ μύριοι ἐβάδισαν ἐπὶ τέσσαρας μῆνας μέσα εἰς τὴν ἀγνώστον χώραν πολεμοῦντες πρὸς τὸ δριμύτατον ψῦχος, τὴν πειναν; τὰς κακουχίας καὶ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Τραπεζοῦντα. "Οταν οἱ "Ελληνες ἀντίκρυσαν ἀπὸ ἐν ὅρος πλησίον τῆς Τραπεζοῦντος τὸν Εὔξεινον Πόντον ἀπὸ τόσην χαρὰν καὶ συγκίνησιν κατελήθησαν, ὡστε μὲ δάκρυα χαρᾶς ἐφώναζον θάλαττα, θάλαττα. 'Απὸ τὴν Τραπεζοῦντα διὰ τοῦ Εὔξεινου Πόντου ἔφθασαν εἰς τὴν Θράκην, ὅπόθεν οἱ ἐναπομείναντες 6.000 ὑπὸ τὸν Ξενοφῶντα ἐπέστρεψαν ἐκ νέου εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. 'Εκεῖ ἡνώθησαν μὲ τὸν σπαρτιατικὸν στρατὸν τοῦ στρατηγοῦ Θίβρωνος, ὁ ὄποιος εἶχεν ἀποβιβασθῆ ἐις τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐπολέμει ἐναντίον τοῦ Τισσαφέρνους.

Τὸ κατόρθωμα τῶν μυρίων νὰ διέλθουν μὲ δλίγας σχετικῶς ἀπωλείας ἀπὸ αὐτὴν τὴν καρδίαν τῆς περσικῆς αὐτοκρατορίας ἀπέδειξεν, ὅτι, καίτοι διετήρει αὕτη τὴν παλαιὰν ἔκτασίν της, εύρισκετο εἰς παρακμήν.

ΠΟΛΕΜΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΣΩΝ . Ο ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ . 'Ο 'Αρταξέρξης μετά τὸν θάνατον τοῦ Κύρου, διὰ νὰ ἀνταμείψῃ τὸν Τισσαφέρνην, διώρισεν αὐτὸν σατράπην καὶ τῶν χωρῶν, αἱ ὅποιαι ἀνῆκον εἰς τὴν σατραπείαν τοῦ Κύρου. 'Ο Τισσαφέρνης ἐσκέφθη τότε νὰ τιμωρήσῃ τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Ἰωνίας, διότι εἶχον ταχθῆ μὲ τὸν Κύρον. Οἱ Ἰωνεῖς ἐνόσσαν τὰ σχέδια τοῦ πονηροῦ Πέρσου καὶ ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῆς Σπάρτης.

Οἱ Σπαρτιάται ἐδέχθησαν εὐχαρίστως τὴν πρόσκλησιν τῶν Ἰωνικῶν πόλεων. Κατ' ἀρχὰς ἔστειλαν τὸν Θίβρωνα καὶ κατόπιν τὸν Δερκυλίδαν. 'Ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὴν Σπάρτην ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὁ Ἀγησίλαος. Οὗτος ἦτο μὲν μικρόσωμος καὶ χωλός εἰς τὸν ἔνα πόδα, ἀλλ' εἶχε μεγάλας ἀρετάς, αἱ ὅποιαι τὸν ἀνέδειξαν ἔνα ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος. 'Ητο ἀπλοῦς εἰς τοὺς τρόπους, εὔγενής, εύπειθής εἰς τοὺς ἄρχοντας, στρατηγὸς ἔξοχος καὶ πρὸ πάντων ἀνὴρ μὲ πανελλήνια αἰσθήματα.

"Οταν ἔφθασαν εἰδήσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἔτοιμάζει μεγάλην ναυτικήν δύναμιν, προφανῶς ἐναντίον τῆς Σπάρτης, ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ ἕδιος εἰς τὴν Ἀσίαν. Τὸ 396 ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Ἰωνίαν, ὅπου ἐνίκησε τὸν Τισσαφέρνην κατ' ἐπανάληψιν. 'Ο μέγας βασιλεὺς τόσον πολὺ ἐταράχθη ἀπὸ τὰς ἥπτας τοῦ Τισσαφέρνους, ὡστε ἐλησμόνησε τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας τοῦ σατράπου του καὶ διέταξε νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν. 'Ο διάδοχος τοῦ Τισσαφέρνους Τιθραύστης ἐφάνη πολιτικώτερος. Συνωμολόγησε μὲ τὸν Ἀγησίλαον ἔξαμηνον ἀνακωχὴν καὶ τὸν ἔπεισε νὰ στραφῇ κατὰ τοῦ Φαρναβάζου, σατράπου τῆς Φρυγίας. 'Ητο καὶ αὐτὸ δεῖγμα τῆς παραλυσίας καὶ παρακμῆς τοῦ περσικοῦ κράτους. Τὴν κατάστασιν αὐτὴν τῆς ἄλλοτε ἰσχυρᾶς αὐτοκρατορίας εἶχεν ὑπ' ὅψιν του ὁ Ἀγησίλαος καὶ ὡνειρεύετο νὰ καταλύσῃ τὸ περσικὸν κράτος. Τὰ σχέδιά του ὅμως ἐναυάγησαν." Ο, τι δὲν κατώρθωσαν οἱ Πέρσαι διὰ τῶν ὅπλων τὸ ἐπέτυχεν ὁ Τιθραύστης διὰ τοῦ χρήματος. Διέθεσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄφθονον χρυσὸν καὶ κατώρθωσε νὰ ἐνώσῃ τὰς σημαντικωτέρας πόλεις τῆς ἐναντίον τῆς Σπάρτης.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΕΜΦΥΛΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΑΝΑΚΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ. Ο ΒΟΙΩΤΙΚΟΣ 'Η ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ. Όλιγα ήτη μετά τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον παρατηρεῖται εἰς τὴν Ἑλλάδα μεγάλη μεταβολή. Αἱ Ἀθῆναι ἥρχισαν νὰ ἀναλαμβάνουν οἰκονομικῶς μὲ τὸ ἐμπόριον. Ἀλλὰ καὶ ὡς πνευματικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν κέντρον τῆς Ἑλλάδος ἔξηκολούθουν νὰ ἀσκοῦν γοητείαν εἰς ὅλον τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον.

Οἱ Κορίνθιοι ἔξ ἄλλου δὲν ὠφελήθησαν τίποτε ἀπὸ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, τὸν ὅποιον αὐτοὶ προεκάλεσαν. "Οταν μάλιστα εἶδον, ὅτι ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Ἀθηναίων διὰ νὰ ὑποδουλωθοῦν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ἐγκατέλειψαν τὴν Σπάρτην καὶ προσεχώρησαν εἰς τοὺς ἔχθρούς της.

Οἱ Θηβαῖοι εἶχον ἀρχίσει νὰ δημιουργοῦν ἀξιόλογον δύναμιν καὶ δὲν ἦνείχοντο τὰς αὐθαιρεσίας τῆς Σπάρτης καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς περιφρόνησιν καὶ ἀδιαφορίαν.

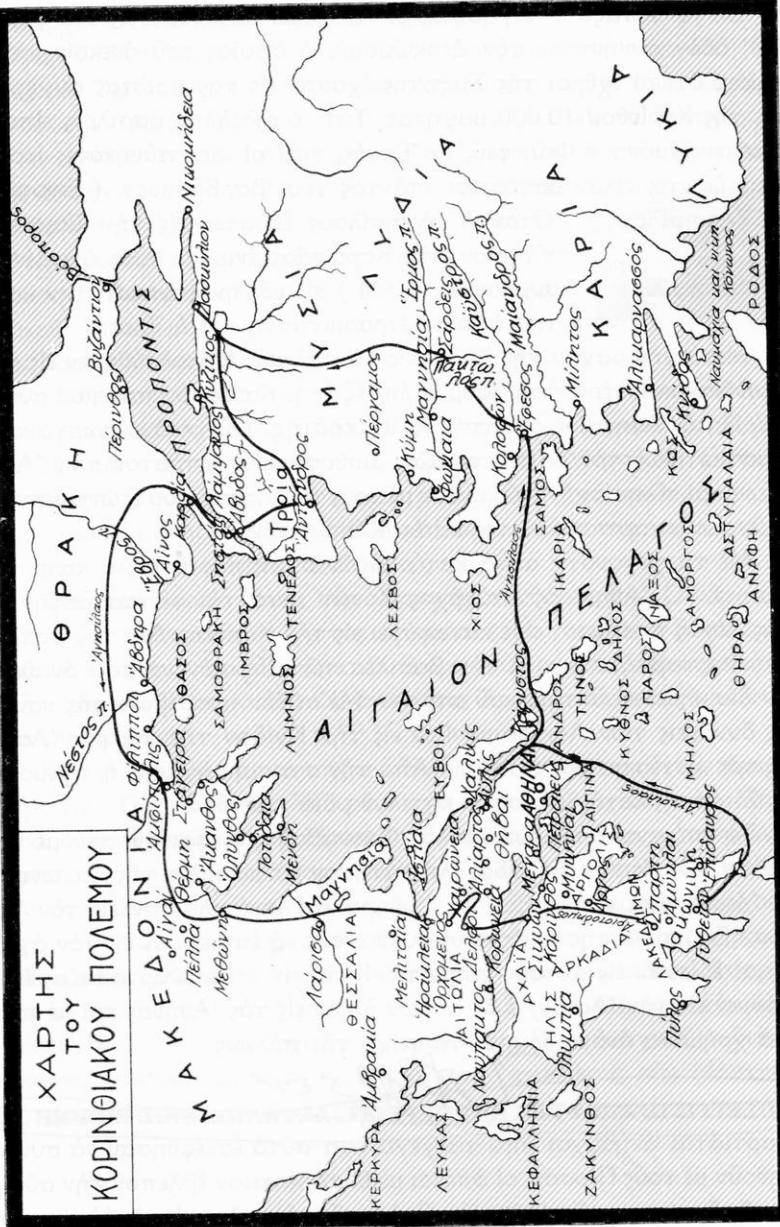
Τέλος τὸ Ἀργος, τὸ ὅποιον πάντοτε εἶχεν ἀντιζηλίαν πρὸς τὴν Σπάρτην, ἔξηκολούθει νὰ διατηρῇ τὴν ὑπεροχήν του μεταξὺ τῶν δευτερεουσῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος.

Δι’ ὅλους αὐτούς τοὺς λόγους μόλις ἔφθασαν τὰ χρήματα τοῦ Τιθραύστου εἰς τὴν Ἑλλάδα, Θηβαῖοι, Κορίνθιοι καὶ Ἀργεῖοι εύρεθησαν πρόθυμοι νὰ πολεμήσουν κατὰ τῆς Σπάρτης. Μὲ αὐτοὺς ἦνώθησαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἀφ’ ἐνὸς λόγῳ τῆς παλαιᾶς ἔχθρας των πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἀφ’ ἐτέρου διότι ἥθελον νὰ ἔξυπηρετήσουν τοὺς Θηβαίους, οἱ ὅποιοι τοὺς ἐβοήθησαν εἰς τὴν κατάλυσιν τῶν τριάκοντα. Τοιουτοτρόπως ἥρχισε νέος ἐμφύλιος πόλεμος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ λεγόμενος Βοιωτικὸς ἢ κορινθιακός (395 π.Χ.).

Οἱ Σπαρτιάται πρὸ τοῦ μεγάλου κινδύνου ἦναγκάσθησαν νὰ ἀνακαλέσουν ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν Ἀγησίλαον, ὁ ὅποιος ἔσπευσεν εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς πατρίδος του.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΟΡΩΝΕΙΑΣ. ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ. Οἱ νέοι ἀγῶνες διεξήχθησαν κατ’ ἀρχὰς εἰς τὴν Βοιωτίαν μεταξὺ Σπαρτιατῶν καὶ Θηβαίων. 'Υπὸ τὰ τείχη τῆς μικρᾶς πόλεως Ἀλιάρτου οἱ Θηβαῖοι ἐνίκησαν τὸν σπαρτιατικὸν στρατόν. Αὔτὸς ὁ στρατηγὸς Λύσανδρος ἔπεσεν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης.

ΧΑΡΤΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Ἀγησίλαος ἐπιστρέφει ἐσπευσμένως διὰ ξηρᾶς. Καθ' ὅδὸν συνήντησε τὸν Δερκουλίδαν, ὁ ὅποῖος τοῦ ἀνεκοίνωσε μὲ χαράν, ὅτι οἱ ἔχθροι τῆς Σπάρτης ἔχασαν εἰς τὰς πρώτας συγκρούσεις τῆς Κορίνθου 10.000 μαχητάς. Τότε ὁ φιλέλλην βασιλεὺς ἐπεὶ μὲ ἀναστεναγμόν : « Φεῦ, φεῦ, ὡς Ἐλλάς, ἐπεὶ οἱ νῦν τεθνηκότες ἱκανοὶ ήσαν ζῶντες νικᾶν μαχόμενοι πάντας τοὺς βαρβάρους » (Ξενοφῶντος Ἀγησίλαος). "Οταν ὁ Ἀγησίλαος ἔφθασεν εἰς τὴν Βοιωτίαν πλησίον τῆς Κορωνείας ἐνίκησε τοὺς ἡνωμένους συμμάχους (394) εἰς μάχην φονικωτάτην κατὰ τὴν ὅποιαν ἐτραυματίσθη καὶ ὁ ἕδιος.

394 π.Χ.

Μετὰ τὴν μάχην τῆς Κορωνείας ὁ πόλεμος ἔξηκολούθησεν εἰς τὴν Κορινθίαν καὶ πέριξ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐπὶ ἔξ έτη. Κατὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν διεκρίθη ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Ἰφικράτης. Οὗτος ἀναδιωργάνωσε στρατιωτικῶς τὸν ἐκ πελταστῶν μισθιφορικὸν στρατὸν τῶν Ἀθηναίων καὶ πλησίον τῆς Κορίνθου μὲ τοὺς πελταστάς του ἔξωντωσεν δλόκληρον σπαρτιατικὸν τάγμα ἑκ 400 ἀνδρῶν.

Μὲ τὰ γεγονότα αὐτὰ κατὰ ξηρὰν συμπίπτουν ἀλλα κατὰ θάλασσαν. Ὁ Ἀθηναῖος ναύαρχος Κόνων μετὰ τὴν καταστροφὴν εἰς τοὺς Αἰγάλιος ποταμούς εἶχε καταφύγει εἰς τὴν Κύπρον. Διὰ τοῦ σατράπου Φαρναβάζου ἐπεισε πὸν βασιλέα τῶν Περσῶν νὰ τοῦ ἀναθέσῃ τὴν διοίκησιν τοῦ περσικοῦ στόλου. Μὲ αὐτὸν προσέβαλε τὰς ναυτικὰς δυνάμεις τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὴν Κνίδον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τὰς κατέστρεψεν (394). Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης κατὰ θάλασσαν κατελύθη διὰ παντός.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος Κόνων καὶ Φαρνάβαζος ἐνεφανίσθησαν μὲ τὸν στόλον των εἰς τὴν Ἐλλάδα, ἐλεηλάτησαν τὰ παράλια τῆς Λακωνικῆς καὶ Μεσσηνίας, κατέλαβον τὰ Κύθηρα καὶ κατέπλευσαν εἰς τὸν Ἰσθμόν. Ἐκεῖ συνέστησαν εἰς τοὺς συμμάχους νὰ ἐπιμείνουν εἰς τὸν ἄγωνα καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτοὺς χρήματα. Κατόπιν ὁ μὲν Φαρνάβαζος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀσίαν, ὁ δὲ Κόνων ἥλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ μὲ περσικὰ χρήματα ἀνοικοδόμησε τὰ τείχη τῆς πόλεως.

S. P. R. 5
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΙΣ ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΣΩΝ. ΑΝΤΑΛΚΙΔΕΙΟΣ ΕΙΡΗΝΗ. Οἱ
Σπαρτιάται ἀνήσυχοι ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτὰ ἐσκέφθησαν νὰ συνεννοηθοῦν μὲ τοὺς Πέρσας, οἱ ὅποιοι μὲ δυσαρέσκειαν ἔβλεπον τὴν αὔξησιν τῆς δυνάμεως τῶν Ἀθηνῶν. Πρὸς τοῦτο ἔστειλαν εἰς τὴν Ἀσίαν τὸν

ναύαρχον Ἀνταλκίδαν, ὁ ὅποιος ἐφημίζετο διὰ τὴν πανουργίαν του.
"Οταν ὁ Ἀνταλκίδας ἥλθεν εἰς τὴν Ἀσίαν, εὗρε σατράπην τῆς Ἰωνίας τὸν Τιρίβαζον, τοῦ ὅποιού δὲν ἔβραδυνε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην. Ἀνταλκίδας καὶ Τιρίβαζος μετέβησαν εἰς τὰ Σοῦσα, ὅπου ὁ Ἀνταλκίδας ἐπέτυχε νὰ ἐκδώσῃ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἔξευτελιστικὴν διὰ τοὺς Ἐλληνας διαταγήν διὰ τῆς ὅποιας ἐπέβαλε τὴν εἰρήνην εἰς τὴν Ἐλλάδα. Ἡ εἰρήνη αὐτὴ ὠνομάσθη Ἀνταλκίδειος εἰρήνη. Ἀπὸ τὰ

387 π.Χ.

Σοῦσα ὁ Ἀνταλκίδας καὶ ὁ Τιρίβαζος ἐπέστρεψαν εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μὲ τὸ ἔξῆς ἐπίσημον κείμενον τῆς εἰρήνης : « Ἀρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον τὰς μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις ἔαυτοῦ εἰναι καὶ τῶν νήσων Κλαζομενὰς καὶ Κύπρον, τὰς δὲ ἄλλας ἑλληνίδας πόλεις καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας αὐτονόμους ἀφεῖναι πλὴν Λήμνου καὶ Ἰμβρου καὶ Σκύρου ταύτας δὲ ὥσπερ τὸ ἀρχαῖον εἰναι Ἀθηναίων. Ὁπότεροι δὲ ταύτην τὴν εἰρήνην μὴ δέχονται, τούτοις ἔγω πολεμήσω μετὰ τῶν ταύτα βουλομένων καὶ πεζῇ καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ναυσὶ καὶ χρήμασι » (Ξενοφῶντος Ἐλληνικά).

Μὲ τοὺς βαρεῖς ὄρους τῆς περσικῆς συνθήκης ὑπεχρεώθησαν οἱ Ἐλληνες νὰ ὑπακούουν εἰς τὰς ἀποφάσεις τοῦ μεγάλου βασιλέως, ὁ ὅποιος ἔλαμβανε τὸ δικαίωμα νὰ ἀναμειγνύεται εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐλλάδος καὶ νὰ κανονίζῃ ὡς ἀνώτατος ἄρχων τὰς μεταξὺ τῶν Ἐλλήνων διαφοράς.

Ἡ κατακραυγὴ κατὰ τῆς συνθήκης δὲν ἐσταμάτησε τὴν ἐφαρμογὴν της. Οἱ Ἀθηναῖοι διέλυσαν τὴν νέαν συμμαχίαν, τὴν ὅποιαν πρὸ δλίγων ἐτῶν εἶχον ίδρυσει καὶ οἱ Θηβαῖοι ἡναγκάσθησαν νὰ παραιτηθοῦν τῆς ἡγεμονίας των ἐπὶ τῶν ἄλλων βοιωτικῶν πόλεων. Μόνον ἡ Σπάρτη μὲ τὴν συμμαχίαν της ἔμενε πλέον κυρίαρχος εἰς τὴν Ἐλλάδα. Εἰς αὐτὴν ἀνέθεσεν ὁ Ἀρταξέρξης τὴν αὐστηρὰν ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης. Μὲ τὴν ὑποστήριξιν τῶν Περσῶν οἱ Σπαρτιάται μετεβλήθησαν εἰς τυράννους τῶν ἄλλων Ἐλλήνων. Εἰς ἄλλας πόλεις ἐπέβαλον δλιγαρχικὰς κυβερνήσεις, ἄλλας ἡνάγκαζον διὰ τῆς βίσις νὰ γίνουν σύμμαχοί των, ἐνῷ τοὺς κατοίκους τῆς Μαντινείας ὑπεχρέωσαν νὰ χωρισθοῦν εἰς τέσσαρας κώμας.

Η ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ

1. ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΗΣ ΚΑΔΜΕΙΑΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ

‘Ο στρατηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν Φοιβίδας κατὰ τὸ ἔτος 382 π.Χ. ἐστάλη μὲ στρατὸν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐναντίον τῆς Ὀλύνθου, πόλεως τῆς Χαλκιδικῆς. Κατὰ τὴν διάβασίν του ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν, ἐστάθμευσε πλησίον τῶν Θηβῶν. ‘Ο ἀρχηγὸς τῶν Θηβαίων ὀλιγαρχικῶν Λεοντιάδης ἤλθεν εἰς συνάντησίν του καὶ προέτεινεν εἰς αὐτὸν νὰ καταλάβῃ τὴν ἀκρόπολιν τῆς πόλεως Καδμείαν. ‘Ο φιλόδοξος Φοιβίδας

382 π.Χ.

ἐδέχθη τὴν πρότασιν. ‘Αμέσως εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐγκατέστησε σπαρτιατικὴν φρουράν, τὴν δὲ διοίκησιν τῶν Θηβῶν παρέδωκεν εἰς τὸν Λεοντιάδην. Συγχρόνως συνέλαβε καὶ ἐφυλάκισε τὸν ἀρχηγὸν τῶν δημοκρατικῶν Ἰσμηνίαν. Οἱ Θηβαῖοι δημοκρατικοὶ κατέφυγον εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου εὗρον πρόθυμον φιλοξενίαν.

‘Η καταπάτησις τῆς εἰρήνης ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας προεκάλεσε γενικὴν ἀγανάκτησιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τοῦτο ἡ Σπάρτη προσεποιήθη ὅτι ἀπεδοκίμαζε τὸ πραξικόπημα τοῦ Φοιβίδου καὶ τὸν ἐτιμώρησεν, ἀλλὰ δὲν ἀπέδωσε τὴν Καδμείαν. Ἐπὶ πλέον παρέπεμψε τὸν Ἰσμηνίαν εἰς σπαρτιατικὸν δικαστήριον, τὸ ὅποιον τὸν κατεδίκασεν εἰς θάνατον.

2. ΑΙΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ

Οἱ Θηβαῖοι δημοκρατικοὶ οἱ ὅποιοι κατέφυγον εἰς τὰς Ἀθήνας, κατώρθωσαν νὰ ἀπελευθερώσουν τὴν πατρίδα των τρία ἔτη μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Καδμείας. Μεταξὺ τῶν πατριωτῶν τούτων ἦτο καὶ ὁ Πελοπίδας, νέος μὲ θερμὴν φιλοπατρίαν καὶ ἔξαιρετικὴν γενναιότητα.

‘Ο Πελοπίδας καὶ ἄλλοι Θηβαῖοι ἔξόριστοι συνενοήθησαν μυστικῶς μὲ δόμφρονας εἰς τὰς Θήβας, εἰσῆλθον κρυφίως ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ ἐφόνευσαν τοὺς ἀρχηγούς τῶν ὀλιγαρχικῶν.

379 π.Χ.

Κατόπιν ἡνάγκασαν τὴν σπαρτιατικὴν φρουράν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Καδμείαν. Τοιουτοτρόπως οἱ ἐπαναστάται ἔγιναν κύριοι τῆς καταστάσεως καὶ ἐπανέφερον εἰς τὴν πόλιν τὴν δημοκρατίαν.

3. ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΣΥΜΜΑΧΙΑΣ

‘Η ἐπιτυχία τοῦ Πελοπίδου εἰς τὰς Θήβας καὶ ἡ ταπείνωσις τῆς Σπάρτης ἔδωκε θάρρος εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐσκέφθησαν λοιπὸν νὰ ἀνασυστήσουν τὴν ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν, ἢ ὅποια εἶχε διαλυθῆ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Αἱ ἐλληνικαὶ πόλεις ἥθελον νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῆς Σπάρτης καὶ ὡς μέσον δι’ αὐτὸν ἔθεώρουν τὴν συμμαχίαν των μὲ τοὺς Ἀθηναίους ἐντὸς τῶν διατάξεων τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης. Οὕτω τὸ Βυζάντιον, ἡ Τένεδος, ἡ Λέσβος, ἡ Χίος, ἡ Ρόδος, ἡ Εὔβοια ἔγιναν μέλη τῆς συμμαχίας. Ὡς σκοπός της ὡρίσθη ἡ προστασία τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων ἀπὸ σπαρτιατικὴν ἀπόπειραν πρὸς ἡγεμονίαν.

378 π.Χ.

Τὴν νέαν συμμαχίαν διοικεῖ συνέδριον ἀντιπροσώπων ὅλων τῶν συμμάχων, τὸ ὅποιον ἔδρεύει εἰς τὰς Ἀθήνας. Αἱ συμμαχικαὶ πόλεις διατηροῦν πλήρη τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν αὐτονομίαν των, δὲν πληρώνουν φόρους καὶ ἔχουν ἵσην ψῆφον μὲ τοὺς Ἀθηναίους.

‘Η νέα ἀθηναϊκὴ συμμαχία ἔδωκε τὴν πρώτην ἀποτελεσματικὴν ἐνίσχυσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν Θηβαίων κατὰ τῆς Σπάρτης, μέχρις ὃτου ἔγιναν ἱκανοὶ νὰ τὸν διεξαγάγουν μόνοι.

4. Η ΠΑΛΗ ΜΕΤΑΞΥ ΣΠΑΡΤΗΣ ΚΑΙ ΘΗΒΩΝ

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ. ‘Η μεγαλοφύτια καὶ ὁ πατριωτισμὸς δύο ἀνδρῶν, τοῦ Πελοπίδου καὶ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ἔφεραν τὰς Θήβας κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἰς πρωτεύουσαν θέσιν μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου.

‘Ο Πελοπίδας κατήγετο ἀπὸ ἐπιφανῆ καὶ πλουσίαν οἰκογένειαν τῶν Θηβῶν, ἔζη δὲ βίον ἀπλούστατον. Τὸν διέκρινε φλογερὰ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα, διὰ τὴν ὅποιαν διέθεσε ὅχι μόνον τὸν πλοῦτόν του, ἀλλὰ καὶ τὴν ζωήν του. ‘Ο Πελοπίδας εἶναι ὁ ὄργανωτής τοῦ περιφήμου Ἱεροῦ λόχου τῶν Θηβῶν. Τὸ σῶμα τοῦτο ἀπετελεῖτο ἀπὸ 300 ἑκλεκτοὺς νέους, οἱ ὅποιοι συνεδέοντο μεταξύ των μὲ στένοτάτην φιλίαν, ἀφωσιωμένοι ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον μέχρι θανάτου. ‘Ο Πελοπίδας μὲ τὸν Ἱερὸν λόχον πρῶτον ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας καὶ τοιουτότροπας ἐνίσχυσε τὸ θάρρος καὶ τὸ φρόνημα τῶν συμπατριώτῶν του.

‘Ο Ἐπαμεινώνδας κατήγετο ἀπὸ εὐγενῆ, ἀλλὰ πτωχὴν οἰκογένειαν. Ἡτο λιτοδίαιτος, ἐφρόντιζεν ὅμως πολὺ διὰ τὴν πνευματικήν του ἀνάπτυξιν. Διὰ τοῦτο ἡκροάσθη τοὺς σοφωτέρους ἄνδρας τῆς ἐποχῆς του καὶ ἀπέκτησε σπουδαίαν φιλοσοφικὴν μόρφωσιν. Καίτοι εὐφραδέστατος ρήτωρ, ἀπεστρέφετο τοὺς ἐπιδεικτικούς λόγους καὶ ἦτο δλιγόλογος μέχρις ὑπερβολῆς. Πρὸ πάντων ὅμως ὁ Ἐπαμεινώνδας ἦτο ἔξαιρετικὴ στρατηγικὴ μεγαλοφυΐα. Μὲ νέα πολεμικὰ σχέδια κατώρθωσε νὰ συντρίψῃ τὸν μοναδικὸν διὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους στρατὸν τῆς Σπάρτης. Ή φιλία του μὲ τὸν Πελοπίδαν ἔμεινε παραδειγματικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν.

Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΛΕΥΚΤΡΩΝ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔβλεπον ὅτι μὲ τὴν παράτασιν τοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς Σπάρτης αὐτοὶ μὲν ἐφθείροντο, ἐνῷ οἱ Θηβαῖοι καθημερινῶς ἐνισχύοντο. Διὰ τοῦτο ἐνήργησαν νὰ συγκληθῇ εἰς τὴν Σπάρτην συνέδριον τῶν Ἑλλήνων, διὰ νὰ συζητήσῃ τὴν σύναψιν εἰρήνης μεταξὺ ὅλων τῶν ἐμπολέμων. Τὸ συνέδριον συνῆλθε καὶ ὡς πρῶτον ὅρον διὰ τὴν εἰρήνευσιν ἐδέχθη νὰ γίνουν ὅλαι αἱ πόλεις αὐτόνομοι. ‘Ἄλλ’ ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν Θηβαίων Ἐπαμεινώνδας ἥρνηθη νὰ ὑπογράψῃ, διότι ὁ ὅρος αὐτὸς τῆς συνθήκης κατέλυε τὴν ἡγεμονίαν τῶν Θηβῶν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Καὶ ἡ μὲν εἰρήνη συνωμολογήθη μεταξὺ τῶν ἄλλων πόλεων, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Κλεόμβροτος, ὁ δποῖος εύρισκετο μὲ στρατὸν εἰς τὴν Φωκίδα, διετάχθη νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς Θηβαίους τὴν εἰρήνην διὰ τῶν ὅπλων.

‘Η εἰσβολὴ τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τὴν Βοιωτίαν κατετρόμαχε τοὺς Θηβαίους. ‘Ο Πελοπίδας καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας ἔδωκαν θάρρος εἰς τοὺς συμπολίτας των καὶ ἐνίσχυσαν τὸ ἡθικὸν των. Οἱ δύο στρατοὶ

συνηντήθησαν εις τὰ Λεῦκτρα. Εἰς τὴν μάχην, ἡ ὅποια ἔγινεν ἐκεῖ ὁ Ἐπαμεινώνδας ἀπέδειξε τὰ μεγάλα στρατιωτικὰ προτερήματά του. Ἐφήρμοσε νέον τρόπον παρατάξεως, ίδικῆς του ἐμπνεύσεως, τὴν λεγούμενην Λοξῆν Φάλαγγα. Παρέταξε δηλαδὴ εἰς μέγα βάθος καὶ ἐνίσχυσε πολὺ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα τοῦ στρατεύματός του, ἀπέναντι τῆς ὅποιας ἦτο ἡ δεξιὰ τῶν Σπαρτιατῶν μὲ τὸν Κλεόμβροτον καὶ τοὺς καλυτέρους στρατιώτας του. Τὸ κέντρον καὶ ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῆς παρατάξεως του εἶχον ταχθῆ μὲ λοξῆν διεύθυνσιν πρὸς τὰ ὄπίσω καὶ προωρίζοντο δι' ἄμυναν. Μὲ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐνήργησε τὴν ἐπίθεσιν.

371 π.Χ.

Τὸ εὐφυές σχέδιον τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐπέτυχε καθ' ὀλοκληρίαν. Εἰς τὴν νίκην συνετέλεσε πολὺ καὶ ὁ Πελοπίδας, ὁ ὅποιος μὲ τὸν ιερὸν λόχον, ἐπολέμησε γενναιότατα. Κατὰ τὴν μάχην ἐφονεύθη ὁ βασιλεὺς Κλεόμβροτος, 400 γνήσιοι Σπαρτιάται καὶ πολλοὶ Λακεδαιμόνιοι. Τὸ στρατιωτικὸν γόητρον τῆς Σπάρτης κατέρρευσε καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν καὶ ἡ κυριαρχία τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα.

ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ. Μετὰ τὴν μάχην τῶν Λεύκτρων εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐδημιουργήθη εύνοϊκὴ κατάστασις διὰ τοὺς Θηβαίους. 'Ο Ἐπαμεινώνδας κατὰ πρόσκλησιν τῶν συμμάχων τὸν χειμῶνα τοῦ 370 π.Χ. ἔξεστράτευσεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. 'Αμέσως δόλοι οἱ ἔχθροι τῆς Σπάρτης, 'Αρκάδες, 'Αργεῖοι, 'Ηλεῖοι, ἡνῶθησαν μαζὶ του. Κατ' ἀπαίτησιν των εἰσέβαλεν εἰς τὴν Λακωνικήν καὶ ἔφθασε πρὸ τῆς ἀτειχίστου Σπάρτης. 'Απὸ τὴν ἐποχὴν τῆς δωρικῆς κατακτήσεως ἔχθρικὸς ποὺς δὲν εἶχε πατήσει εἰς τὴν Λακωνικήν.

'Ἐν τούτοις δὲν ἐπεχείρησε νὰ καταλάβῃ τὴν Σπάρτην, διότι τὴν ὑπερήσπιζεν ὁ γηραιός 'Αγγησίλαος. 'Ἐπροχώρησεν ὅμως μέχρι τοῦ Γυθείου, ἐλεηλάτησε τὴν χώραν, ἔκαυσε τοὺς ναυστάθμους τῶν Λακεδαιμονίων καὶ ἐπειτα ἐπέστρεψεν εἰς τὰ σύνορα τῆς 'Αρκαδίας. Τότε ἴδρυσε πλησίον τῶν συνόρων τῆς Λακωνικῆς τὴν Μεγάλην πόλιν (Μεγαλόπολιν), τὴν ὅποιαν ὡχύρωσε καὶ κατέστησε κοινὴν μητρόπολιν τῶν 'Αρκάδων.

'Η εισβολὴ τοῦ Ἐπαμεινώνδου εἰς τὴν Πελοπόννησον εἶχε καὶ ἄλλας σοβαρὰς συνεπείας διὰ τὴν Σπάρτην. 'Η Μεσσηνία ἀπηλευθερώθη

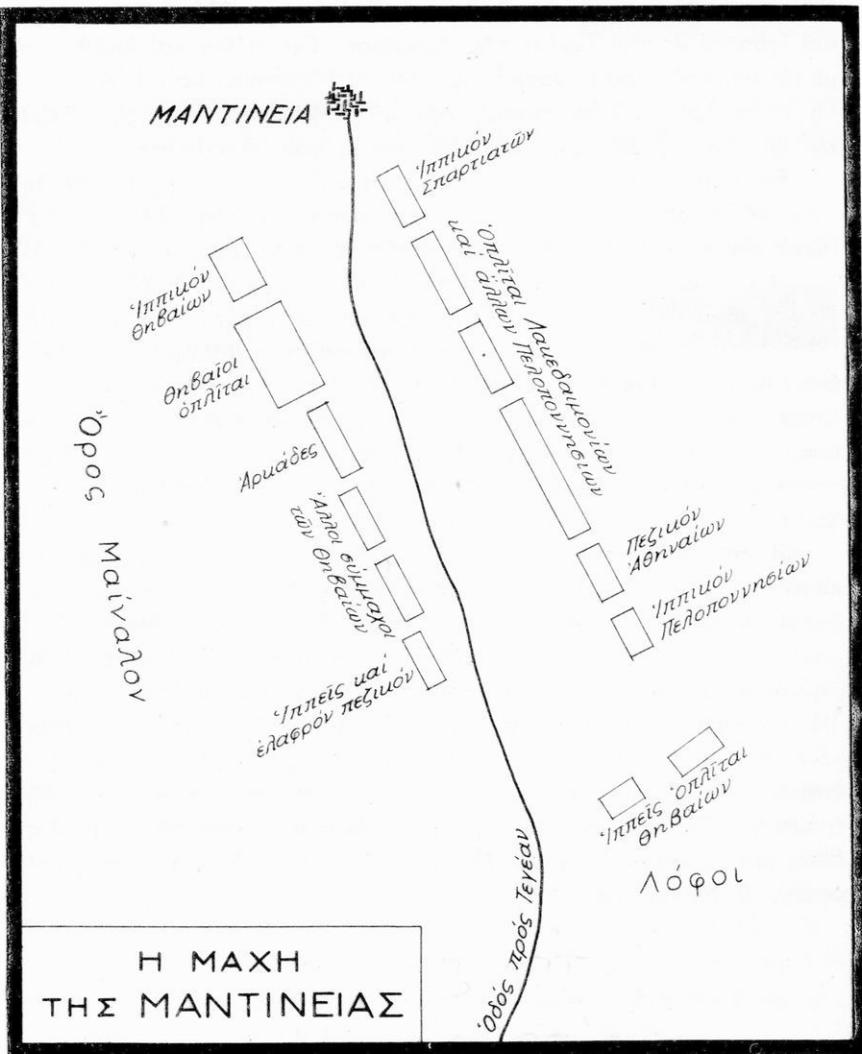
ἀπὸ τὸν σπαρτιατικὸν ζυγὸν καὶ ἀπετέλεσεν ἀνεξάρτητον κράτος. Ἡ πόλις Μεσσήνη, ἡ ὅποια ἐκτίσθη τότε εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ἰθώμης, ἔγινε πρωτεύουσα τοῦ νέου μεσσηνιακοῦ κράτους. Ἀφοῦ περιώρισε τὴν Σπάρτην εἰς τὴν Λακωνικήν, ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐπέστρεψε θριαμβευτὴς εἰς τὰς Θήβας.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ. Ὁ Ἐπαμεινώνδας τὸ ἐπόμενον ἔτος (369) ἐστράφη πρὸς βορρᾶν. Κατόπιν προσκλήσεως τῶν Θεσσαλῶν ἔστειλε τὸν Πελοπίδαν μὲν στρατὸν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Θεσσαλίας προσετέθη εἰς τὴν δύναμιν τῶν Θηβῶν. Ἀπὸ ἑκεῖ ὁ Πελοπίδας ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν ὅποιαν κατέστησε σύμμαχον. Διὰ νὰ ἔξασφαλίσῃ μάλιστα τὴν συμμαχίαν ἔλαβε 30 ὁμήρους ἀπὸ τὰς ἐπισημοτέρας οἰκογενείας τῆς μακεδονικῆς κοινωνίας. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ νεαρὸς Φίλιππος, υἱὸς τοῦ Ἀμύντου Γ' καὶ κατόπιν ἔνδοξος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀνησυχήσαντες ἀπὸ τὴν ραγδαίαν αὔξησιν τῆς δυνάμεως τῶν Θηβῶν συνῆψαν συμμαχίαν μὲ τὴν Σπάρτην. Κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς αἱ περισσότεραι χῶραι μεταξὺ Θερμοπυλῶν καὶ Ἰσθμοῦ, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Πελοποννήσου, ἡ Θεσσαλία καὶ ἡ Μακεδονία ἤσαν κατ' οὐσίαν ὑπήκοοι τῶν Θηβῶν.

Ἄλλὰ καὶ οἱ Θηβαῖοι διὰ νὰ ἔξασφαλίσουν τὴν κυριαρχίαν τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἔδιστασαν νὰ προκαλέσουν τὴν ἐπέμβασιν τῶν Περσῶν. Ὁ Πελοπίδας τὸ 367 π.Χ. μετέβη εἰς τὰ Σοῦσα καὶ ἐνήργησε διὰ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ μεγάλου βασιλέως εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πράγματι ὁ Πέρσης βασιλεὺς ἔξεδωκε διαταγὴν, διὰ τῆς ὅποιας οἱ Θηβαῖοι ἀνεκτηρύσσοντο ἡγεμόνες τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τῶν Θηβῶν προεκάλεσε τὴν ἀντίδρασιν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Ὁ τύραννος τῶν Φερῶν Ἀλέξανδρος μὲ τὴν ὑποστήριξιν τῶν Ἀθηναίων ὑπέταξε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Θεσσαλίας. Ὁ Πελοπίδας ἔσπευσε μὲ στρατὸν ἐναντίον του καὶ τὸν ἐνίκησε, ἀλλ᾽ ἐφονεύθη (364). Ὁ Ἐπαμεινώνδας μὲ περσικὸν χρῆμα κατεσκεύασε στόλον διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσεν. Ἡ ἡγεμονία τῶν Θηβῶν παρουσίαζε συμπτώματα καταρρεύσεως.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ MANTINEIAS. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΟΥ! Αἱ βόρειοι ἀρκαδικαὶ πόλεις μὲ τὴν ὑποκίνησιν τῶν Μαντινέων εἶχον συμμαχήσει μὲ τοὺς Σπαρτιάτας, εἰς τοὺς δόποίους προσεχώρησαν καὶ οἱ Ἀχαιοὶ καὶ οἱ Ἡλεῖοι. Οὐ οὐδὲν διὰ τετάρτην φορὰν

μὲ πολυάριθμον στρατὸν διέβη τὸ Ἰσθμόν, κατῆλθε πρὸς νότου καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Τεγέαν τῆς Ἀρκαδίας. Ἐκεῖ ἦλθον καὶ ἡνώθησαν μὲ τὸν στρατὸν του οἱ νότιοι Ἀρκάδες, οἱ Μεσσήνιοι καὶ οἱ Ἀργεῖοι. Οἱ ἀντίπαλοί του Σπαρτιάται, Ἀθηναῖοι, Μαντινεῖς, Ἀχαιοί, Ἡλεῖοι καὶ βόρειοι Ἀρκάδες συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν Μαντίνειαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ Ἐπαμεινώνδας δι' αἰφνιδιαστικῆς ἐνεργείας εύρεθη πρὸ τῆς Σπάρτης, τὴν ὅποιαν ἐπεχείρησε νὰ καταλάβῃ, ἀλλ' ἀπέτυχε. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν αὐτὴν ἡναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἀρκα-

362 π. Χ.

δίαν καὶ νὰ συνάψῃ τὴν μάχην τῆς Μαντινείας (362). Ὁ Ἐπαμεινώνδας παρέταξε τὰς δυνάμεις του, ὅπως καὶ εἰς τὰ Λεῦκτρα. Μὲ ὄρμητικὴν ἐπίθεσιν διέσπασε καὶ ἔτρεψεν εἰς φυγὴν ὅλην τὴν ἔχθρικὴν παράταξιν. Κατὰ τὴν κρίσιμον ὥμως στιγμὴν τῆς μάχης καὶ ἐνῷ ἡ νίκη ἔκλινεν ὑπὲρ τῶν Θηβαίων, δὲ Ἐπαμεινώνδας ἐφονεύθη. Ἡ νίκη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔμεινεν ἀμφίβολος καὶ τὴν διεξεδίκουν καὶ οἱ δύο ἀντίπαλοι στρατοί.

Μὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἡ ἡγεμονία τῶν Θηβῶν κατέρρευσεν. Ἐξ ἀλλού οἱ Σπαρτιάται καὶ οἱ Ἀθηναῖοι συνησθάνοντο ὅτι εἶχον περιέλθει εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἐπιβληθοῦν εἰς τοὺς ἀλλους "Ελληνας. Ἡ Μάχη τῆς Μαντινείας ἔθεσε τέρμα εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν 'Ελλήνων διὰ τὰ πρωτεῖα καὶ ἐδημιούργησε σύγχυσιν καὶ ἀβεβαιότητα. Τὴν κατάστασιν αὐτὴν ὡς ἔξῆς χαρακτηρίζει ὁ Ξενοφῶν εἰς τὸ τέλος τῶν 'Ελληνικῶν του: « Σύγχυσις καὶ ταραχὴ ἀκόμη μεγαλυτέρα ἐπεκράτησεν εἰς τὴν 'Ελλάδα τώρα παρὰ προτοῦ νὰ συγκροτηθῇ ἡ μάχη ». Εἰς τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν ἀκαταστασίαν τῆς 'Ελλάδος ἔθεσε μετ' ὀλίγον τέρμα νέα ἐλληνική δύναμις πλήρης νεότητος καὶ ὄρμης, ἡ Μακεδονία.

ΤΕΛΟΣ

Α' ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ

Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΗΓΕΜΟΝΙΑ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ. Η ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ. Ή έλληνική χώρα, ή όποια έκτείνεται πέραν της Θεσσαλίας και του Ολύμπου και άποτελεῖ τὸ βόρειον τμῆμα τῆς Ἑλλάδος, λέγεται Μακεδονία. Εις τὴν παραλίαν της ἡ τρίγλωσσος χερσόνησος τῆς Χαλκιδικῆς, εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὸ Αίγαιον πέλασγος.

Οἱ Μακεδόνες μὲ τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι κατεῖχον τὰς ἀποικίας τῶν παραλίων, ἤρχισαν νὰ ἔρχωνται εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν ἄλλον ἔλληνικὸν κόσμον καὶ νὰ ἐκπολιτίζωνται.

Ἡ διοίκησις τῆς χώρας ἦτο εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως καὶ τῶν εὐγενῶν, οἱ ὅποιοι ὀνομάζοντο ἑταῖροι. Οἱ βασιλεῖς εἶχον κατ’ ἀρχὰς τὴν πρωτεύουσάν των εἰς τὰς Αἰγάς, τὴν σημερινὴν Ἑδεσσαν. Κατόπιν τὴν μετέφεραν εἰς τὴν Πέλλαν, τὰ σημερινὰ Γιανιτσά, διὰ νὰ εἴναι πλησιέστερον πρὸς τὴν θάλασσαν. Οἱ βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας ἥναγκάσθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν περσικῶν πολέμων νὰ ὑποκύψουν εἰς τὸν μέγαν βασιλέα. Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος Α', ὅπως εἴδομεν, ἔφερεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου περὶ συμμαχίας. Οἱ Μακεδόνες βασιλεῖς ἐθεώρουν τοὺς ἔαυτούς των ἀπογόνους τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἐκαυχῶντο, ὅτι ἦσαν Ἑλληνες. Ὁνομαστὸς βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ὑπῆρξεν ὁ Ἀρχέλαος (413 - 399 π.Χ.). Ἐπ' αὐτοῦ ἡ χώρα προώδευσε πολύ. Ὁ Ἀρχέλαος κατέστησε τὴν πρωτεύουσάν του Πέλλαν κέντρον ἐλληνικῆς παιδείας καὶ τέχνης. Πολλοὶ Ἑλληνες σοφοὶ ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὴν αὐλήν του καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ μέγας δραματικὸς ποιητὴς Εὐριπίδης, ὁ ὅποιος διῆλθε πλησίον του τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ο Β'. Ὁ Φίλιππος ἦτο ὑίός τοῦ Ἀμύντου Γ'. Εις τὰς Θήβας, ὅπου εἶχεν ὀδηγηθῆ ὡς ὅμηρος, πολὺ ὠφελήθη ἀπὸ τὰς σχέσεις του μὲ τὸν Πελοπίδαν καὶ πρὸ πάντων τὸν Ἐπαμεινώνδαν, τὸν ὅποιον ἴδιαιτέρως ἔθαύμαζεν. Ἀπὸ αὐτὸν ἐδιδάχθη τὴν πολεμικὴν τέχνην, τὴν ὅποιαν κατόπιν ἐφήρμοσεν ὁ Ἰδιος. Ἐκεī εὗρε τὴν εὔκαι-

Φίλιππος Β'.

ικανότητα και μὲ τὸ μέγα προσὸν νὰ διακρίνῃ ὅμεσως τὸ συμφέρον του εἰς τὰς διαφόρους περιστάσεις και νὰ προχωρῇ μὲ ἀποφασιστικότητα εἰς τὴν ἔξυπηρέτησίν του. Ὁ Φίλιππος ὑπῆρξεν ὁ κυριώτερος δημιουργὸς τοῦ ἐνδόξου μακεδονικοῦ ἐλληνισμοῦ.

"Οταν ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὰς Θήβας ἥβασίλευεν εἰς τὴν Μακεδονίαν ὁ ἀδελφός του Περδίκκας. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περδίκκου ὁ Φίλιππος ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν κατ' ἀρχὰς ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου ἀνεψιοῦ του Ἀμύντου, νιοῦ τοῦ Περδίκκου. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ κίνδυνοι ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, οἱ ὄποιοι περιέβαλλον τὸ κράτος, ἤσαν μεγάλοι, διὰ τοῦτο κατεπάτησε τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνηλίκου και ἔγινεν αὐτὸς βασιλεύς (359). Διὰ νὰ στερεωθῇ εἰς τὴν ἀρχὴν ἔξωντωσεν ὅλους τοὺς ἀνταπαιτητὰς τοῦ θρόνου του. Ἀμέσως κατόπιν ἐπεδόθη εἰς τὴν αὔξησιν και ὄργάνωσιν τῶν στρατιωτικῶν του δυνάμεων.

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ. Ὁ Φίλιππος ὑπερχέρωσεν ὅλους τοὺς ὑπηρεσίαν, ἐφήρμοσε δηλαδὴ τὴν ὑποχρεωτικὴν στρατολογίαν. Κατόπιν ἐπεδόθη εἰς τὴν ὄργάνωσιν τοῦ στρατοῦ μὲ νέας στρατιωτικὰς μεθόδους. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο εἶχε πολύτιμον ὁδηγὸν τὰ διδάγματα, τὰ ὄποια ἔλαβε πλησίον τοῦ Ἐπαμεινῶνδου κατὰ τὴν παραμονὴν του εἰς τὰς Θήβας.

Πρὸ τοῦ Φιλίππου ὁ πεζικὸς στρατὸς τῆς Μακεδονίας ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἀτελῶς ὠπλισμένους πελταστάς. Ὁ Φίλιππος ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς

ρίαν νὰ γνωρίσῃ τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῆς νοτίου Ἑλλάδος. Ἡ γνῶσις αὐτὴ τοῦ ἔχρησίμευσεν ἀργότερον πολύ. Ὁ Φίλιππος ἤγάπα τὰ γράμματα και τὰς τέχνας και ἐγοήτευε μὲ τοὺς τρόπους του. Εἶχεν ὅμως και τὰ ἐλαττώματα τῶν Μακεδόνων εὐγενῶν. Ἡτο βίαιος και σκληρὸς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του. Ἡγάπα μὲ πάθος τὸ κυνήγιον, τὰς διασκεδάσεις και τὸν οἶνον. Παρ' ὅλα αὐτὰ εἶχε προικισθῆ ἐκ φύσεως μὲ σπανίαν διπλωματικὴν

δευτερεύουσαν θέσιν εἰς τὸν στρατόν. Κύριον σῶμα τοῦ πεζικοῦ κατέστησε τὴν περίφημον μακεδονικὴν φάλαγγα, τὴν ὅποιαν ἐδημιούργησε καὶ ἔξωπλισεν ὁ Ἰδιος. Οἱ φαλαγγῖται, οἱ πεζέταιροι, ὅπως ἐλέγοντο, ἦσαν Μακεδόνες ὅπλιται μὲν σπουδαιότερον ὅπλον ἀμυντικὸν καὶ ἐπιθετικὸν τὴν σάρισαν, ἡ ὅποια ἦτο μακρότατον δόρυ μήκους ἔξι μέτρων. Περετάσσοντο εἰς δέκα ἔξι πυκνὰς γραμμάς. Βοηθητικὰ σώματα τοῦ πεζικοῦ ἦσαν οἱ πελτασταί, οἱ ἀκοντισταὶ καὶ οἱ τοξόται. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς προήρχοντο ἀπὸ τοὺς πέριξ βαρβάρους. Καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ προορισμὸν εἶχον νὰ ἀσφαλίζουν τὰ πλευρὰ τῆς φάλαγγος, οἱ δὲ ἀκοντισταὶ καὶ οἱ τοξόται νὰ προπορεύωνται ὡς ἐμπροσθοφυλακή. Τὸ ἵππικόν, ἄριστον ἀνέκαθεν, διετήρησε τὴν σπουδαίαν θέσιν του εἰς τὴν νέαν ὁργάνωσιν τοῦ στρατεύματος. Οἱ ἵππεις ἔφερον περικεφαλαίαν, θώρακα, ξίφος καὶ βραχεῖαν λόγχην, τὸ λεγόμενον ξυστόν. Προήρχοντο ἀπὸ τὰς εύπόρους τάξεις τῶν γαιοκτημόνων καὶ ὧνομάζοντο ἑταῖροι.

‘Ο Φίλιππος ἐπέβαλεν εἰς ὅλον τὸν στρατὸν τὴν σιδηρᾶν πειθαρχίαν καὶ τὸν ἐφωδίασε μὲν πλῆθος πολεμικῶν μηχανῶν. Τοιουτοτρόπως ἐδημιούργήθη ἰσχυρότατος στρατιωτικὸς ὁργανισμός, μὲ τὸν ὅποιον οὐδεὶς ἄλλος προηγούμενος ἢ σύγχρονος ἤδύνατο νὰ παραβληθῇ.

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ. ‘Ο Φίλιππος ἀφοῦ ἀπήλλαξε τὴν χώραν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν γειτόνων, ἐστράφη πρὸς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὸ κράτος διέξοδον εἰς τὸ Αίγαιον καὶ νὰ τὸ ἀσφαλίσῃ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἐκυρίευσε τὴν Ἀμφίπολιν, παλαιὰν ἀποικίαν τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Στρυμόνος, ἐπειτα δὲ τὴν Πύδναν ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τοῦ Θερμαϊκοῦ (357).

Κατόπιν ὁ Φίλιππος ἐπροχώρησε καὶ κατέλαβε τὴν χώραν, ἡ ὅποια ἐκτείνεται ὑπὸ τὸ Πάγγαιον ὄρος. Ἐκεῖ ὑπῆρχε παλαιὰ πόλις, αἱ Κρηνίδες, τὴν ὅποιαν ὁ Φίλιππος μετωνόμασε Φιλίππους. Μὲ

Μακεδών ἱππεύς. (Παράστασις ἐπὶ νομίσματος τοῦ 5ου αἰώνα).

τὰ εἰσοδήματα τῶν χρυσοφόρων μεταλλείων τοῦ Παγγαίου κατεσκεύασε στόλον διὰ τοῦ ὁποίου ἡπείλει νὰ ἀποκλείσῃ τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τὸν Ἐλλήσποντον καὶ τὸν Βόσπορον.

Παραλλήλως μὲ τὰς ἐνεργείας αὐτὰς διεξήγαγε πολεμικάς ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν Χαλκιδικήν, ὅπου ἐκυρίευσε τὴν Ποτείδαιαν (356), τὴν ὁποίαν παρεχώρησεν εἰς τοὺς Ὀλυνθίους, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν φιλίαν των. Ἡ Ὀλυνθός τότε ἦτο ἴσχυροτάτη πόλις ὡς κέντρον καὶ μητρόπολις τῆς ὁμοσπονδίας πολλῶν πόλεων τῆς Χαλκιδικῆς.

Ο ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Μαντινείας αἱ Ἀθηναῖαι παρέμειναν ἡ ἴσχυροτέρᾳ πόλις τῆς Ἐλλάδος, διότι εἶχον τὴν ναυτικὴν ἡγεμονίαν καὶ προϊσταντο πολλῶν καὶ ἴσχυρῶν συμμάχων. Μεταξὺ αὐτῶν ἡ Λέσβος, ἡ Χίος, ἡ Σάμος, ἡ Ρόδος, αἱ παράλιοι πόλεις τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης καὶ ιδίως τὸ Βυζάντιον κατεῖχον πρωτεύουσαν θέσιν.

‘Ἄλλ’ οἱ Ἀθηναῖοι ἀντὶ νὰ στρατεύωνται οἱ ιδιοὶ ἔχρησιμοποίουν ξένους μισθοφόρους, οἱ ὅποιοι κατεπίεζον τοὺς συμμάχους. Ἐξ ἄλλου κατέλαβον πολλὰ κτήματα εἰς τὴν Σάμον καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης καὶ τὰ ἔδωκαν εἰς Ἀθηναίους κληρούχους. ‘Υπὸ τὰς περιστάσεις αὐτὰς τὸ 358 π.Χ. ἀπὸ τοὺς συμμάχους οἱ Χῖοι, οἱ Κῷοι, οἱ Ρόδιοι καὶ οἱ Βυζάντιοι ἐπανεστάτησαν καὶ ἤρχισε πόλεμος μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἀθηναίων. Ὁ ἀγὼν διεξῆχθη κατὰ θάλασσαν ἐπὶ ὁλόκληρον τριετίαν (358 - 355 π.Χ.). Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ἀθηναίων ἤσαν σημαντικαί. Διὰ τοῦτο ἤναγκάσθησαν νὰ τερματίσουν τὸν πόλεμον καὶ νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἀποστατῶν. Ὁ τριετής αὐτὸς πόλεμος ὄνομάζεται εἰς τὴν ιστορίαν συμμαχικὸς πόλεμος καὶ ἐπέφερε τὴν ὁριστικὴν διάλυσιν τῆς δευτέρας ναυτικῆς ἡγεμονίας τῶν Ἀθηνῶν.

ΠΡΩΤΗ ΕΠΕΜΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ NOTION ΕΛΛΑΔΑ. ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΟΛΥΝΘΟΥ. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου ἄλλος ἐμφύλιος πόλεμος ἔξερράγη εἰς τὴν κεντρικὴν Ἐλλάδα. Ὁ πόλεμος αὐτὸς ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Φίλιππον νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὰ πράγματα τῆς νοτίου Ἐλλάδος.

Οἱ Θηβαῖοι, ὅταν οἱ Φωκεῖς ἐκαλλιέργησαν ἐδάφη ἀνήκοντα εἰς τὸ μαντείον τῶν Δελφῶν, κατήγγειλαν τὴν βέβηλον πρᾶξίν των εἰς

τὸ ἀμφικτιονικὸν συνέδριον, τὸ δποῖον τοὺς κατεδίκασεν εἰς πρόστιμον πολλῶν ταλάντων. Ἀλλ’ οἱ Φωκεῖς δὲν ἡδύναντο νὰ καταβάλουν τὸ ὑπέρογκον αὐτὸ ποσόν. Τὸ ἀμφικτιονικὸν συνέδριον ἐκήρυξε τότε ιερὸν πόλεμον κατὰ τῶν Φωκέων (355 π.Χ.), τὸν δποῖον ἀνέλαβον νὰ διεξαγάγουν ὑπὲρ τοῦ μαντείου οἱ Θηβαῖοι, οἱ Λοκροὶ καὶ οἱ Θεσσαλοί. Οἱ Φωκεῖς ὅχι μόνον ἡμύνθησαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ πολέμου εἰσέβαλον εἰς τὴν Θεσσαλίαν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ὄνόμαρχον.

Ο Φίλιππος, ἐπωφεληθεὶς ἐκ προσκλήσεως εἰς βοήθειαν τῶν εὐγενῶν τῆς Θεσσαλίας, ἔξεδίωξε τοὺς Φωκεῖς καὶ κατέλαβε τὰς Παγασάς καὶ τὴν χερσόνησον τῆς Μαγνησίας. Ἀπὸ ἑκεὶ ἐπροχώρησε μέχρι τῶν Θερμοπυλῶν, διὰ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν ἀλλην Ἑλλάδα. Ἡναγκάσθη ὅμως νὰ ἀποσυρθῇ, διότι δὲν ἥθελε νὰ συγκρουσθῇ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ δποῖοι εἶχον καταλάβει τὸ στενόν. Μὲ τὴν ἐκστρατείαν του αὐτὴν ὁ Φίλιππος ἔγινε κύριος ὀλοκλήρου τῆς Θεσσαλίας.

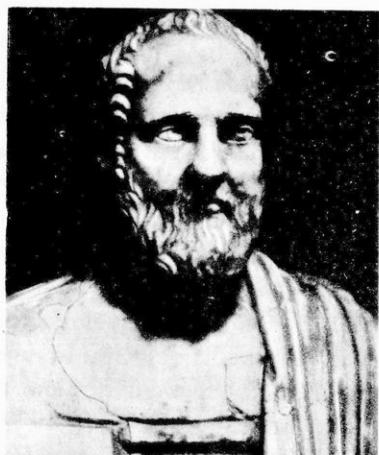
Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὴν Μακεδονίαν ὁ Φίλιππος ἔξεστράτευσεν εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐπροχώρησε μέχρι τῆς Προποντίδος. Κατόπιν ἐστράφη κατὰ τῆς Ὀλύνθου. Τὸ 349 π.Χ. ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ὀλυνθίων, οἱ δποῖοι ἡναγκάσθησαν νὰ ζητήσουν τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλ’ οἱ Ἀθηναῖοι ἔδειξαν ἀδράνειαν καὶ ἔστειλαν εἰς αὐτοὺς μόνον μικρὰν μισθοφορικὴν δύναμιν. Ματαίως ὁ πολιτικὸς καὶ ρήτωρ Δημοσθένης διὰ τῶν περιφήμων Ὀλυνθιακῶν του λόγων συνέστησε νὰ στείλουν γενναιίαν βοήθειαν. Ἡ Ὀλυνθος, ἀντέστη γενναιώς μέχρι τοῦ φθινοπώρου τοῦ 348 π.Χ., στενὸψε διὰ προδοσίας καὶ κατεσκάφη ἐκ θεμελίων ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. Τότε ὀλόκληρος ἡ Χαλκιδικὴ προσηρτήθη εἰς τὸ Μακεδονικὸν κράτος.

352 π.Χ.

ΦΙΛΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ. Αἱ Ἀθῆναι παρὰ τὴν διάλυσιν τῆς δευτέρας ἀθηναϊκῆς συμμαχίας ἥσαν ἀκόμη ὑπολογίσιμος δύναμις. Εἰς οἰανδήποτε στιγμὴν ἡδύναντο νὰ παρατάξουν ἴσχυρότατον στόλον μὲ τὸν δποῖον ἐκυριάρχουν εἰς τὸ Αἴγαον. Ἀλλ’ εἰς τοὺς Ἀθηναίους τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τὰ ἰδανικὰ τῶν προγόνων των δὲν προεκάλουν τὴν παλαιὰν συγκίνησιν. Μόνον μερικοὶ μορφωμένοι καὶ φιλοπάτριδες ὠνειρεύθησαν νὰ ἀνυψώσουν τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν παλαιὰν δόξαν. Ἀλλ’ ὁ πόθος των ἥτο ἀνεκπλήρωτος.

Δημοσθένης.

Ισοκράτης.

‘Ο σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς ἄνδρας αὐτοὺς ἦτο ὁ Δημοσθένης, μέγας πολιτικὸς καὶ ρήτωρ. Ὄταν ἀντελήφθη, ὅτι ὁ Φίλιππος θὰ ἐκυριάρχει εἰς δόλοκληρον τὴν Ἑλλάδα, προσεπάθησε μὲ τοὺς ρητορικούς του λόγους νὰ φιλοτιμήσῃ τοὺς συμπολίτας του νὰ ἔξεγερθοῦν κατὰ τοῦ Φιλίππου. Ἐγίνε λοιπὸν ὁ ἐπισημότερος ἐκπρόσωπος τοῦ ἀντιμακεδονικοῦ κόμματος εἰς τὰς Ἀθήνας. Μὲ τὴν ἀγνήν φιλοπατρίαν του ἔμεινε προσκεκολλημένος εἰς τὴν παλαιὰν ἰδέαν περὶ τῆς ἡγεμονίας τῶν Ἀθηνῶν καὶ δὲν ἡδυνήθη νὰ κατανοήσῃ τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολήν. Διὰ τοῦτο ἡ πολιτική του οὕτε τὴν πατρίδα του οὕτε τὴν ἄλλην Ἑλλάδα ὠφέλησεν. Ἀντίπαλος τοῦ Δημοσθένους ἦτο ὁ ρήτωρ καὶ πολιτικὸς Αἰσχίνης. Αὐτὸς ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ φιλομακεδονικοῦ κόμματος, τῶν φιλιππιζόντων, ὅπως ἐλέγοντο.

Τότε ὅμως εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπῆρχον καὶ ὄλλοι ἄνδρες μεγάλης ἀξίας, οἱ ὅποιοι ἐπίστευον ὅτι μόνον ὁ Φίλιππος μὲ τὴν νέαν καὶ ρωμαλέαν Ἑλληνικὴν δύναμιν τοῦ βορρᾶ ἡδύνατο νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὸν διαρκῇ ὄλληλοσπαραγμὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ τοὺς δῆγητῃ εἰς τὸν κατὰ τῶν Περσῶν θρίαμβον ἡνωμένους. Τοιοῦτοι ἄνδρες ἦσαν ὁ ρήτωρ Ισοκράτης καὶ ὁ στρατηγὸς Φωκίων.

ΥΠΟΤΑΓΗ ΤΗΣ ΦΩΚΙΔΟΣ. ΝΕΑ ΕΠΕΜΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΟΤΙΟΝ ΕΛΛΑΔΑ. Οι Θηβαῖοι ἔξηντλημένοι ἀπὸ τὸν μακροχρόνιον ἱερὸν πόλεμον ἡναγκάσθησαν νὰ ζητήσουν τὴν βοήθειαν τοῦ Φιλίππου. ‘Υπὸ τὰς περιστάσεις αὐτὰς οἱ Ἀθηναῖοι ἀπεφάσισαν νὰ εἰρηνεύσουν. Ἔστειλαν λοιπὸν πρεσβείαν ὑπὸ τὸν Φιλοκράτην εἰς τὸν Φίλιππον, διὰ νὰ διαπραγματευθῇ τὴν εἰρήνην. Μεταξὺ τῶν πρέσβεων ἦσαν ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Αἰσχίνης.

Μετὰ μακρὰς συνεννοήσεις οἱ δύο ἀντίπαλοι συνῆψαν εἰρήνην διὰ τῆς ὅποιας διετήρουν τὰ μέρη, τὰ ὅποια κατεῖχον μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης. Αὕτη εἶναι ἡ λεγομένη Φιλοκράτειος εἰρήνη.

Ἐπειτα ὁ Φίλιππος διῆλθε τὰς Θερμοπύλας καὶ κατέλαβεν ἀμαχῆτι τὴν Φωκίδα. Ἀμέσως συνεκάλεσε τὸ ἀμφικτιονικὸν συνέδριον, τὸ ὅποιον κατ’ ἐμπνευσίν του ἀπεφάσισε τὰ ἔξης : α) νὰ κατασκafouν αἱ πόλεις τῆς Φωκίδος καὶ νὰ διασκορπισθοῦν οἱ κάτοικοι· εἰς κώμας· β) νὰ ἀποδοθοῦν οἱ θησαυροὶ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν ἀπὸ τοὺς Φωκεῖς μὲ ἐτήσιας δόσεις ἐκ 50 ταλάντων· γ) νὰ δοθοῦν εἰς τὸν Φίλιππον αἱ δύο ψῆφοι τῶν Φωκέων εἰς τὸ ἀμφικτιονικὸν συνέδριον καὶ ἡ προεδρία τῶν πυθικῶν ἀγywνων.

Ο Φίλιππος κατόπιν ἐστράφη πρὸς τὴν Θράκην διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν κατάκτησίν της. Τότε ἔκτισεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Αἴμου τὴν Φιλιππούπολιν (342) καὶ κατέλαβε τὰς παραλίους πόλεις Ἀπολλωνίαν καὶ Ὁδησσόν. Κατόπιν ἐπολιόρκησε τὰς πόλεις Πέρινθον καὶ Βυζάντιον, τὰς ὅποιας ὅμως δὲν ἤδυνήθη νὰ καταλάβῃ χάρις εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου.

Ἐν τῷ μεταξὺ νέος ἱερὸς πόλεμος ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Φίλιππον νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὰ πράγματα τῆς νοτίου Ἑλλά-

346 π. X.

Αἰσχίνης.

‘Ο Λέων τῆς Χαιρωνείας.

τὰς Ἀθήνας. ‘Ο Δημοσθένης μὲ λόγον γεμάτον ἀπὸ φιλοπατρίαν συνέστησεν εἰς τοὺς περιφόρους Ἀθηναίους νὰ συμμαχήσουν μὲ τοὺς Θηβαίους πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ κοινοῦ ἔχθροῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν τὸν ἴδιον εἰς τὰς Θήβας καὶ δι’ ἐνεργειῶν του συνωμολογήθηκαν συμμαχία.

‘Ο συμμαχικὸς στρατὸς τῶν Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων συνεκεντρώθη εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Χαιρωνείας. Ἐκλεκτὸν τμῆμα τοῦ στρατοῦ τῶν Θηβαίων ἀπετέλει ὁ ἵερὸς λόχος. Μετ’ ὅλιγον ἔφθασεν ἑκεῖ καὶ ὁ Φίλιππος μὲ 30.000 πεζούς καὶ 2.000 ἵππεῖς. Ἡ σύγκρουσις μεταξὺ τῶν δύο ἰσοπάλων στρατῶν ὑπῆρξε φοβερά. Θηβαῖοι καὶ Ἀθηναῖοι ἤγωνοι σύσθησαν μὲ φλογερὸν πάθος διὰ τὴν ἐλευθερίαν των. Οἱ 300 ἴδιως

338 π. Χ.

Θηβαῖοι ἱερολοχίται ἐπάλαισαν ὡς μυθικοὶ ἥρωες καὶ ἐπεσαν μέχρις ἐνός. ‘Αλλ’ ἡ ἀνωτέρα στρατηγικὴ ἴδιοφυΐα τοῦ Φιλίππου ὑπερίσχυσε καὶ διακεδονικὸς στρατὸς συνέτριψε τὰς δυνάμεις τῶν δύο πόλεων. Κατά

240

δος. Τὸ ἀμφικτιονικὸν συνέδριον κατεδίκασεν εἰς πρόσγιμον τοὺς κατοίκους τῆς Ἀμφίσσης, διότι ἐκαλλιέργησαν ἔδάφη τοῦ δελφικοῦ μαντείου. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Ἀμφισσεῖς ἡρνοῦντο νὰ πληρώσουν, οἱ ἀμφικτίονες ἀνέθεσαν εἰς τὸν Φίλιππον νὰ τοὺς τιμωρήσῃ. Οἱ Φίλιπποι κατῆλθεν ἐσπευσμένως πρὸς νότον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Φωκίδα. Καὶ μικρὸν μὲν μέρος τοῦ στρατοῦ του ἐκυρίευσε καὶ κατέστρεψε τὴν Ἀμφισσαν, αὐτὸς δὲ μὲ τὸ μεγαλύτερον τμῆμα κατέλαβε τὴν Ἐλάτειαν καὶ τοιουτοτρόπως ἔγινε κύριος τῆς ὁδοῦ πρὸς τὴν Βοιωτίαν καὶ τὴν Ἀττικήν.

Λογ. 50) 50) 50)
Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ. ‘Η ειδησις περὶ τῆς καταλήψεως τῆς Ελατείας προεκάλεσε κατάπληξιν εἰς
λατείας προεκάλεσε κατάπληξιν εἰς
50) 50)

τὴν μάχην ἐφονεύθησαν 1.000 Ἀθηναῖοι καὶ 2.000 ἡχμαλωτίσθησαν. Οἱ Θηβαῖοι εἶχον πολὺ μεγαλυτέρας ἀπωλείας.

Μετὰ τὴν νίκην ὁ Φίλιππος ἔδειξε μεγάλην ἐπιείκειαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀπολύτας τοὺς αἰχμαλώτους των. Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς Θηβαῖους ἔδειχθη σκληρός. Ἐπανέφερε τοὺς ἔξορίστους φίλους του καὶ ἔθανάτωσε τοὺς κυριωτέρους ἐκ τῶν ἀντιπάλων του. Ἐπὶ πλέον διέλυσε τὴν βοιωτικὴν ὁμοσπονδίαν καὶ εἰς τὴν Καδμείαν ἐγκατέστησε μακεδονικὴν φρουράν. Οἱ Θηβαῖοι, ὅταν βραδύτερον ἀποκατεστάθη ἡ ἡρεμία εἰς τὴν χώραν, ἀνήγειραν ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν νεκρῶν των κενοτάφιον, ἐπάνω εἰς τὸ ὅπιον ἐτοποθέτησαν μαρμάρινον λέοντα, τὸν λεγόμενον λέοντα τῆς Χαιρωνείας.

Ἡ νίκη τοῦ Φίλιππου εἰς τὴν Χαιρώνειαν ἀποτελεῖ τὴν ἀφετηρίαν μιᾶς νέας μεγάλης ἱστορικῆς περιόδου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Κατ’ αὐτὴν πρωταγωνιστεῖ ὁ μακεδονικὸς ἐλληνισμός, ὁ ὅπιος προσέδωσε νέαν δόξαν καὶ λάμψιν εἰς ὀλόκληρον τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος.

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΤΗ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ. Ὁ Φίλιππος μετὰ τὴν νίκην τῆς Χαιρωνείας κατέλαβε τὴν Χαλκίδα, ἐγκατέστησε φρουράν εἰς τὴν Κόρινθον, συνῆψε συνθήκας μὲ τοὺς Ἀρκάδας, Μεσσηνίους καὶ Ἡλείους καὶ περιώρισε τὴν ἀπομεμονωμένην Σπάρτην εἰς τὰ παλαιὰ λακωνικὰ σύνορα. Γενικῶς ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Φίλιππου ὑπῆρξεν ἐπιεικής, διότι σκοπός του ἦτο νὰ ἔνωσῃ ὅλας τὰς ἐλληνικὰς πόλεις διὰ τὸν πόλεμον, τὸν ὅπιον ἐσχεδίαζε κατὰ τῶν Περσῶν.

Ἀμέσως κατόπιν ὁ Φίλιππος συνεκάλεσεν εἰς τὴν Κόρινθον συνέδριον ἀντιπροσώπων ὅλων τῶν ἐλληνικῶν πόλεων. Ἡ σπουδαιοτέρα ἀπόφασις τοῦ συνεδρίου ἦτο ἡ ἀνακήρυξις τοῦ Φίλιππου ὡς ἀρχιστρατήγου εἰς τὸν ἀποφασισθέντα πόλεμον κατὰ τῶν Περσῶν.

Μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ συνεδρίου ὁ Φίλιππος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, διὰ νὰ ἔτοιμάσῃ τὴν ἐκστρατείαν. "Οπως ἦτο μάλιστα ἀποφασιστικὸς τὴν ἀνοιξιν τοῦ 336 π.Χ. ἔστειλεν εἰς τὴν βορειοδυτικὴν Μικρὰν Ἀσίαν τοὺς στρατηγούς Παρμενίωνα, Ἀμύνταν καὶ Ἀτταλὸν μὲ στρατὸν διὰ νὰ προλειάσουν τὸν δρόμον. Κατὰ τὴν διάρκειαν ὅμως τῶν πολεμικῶν παρασκευῶν ἐδιολοφόνθη διὰ λόγους προσωπικούς ἀπὸ ἕνα ἀξιωματικόν, ἐνῷ ἐτέλει τοὺς γάμους τῆς θυγατρός

336 π.Χ.

του. Ήτο δέ τότε μόλις 47 έτῶν. Μετά τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου ὁ στρατὸς ἀνεκῆρυξε βασιλέα τὸν νεαρὸν υἱὸν του Ἀλέξανδρον.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. Οἱ διαρκεῖς ἐμφύλιοι πόλεμοι τῶν πόλεων τῆς νοτίου Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος ἔξηντλησαν τὰς δυνάμεις των καὶ προτοίμασαν τὴν εὔκολον ἐπικράτησιν τῶν Μακεδόνων. Οἱ Μακεδόνες, νεαρὰ ἑλληνικὴ δύναμις πλήρης ὄρμης καὶ ζωτικότητος, ἐπέτυχον νὰ ἐνώσουν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν των ὅλους τοὺς Ἑλληνας. Ἡ ἐπικράτησις των ὑπῆρξε πολλαπλῶς ὡφέλιμος διὰ τὸν ἑλληνισμόν.

Ἐν πρώτοις ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἔθνους ἐτέθη λαὸς ἑλληνικός, ἀκμαῖος, μὲν ἀρχηγὸν ἱκανώτατον καὶ δραστήριον. Μόνον τοιοῦτος ἀνὴρ ἦτο δυνατὸν νὰ δώσῃ νέαν δόξαν εἰς τὸ ἑλληνικὸν δνομα. Εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς ἀπέβλεπεν ἡ προσπάθεια τοῦ Φιλίππου νὰ ἐπικρατήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ μεγαλύτερον ὅμως ἀγαθόν, τὸ ὅποιον ἔχαρισεν εἰς τοὺς Ἑλληνας ὁ Φίλιππος εἶναι, ὅτι ἐσταμάτησε τοὺς καταστρεπτικούς ἐμφυλίους πολέμους μεταξύ των, οἱ ὅποιοι θὰ κατέληγον εἰς τὸν ὄριστικὸν ἀφανισμὸν τῆς φυλῆς. Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ ἐνωσις ὀλοκλήρου τοῦ ἑλληνισμοῦ μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς Μακεδόνας ὡφέλησε καὶ ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα.

Η ΑΚΜΗ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΑΙ ΜΕΓΑΛΑΙ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ

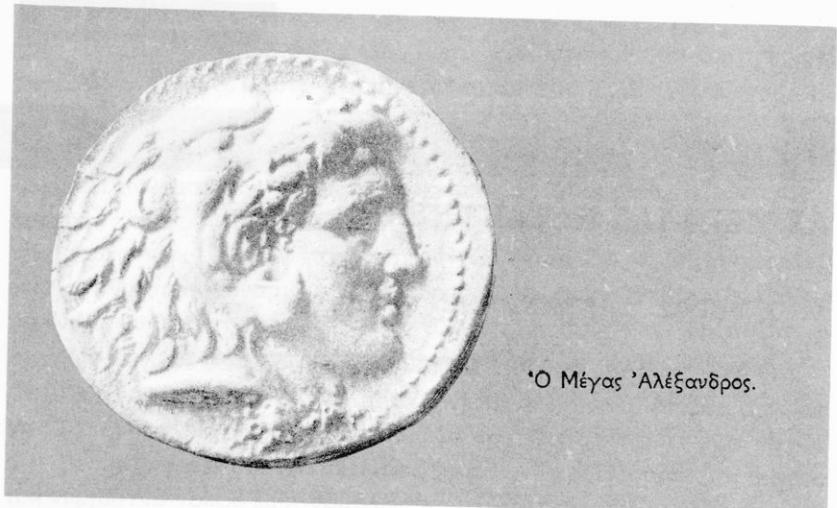
1. Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ο 'Αλέξανδρος ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον μόλις 20 ἔτῶν. 'Η μήτηρ του ὠνομάζετο 'Ολυμπιὰς καὶ ἦτο κόρη βασιλέως τῆς Ἡπείρου. 'Απὸ αὐτὴν εἶχε κληρονομήσει τὸν εὐερέθιστον χαρακτῆρα καὶ ιδίως τὴν ἀκόρεστον φιλοδοξίαν. 'Ο νεαρὸς βασιλεὺς εἶχε πολλὰ φυσικὰ προτερήματα. 'Ητο εἰλικρινής, ἐργατικός, φιλομαθής μὲ δόξειαν ἀντίληψιν καὶ δυνατὸν νοῦν. 'Ηγάπτα πολὺ τὰ στρατιωτικά, ὅπως καὶ ὁ πατέρας του. 'Η τόλμη καὶ ἡ ἀφοβία του ἦσαν μοναδικά. Εἰς ἥλικίαν 12 μόλις ἔτῶν κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ τὸν ἄγριον θεσσαλικὸν ἵππον Βουκεφάλαν, τὸν ὃποιον οὔτε ὁ πατέρας του οὔτε ἄλλος κανεὶς ἐκ τῶν αὐλικῶν εἶχε δυνηθῆ νὰ ἱππεύσῃ. 'Ηγάπτα τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικήν. 'Ιδίως ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ διήγειρεν εἰς αὐτὸν μέγαν ἐνθουσιασμόν.

'Αλλὰ καὶ τὰ σωματικὰ χαρίσματα τοῦ 'Αλεξάνδρου ἦσαν μοναδικά. Εἰς τὸ εὔρωστον καὶ ύψηλὸν σῶμά του ἐστηρίζετο ὥραιοτάτη κεφαλὴ μὲ πλουσίαν βιστρυχωτὴν κόμην. Εἶχε πρόσωπον ἀρρενωπὸν μὲ ὑγρούς καὶ ἀκτινοβόλους ὄφθαλμους, οἱ δόποιοι ἐφανέρωνον τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ τὸν συναισθηματικὸν χαρακτῆρά του.

'Οταν ὁ 'Αλέξανδρος ἦτο 13 ἔτῶν, ὁ πατέρας του ἐκάλεσεν ἀπὸ τὰς 'Αθήνας τὸν μέγαν Μακεδόνα φιλόσοφον 'Αριστοτέλην, εἰς τὸν ὃποιον ἀνέθεσε τὴν μόρφωσιν τοῦ υἱοῦ του. 'Ο 'Αλέξανδρος τόσην ἀφοσίωσιν καὶ σεβασμὸν ἦσθάνετο πρὸς τὸν διδάσκαλόν του, ὥστε ἐλεγε συχνά : « εἰς μὲν τὸν πατέρα μου ὁφείλω τὸ ζῆν, εἰς δὲ τὸν διδάσκαλόν μου τὸ εὖ ζῆν ». 'Αλλὰ καὶ ὁ 'Αριστοτέλης εἰργάσθη μὲ ἐπιμονὴν διὰ νὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ ἀγάπην εἰς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς μεγάλας καὶ εὐγενεῖς πράξεις.

'Απὸ τοὺς ποιητὰς ὁ 'Αλέξανδρος ἤγάπησεν ιδιαιτέρως τὸν "Ομηρον, διότι ἐθαύμαζε τοὺς ἥρωας τῆς Ἰλιάδος καὶ πρὸ πάντων τὸν

‘Ο Μέγας Ἀλέξανδρος.

Αχιλλέα, μὲ τὸν ὅποιον ἤθελε νὰ ἔξομοιωθῇ. Εἰς ὅλας τὰς ἐκστρατείας ἔφερε μαζί του τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα.

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ. ‘Ο Ἀλέξανδρος ὅταν ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν, εἶχε νὰ παλαιόσῃ πρὸς σοβαράς δυσκολίας. Οἱ νότοιοι Ἑλληνες, μόλις ἔμαθον τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου, ἥρχισαν νὰ ἔτοιμάζωνται πρὸς ἐπανάστασιν. Οἱ ύποτεταγμένοι ἐπίστης βάρβαροι ἐκινοῦντο διὰ νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των. ’Εξ ἄλλου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κράτους ὑπῆρχον οἱ ἀνταπαιτηταὶ τοῦ θρόνου. ’Αλλ’ ὁ νεαρός βασιλεὺς μὲ κεραυνοβόλον ταχύτητα ἤναγκασεν ὅλους νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὴν θέλησίν του.

Κατὰ πρῶτον ἐστράφη ὁ Ἀλέξανδρος ἐναντίον τῶν ἀνταπαιτητῶν τοῦ θρόνου. ’Απὸ αὐτούς ἀλλοι έφονεύθησαν καὶ ἀλλοι κατέφυγον εἰς τὴν Ἀσίαν. ’Αφοῦ ἐστερέωσε τὴν ἀρχήν του διησθύνθη πρὸς νότον μὲ ἵσχυρὸν στρατὸν καὶ ἐπτριχώρησε μέχρι τῆς Κορίνθου. ’Εκεῖ συνεκάλεσε πανελλήνιον συνέδριον, ὅπως ἀλλοτε ὁ πατήρ του. ”Ολαι αἱ πόλεις ἐκτὸς τῆς Σπάρτης ἔστειλαν ἀντιπρόσωπους εἰς τὸ συνέδριον, τὸ ὅποιον ὁμοφώνως ἀνεκήρυξε τὸν Ἀλέξανδρον ἀρχιστράτηγὸν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Περσῶν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἔξεστράτευσεν ἐναντίον τῶν βαρβάρων. ’Αλλ’ ἐνῷ ἐπολέμει ἐκεῖθεν τοῦ Δουνάβεως διεδόθη εἰς τὴν Ἑλ-

λάδα ή ψευδής φόμη οὗτοι ἐφουνέθη. Ἐμέσως τότε οι Θηβαῖοι ἐπανεστάτησαν καὶ ἐποιούρκησαν τὴν μακεδονικὴν φρουρὰν εἰς τὴν Καδμείαν. Ὁ Ἀλέξανδρος μόλις ἐπληροφορήθη τὴν ἐπανάστασιν τῶν Θηβαίων, ἔφθασε μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα εἰς τὰς Θήβας. Μὲ ὄρμητικὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς πόλεως τὴν ἐκυρίευσεν (335). Ἐξ χιλιάδες Θηβαῖοι ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ ὑπόλοιποι, ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι ἔξαιρέσει τῶν ιερών, τῶν ἀπογόνων τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου καὶ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀντιταχθῆ ἐις τὴν ἀποστασίαν. Ὁλόκληρος ἡ πόλις κατεσκάφη πλὴν τῆς Καδμείας, τῶν ναῶν καὶ τῆς οἰκίας τοῦ Πινδάρου. Ἐκτὸς τῶν Θηβαίων καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον δεῖξει ἐπαναστατικὰς διαθέσεις.

Ο Ἀλέξανδρος, καίτοι ἔλαβε γνῶσιν τῶν ἐπαναστατικῶν σχεδίων τῶν Ἀθηνῶν, ἐσεβάσθη τὴν πόλιν διὰ τὸ ἔνδοξον παρελθόν της. Κατόπιν ἤλθεν εἰς τὸν Ἰσθμόν, ὃπου ἀντιπρόσωποι ἀπὸ ὅλην τὴν Ἑλλάδα τὸν διεβεβαίωσαν διὰ τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσίν των εἰς τὸ πρόσωπόν του. Ἀφοῦ καθώρισε τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν, τὴν δοπίαν ἕκαστη πόλις ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐτοιμάσῃ δι' αὐτὸν μέχρι τῆς προσεχοῦς ἀνοίξεως, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἐκεῖ ἤρχισε νὰ ἐτοιμάζῃ δραστηρίως τὴν μεγάλην ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Περσῶν. Ἡτο βέβαιος ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ διέλυε τὴν ἀλλοτε τρομεράν περσικὴν αὐτοκρατορίαν.

2. ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

Sos

ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ. Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΓΡΑΝΙΚΟΥ. Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 334 π.Χ. δ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἀφῆσεν εἰς Μακεδονίαν ἐπίτροπον τὸν Ἀντίπατρον, ἔκεινησεν ἀπὸ τὴν Πέλλαν μὲ 30.000 πεζούς καὶ 5.000 ἵππεις. Ἀξιόλογον τμῆμα τοῦ πεζικοῦ ἀπετέλουν οἱ σύμμαχοι ἀπὸ τὴν νότιον Ἑλλάδα. Οἱ σπουδαιότεροι στρατηγοί του ἦσαν ὁ Παρμενίων, ὁ Φιλώτας, ὁ Κράτερος, ὁ Κλείτος καὶ ὁ ἀγαπητότατος εἰς αὐτὸν Ἡφαιστίων. Ὁ Ἀλέξανδρος ἤκολούθησε τὴν θρακικὴν παραλίαν. Ἀφοῦ διέβη τὸν Ἑλλήσποντον διηυθύνθη εἰς τὴν Τροίαν καὶ ἐτέλεσεν ἀγῶνας εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως, τὸν ὅποιον εἶχεν ὡς πρότυπον εἰς ὅλην του τὴν ζωήν.

Βασιλεὺς τοῦ περσικοῦ κράτους ἦτο τότε ὁ Δαρεῖος Γ' ὁ Κοδομανός (336 - 330 π.Χ.). Κατὰ διαταγὴν του οἱ σατράπαι μὲ δύναμιν 20.000 Περσῶν καὶ ἵσον ἀριθμὸν Ἑλλήνων μισθοφόρων παρετάχθησαν εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὅχθην τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ ἀναμένοντες τὸν Ἀλέξανδρον (Μάϊος 334 π.Χ.). Δὲν ἤκουσαν τὴν συμβουλὴν τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων Ροδίου Μέμυνονος νὰ ὑποχωρήσουν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἐρημοῦντες τὴν χώραν καί, ἀφοῦ φέρουν εἰς δύσκολον θέσιν τὸν εἰσβολέα ἀπὸ ἔλλειψιν τροφῶν, νὰ ἐπιτεθοῦν ἐναντίον του.

“Οταν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπληροφορήθη τὴν συγκέντρωσιν τῶν περσικῶν δυνάμεων εἰς τὸν Γρανικὸν ἔσπευσε πρὸς συνάντησίν των. Μετὰ τὴν παράταξιν τοῦ στρατοῦ ὁ ἴδιος ἥγονται τοῦ ἵππικοῦ ρίπτεται εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ὅρμῃ ἐναντίον των. Οἱ ἥρωισμὸς τῶν Μακεδόνων γιγαντώνεται καὶ δλοι μαζὶ ἔξερχονται ἀσυγκράτητοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ, ὅπότε συνάπτεται σφοδρὸς ἄγων. Οἱ Ἀλέξανδρος μάχεται μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ κινδυνεύει νὰ φονευθῇ. Οἱ Πέρσης

334 π. Χ.

στρατηγὸς Σπιθιδάτης ἐτοιμάζεται νὰ τὸν κτυπήσῃ ἐκ τῶν ὅπισθεν, ἀλλ’ ὁ Κλεῖτος μὲ τὴν σπάθην τοῦ ἀποκόπτει τὸν βραχίονα καὶ σώζει τὸν Ἀλέξανδρον. Τέλος οἱ Πέρσαι μετὰ φονικώτατον ἄγῶνα τρέπονται εἰς ἄτακτον φυγήν.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν Περσῶν ἦσαν μεγάλαι. Δύο χιλιάδες πεντακόσιοι ἐφονεύθησαν καὶ ἀρκετοὶ ἐκ τῶν στρατηγῶν των. Ἡ τύχη ἐπίσης τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων ὑπῆρξεν ἀξιοθήητος. “Οσοι ἐσώθησαν ἐστάλησαν δέσμοιο εἰς τὴν Μακεδονίαν, διὰ νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆν, «ὅτι Ἐλληνες ὅντες, ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ὑπέρ τῶν βαρβάρων ἐμάχοντο» (Ἀρριανός).

Μετὰ τὴν νίκην ὁ Ἀλέξανδρος ἔθαψε μὲ μεγάλας τιμὰς τοὺς νεκρούς του, ἐν ὅλῳ 34 κατὰ τὸν Πλούταρχον. Πιστὸς εἰς τὴν ἐλληνικὴν παράδοσιν διέταξε νὰ θάψουν ἐπίστης καὶ τοὺς νεκροὺς Ἐλληνας μισθοφόρους. Ἐφρόντισεν ὁμοίως καὶ διὰ τὴν ταφὴν τῶν Περσῶν στρατηγῶν. Εὐθὺς κατόπιν ἔστειλεν εἰς Ἀθήνας 300 ἀσπίδας ἀπὸ τὰ περσικὰ λάφυρα. Ἐδωσεν ἐντολὴν νὰ τὰς ἀφιερώσουν εἰς τὸν Παρθενῶνα μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἀλέξανδρος Φιλίππου καὶ οἱ Ἐλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων». Ἐπάνω εἰς τὸ ἐπιστύλιον τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς

ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΣ

Πορεία Μ. Αλεξανδρου

Θ

Ρ

Κ Η

Μέλας π.

Ινσιμάχεια

ΜΕΛΑΣ ΚΟΛΠΟΣ

ΠΡΟΠΟΝΤΙΣ

Χερσόνησος

Καταίπολις

Θραικική ποστοφόρη

Στρογόνιο τού

Μάδυτος ή Βιβιδος

Ελεύθερη

ΕΛΛΗΝΗ

οροτειλον

οίλιον

Τενεάδος

Αλεξανδρεία

Σιδιμανδρος π.

Σιδιμανδρος π.

Σιδιμανδρος π.

Σιδιμανδρος π.

Σιδιμανδρος π.

Niun του Αλεξανδρου εις τους πορειας των Γαλινιον
και θανατος του αποποιησαντος

Γρανικος π.

M Y S I A

Τ Ρ Ω Α Σ

ΠΟΡΕΙΑ
ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ
ΠΟΤΑΜΟΥ ΓΡΑΝΙΚΟΥ

τοῦ Παρθενῶνος διακρίνονται μέχρι σήμερον τὰ σημεῖα τῶν ἥλων, ἀπὸ τοὺς ὅποιους ἐκρεμάσθησαν τὰ περσικὰ λάφυρα.

ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ. Ο ΓΟΡΔΙΟΣ ΔΕΣΜΟΣ. Μετὰ τὸν θρίαμβον τοῦ Γρανικοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἔγινε κύριος ὄλοκλήρου τῆς Μ. Ἀσίας ἐντὸς ἐλαχίστου χρόνου. Ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην παραδίδονται σχεδὸν ἀμαχητὶ αἱ πόλεις τῆς Φρυγίας καὶ τῆς Λυδίας. Ἐξ ἄλλου αἱ Ἱωνικαὶ πόλεις ὑποδέχονται μὲν ἐνθουσιασμὸν τὸν μέγαν στρατηλάτην ὡς ἐλευθερωτήν. Μόνον εἰς τὴν Μίλητον καὶ τὴν Ἀλικαρνασσόν, τὰς ὅποιας ἐπροστάτευεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν ὁ Μέμνων ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ περσικοῦ στόλου, συνήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος ἴσχυρὰν ἀντίστασιν, τὴν ὅποιαν ὅμως δὲν ἥργησε νὰ καταβάλῃ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ὑπέταξε τὴν Λυκίαν καὶ τὴν Παμφυλίαν καὶ διὰ τῆς Πισιδίας ἐπροχώρησεν εἰς τὸ Γόρδιον τῆς Φρυγίας, ὅπου συνηντήθη μὲ τὸν στρατηγὸν Παρμενίωνα. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐζήτησε νὰ ἵδῃ τὸν περιλάλητον γόρδιον δεσμόν. Δι’ αὐτὸν ὑπῆρχεν ἡ παράδοσις, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος θὰ κατώρθωνε νὰ τὸν λύσῃ, ἥτο πεπρωμένον νὰ κυριαρχήσῃ εἰς τὴν Ἀσίαν. «Ἀπετελεῖτο δὲ ὁ δεσμός, διηγεῖται ὁ βιογράφος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ἀρριανός, ἀπὸ φλοιὸν κρανιᾶς στριμένον ἐπάνω εἰς τὸν ζυγὸν βοϊδαμάξης. Τοῦ δεσμοῦ αὐτοῦ δὲν διεκρίνετο οὔτε ἀρχὴ οὔτε τέλος». Ὁ Ἀλέξανδρος ἕκοψε μὲ τὸ ξίφος του τὸν δεσμὸν καὶ εἶπεν ὅτι ἐλύθη.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ στρατηγὸς Μέμνων ἐπεχείρησε νὰ μεταφέρῃ τὸν πόλεμον δι’ ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ φέρῃ εἰς δύσκολον θέσιν τὸν Ἀλέξανδρον. Ἄλλ’ ἐνῷ ἐπολιόρκει τὴν Μυτιλήνην, ἀπέθανε καὶ ἡ προσπάθειά του ἐγκατελείφθη.

Ἀπὸ τὸ Γόρδιον ὁ Ἀλέξανδρος βαδίζει εἰς τὴν Παφλαγονίαν καὶ τὴν Καππαδοκίαν καὶ τὰς ὑποτάσσει. Κατόπιν διευθύνεται πρὸς τὴν Κιλικίαν καὶ φθάνει εἰς τὴν Ταρσόν. Ἐκεῖ ἐλούσθη ἰδρωμένος εἰς τὰ ψυχρὰ ὄντα τοῦ Κύδνου καὶ ἡσθένησε σοβαρῶς. Ἄλλ’ ὁ πατρικός του φίλος Ἰατρὸς Φίλιππος ἀπὸ τὴν Ἀκαρνανίαν κατώρθωσε νὰ τὸν διασώσῃ.

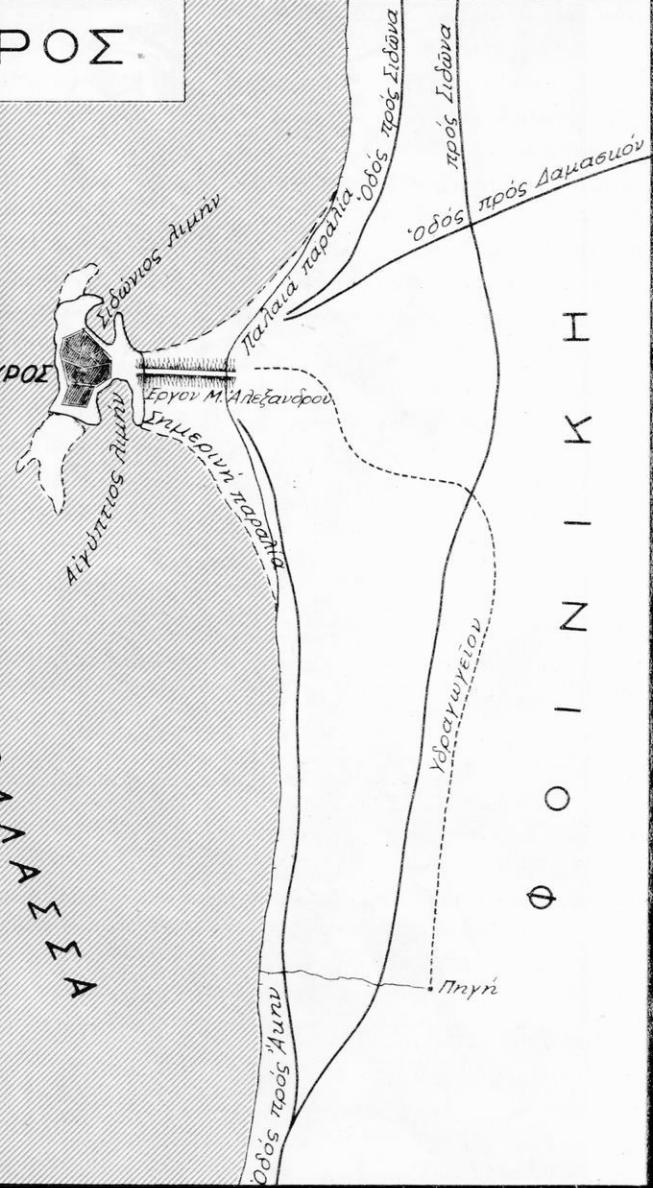
Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΙΣΣΟΥ. Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Δαρεῖος ἀπεφάσισε νὰ ἀντιμετωπίσῃ αὐτοπροσώπως τὸν Ἀλέξανδρον. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνεκέντρωσε μεγάλας δυνάμεις ἐκ 400.000 πεζῶν

Η μάχη τῆς Ιλιουπόλεως (Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής)

ΤΥΡΟΣ

ΜΕΛΟΙ ΕΑΒΑΖΑ

καὶ 10.000 ἵππεων. Ὁπειδὴ δὲ ἐφαντάζετο, ὅτι ὁ στρατός του ἦτο ἀκατανίκητος, κατέβη ἀπὸ τὰς ἀνοικτὰς πεδιάδας τῆς Βαθυλῶνος, ὅπου θὰ ἡδύνατο νὰ ἀναπτύξῃ ἀνέτως τὰς δυνάμεις του, εἰς τὰς στενοπορίας τῆς Κιλικίας.

Οἱ δύο στρατοὶ συνεκρούσθησαν τὸν Νοέμβριον τοῦ 333 π.Χ. εἰς τὴν ἀμμώδη πεδιάδα τῆς Ἰσσοῦ. Ἡ μακεδονικὴ φάλαγξ διέρρηξε τὴν ἔχθρικὴν μᾶζαν, ἐνῷ ὁ Ἀλέξανδρος μὲ τὸ ἱππικὸν ἐπετίθετο κατὰ τοῦ πλευροῦ τῆς ἔχθρικῆς παραπάξεως. Ὁ περσικὸς στρατὸς διελύθη πανικόβλητος καὶ ὁ Δαρεῖος ἔφυγεν ἔντρομος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ἔγκαταλείψας καὶ αὐτὴν τὴν οἰκογένειάν του. Ἡ μήτηρ, ἡ σύζυγός του, αἱ δύο νεαραὶ θυγατέρες του, ἀμέτρητοι θησαυροὶ καὶ ἄλλα πολύτιμα λάφυρα περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν Μακεδόνων. Ἄλλῃ δὲ συμπεριφορᾷ τοῦ Ἀλεξανδρου πρὸς τὴν ἀτυχήσασαν οἰκογένειαν τοῦ ἡττημένου ὑπῆρξεν ἀληθῶς βασιλικὴ. Ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὴν ὅτι ὁ Δαρεῖος ζῇ, τὴν παρηγόρησε καὶ διέταξε νὰ ἀποδίδωνται εἰς τὴν σύζυγον τοῦ Δαρείου βασιλικαὶ τιμαί.

333 π. Χ.

ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΦΟΙΝΙΚΗΣ, ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΙΓΥΠΤΟΥ. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν συνέχισε μετὰ τὴν νίκην τὴν καταδίωξιν τοῦ Δαρείου, ἀλλὰ ἐβάδισε νοτιώτερον πρὸς τὴν Φοινίκην, ἡ ὃποια ἦτο ἡ κυρία βάσις τοῦ περσικοῦ ναυτικοῦ. Αἱ φοινικικαὶ πόλεις παρεδόθησαν χωρὶς ἀντίστασιν καὶ τὰ φοινικικά, κυπριακά καὶ ροδιακά πλοῖα, ἐκ τῶν ὃποιών ἀπετελεῖτο ὁ περσικὸς στόλος, προσεχώρησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Τοιουτοτρόπως ἡ ναυτικὴ δύναμις τῶν Περσῶν ἐξεμηδενίσθη, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος εὗρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀνασυγκροτήσῃ τὸν στόλον του, μὲ τὸν ὃποιον ἐκυριάρχει πλέον καὶ κατὰ θάλασσαν. Μόνον ἡ Τύρος, ἡ « βασιλὶς τῆς θαλάσσης », ὅπως ἐκολακεύοντο νὰ τὴν ὀνομάζουν οἱ κάτοικοί της, ἐνόμιζεν, ὅτι εἴναι ἀσφαλής ἐπάνω εἰς τὴν νησīδā της καὶ ἡρνήθη νὰ ὑποταχθῇ. Ἄλλὰ καὶ αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηνάγκασεν εἰς παράδοσιν μετὰ ἐπτάμηνον στενὴν πολιορκίαν. Ἡ τιμωρία τῶν Τυρίων ὑπῆρξε σκληρά. Μόνον ἐλάχιστοι, οἱ ὃποιοι ἐπρόφθασαν νὰ καταφύγουν εἰς τὰ Ἱερά, ἐσώθησαν. Οἱ λοιποὶ ἐφονεύθησαν ἢ ἐξηνδραποδίσθησαν.

Ἐνῷ ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο ἀπησχολημένος μὲ τὴν πολιορκίαν τῆς Τύρου ὁ Δαρεῖος ἐστειλε πρέσβεις εἰς αὐτὸν μὲ ἐπιστολὴν καὶ τοῦ

προσέφερε 10.000 τάλαντα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς οἰκογενείας του, προσέτι δὲ ὅλην τὴν χώραν πρὸς δυσμάς τοῦ Εύφρατού καὶ μίαν ἐκ τῶν θυγατέρων του εἰς γάμον. Εἰς ἀντάλλαγμα ἔζήτει ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον νὰ γίνῃ φίλος καὶ σύμμαχός του. ‘Ο Ἀλέξανδρος εἶπεν εἰς τοὺς πρέσβεις τοῦ Δαρείου νὰ ἀνακοινώσουν εἰς τὸν κύριόν των ὅτι αἱ προτάσεις του δὲν εἰναι δυνατὸν νὰ γίνουν δεκταί, διότι ἄλλος εἰναι τώρα ὁ ἄρχων τῆς Ἀσίας. “Αν θέλῃ ὁ Δαρεῖος τὴν οἰκογένειάν του, ἡμπορεῖ νὰ ἔλθῃ ἀφόβως νὰ τὴν παραλάβῃ ὁ ἴδιος.

‘Απὸ τὴν Τύρον ὁ Ἀλέξανδρος ἐβάδισε πρὸς νότον καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Παλαιστίνην. Μόνον ἡ παραθαλάσσιος πόλις Γάζα προέβαλεν ἀντίστασιν, ἀλλὰ μετὰ δίμηνον πολιορκίαν ἐκυριεύθη καὶ κατεστράφη.

‘Η ύποταγὴ τῆς Παλαιστίνης ἤνοιξεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν δρόμον πρὸς τὴν Αἴγυπτον. Οἱ Αἰγύπτιοι τὸν ἐδέχθησαν ὡς ἐλευθερωτὴν ἀπὸ τὸν περσικὸν ζυγόν. ‘Ο Ἀλέξανδρος ἐσεβάσθη τὴν θρησκείαν, τὰς παλαιὰς παραδόσεις καὶ τὰ μνημεῖα των. Τότε ἔκτισεν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου τὴν πρώτην ἀπὸ τὰς πολλὰς πόλεις, τὰς ὁποίας ἐγκατέσπειρεν εἰς τὰ ἐδάφη τῆς ἀχανοῦς περσικῆς αὐτοκρατορίας, τὴν ὁμώνυμον Ἀλεξάνδρειαν. ‘Η πόλις ἐντὸς μικροῦ χρόνου ἔγινε τὸ κέντρον τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου καὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων. Κατὰ τὴν παραμονὴν του εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπεσκέφθη τὸ μαντεῖον τοῦ Διὸς Ἀμμωνος εἰς θελκτικὴν ὅσσιν τῆς Λιβύης. ‘Ο ιερεὺς τοῦ θεοῦ τὸν ὡνόμασε παῖδα Διός. ‘Ο Ἀλέξανδρος ἐκολακεύθη καὶ ἀπὸ τότε ἐφρόντιζε νὰ ἐμπνέῃ εἰς τοὺς δεισιδαίμονας λαοὺς τῆς Ἀσίας τὴν ἰδέαν αὐτήν, διὰ τὴν εὐκολωτέραν ὑποταγὴν των. Μετὰ παραμονὴν πέντε μηνῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπανῆλθε κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 331 π.Χ. εἰς τὴν Φοινίκην.

Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΓΑΥΓΑΜΗΛΩΝ. ‘Ο Δαρεῖος μετὰ τὴν ἀρνητικὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὰς προτάσεις του, συνήθροισε κολοσσιαίαν στρατιωτικὴν δύναμιν ἀπὸ τὰς ἀνατολικὰς σατραπείας. 1.000.000 πεζοί, 40.000 ἵππεις, 200 δρεπανηφόρα ἄρματα, ἀρκετοὶ ἐλέφαντες καὶ κάμηλοι συνεκεντρώθησαν εἰς τὰς ἐκτεταμένας πεδιάδας τῆς Ἀσσυρίας.

‘Ο Ἀλέξανδρος ἐν τῷ μεταξύ ἀπὸ τὴν Φοινίκην ἐστράφη πρὸς τὸν Εύφρατην. ‘Αφοῦ διέβη ἀνενόχλητος τὸν Εύφρατην καὶ τὸν Τίγρητα ἐπροχώρησε πρὸς συνάντησιν τοῦ Δαρείου μὲ 40.000 πεζούς

καὶ 7.000 ἵππεις. Οἱ δύο στρατοὶ συνηντήθησαν εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Γαυγαμῆλων πλησίον τῆς ἀσυριακῆς πόλεως τῶν Ἀρβήλων (Σεπτέμβριος 331). Ἡ σύγκρουσις ὑπῆρξε τρομερά. Ἡ μακεδονικὴ φάλαγξ εἰσέδυσεν εἰς τὴν μάζαν τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, ἐνῷ δὲ Ἀλέξανδρος μὲν ὁρμητικὰς καὶ ριψοκινδύνους ἐπιθέσεις τοῦ ἵππικοῦ ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ Δαρείου καὶ τοῦ δεξιοῦ τῆς περσικῆς παρατάξεως ἔσπειρε τὸν πανικὸν καὶ τὸν θάνατον εἰς τὰς πολυπληθεῖς τάξεις τῶν ἀντιπάλων. Ὁ περσικὸς στρατὸς ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ μὲν ἀταξίαν καὶ καταδικόμενος διελύθη. 300.000 νεκροί, κατὰ τὸν Ἀρριανόν, καὶ ἄλλοι τόσοι αἰχμάλωτοι ὑπῆρξαν αἱ ἀπώλειαι τῶν βαρβάρων. Οἱ Μακεδόνες ἀπώλεσαν μόλις 100 ἄνδρας καὶ 1.000 περίπου ἵππους. Κατὰ τὴν μάχην ἐκινδύνευσε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Δαρεῖος. Ἡ μάχη τῶν Γαυγαμῆλων ἔκρινεν δριστικῶς τὴν τύχην τοῦ πολέμου. Ἡ μεγάλη στρατιὰ τοῦ Δαρείου εἶχε διαλυθῆναι καὶ ὁ δρόμος πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Περσίας ἔμεινεν ἀνοικτός. Ἡ ἔνδοξος αὐτοκρατορία τοῦ Κύρου καὶ τοῦ Καμβύσου εἶχε καταρρεύσει.

Ἀμέσως μετὰ τὴν μάχην ἡ Βαβυλὼν ἤνοιξε τὰς πύλας εἰς τοὺς Μακεδόνας. Τὰ Σοῦσα μὲν τοὺς ἀμυθήτους βασιλικοὺς θησαυροὺς ἔμιμήθησαν τὴν Βαβυλῶνα. Ἐκεῖ εὗρεν δὲ Ἀλέξανδρος καὶ τὰ καλλιτεχνή ματα τῶν Ἀθηνῶν, τὰ ὅποια εἶχε λαφυραγωγήσει δὲ Ξέρξης. Ἡ Περσέπολις ἐπίσης μὲ τὰ λαμπρὰ ἀνάκτορα τῶν παλαιῶν βασιλέων καὶ αἱ Πασαργάδαι, ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Περσίας, παρεδόθησαν εἰρηνικῶς εἰς τὸν νικητήν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔκαυσε τὰ ἀνάκτορα τῆς Περσεπόλεως διὰ νὰ ἐκδικήθῃ τὴν πυρπόλησιν τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸν Ξέρξην καὶ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ περσικὴ αὐτοκρατορία κατελύθη. Τὸν χειμῶνα διῆλθεν εἰς τὴν Περσέπολιν. Ἡτο ἀνάγκη νὰ ἀναπαύσῃ τὸ κουρασμένον ἀπὸ τοὺς συνεχεῖς ἀγῶνας στράτευμα.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΑΡΕΙΟΥ. ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ ΤΟΥ ΠΕΡΣΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ. Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 330 π.Χ. ὁ Ἀλέξανδρος διευθύνεται εἰς τὴν Μηδίαν πρὸς καταδίωξιν τοῦ Δαρείου. Εἰς τὰ Ἐκβάτανα, πρωτεύουσαν τῆς Μηδίας, μανθάνει ὅτι ὁ Πέρσης βασιλεὺς ἐτράπη πρὸς βορρᾶν. Διὰ ταχείας πορείας τὸν πλησιάζει, ἀλλὰ καθ' ὅδὸν πληροφορεῖται ὅτι ὁ συγγενής τῶν Ἀχαιμενιδῶν σατράπης τῆς Βακτριανῆς (σήμερον Τουρκεστάν) Βῆσσος κρατεῖ αἰχμάλωτον τὸν

331 π.Χ.

Δαρείον, ἐφόρεσεν αύτὸς τὸ περσικὸν στέμμα καὶ ἔτοιμάζεται νὰ συνεχίσῃ τὸν πόλεμον. Μὲ μικρὸν τμῆμα στρατοῦ ὁ Ἀλέξανδρος βαδίζει κατὰ τοῦ ἀπίστου σατράπου. Αύτός, ἐπειδὴ ἐκινδύνευσε νὰ συλληφθῇ, φονεύει τὸν Δαρεῖον καὶ φεύγει πρὸς τὴν σατραπείαν του.

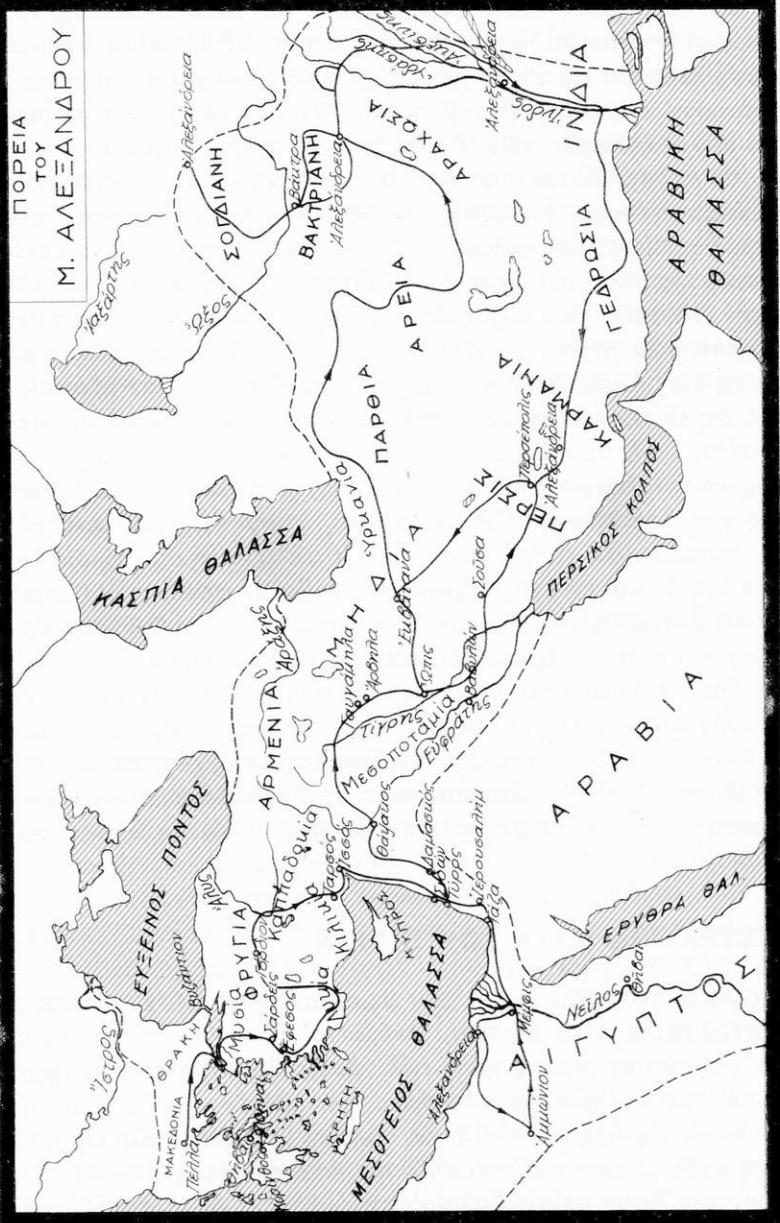
‘Ο Ἀλέξανδρος ἐλυπήθη διὰ τὸ θλιβερὸν τέλος τοῦ ἀντιπάλου του. Διέταξε νὰ θάψουν τὸν νεκρὸν μὲ βασιλικὰς τιμὰς καὶ ἀνεκήρυξε τὸν ἐαυτόν του διάδοχον τῶν Ἀχαιμενιδῶν (Ιούλιος 330 π.Χ.). Ἐντὸς ὀλίγους κατέλαβε τὴν Ὑρκανίαν, τὴν Παρθίαν, τὴν χώραν τῶν Μάρδων, τὴν Ἀρείαν (σήμερον Ἀφγανιστάν), ὅπου ἔκτισε τὴν ἐν Ἀρείοις Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἐπροχώρησε μέχρι τῆς Ἀραχωσίας (σήμερον νότιον Ἀφγανιστάν). Ἐκεὶ διῆλθε τὸν χειμῶνά του.

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 329 π.Χ. ἀφοῦ ἐπέρασε μὲ μεγάλας ταλαιπωρίας τὸν χιονοσκεπῆ Παροπάμισον ἢ Ἰνδικὸν Καύκασον (σήμερον Ἰνδοκούς), εἰσβάλλει εἰς τὴν Βακτριανήν, ὅπου εἶχε καταφύγει ὁ Βῆσσος. Ἡ χώρα ὑπετάχθη οἰκειοθελῶς, ἀλλ’ ὁ Βῆσσος διέφυγεν εἰς τὴν Σογδιανήν. ‘Ο Ἀλέξανδρος μετὰ ἐπίπονον καταδίωξιν τὸν συνέλαβε καὶ τὸν παρέδωσεν εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ Δαρείου, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ τὸν ἐβασάνισαν σκληρῶς, ἔπειτα τὸν ἐφόνευσαν. Μετὰ τοῦτο ἐπροχώρησε πρὸς τὸ Τάναιν (Ἰαξάρτην, σήμερον Σιρ Ντάρια) ποταμόν. Εἰς τὸ ἀκρότατον αύτὸν σημεῖον τοῦ κράτους ἔκτισε τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὴν ἐσχάτην (σήμερον Κοτσένδ).

Μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Βακτριανῆς καὶ Σογδιανῆς συνεπληρώθη εἰς διάστημα ἑπτὰ ἔτῶν ἢ κατάκτησις τοῦ ἀπεράντου περσικοῦ κράτους. Κατὰ τὴν παραμονήν του εἰς τὴν Σογδιανήν ἔλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος ὡς σύζυγον τὴν ὥραιοτάτην Ρωξάνην, κόρην μεγιστᾶνος τῆς Βακτριανῆς.

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΣΥΝΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ. ‘Ο Ἀλέξανδρος, ἀπὸ τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δαρείου ἀνεκήρυξε τὸν ἐαυτόν του διάδοχον τῶν Ἀχαιμενιδῶν, ἀπέβαλε τὴν παλαιὰν ἀπλότητά του. Τώρα ἡκολούθει τὴν ἐθιμοτυπίαν τῆς περσικῆς αὐλῆς, παρουσιάζετο εἰς τὰς ἐορτὰς μὲ τὴν στολὴν τῶν βασιλέων τῆς Περσίας καὶ γενικῶς ἐμιμεῖτο τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν ἐπίδειξιν τῶν Ἀσιατῶν. Ἐκτὸς αὐτοῦ περιεποιεῖτο τοὺς Πέρσας μεγιστᾶνας καὶ διετήρησε πολλοὺς σατράπας εἰς τὰς θέσεις των. Τὸ σπουδαιότερον ἦτο, ὅτι εἶχε τὴν ἀξίω-

ΠΟΡΕΙΑ
του
Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

σιν νὰ τὸν προσκυνοῦν, ὅπως ἄλλοτε τὸν Πέρσην μονάρχην, ὃχι μόνον οἱ ἐντόπιοι ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπήκοοί του. Ἐξ ἄλλου εἰς δοκιμασμένους φίλους του καὶ στρατηγοὺς ἡρχισε νὰ συμπεριφέρεται μὲ τρόπον ἀπότομον καὶ ἐνίστε προσβλητικόν. Ἡ μέθη ἀπὸ τοὺς θριάμβους του καὶ αἱ κολακεῖαι τῶν Ἀσιατῶν ἔθόλωσαν τὸν νοῦν του.

Οἱ τρόποι αὐτοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου προεκάλεσαν βαθεῖαν δυσαρέσκειαν εἰς τοὺς Μακεδόνας. Ἡ ἀξίωσις νὰ τὸν προσκυνοῦν ἔξήγειρε τὴν δυσφορίαν πολλῶν καὶ ίδιως τῶν ἐκ τῆς νοτίου Ἑλλάδος συμμάχων, οἱ ὅποιοι εἶχον διαφορετικὰς ἀντιλήψεις διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν καὶ ἀξιοπρέπειαν. Ἡ δυσφορία τοῦ στρατοῦ καὶ μάλιστα τῶν ἀνωτάτων ἀξιωματούχων μετεδόθη ἀπὸ τοὺς κόλακας εἰς τὸν Ἀλέξανδρον παραμορφωμένη. Οὗτοι παρέστησαν εἰς αὐτὸν, ὅτι εἰς τὸ στενώτατον περιβάλλον του ὁργανώνεται συνωμοσία κατὰ τῆς ζωῆς του. Θύματα τῶν διαδόσεων ἔπεσαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἔξοχωτέρους ἑταίρους καὶ μάλιστα ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἵππικοῦ Φιλώτας, υἱὸς τοῦ Παρμενίωνος. Ὁ Ἀλέξανδρος, ὅταν κατήγγειλαν εἰς αὐτὸν τὴν συνωμοσίαν, εἰσήγαγε τὸν Φιλώταν εἰς δίκην μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι, ἀν καὶ ἐγνώριζε σχέδια στρεφόμενα ἐναντίον τοῦ βασιλέως, δὲν τὰ ἀπεκάλυψε. Τὸ δικαστήριον κατεδίκασε τὸν Φιλώταν εἰς θάνατον καὶ ἡ ποινὴ ἔξετελέσθη ἀμέσως δι' ἀκοντισμοῦ.

Τὴν θανάτωσιν τοῦ Φιλώτα ἥκοιλούθησε χωρὶς διαδικασίαν καὶ ἡ θανάτωσις τοῦ Παρμενίωνος, ὁ ὅποιος εύρισκετο εἰς τὰ Ἐκβάτανα, ὡς διοικητὴς τῆς Μηδίας. "Ἐν ἔτος βραδύτερον ὁ Ἀλέξανδρος ἐφόνευσεν ίδιοχείρως εἰς τὴν Σογδιανὴν κατὰ τὴν διάρκειαν συμποσίου τὸν στρατηγὸν Κλεῖτον, διότι κατεγέλασε τὴν ἀξίωσίν του νὰ λατρεύεται ὡς θεός.

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ

ΔΙΑΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΙΝΔΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΔΑΣΠΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ. ΛΗΞΙΣ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ. Ἀκόρεστος φιλοδοξία καὶ ἀγάπη πρὸς τὰς περιπτετείας παρεκίνησαν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ κατακτήσῃ τὴν χώραν τῶν μυθικῶν παραδόσεων, τὰς Ἰνδίας.

Κατὰ τὰς ὀρχὰς τοῦ 327 μὲ δύναμιν 100.000 πεζῶν καὶ 15.000 ἵππεων, βαρβάρων κατὰ τὸ πλεῖστον, ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέρασε τὸ ὑψίπεδον τῆς Ἀσίας καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἰνδικήν. Ἀμέσως ἔστειλε κήρυ-

κας πρὸς τοὺς ἐντεῦθεν τοῦ Ἰνδοῦ ἡγεμόνας νὰ ἔλθουν πρὸς σύναν-
τησίν του. Πολλοὶ ἐδέχθησαν τὴν πρόσκλησιν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο
καὶ ὁ Ταξίλης, ὁ ὄποιος ἔφερεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον πολύτιμα δῶρα,
25 ἐλέφαντας καὶ στρατιωτικὴν δύναμιν 5.000 Ἰνδῶν.

Μετὰ τοῦτο ἐπροχώρησε πρὸς τὸν Ἰνδόν, τὸν ὄποιον διέβη μὲ
τὸν στρατὸν ἀνενόχλητος. "Οταν ἔφθασε πρὸ τοῦ Ὑδάσπου, παρα-
ποτάμου τοῦ Ἰνδοῦ, παρετήρησεν ὅτι ἀπέναντι ἦτο παρατεταγμένος
πρὸς μάχην ὁ στρατὸς τοῦ βασιλέως τῆς Πενταποταμίας Πώρου.
‘Ο Ἀλέξανδρος μὲ τὴν προστασίαν καταρρακτῶδους βροχῆς κατώρ-
θωσε νὰ διαβῇ ἀπὸ ἀβαθῆ σημεῖα τὸν ποταμὸν καὶ νὰ ἐπιτεθῇ αἰφνι-
διαστικῶς ἐναντίον του. ‘Ο Ἰνδὸς βασίλευς ἡγωνίσθη γενναιότατα,
ἀλλ’ ἐνικήθη καὶ συνελήφθη αἰχμάλωτος. ‘Ο Ἀλέξανδρος εἰς ἀνάμνη-
σιν τῆς νίκης του ἔκτισεν εἰς τὴν δυτικὴν ὅχθην τοῦ Ὑδάσπου τὴν
πόλιν **Νίκαιαν**.

‘Απὸ τὸν Ὑδάσπην ἐπροχώρησεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἰνδικῆς
καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν Ὑφασιν, παραπόταμον καὶ αὐτὸν τοῦ Ἰνδοῦ.
‘Αλλ’ ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ διαβῇ καὶ τὸν Ὑφασιν, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς
τὴν εὔφορον κοιλάδα τοῦ Γάγγου καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὡ-
κεανόν, ἐδοκίμασεν ἀπροσδόκητον καὶ ὀδυνηρὰν ἔκπληξιν. Στρατὸς
καὶ ἀξιωματικοὶ κουρασμένοι ἀπὸ τοὺς διαρκεῖς ἀγῶνας καὶ τὰς τα-
λαιπωρίας ἥρνήθησαν νὰ προχωρήσουν. ‘Ο Ἀλέξανδρος ὑπὸ τὴν
πίεσιν τῆς ἀνάγκης ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ.

‘Ἐν τῷ μεταξὺ μὲ ξυλείαν ἀπὸ τὰ ἀπέραντα δάση τοῦ Ὑδάσπου
εἶχε ναυπηγήσει ὁ Ἀλέξανδρος στόλον ἑκ 2.000 πλοίων. ‘Ἐπ’ αὐτῶν
ἐπεβιβάσθη μὲ μέρος τοῦ στρατοῦ του καὶ κατῆλθε τὸν Ὑδάσπην,
τὸν Ἀκεσίνην, ὃλον παραπόταμον τοῦ Ἰνδοῦ, καὶ τέλος αὐτὸν τὸν
Ἰνδόν. ‘Ο ὑπόλοιπος στρατὸς ἤκολούθει τὸν Ἀλέξανδρον ἀπὸ τὰς
δύο ὅχθας. Κατὰ τὸν κατάπλουν αὐτὸν ὑπέταξε καὶ τοὺς Μαλλούς,
λαὸν τῆς Ἰνδικῆς πολεμικώτατον, ἀλλὰ ὀλίγον ἔλειψε νὰ χάσῃ τὴν
ζωὴν του.

ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΣΙΑΝ. Μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῶν Μαλλῶν
ὁ Ἀλέξανδρος ἔπλευσεν εἰς τὰ Πάταλα παρὰ τὸ Δέλτα τοῦ Ἰνδοῦ.
‘Εκεὶ ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Περσίαν διὰ ξηρᾶς.
Τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου ἀνέθεσεν εἰς τὸν παιδικὸν του φίλον Κρῆ-
τα ναύαρχον **Νέαρχον**. ‘Εδωκεν εἰς αὐτὸν ἐντολὴν νὰ πλεύσῃ πρὸς

τὴν μεγάλην θάλασσαν, δηλ. τὸν Ἰνδικὸν ὥκεανόν, νὰ ἔρευνήσῃ τὴν παραλίαν του καὶ κατόπιν διὰ τοῦ Περσικοῦ κόλπου νὰ ὁδηγήσῃ τὰ πλοϊα εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εύφρατου. Μέρος τοῦ στρατοῦ εἶχεν ἀναχωρήσει προηγουμένως ὑπὸ τὸν Κράτερον διὰ τῆς Ἀραχωσίας. 'Ο Ἀλέξανδρος ἡκολούθησε τὴν ὁδὸν διὰ τῆς Γεδρωσίας (σήμερον Βελουχιστάν). Ή πορεία διὰ τῆς ἐρήμου αὐτῆς χώρας διήρκεσεν 60 ἡμέρας κατὰ τὰς ὅποιας ἡ φθορὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ὑποζυγίων ἀπὸ τὸν ἀφόρητον καύσωνα, τὴν δίψαν καὶ τὰς στερήσεις ἦτο μεγάλη. Τέλος ἐξηντλημένη καὶ ἀποδεκατισμένη ἔφθασεν ἡ στρατιὰ εἰς τὰ Ποῦρα, πρωτεύουσαν τῆς Γεδρωσίας, ὅπου εὗρεν ἀφθονίαν ἀγαθῶν.

'Απὸ ἐκεῖ ἐπροχώρησεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Καρμανίαν (σήμερον Κερμάν), ὅπου ἔφθασε καὶ ὁ Κράτερος. Κατὰ τὸν ἵδιον χρόνον κατέπλευσε καὶ ὁ Νέαρχος εἰς τὴν Καρμανίαν. Τότε ὁ Ἀλέξανδρος αὐτὸν μὲν διέταξε νὰ πλεύσῃ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τίγρητος, τὸν δὲ 'Ηφαιστίωνα μὲν ἴσχυρὸν μέρος τοῦ στρατοῦ νὰ προχωρήσῃ διὰ τῆς παραλίας εἰς τὴν Περσίαν. 'Ο ἵδιος μὲ τὸν ὑπόλοιπον στρατὸν διηυθύνθη εἰς τὰς Πασαργάδας. Τὸν Μάρτιον τοῦ 324 ἥλθεν εἰς τὰ Σοῦσα. Μετ' ὀλίγον κατέπλευσε καὶ ὁ Νέαρχος μὲ τὸ ναυτικόν. 'Ο Ἀλέξανδρος ἐνεθουσιάσθη ἀπὸ τὰς διηγήσεις τοῦ Νεάρχου καὶ τὸν ἐτίμησε μὲ χρυσοῦν στέφανον διὰ τὸ ἔξερευνητικόν του ἔργον εἰς τὸν Ἰνδικόν.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

‘Ο Ἀλέξανδρος ἐκτὸς τῆς στρατιωτικῆς του ἰδιοφυίας εἶχε καὶ μοναδικὸν πολιτικὸν νοῦν. 'Ωνειρεύθη νὰ συγχωνεύσῃ ὅλον τὸν βαρβαρικὸν κόσμον μὲ τὸν Ἑλληνικὸν εἰς ἓν εὐρύτατον κράτος, εἰς τὸ ὅπιον ὅλοι οἱ λαοὶ οἵ τὰ εἶχον ἵσα δικαιώματα, χωρὶς φυλετικὰς διακρίσεις καὶ ἔχθρότητας, μὲ κοινὰ χαρακτηριστικὰ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμόν. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου του ἦτο ἀνάγκη νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν συμπάθειαν τῶν ἀλλοφύλων. Πρὸς τοῦτο ἐφήρμοσε διάφορα μέσα. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐσεβάσθη τὰ ἥθη, τὰς παραδόσεις καὶ τὰ μνημεῖα τῶν Αἴγυπτίων. Εἰς τὴν Περσίαν ἡκολούθησε τὴν ἐθιμοτυπίαν τῆς περσικῆς αὐλῆς, διετήρησε πολλοὺς Πέρσας σατράπας εἰς τὰς θέσεις των, ἔλαβε Περσίδα σύζυγον. 'Εξ ἄλλου διὰ νὰ φέρῃ εἰς μεγαλυτέραν ἐπα-

φήν τὸν ἑλληνικὸν τρόπον ζωῆς μὲ τὸν βαρβαρικὸν ἔκτισε τὰς πολυπληθεῖς πόλεις, εἰς τὰς ὅποιας τὸν πυρῆνα τοῦ πληθυσμοῦ ἀπετέλουν οἱ παλαιόμαχοι Μακεδόνες καὶ ἄλλοι "Ἐλληνες.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς Ἰνδίκης ἡ προσπάθεια τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τὴν συγχώνευσιν τῶν δύο κόσμων ἔγινεν ἀκόμη ἐντονωτέρα. Προσεκάλεσεν εἰς τὰ Σοῦσα ὅλους τοὺς Πέρσας μεγιστᾶνας μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰς θυγατέρας των, διὰ νὰ συνεορτάσουν τὴν ἀδέλφωσιν τῶν Ἀσιατῶν καὶ Ἐλλήνων. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν ὁ ἕιδος νυμφεύεται τὴν μεγαλυτέραν κόρην τοῦ Δαρείου, ἐνῷ τὴν νεωτέραν ἔδωσεν ὡς σύζυγον εἰς τὸν ἀγαπητόν του Ἡφαιστίωνα. Ἐξ ἄλλου 80 ἀπὸ τοὺς ἔξεχοντας ἑταίρους ἔλαβον ὡς γυναῖκας κόρας ἀπὸ τὴν ἀνωτέραν περσικὴν ἀριστοκρατίαν. Ἐπίσης 10.000 Μακεδόνες στρατιῶται ἐνυμφεύθησαν ἀσιάτιδας, τὰς ὅποιας ἐπροίκισεν ὁ ἕιδος δ' Ἀλέξανδρος. Μὲ τοὺς γάμους αὐτοὺς ἐπραγματοποιήθη κατὰ τρόπον συμβολικὸν ἡ συγχώνευσις τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως.

ΔΥΣΑΡΕΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ

Ἐν τούτοις οἱ Μακεδόνες δὲν ἦδύναντο νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν ὑψηλὴν πολιτικὴν τοῦ βασιλέως των. Διὰ τοῦτο, ὅταν εἶδον νὰ σχηματίζῃ στρατιωτικὸν σῶμα ἐκ 30.000 Περσῶν εὐγενῶν, οἱ ὅποιοι ὠνομάσθησαν Ἐπίγονοι, μὲ ὅργανωσιν καὶ ὀπλισμὸν μακεδονικόν, ἔδοκίμασαν πικρίαν μαζὶ μὲ ἀγανάκτησιν. Ἡ ἀγανάκτησις ἐμεγάλωσε περισσότερον, ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος προσέλαβεν εἰς τὴν Ἱδαιτέραν φρουρὰν ἀσφαλείας του βαρβάρους.

Ἄλλ' ὅτι κυρίως προεκάλεσεν ἀναβρασμὸν μεταξὺ τοῦ στρατοῦ ἥτο δὲ ἀπόφασις τοῦ Ἀλεξάνδρου νὰ στείλῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν ὅλους τοὺς παλαιόμαχους Μακεδόνας ὡς ἀχρήστους πλέον δι' αὐτόν. Τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς περιφρόνησις ἐκείνων, οἱ δόποιοι κατηνάλωσαν τὰς δυνάμεις των διὰ τὴν δόξαν τοῦ βασιλέως. Οἱ ζωηρότεροι ἔξήγειραν στάσιν, τὴν δόποιαν ἀντιμετώπισε μὲ θάρρος ἄλλὰ καὶ περίσκεψιν. Μὲ τὴν σκληρὰν τιμωρίαν τῶν πρωταπίτων καὶ μὲ καταλήλους περιποιήσεις κατώρθωσε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν πειθαρχίαν. Ἐκουσίως τότε 10.000 Μακεδόνες ἀπόμαχοι ἐκ τῶν γηρατείων ἦσαν ἄλλων ἀτυχημάτων ἀπῆλθον ὑπὸ τὸν Κρατερὸν εἰς τὴν πατρίδα των. Εἰς ἔκαστον ἔξ αὐτῶν ἔδωσεν ὡς δῶρον ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τάλαντον.

ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΒΥΛΩΝΑ. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Μετά τὴν ἀναχώρησιν τῶν ἀπομάχων ἀπῆλθε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὰ Ἐκβάτανα, ὅπου ἐτέλεσεν εὐχαριστηρίους θυσίας καὶ ὡργάνωσεν ἔορτάς καὶ μουσικούς ἀγῶνας. Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν ἀπέθανεν ὁ ἐπιστήθιος φίλος του Ἡφαιστίων. Ὁ θάνατος τοῦ Ἡφαιστίωνος ἐλύπησε πάρα πολὺ τὸν Ἀλέξανδρον. Ὁ νεκρός του μετεκομίσθη εἰς Βαβυλῶνα καὶ ἐτάφη μὲν ἔξαιρετικάς τιμάς.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 324 ὁ Ἀλέξανδρος ἔγκατελειψε τὰ Ἐκβάτανα. Διησθύνετο πρὸς τὴν Βαβυλῶνα, τὴν ὅποιαν ἐσκέπτετο νὰ καταστήσῃ πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του. Καθ' ὅδὸν συνήντησε πρεσβείας ἀπὸ ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη, αἱ ὅποιαι ἤρχοντο νὰ τὸν συγχαροῦν διὰ τὰ κατορθώματά του καὶ νὰ ζητήσουν τὴν φιλίαν του. "Οταν ἔφθασεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, εὗρε πρέσβεις ἐκ τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὅποιοι ἦλθον νὰ τὸν στεφανώσουν διὰ τὰς νίκας του. Εἰς αὐτοὺς παρέδωσεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ἐπαναφέρουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅλα τὰ ἀναθήματα, τὰ ὅποια εἶχεν ἀρπάσει ἀπὸ τὴν χώραν ὁ Ζέρξης. Εἰς τὴν Βαβυλῶνα κατέπλευσε καὶ ὁ στόλος ὑπὸ τὸν Νέαρχον, ἀφοῦ ἀνέπλευσε τὸν Εύφρατην. Τώρα ὁ Ἀλέξανδρος ἐσχεδίαζε νέας ἐκστρατείας διὰ νὰ ἐνώσῃ ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του. Ἄλλ' ὁ ἰσχυρὸς ὄργανισμός του εἶχε καταβληθῆ ἀπὸ τοὺς συνεχεῖς ἀγῶνας, τὰς κακουχίας, τὴν ὑπερβολικὴν λύπην διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡφαιστίωνος. Αἴφνης ἡσθένησε βαρέως καὶ τὴν δωδεκάτην ἡμέραν

323 π.Χ.

τῆς ἀσθενείας του ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 33 ἑτῶν. 'Ο νεκρός του ἐταριχεύθη καὶ ἐτέθη ἐντὸς χρυσῆς λάρνακος. Μετὰ δύο ἔτη μετεκομίσθη εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἐτάφη μὲν ἔξαιρετικὴν λαμπρότητα ἐντὸς τεμένους, τὸ ὅποιον εἶχε κατασκεύασει ὁ ἡγεμὼν τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖος.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΩΝ ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Tὸ ἔργον τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶναι καταπληκτικόν. Κανεὶς ἄλλος εἰς τὴν Ἰστορίαν δὲν ἔλαβε τόσον ἐπαξίως τὸν τίτλον τοῦ Μεγάλου. Μὲ ἐλαχίστας δυνάμεις καὶ εἰς μικρότατον διάστημα κατέλυσε τὴν

ισχυρὰν περσικὴν αὐτοκρατορίαν, προήλασε μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ, κα-
τέκτησε τὴν Αἴγυπτον καὶ ὡργάνωσε τὸ ἀπέραντον κράτος κατὰ τὸν
καλύτερον τρόπον.

Ἄλλὰ πολὺ ἀνώτερον εἶναι τὸ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον τοῦ Ἀλεξάν-
δρου. Διὰ τῶν νικῶν του ἔφερεν εἰς φιλικὴν ἐπαφὴν τὸν ἀνατολικὸν
καὶ τὸν ἐλληνικὸν κόσμον. Μὲ τὴν ἐλληνικὴν παιδείαν καὶ γλῶσσαν,
μὲ τὸν ἐλληνικὸν τρόπον τῆς σκέψεως καὶ τῆς ζωῆς οἱ λαοὶ τῆς ἀνα-
τολῆς ἀρχίζουν νὰ ἐκπολιτίζωνται. Ἡ ιστορία τῶν λαῶν μετὰ τὸν
Μέγαν Ἀλέξανδρον δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ συνέχεια τῆς ιστορίας
τοῦ κόσμου, τὸν δόποιον ἐδημιούργησεν ὁ μακεδονικὸς ἐλληνισμός.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐπιστήμη ὡφελήθη πολὺ ἀπὸ τὰς κατακτήσεις τοῦ
Ἀλεξάνδρου, διότι εἶχε φροντίσει νὰ τὸν συνοδεύῃ εἰς τὰς ἐκστρατείας
του ἐπιτελείον εἰδικῶν ἐρευνητῶν. Μὲ τὰ πορίσματα τῆς ἐρεύνης των
ἐπλούτισαν τὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν μὲ νέα, ἅγνωστα ἔως τότε,
στοιχεῖα. Ἐξ ἄλλου αἱ περιγραφαὶ τῶν παραλίων τοῦ Ἰνδικοῦ, τῆς
Ἀραχωσίας, τῆς ἑρήμου Γεδρωσίας κ.λπ. ἀπὸ τὸν Νέαρχον ἐπλάτυ-
νων τοὺς ὄριζοντας τῆς γεωγραφικῆς ἐπιστήμης καὶ ἔδωκαν ἀργότε-
ρον τὴν πρώτην ὠθησιν εἰς τοὺς θαλασσοπόρους καὶ τοὺς ἄλλους
ἐρευνητὰς διὰ τὴν ἀνακάλυψιν νέων κόσμων. Διὰ τοῦτο πολλοὶ
ἔχαρακτήρισαν τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ως ἔνοπλον
έξερεύνησιν.

X

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙ ΤΕΧΝΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ Δ' ΑΙΩΝΑ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ. Κατά τὸν 4ον π.Χ. αἰῶνα ἔξακολουθεῖ ἡ δημιουργία πνευματικῶν ἔργων, τὰ δόποια θεωροῦνται κλασσικά, ὅπως τοῦ 5ου αἰῶνος. Ἡ ιστορία, ἡ ρητορική καὶ ἡ φιλοσοφία λαμβάνουν τότε τὴν τελειότεραν ἔκφρασιν καὶ μορφήν.

Οἱ ιστορικοὶ συγγραφεῖς τοῦ 4ου αἰῶνος περιποιοῦνται τὴν μορφὴν τοῦ λόγου καὶ δίδουν εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον χάριν καὶ δροσερότητα, ἡ δόποια μὲ τὰ προσόντα αὐτὰ ἐπιβάλλεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὡς κοινὸν γλωσσικὸν ὅργανον εἰς ὅλον τὸν ἑλληνικὸν κόσμον.

Τὴν ιστορίαν κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἀντιπροσωπεύει δῆμος, δὲ δόποιος μετὰ τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦ Θουκυδίδου ἀποτελοῦν τοὺς τρεῖς μεγάλους ιστορικοὺς τῆς ἀρχαιότητος. Ἔγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 430 π.Χ. Τὰ ιστορικά του συγγράμματα εἰναι ἡ Κύρου Ἀνάβασις καὶ τὰ Ἑλληνικά, τὰ δόποια ἀποτελοῦν ιστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ 411 ἕως τὸ 362, δηλαδὴ μέχρι τῆς μάχης τῆς Μαντινείας. Ἐκτὸς αὐτῶν δῆμος ἔγραψε καὶ ἄλλα βιβλία μὲ ποικίλην ὑλὴν. Εἰς ὅλα τὰ ἔργα του ἡ γλώσσα του εἰναι γλαφυρὰ καὶ θεωρεῖται ὑπόδειγμα τοῦ πεζοῦ ἀττικοῦ λόγου.

Η ΡΗΤΟΡΙΚΗ, Η ΠΟΙΗΣΙΣ, Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ. Ἡ ρητορικὴ εἰναι τὸ κατ' ἔξοχὴν δημιούργημα τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος. Ἐχομεν τρία εἰδη ρητορικῶν λόγων, τοὺς δικανικούς, τοὺς πανηγυρικούς ἡ ἐπιδεικτικούς καὶ τοὺς συμβουλευτικούς ἡ δημηγορίας.

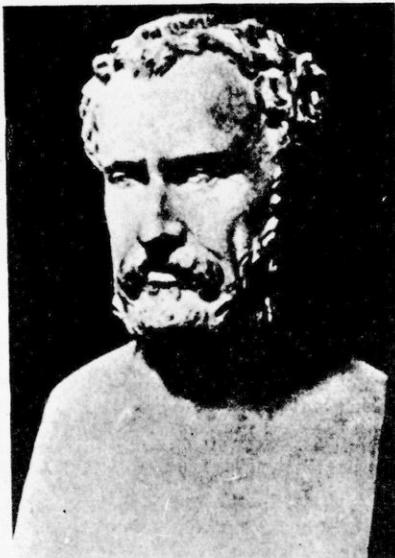
Μεταξὺ τῶν δικανικῶν ρητόρων τοῦ 4ου αἰῶνος κατέχει ἔξεχους σαν θέσιν δῆμος Λυσίας. Ἐγραφεν ἐπὶ πληρωμῇ λόγους χάριν κατηγορουμένων ἡ κατηγόρων.

Ο Ἰσοκράτης ὑπῆρξεν ἔξοχος ρητοροδιδάσκαλος. Ο περιφέμοτερος ἐκ τῶν λόγων του εἰναι δῆμος Πανηγυρικός, εἰς τὸν δόποιον δικαιολογεῖ τὴν ἀξίωσιν τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὰ πρωτεῖα.

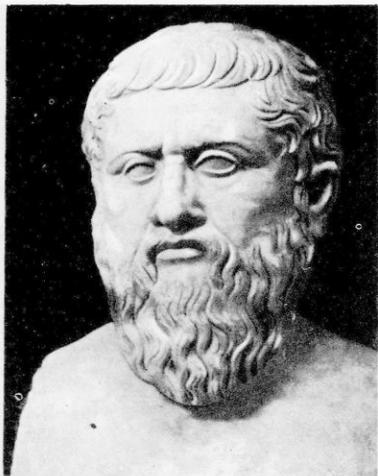
‘Ως συμβουλευτικοί ρήτορες άνεδειχθησαν κυρίως ὁ Δημοσθένης και ὁ Αἰσχίνης. Οἱ Φιλιππικοὶ καὶ Ὁλυνθιακοὶ λόγοι τοῦ Δημοσθένους στρέφονται μὲ ἔξαιρετικὴν βιαιότητα κατὰ τοῦ Φιλίππου. Διακρίνονται διὰ τὴν ἀπαράμιλλον πατριωτικὴν θέρμην, τὴν δύναμιν καὶ τὸ πάθος, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ διὰ τὴν στενὴν πολιτικὴν ἀντίληψιν τοῦ ρήτορος. Ἐκτὸς τῶν συμβουλευτικῶν ἔχομεν καὶ δικανικοὺς λόγους τοῦ Δημοσθένους. Αὐτοὶ εἶναι δύο εἰδῶν, ἴδιωτικοὶ καὶ δημόσιοι. Ὁ Δημοσθένης θεωρεῖται ὡς ὁ κορυφαῖος ρήτωρ τοῦ κόσμου διὰ τὴν δύναμιν, τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν ζωηρότητα τῆς ἐκφράσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ἰδανικῶν. Πολιτικὸς ἀντίπαλος τοῦ Δημοσθένους καὶ ἔξι ἵσου νευρώδης ρήτωρ ἦτο ὁ Αἰσχίνης, ἀρχηγὸς τοῦ φιλομακεδονικοῦ κόμματος. Δύο ἄλλοι ὀνομαστοὶ ρήτορες τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἦσαν ὁ ‘Υπερείδης καὶ ὁ Λυκοῦργος, τῆς ἀντιμακεδονικῆς μερίδος.

‘Ἐκ τῆς ποιήσεως μόνον ἡ κωμῳδία παράγει ἀξιόλογα ἔργα, ἀλλ’ ὑπὸ νέαν μορφήν. Κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τοῦ 4ου αἰῶνος παρουσιάζεται ὡς νέα κωμῳδία. Αὔτη θέμα ἔχει χαρακτῆρας καὶ πάθη ἀνθρώπων, εἶναι δηλ. ἡθογραφική. Τὴν νέαν κωμῳδίαν ἀντιπροσωπεύουν ὁ Φιλήμων καὶ ὁ ἐφάμιλλος τοῦ Ἀριστοφάνους εἰς τὴν ποιητικὴν μεγαλοφύταν Μένανδρος ὁ Κηφισιεύς (342 - 290).

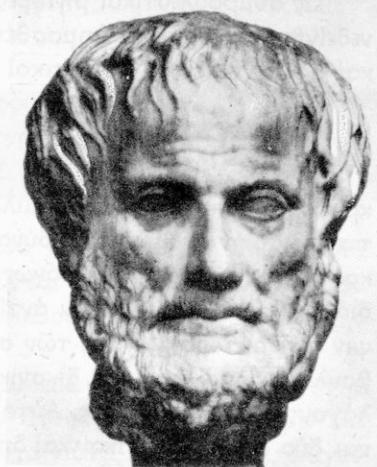
‘Η φιλοσοφία μετά τὰς βάσεις, τὰς ὅποιας ἔθεσεν εἰς αὐτὴν ὁ Σωκράτης, ἀνῆλθεν εἰς μεγίστην περιωπὴν διὰ τῶν δύο μεγάλων φιλοσόφων Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους. Ὁ Πλάτων (427 - 347) ὑπῆρξεν ὁ ἐπιφανέστατος τῶν μαθητῶν τοῦ Σωκράτους. Ἐσυστηματοποίησε καὶ συνεπλήρωσε τὰς περὶ ἡθικῆς καὶ τοῦ κόσμου ἰδέας τοῦ Σωκράτους. Τὰς παρέδωσεν εἰς ἡμᾶς εἰς τὰ ἀθάνατα συγγράμ-

Ξενοφῶν.

Πλάτων. (Μαρμαρίνη προτομή.
Μουσείον Βατικανοῦ).

Άριστοτέλης.

ματά του, τὰ δόποια λέγονται διάλογοι, διότι ὅλα ἐκτὸς τῆς Ἀπολογίας τοῦ Σωκράτους εἶναι εἰς διαλογικὴν μορφήν. Μαθητής τοῦ Πλάτωνος ἦτο ὁ Ἀριστοτέλης (384 - 322) ἀπὸ τὰ Στάγιρα τῆς Μακεδονίας. Οἱ Ἀριστοτέλης περιέλαβεν εἰς τὰ συγγράμματά του ὅλην τὴν τότε σοφίαν καὶ προτίγαγεν ὅλας τὰς ἐπιστήμας. Ἐλλ' ὁ τετράγωνος ἔκεινος νοῦς εἶχε καὶ ποιητικὰς ἐμπνεύσεις. Ἐκτὸς ἄλλων ποιημάτων ἔγραψε καὶ περίφημον ὑμνον εἰς ἀρετήν.

ΑΙ ΚΑΛΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Ἡ καλλιτεχνικὴ κίνησις κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα εἶναι ἔξι ἵσου ζωηρά, ὅπως καὶ κατὰ τὸν προηγούμενον. Οἱ ἐμφύλιοι ὅμως πόλεμοι ἔκαναν τοὺς Ἑλληνας νευρικούς, περισσότερον εὐκόλους εἰς τὰς συγκινήσεις. Αὔτην τὴν συναισθηματικὴν κατάστασιν τῶν χρόνων των ἀπετύπωσαν οἱ καλλιτέχναι τοῦ 4ου αἰῶνος εἰς τὰ ἔργα των. Διὰ τοῦτο οἱ τεχνῖται προσέχουν πολὺ εἰς τὴν κατεργασίαν τοῦ μαρμάρου, ἥ δοποια κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα ἔφθασεν εἰς ἀνυπέρβλητον τελειότητα.

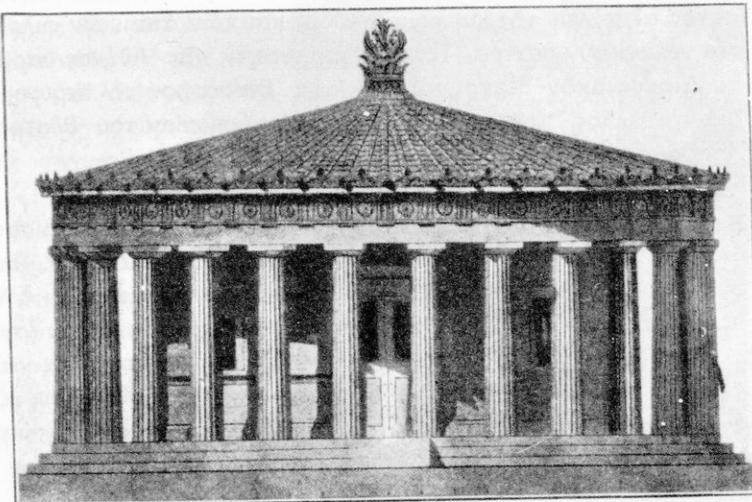
Καὶ αἱ περιστάσεις ὅμως, ὑπὸ τὰς δόποιας ἔργαζονται οἱ καλλιτέχναι τοῦ 4ου αἰῶνος, ἔχουν ἀλλάξει σημαντικῶς. Ἡ ἀθηναϊκὴ πο-

λιτεία κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς εἶναι πτωχή. Σπανίως ἀναθέτει εἰς τοὺς καλλιτέχνας τὴν ἐκτέλεσιν δημοσίων ἔργων. Οἱ πλούσιοι Ἀθηναῖοι δίδουν ἔργασίαν εἰς τοὺς ἀρχιτέκτονας, τοὺς γλύπτας, τοὺς ζωγράφους. Τοῦτο εἶχε μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς τέχνης. Ὁ καλλιτέχνης ἔργάζεται τώρα μὲ πρωτοβουλίαν καὶ ἡ ἐμπνευσίς του δὲν δεσμεύεται ἀπὸ κανέναν περιορισμόν.

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ. Κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα οἱ καλλιτέχναι κτίζουν ναοὺς δωρικούς καὶ ιωνικούς, ἀκολουθοῦν δηλ. τὴν παράδοσιν τοῦ 5ου αἰῶνος. Σιγὰ σιγὰ ἐν τούτοις τὸν ιωνικὸν ρυθμὸν παραμερίζει ὁ πολυτελέστερος κορινθιακὸς καὶ τὰ οἰκοδομήματα λαμβάνουν σχῆμα κυκλικὸν μὲ κωνικήν στέγην. Θαυμάσιον δεῖγμα κορινθιακοῦ ρυθμοῦ ἥτο τῆς Ἐπιδαύρου, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἐσώθησαν μόνον δλίγοι κίονες. Εἰς τὰς Ἀθήνας τοιοῦτον στρογγύλον οἰκοδόμημα κορινθιακοῦ ρυθμοῦ μὲ μονολιθικὴν στέγην ἔχομεν τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους.

Ἀντιθέτως πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα εἰς τὰς Ἕλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κυριαρχεῖ κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα ὁ ιωνικὸς ρυ-

Θόλος τῆς Ἐπιδαύρου. (*Ἀναπαράστασις*). Οἱ ἑξωτερικοὶ κίονες ἥσαν δωρικοῦ ρυθμοῦ, ἀλλ’ ἡ ἑσωτερικὴ κιονοστοιχία ἥτο κορινθιακοῦ.

Τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου, δῆπος εἶναι σήμερον.

θμός. Θαυμαστὰ οἰκοδομήματα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἦσαν ὁ ναὸς τῆς Ἔφεσίας Ἀρτέμιδος καὶ ὁ μικρὸς ἀλλὰ κομψότατος ναὸς τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς εἰς τὴν Πριήνην τῆς Καρίας. Κατὰ τὸν αἰῶνα αὐτὸν αἱ πόλεις τῆς κυρίως Ἑλλάδος καὶ τῶν ἀποικιῶν φιλοτιμοῦνται νὰ κτίζουν θέατρα. Τότε ἀνεγείρεται εἰς τὰς Ἀθήνας μαρμάρινον τὸ Διονυσιακὸν θέατρον καὶ εἰς τὴν Ἐπίδαυρον τὸ περιφημότερον διὰ τὸ κάλλος, τὴν ἀκουστικὴν καὶ τὴν ἀρμονίαν του θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου.

(c)

Η ΓΛΥΠΤΙΚΗ. α) ΚΗΦΙΣΟΔΟΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΙΤΕΛΗΣ. Περισσότερον ἀπὸ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν αἱ κλίσεις τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος γίνονται φανεραὶ εἰς τὴν γλυπτικήν. Οἱ μεγάλοι γλύπται αὐτῆς τῆς περιόδου εἶναι Ἀθηναῖοι ἢ εἰργάσθησαν εἰς τὰ ἔργαστήρια τῶν Ἀθηνῶν. 'Ο Ἀθηναῖος Κηφισόδοτος κατεσκεύασε χάλκινον ἄγαλμα τῆς θεᾶς Εἰρήνης μὲ τὸ τέκνον της, τὸν Πλοῦτον, εἰς τὴν ἀγάλματην τῆς. 'Η βαθεῖα καὶ ἐντελῶς ἀνθρωπίνη ἔκφρασις τῆς μητρικῆς ἀγάπης εἰς τὸ ὡραῖον πρόσωπον τῆς θεᾶς προδίδει μεγάλον καλλιτέχνην.

Υἱὸς τοῦ Κηφισοδότου ἦτο ὁ Πραξιτέλης, ὁ ἐπιφανέστερος γλύ-
πτης τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος. Τὴν καλλιτεχνικὴν μεγαλοφυίαν τοῦ
Πραξιτέλους δυνάμεθα νὰ ἔκτιμησωμεν καὶ ἀπὸ ἀρκετὰ ἀντίγραφα
ἀγαλμάτων του, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἀπὸ τὸ πρωτότυπον ἔργον, τὸ
ὅποιον ἐσώθη ἐλαφρῶς ἡ κρωτηριασμένον εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, τὸν Ἐρ-
μῆν. Ἡ κατεργασία τοῦ ἀγάλματος εἶναι μοναδική. Ἡ σμίλη τοῦ
Πραξιτέλους εἶχε πράγματι τὴν δύναμιν νὰ μεταβάλῃ τὴν ψυχὴν
ἐπιφάνειαν τοῦ μαρμάρου εἰς λεπτοτάτην ἐπιδερμίδα, ἡ ὅποια δίδει
τὴν ἐντύπωσιν θερμῆς, ζωντανῆς σαρκός. Καὶ πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ’
ὅψιν μας ὅτι, σύμφωνα τούλαχιστον πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν πα-
λαιῶν, δὲν ἔθεωρεῖτο τὸ ἄγαλμα τοῦτο ἀπὸ τὰ καλύτερα ἔργα τοῦ
καλλιτέχνου. Πολὺ περισσό-
τερον ἐφημίζετο τὸ ἄγαλμα
τῆς Ἀφροδίτης, τὸ ὅποιον
εἶχε τοποθετηθῆν ἐντὸς τοῦ
ναοῦ τῆς θεᾶς εἰς τὴν Κνίδον
τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἡ Κνιδία
Ἀφροδίτη.

803

β) ΣΚΟΠΑΣ ΚΑΙ ΔΥΣΙΠΠΟΣ

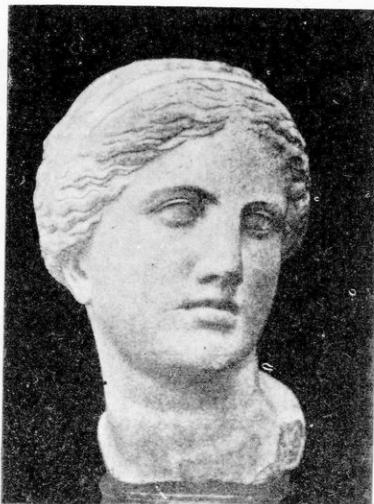
Ἐξ ἵσου μεγάλης ἐμπνεύσεως
καλλιτέχνης ἦτο καὶ ὁ Σκό-
πας. Ἐγεννήθη εἰς τὴν νῆ-
σον Πάρον, ἀλλ’ εἰργάσθη εἰς
πιολλὰ μέρη τῆς εὐρωπαϊκῆς
καὶ τῆς μικρασιατικῆς Ἑλ-
λάδος. Ὁ Σκόπας κατεγίνετο
πιολὺ εἰς τὴν ἔκφρασιν τοῦ
σφιδροῦ καὶ βιαίου πάθους.
Τὴν ἐντύπωσιν αὐτὴν μᾶς ἀ-
φήνουν ἀντίγραφα τῶν ἔρ-
γων του, ὅπως ἡ Βακχὶς
(μαινάς) τοῦ Μουσείου τοῦ
Μονάχου καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ

Εἰρήνη τοῦ Κηφισοδότου.

‘Η κεφαλή τοῦ Ἐρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους. (Μουσείον τῆς Ολυμπίας).

Κεφαλὴ τῆς Κνιδίας Ἀφροδίτης.

‘Ο ἀποξυόμενος τοῦ Λυσίππου.
(Μουσείον τοῦ Βατικανοῦ).

Μελεάγρου, τοῦ μυθικοῦ ἥρωος τῶν Αἰτωλῶν. Εἰς τὴν ὥριμον τέχνην τοῦ Σκόπα ἀνήκει καὶ ὁ ἀνάγλυφος στολισμὸς τοῦ τάφου τοῦ Μαυσώλου, τοῦ Μαυσωλείου ὅπως λέγεται, εἰς τὴν Ἀλικαρνασσόν.

Νεότερος τοῦ Σκόπα καὶ τοῦ Πραξιτέλους καὶ σύγχρονος τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ὁ τρίτος μέγας γλύπτης τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος ὁ Λύσιππος. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Σικυῶνα καὶ κατειργάζετο κυρίως τὸν χαλκόν. Κατεσκεύαζεν ἀγάλματα θεῶν, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἀνδριάντας ἀθλητῶν καὶ συγχρόνων ἐπισήμων προσώπων. Ὁ Λύσιππος ἦτο ὁ προνομιούχος ἀνδριαντοποιὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἡ

προτίμησις αύτή πρὸς τὸν Σικυώνιον καλλιτέχνην ὡφείλετο εἰς τὸ γεγονός, ὅτι αὐτὸς μόνον ἀπέδιδεν εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ Μακεδόνος ἥρωος τὸν ἀρρενωπὸν καὶ λεοντόκαρδον χαρακτῆρά του.

Πρωτότυπον ἔργον τοῦ Λυσίππου δὲν ἔσωθη. Ἐχομεν ὅμως ἀρκετὰ μαρμάρινα ἀντίγραφα τῶν ἔργων του. Ἐξαίρετον εἶναι ἀντίγραφον χαλκοῦ ἀνδριάντος, τοῦ Ἀποξυομένου, ὃπως τὸν ὠνόμαζον οἱ παλαιοί. Παριστάνει ἀθλητήν, ὁ ὄποιος μετὰ τὴν νίκην του ἀποδεῖει μὲ τὴν στλεγγίδα (ξύστραν) τὸ ἔλαιον καὶ τὴν σκόνην ἀπὸ τὸ δέρμα του.

Εἰς τὰ γλυπτικὰ προϊόντα τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος κατατάσσεται καὶ τὸ σύμπλεγμα τῆς Νιόβης μὲ τὰ τοξευόμενα τέκνα της καὶ ὁ Ἀπόλλων, ὁ ὄποιος εύρισκεται εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Βατικανοῦ (Μπελβεντέρε) εἰς τὴν Ρώμην (Ἀπόλλων τοῦ Μπελβεντέρε).

Δύο ἐπίστης χάλκινα ἀγάλματα, τὰ ὄποια εύρεθησαν εἰς τὸν βυθὸν τῆς Ἑλληνικῆς θαλάσσης, ὁ ἔφηβος τῶν Ἀντικυθήρων καὶ ὁ παῖς τοῦ Μαραθῶνος, εἶναι ἔργα αὐτῆς τῆς ἐποχῆς.

γ) ΕΙΔΩΛΙΑ. Κατὰ τὸν 4ον π.Χ. αἰῶνα ἀναζῇ παλαιοτάτη βιοτεχνία, ἡ ὄποια κατὰ τοὺς δύο προηγουμένους αἰῶνας εἶχε παραμεληθῆ. Είναι ἡ βιοτεχνία τῆς κατασκευῆς μικρῶν πηλίνων ἀγαλμάτων ἢ εἰδωλίων, ὅπως λέγονται. Πλῆθος τοιούτων εἰδωλίων εὑρέθη εἰς τοὺς τάφους ἴδιως τῶν ἀρχαίων νεκροταφείων τῆς Τανάγρας εἰς τὴν Βοιωτίαν.

‘Ο Μελέαγρος. (Μαρμάρινον ἀντίγραφον).

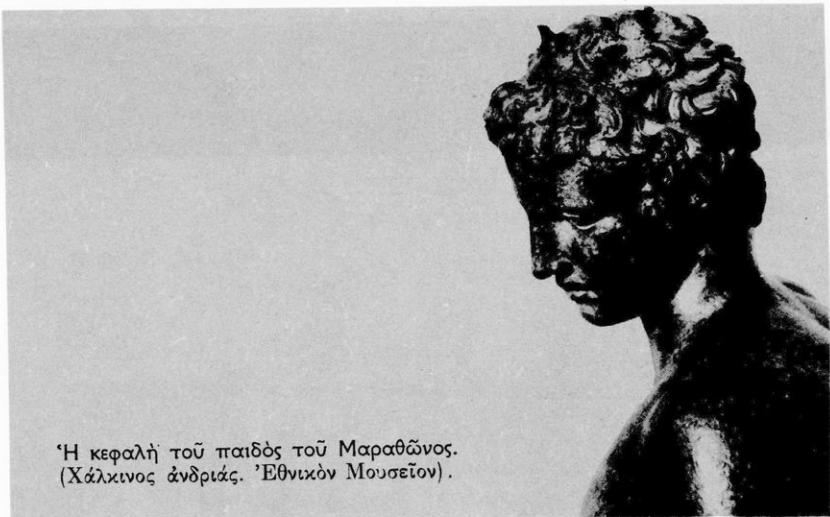

Παριστάνουν ώς έπι τὸ πλεῖστον γυναικας μὲ ἐνδυμασίαν περιπάτου, δηλαδὴ χιτῶνα καὶ ἴματιον, συχνὰ μὲ σκιάδιον εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ ριπίδιον εἰς τὴν χεῖρα. Πολλὰ ἀπὸ τὰ εἰδώλια αὐτὰ εἶναι ἀληθινὰ κομψοτεχνήματα.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΑ. Καὶ ἡ ζωγραφικὴ ἀντιπροσωπεύεται κατὰ τὸν 4ον π.Χ. αἰῶνα ἀπὸ ἐπιφανεῖς καλλιτέχνας. Ὁ μεγαλύτερος ἔξ οὐλων ἦτο ὁ Ἀπελλῆς ἀπὸ τὴν Κολοφῶνα τῆς Ἰωνίας. Τὴν ζωγραφικὴν ἔδιδάχθη εἰς τὴν Ἔφεσον. Διὰ νὰ τελειοποιηθῇ, ἤλθε κατόπιν εἰς τὴν Σικυῶνα. Τὴν ἀξίαν του ώς ζωγράφου πιστοποιεῖ τὸ γεγονός ὅτι μόνον αὐτὸς εἶχε τὸ προνόμιον νὰ ζωγραφῇ εἰκόνας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ἀπελλοῦ ἔξυμνησαν οἱ

Εἰδώλια Τανάγρας.
('Ανήρ καὶ γυνὴ μὲ
ἐνδυμα περιπάτου
καὶ σκιάδιον).

‘Η κεφαλή τοῦ παιδός τοῦ Μαραθῶνος.
(Χάλκινος ἀνδριάς. Ἐθνικὸν Μουσεῖον).

ἀρχαῖοι τὴν Ἀναδυομένην Ἀφροδίτην, ἀφιερωμένην εἰς τὸ Ἀσκληπιεῖον τῆς νήσου Κῶ. Ὁ πίναξ παρίστανε τὴν γέννησιν τῆς θεᾶς ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ὡς περίφημον ἐπίστης ἔργον τοῦ Ἀπελλοῦ ἀναφέρεται ἡ Ἀρτεμις, τὴν ὅποιαν ἔζωγράφισεν ὁ καλλιτέχνης νὰ κυνηγῇ εἰς τὰ βουνὰ μαζὶ μὲ τὰς νύμφας τῶν ὄρέων. “Οχι δλιγώτερον ἔθαυμάζετο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἄλλος πίναξ τοῦ Ἀπελλοῦ, ὁ ὅποιος παρίστανε τὸν Μ. Ἀλέξανδρον μὲ τὸν κεραυνὸν τοῦ Διὸς εἰς τὴν χεῖρα.

Μὲ τὴν πρόοδον τῆς ζωγραφικῆς κατὰ τὸν 4ον π.Χ. αἰῶνα ἡ διακοσμητικὴ τῶν ἀγγείων πάρακμάζει. Τοιουτοτρόπως ἡ μοναδικὴ εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον Ἑλληνικὴ τέχνη τῆς ἀγγειογραφίας, ἡ ὅποια ἔδωσεν ἄλλοτε ἀριστουργήματα, ἐπαυσε πλέον νὰ παράγῃ ἐκλεκτὰ προϊόντα. “Ολα προμηνύουν, ὅτι ἡ ἀγγειογραφία βαδίζει γοργῶς πρὸς τὴν δύσιν. Καὶ πράγματι κατὰ τὸν ἐπόμενον αἰῶνα ἔσβησε σχεδὸν ἐντελῶς.

προστασίας από την πειρατεία και την απάτη. Η λειτουργία για την προστασία
από την πειρατεία διαδέχεται την προστασία της Ευρώπης. Οι νέες υποθέσεις για την
προστασία από την πειρατεία συναντούνται με την προστασία από την απάτη.
Επιπλέον, η προστασία από την απάτη επεκτείνεται στην προστασία από την
παραβιάση των διεθνών συμβάσων που έχουν την ίδια σημασία. Η πότιση
της προστασίας από την πειρατεία μέσω της οργάνωσης της Ένωσης από την
πειρατεία διεθνώς συναντείται με την προστασία από την παραβιάση των διεθνών
συμβάσων που έχουν την ίδια σημασία. Η προστασία από την πειρατεία
επεκτείνεται στην προστασία από την παραβιάση των διεθνών συμβάσων που έχουν
την ίδια σημασία. Η προστασία από την πειρατεία επεκτείνεται στην προστασία από την
παραβιάση των διεθνών συμβάσων που έχουν την ίδια σημασία.

Π Ι Ν Α Ξ

ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΩΝ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΩΝ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΙ ΛΑΟΙ

1. ΑΙΓΑΛΙΤΙΟΙ.

- 4000 π.Χ. "Ενωσις τῆς Αἰγύπτου εἰς ἐν κράτος.
1800 – 1580 " Οἱ Ὑκσώδεις κυριαρχοῦν εἰς τὴν Αἴγυπτον.
525 " Υποταγὴ τῆς Αἰγύπτου εἰς τοὺς Πέρσας.

2. ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΙ ΚΑΙ ΑΣΣΥΡΙΟΙ.

- 4000 π.Χ. Οἱ Σουμέριοι εἰς τὸ νότιον τμῆμα τῆς κάτω Μεσοποταμίας.
2000 " Ιδρυσις τοῦ ἀρχαίου βαβυλωνιακοῦ κράτους.
1100 " Υποταγὴ τῶν Βαβυλωνίων εἰς τοὺς Ἀσσυρίους.
612 " Ιδρυσις τοῦ νέου βαβυλωνιακοῦ κράτους.
539 " Κατάλυσις τοῦ νέου βαβυλωνιακοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Κύρου.

3. ΕΒΡΑΙΟΙ.

- 2000 π.Χ. Οἱ Ἐβραῖοι εἰς τὴν Παλαιστίνην.

4. ΦΟΙΝΙΚΕΣ.

- 800 π.Χ. Μεγίστη ἀκμὴ τῆς Τύρου. Κτῆσις τῆς Καρχηδόνος.

5. ΧΕΤΤΑΙΟΙ.

- 1400 – 1300 π.Χ. Ἀκμὴ τῶν Χετταίων.

6. ΜΗΔΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΣΑΙ.

- 550 π.Χ. Ὁ Κύρος βασιλεὺς τῶν Μήδων καὶ τῶν Περσῶν.
539 " Ὁ Κύρος κυριεύει τὴν Βαβυλῶνα.
528 " Θάνατος τοῦ Κύρου.

Ε Λ Λ Η Ν Ε Σ

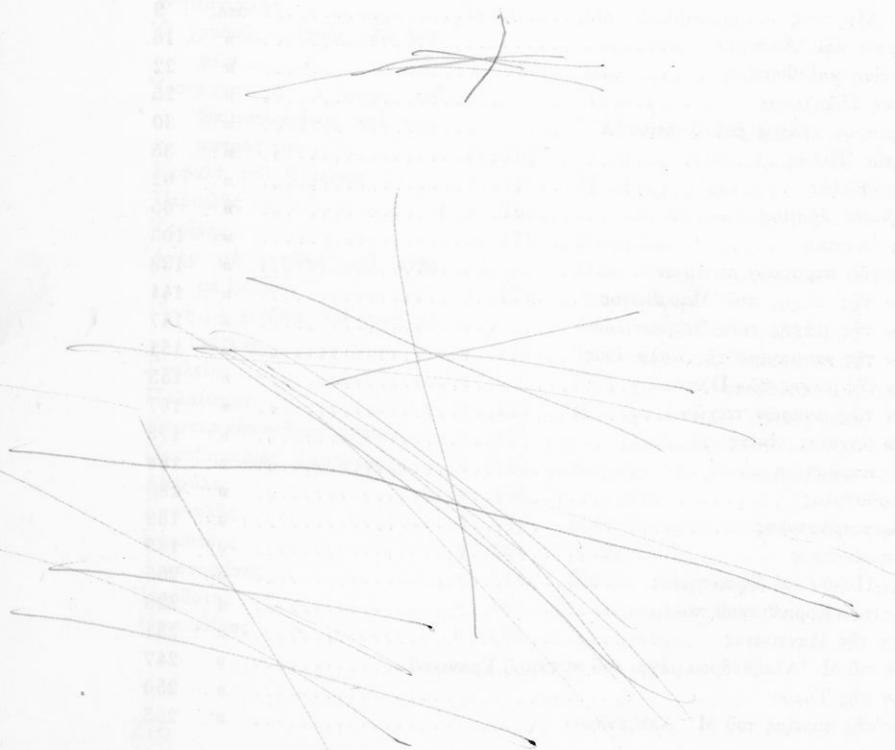
- 2000 – 1400 π.Χ. Ἀκμὴ τοῦ κρητικοῦ πολιτισμοῦ.
- 2000 » Κάθιδος τῶν Ἀχαιῶν.
 1500 » Ἀκμὴ τῶν Μυκηνῶν.
 1100 » Κάθιδος τῶν Δωριέων.
 1000 – 900 » Α' Ἐλληνικὸς ἀποικισμός.
 900 – 700 » Ὁμηρικοὶ χρόνοι.
 800 – 600 » Β' Ἐλληνικὸς ἀποικισμός.
 621 » Νομοθεσία Δράκοντος.
 594 » Νομοθεσία Σόλωνος.
 560 – 527 » Τυραννίς Πεισιστράτου.
 510 » Κατάλυσις τῆς τυραννίας τῶν Πεισιστρατιδῶν.
 507 » Κλεισθένης.
 499 – 494 » Ἰωνικὴ ἐπανάστασις.
 490 » Μάχη τοῦ Μαραθῶνος.
 480 » Μάχη Θερμοπυλῶν — Ναυμαχία Σαλαμῖνος.
 479 » Μάχαι Πλαταιῶν καὶ Μυκάλης.
 478 » Α' Ἀθηναϊκὴ συμμαχία τῆς Δήλου.—Ἀριστείδης.
 467 » Νίκη τοῦ Κίμωνος εἰς τὸν Εύρυμέδοντα.
 449 – 429 » Κυβέρνησις τοῦ Περικλέους.
 431 – 404 » Πελοποννησιακὸς πόλεμος.
 404 – 403 » Οἱ τριάκοντα τύραννοι.
 396 » Ἐκστρατεία τοῦ Ἀγησιλάου εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν.
 395 – 387 » Βοιωτικὸς ἢ Κορινθιακὸς πόλεμος.
 378 » Β' Ἀθηναϊκὴ συμμαχία.
 371 » Μάχη τῶν Λεύκτρων.
 371 – 362 » Ἡγεμονία τῶν Θηβῶν.
 362 » Μάχη τῆς Μαντινείας.—Θάνατος τοῦ Ἐπαμεινώνδου.
 338 » Μάχη τῆς Χαιρωνείας.
 336 » Δολοφονία τοῦ Φιλίππου.—Ο Μ. Ἀλεξανδρος βασιλεὺς.
 334 » Μάχη τοῦ Γρανικοῦ.
 333 » Μάχη τῆς Ἰσσοῦ.
 331 » Μάχη τῶν Γαυγαμήλων.—Κατάλυσις τοῦ περσικοῦ κράτους.
 327 » Ἐκστρατεία εἰς τὰς Ἰνδίας.
 323 » Θάνατος τοῦ Μ. Ἀλεξανδρου.

‘Ιερογλυφικὰ	σελ.	10	Μονομαχία	‘Αχιλλέως καὶ
Αἱ πυραμίδες	»	13	Ἐκτόρος	σελ. 53
‘Τπόστυλος αἴθουσα τοῦ ναοῦ			Κεφαλὴ τοῦ Διὸς	» 55
τοῦ Καρύάκ	»	14	‘Η Ἡρα	» 55
Κυνήγιον λεόντων (‘Ασσυριακὸν ἀνάγλυφον)	»	17	‘Ο Ἀπόλλων	» 56
Πτερωτὸς ταῦρος	»	18	‘Η Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν	» 57
Σφηνοειδῆς γραφὴ	»	19	‘Η Ἀρτεμις	» 58
‘Ασσυριακὸς ναὸς	»	20	Θυσίᾳ εἰς τὴν Ἀθηνᾶν	» 59
‘Ο τάφος τοῦ Κύρου εἰς τὰς			Περιάνδρος δὲ Κορίνθιος	» 71
Πασαργάδας	»	29	Νόμισμα Μιλήστου	» 73
Περσικὸν ἀνάκτορον	»	32	‘Ο ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος εἰς	
Περσικὸν κιονόκρανον	»	33	τὴν Ἐφεσον	» 74
Κρῆτες προσφέροντες σπονδὴν	»	38	‘Ο Πυθαγόρας	» 75
‘Ανάκτορον Κνωσοῦ	»	40	Νόμισμα Μυτιλήνης	» 76
Πηλίνη πινακίς μὲν ἑλληνικὴν			Κορινθιακὸν ἀγγεῖον (Οίνο-	
γραμμικὴν γραφὴν	»	41	χόρη)	» 80
Τύπος γυναικὸς τῆς Κρήτης			Νόμισμα Αίγινης	» 82
(‘Η «Παρισιάνων»)	»	42	Νόμισμα Χαλκίδος	» 83
Κρητικὰ ἀγγεῖα	»	42	Νόμισμα Λαρίσης	» 85
‘Ακροβατικὰ γυμνάσια ἐπὶ			Νόμισμα Ἀκαρνανίας	» 86
ταύρου	»	43	Νόμισμα Κρότωνος	» 89
Μυκηναῖοι πολεμισταῖ	»	44	Νόμισμα Συρακουσῶν	» 90
‘Η Πύλη τῶν λεόντων	»	45	Νόμισμα Ἀκράγαντος	» 91
‘Η κυρία μὲν τὴν πυξίδα	»	46	Ἐρείπια ναοῦ τοῦ Σελινοῦ-	
Ἐγχειρίδιον Μυκηναϊκὸν	»	47	τος	» 92
Μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα	»	47	‘Η κοιλάς τοῦ Εὔρώτα καὶ	
Θολωτὸς τάφος. ‘Ο ‘Θησαυ-			ὅ Ταῦγετος	» 93
ρὸς τοῦ Ἀτρέως»	»	48	Λυκοῦργος	» 95
Γεωμετρικὰ ἀγγεῖα	»	51	Σπαρτιάται δόπλιται	» 98
‘Ο ‘Ομηρος	»	52	Νόμισμα Σπάρτης	» 99
			‘Ο Σόλων	» 107
			‘Αθηναῖος ἱππεὺς	» 111

'Ερείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλ-		
λωνος εἰς Δελφούς.....	σελ.	116
'Η Πυθία καθημένη ἐπὶ τοῦ		
τρίποδος χρησμοδοτεῖ ..	"	117
'Ο θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων		
εἰς τοὺς Δελφούς	"	117
"Αποφυς τῆς Ὀλυμπίας	"	118
Σκηναὶ ἀπὸ τοὺς Ὀλυμπια-		
κούς ἀγάνας	"	121
"Ἀρπα καὶ λύρα	"	124
'Αλκαῖος καὶ Σαπφώ	"	126
'Ο Ἀνακρέων	"	127
'Ο Ἡράκλειτος	"	131
Δαρεῖος Α'		134
Πέρσαι πολεμισταὶ	"	135
"Ἐλλῆν ὄπλιτης	"	139
Μιλτιάδης	"	142
'Αριστείδης	"	143
Θεμιστοκλῆς.....	"	144
'Ο χρυσοῦς τρίπους τῶν Δελ-		
φῶν	"	156
"Οστρακον μὲ τὸ δόνομα τοῦ		
Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ		
πατρός του	"	160
Κεφαλὴ τοῦ Κίμωνος	"	162
Περικλῆς	"	166
Τριήρης	"	171
'Ανήρ μὲ χιτῶνα καὶ ἀνήρ		
μὲ ἴματιον	"	174
Γυνὴ μὲ χιτῶνα καὶ γυνὴ μὲ		
ἱμάτιον	"	175
Σχολεῖον	"	176
Παλαιστρα	"	177
'Εσωτερικὸν σιδηρουργείου ..	"	178
Παναθηναϊκὸς ἀμφορεὺς....	"	180
Αἰσχύλος	"	184
Σοφοκλῆς	"	184
Εὐριπίδης	"	184
'Αριστοφάνης	"	184
'Ηρόδοτος	"	185
Θουκυδίδης	"	186
Σωκράτης		
Δωρικός, Ιωνικός καὶ κοριν-		
θιακός κίων	"	190
Κοῦρος	"	191
Κόρη	"	191
'Αθηνᾶ τοῦ Βαρβακέιου ..	"	192
'Ο Διοκοβόλος τοῦ Μύρωνος ..	"	193
'Ο δορυφόρος τοῦ Πολυκλεί-		
τοῦ	"	194
Μελανόμορφος ἀμφορεὺς....	"	195
'Η Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ..	"	196
'Ο Παρθενῶν	"	197
Τὸ Ἐρέχθειον	"	198
'Ο ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς ('Απτέ-		
ρου) Νίκης	"	199
'Αλκιβιάδης	"	208
Στήλη Ἐρμοῦ	"	209
Φίλιππος Β'		234
Μακεδῶν ἵππεὺς	"	235
Δημοσθένης	"	238
'Ισοκράτης	"	238
Αἰσχύλης	"	239
'Ο λέων τῆς Χαιρωνείας	"	240
'Ο Μέγας Ἀλέξανδρος	"	244
'Η μάχη τῆς Ισσοῦ (Ψῆφιδω-		
τὸν Πομπηίας)	"	249
Ξενοφῶν	"	263
Πλάτων	"	264
'Αριστοτέλης	"	264
Θόλος τῆς Ἐπιδαύρου	"	265
Τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου ..	"	266
Εἰρήνη τοῦ Κηφισοδότου ..	"	267
'Η κεφαλὴ τοῦ Ἐρμοῦ τοῦ		
Πραξιτέλους	"	268
Κεφαλὴ τῆς Κνιδίας Ἀφρο-		
δίτης	"	268
'Ο ἀποξύμενος τοῦ Λυσίππου ..	"	268
'Ο Μελέαγρος	"	269
Εἰδώλια Τανάγρας	"	270
'Η κεφαλὴ τοῦ παιδὸς τοῦ Μα-		
ραθῶνος	"	271

ΧΑΡΤΑΙ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

'Αρχαία Αίγυπτος	σελ.	9
Βαθύλωνία καὶ Ἀσσυρία	»	16
Παλαιστίνη καὶ Φοινίκη	»	22
Φοινικικὴ ἔξαπλωσις	»	25
Τὸ Περσικὸν κράτος ἐπὶ Δαρείου Α'	»	30
'Η ἀρχαία Ἑλλάς	»	35
Μεγάλη Ἑλλάς	»	62
'Ο ἑλληνικὸς κόσμος	»	65
'Αρχαία Ἀττικὴ	»	103
Χάρτης τῶν περσικῶν πολέμων	»	138
Σχέδιον τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος	»	141
Σχέδιον τῆς μάχης τῶν Θερμοπυλῶν	»	147
Σχέδιον τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμῖνος	»	151
Σχέδιον τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν	»	155
Σχέδιον τῶν μακρῶν τειχῶν	»	167
Σχέδιον ἀρχαίας οἰκίας	»	173
Ναὸς ἐν παραστάσι	»	188
Ναὸς πρόστυλος	»	188
Ναὸς ἀμφιπρόστυλος	»	189
Ναὸς περίπτερος	»	189
Σχέδιον Πύλου καὶ Σφραγίδων	»	205
Χάρτης τοῦ Κορινθιακοῦ πολέμου	»	223
'Η μάχη τῆς Μαντινείας	»	231
Πορεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου μέχρι τοῦ ποταμοῦ Γρανικοῦ	»	247
Σχέδιον τῆς Τύρου	»	250
Χάρτης τῆς πορείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου	»	255

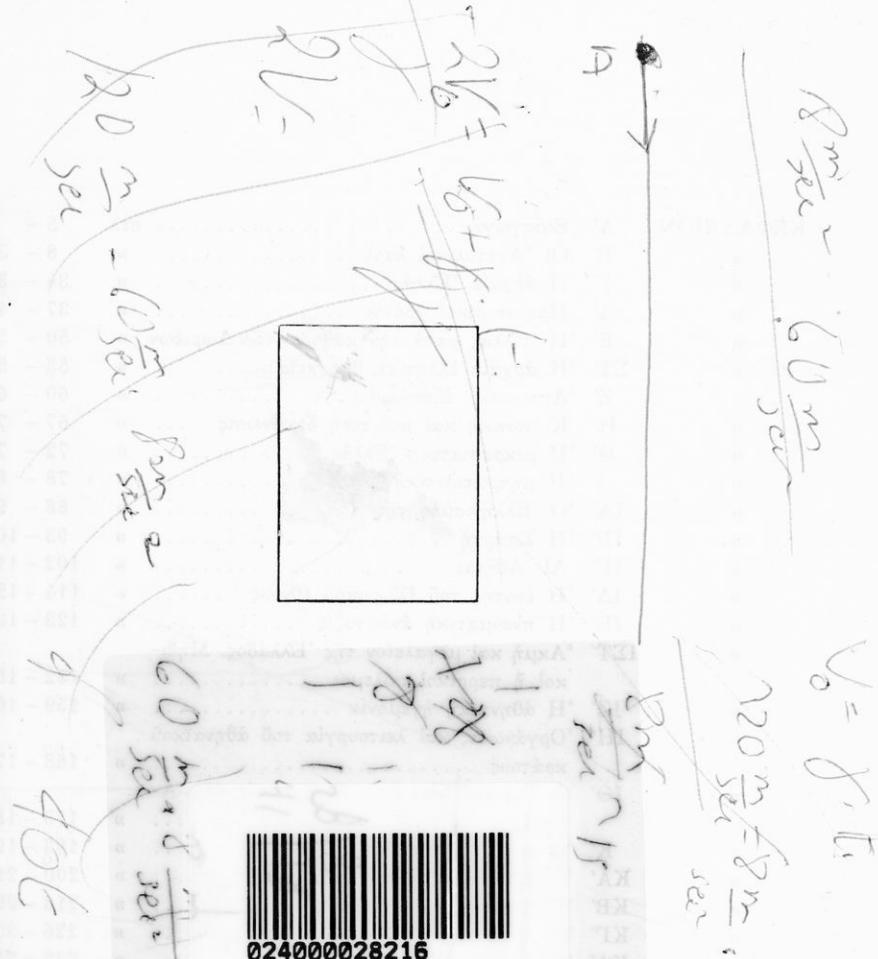

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ	A'	Εἰσαγωγὴ	σελ.	5 – 7
"	B'	Οἱ Ἀνατολικοὶ λαοὶ	"	8 – 33
"	C'	Ἡ ἀρχαῖα Ἑλλάς	"	34 – 36
"	D'	Προϊστορικοὶ χρόνοι	"	37 – 49
"	E'	Ἡ Ἐλλάς μετὰ τὴν κάθισδον τῶν Δωριέων	"	50 – 54
"	ΣΤ'	Ἡ ἀρχαῖα ἑλληνικὴ θρησκεία	"	55 – 59
"	Z'	Ἀποικιακὴ ἔξτηλωσις	"	60 – 66
"	H'	Κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ὁργάνωσις	"	67 – 71
"	Θ'	Ἡ μικρασιατικὴ Ἑλλάς	"	72 – 77
"	I'	Ἡ μητροπολιτικὴ Ἑλλάς	"	78 – 87
"	ΙΑ'	Οἱ Ἑλληνισμὸς τῆς Δύσεως	"	88 – 92
"	ΙΒ'	Ἡ Σπάρτη	"	93 – 101
"	ΙΓ'	Αἱ Ἀθῆναι	"	102 – 113
"	ΙΔ'	Ἡ ἐνότης τοῦ ἑλληνικοῦ θέμηνος	"	114 – 122
"	ΙΕ'	Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις	"	123 – 131
"	ΙΣΤ'	Ἀκμὴ καὶ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος. Μηδι- κοὶ ἢ περσικοὶ πόλεμοι	"	132 – 158
"	ΙΖ'	Ἡ ἀθηναϊκὴ ἡγεμονία	"	159 – 167
"	ΙΗ'	Ὀργάνωσις καὶ λειτουργία τοῦ ἀθηναϊκοῦ κράτους	"	168 – 172
"	ΙΘ'	Ἡ ἱδιωτικὴ καὶ δημοσία ζωὴ εἰς τὰς Ἀ- θήνας	"	173 – 182
"	K'	Οἱ αἰώνι τοῦ Περικλέους	"	183 – 199
"	ΚΑ'	Οἱ Πελοποννησιακὸς πόλεμος	"	200 – 217
"	ΚΒ'	Ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης	"	218 – 225
"	ΚΓ'	Ἡ ἡγεμονία τῶν Θηβῶν	"	226 – 232
"	ΚΔ'	Ἡ μακεδονικὴ ἡγεμονία	"	233 – 242
"	ΚΕ'	Ἡ ἀκμὴ τοῦ μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Αἱ μεγάλαι κατακτήσεις	"	243 – 261
"	ΚΣΤ'	Τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα	"	262 – 271

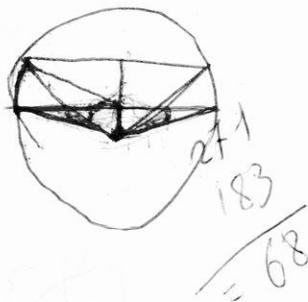
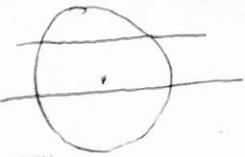
Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς απόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

‘Αντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψύτυπον. Ο διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸ διώχεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ζεύγρου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ Ε'ΙΣΤ, 1971 (VIII) — ANT. 6.330 — ΣΥΜΒ. 2130/15-4-1971

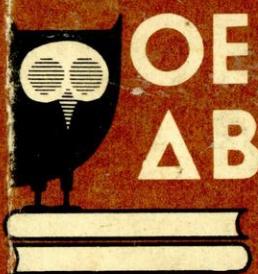
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ «Κ. ΚΟΝΤΟΓΟΝΗ - Α. ΜΑΛΙΚΟΥΤΗ Ο.Ε.»

at 1
183

68

Ψηφιοποιήθηκε από το Νοστιμότο Εκπαιδευτικής Πολιτικής